

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು

ಲೇಖಕರು : ಪಾಡಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯ

ಸಂಪಾದಕರು : ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರು

‘ಶ್ರೀ ಮತ್ತಾ’

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು

ಮತ್ತು

ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಮೇಯಗಳು

ಲೇಖಕರು

ಪಾದಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯ

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

‘ಶುಭವಾಗಲ’

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

ಪಂಡಮಹಾಕವಿ ರಸ್ತೆ, ಡಾಮರಾಡಪೇಟೆ

ಬೆಂಗಳೂರು- ೫೬೦೦೧೮

HOSAGANNADADA HIRIYARU

MATTU ONEDISHTU PRACHINA PRAMEYAGALU

Edited by : Dr. Srinivasa Havanoora

Published by: Kannada Sahitya Parishat

Pampa Mahakavi Road, Chamarajapet, Bangalore - 560018

Pages : 212 +xii Price : 75-00 ; 2003

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೬

ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦

ಚೆಲೆ : ಎಚ್‌ಎಸ್‌ಎಸ್ ರಜಾಯ್ಯಾಕು

© ಹಂಗಳನ್ನ ಕಾಯ್ದರಿಸಿದೆ.

ಪ್ರಕಟಣ ಸಮಿತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಧರ್ಮದಶ್ರೀ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಪ್ರನರೂರು

ಸಂಚಾಲಕರು

ಬ್ರೋ. ಜಿ. ಶಂಕರಯ್ಯ

ಸದಸ್ಯರು

ಶ್ರೀ ಪ್ರಂಡಲೀಕ ಹಾಲಂಬ

ಡಾ. ನಲ್ಹಾರು ಪ್ರಸಾದ್

ಬ್ರೋ. ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಖಗಿರಿರಾವ್

ಡಾ. ಬಿ. ಅರ್. ಹಿರೇಮತ

ಅಜ್ಞಂಪ್ರರ ಜಿ. ಸೂರಿ

ಡಾ. ಪಾಟೀಲ ಪ್ರಪ್ನಪ್ಪ

೨೦ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೈಳನಾಧ್ಯಕ್ಷರು

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ಮುದ್ರಣ : ಡಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ. ಅಬ್ದುಕುಲ್ ಆರ್ಥಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್,

ವಂಪ ಮಹಾಕವಿ ರಸ್ತೆ, ಭಾವರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೧೮

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಈವರೆಗೆ ಕನ್ನಡದ ಅನೇಕ ಗಣ್ಯಲೇಖಕರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಖ್ಯಾತ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ, ಹೆಸರಾಂತ ಅಂಕಣಾಶಾರ, ಚುರುಕುಮಾತಿನ ಹರಟಿಮಲ್ಲಿ, ನಿಶಿತಬುದ್ಧಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದ ಪಾಡಿಗಾರು ವೆಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯರ ಯಾವ ಒಂದು ಕೃತಿಯೂ ಈವರೆಗೆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವರ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವ ‘ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು’ ಕೃತಿ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೆಮ್ಮೆ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ಈ ಗುಂಘರನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ದ. ರಾ. ಬೇಂದೆ, ಶಂ. ಡಾ. ಜೋಶ್, ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇ, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಿಗ್ಗಜಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳ ಮೂಲಕ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹದೊಂದು ಅಪರೂಪದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಷತ್ತಿನ ವರ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ ಪಾ. ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಗೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಖ್ಯಾತ ಸಂಶೋಧಕ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಅವರಿಗೆ, ನಮ್ಮ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಈ ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಆಯ್ದುಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಟಣಾಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ ಅಚ್ಚುಕೂಟದ ನೌಕರರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಧರ್ಮದರ್ಶ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಸರಾರು
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಮುನ್ನಡಿ

ಲೀತ ಪ್ರಬಂಧ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬುದ್ಧಿ-ಭಾವನೆಗಳ ಚೆಲ್ಲಾಟ; ರಚನೆ ಚೆಂಡಾಟ. ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಗಳ ವಿವೇಚನೆಗಿಂತ ಮಿಥ್ಯೆಯೇ ಮೇಲುಗೈ ಎನ್ನಬೇಕು. ಶ್ರೀ ಪಾಡಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿದ್ಧಪಡುವ ಎಂಬುದು ಅವರ ಪ್ರಮಾರ, ತೋಕದ ಡೊಂಕು, ವಿಪರೀತ ಮೊದಲಾದ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತದ ‘ಮೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು’ ಲೇಖನ ಸಂಕಲನ ಮೇಲೆನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಗಣಿತ ರಿಂದ ಗಣಿತ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮೂವತ್ತೇಣು ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿಷ್ಟು, ಮೊದಲದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಜಲವಾರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೋಣ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ / ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಳಿಸಿದ್ದ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಇಂತಹ ನೋಟ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪಾವೆ ಅವರು ಪೂರ್ವಾವಧಿಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸದ್ವಾಗಿಯೇ ಆ ವಲಯದ ನಾಲ್ಕಾರು ಹಿರಿಯರ, ಸಹೋದ್ರೋಹಿಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರಲ್ಲದೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದ ಶಂ.ಬಾ. ಜೋಶಿ, ಅ.ನ.ಕ್ರ., ಅಡಿಗ, ಗೋಕರನ್ನ ಕುರಿತ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಾಜ್ಯಯ ದರ್ಶನವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ‘ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ’ವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜೋಶಿ ಅವರ ನಿಷ್ಪರ್ಥಿ, ಗೋಕರ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸಾಧನೆ, ಅಡಿಗರ ತತ್ತ್ವ ದರ್ಶನದತ್ತ ಪಾವೆ ನಮ್ಮೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಪೋಳಲಿ ಶಿವಷ್ಟ ಹೆಗ್ಡೆ, ಕಾರಂತರ ಪ್ರಪಂಚ, ಬಲ್ಲಾಳರ ಹೇಮಂತಗಾನ ಲೇಖನಗಳು ಕೇವಲ ಪ್ರಸ್ತರಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪರಿಚಯಗಳಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿವೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪಾವೆ ಅವರು ಪರಿಚಯಿಸಿರುವ ಸಹೋದ್ರೋಹಿ ಪತ್ರಕರ್ತರಾದ ಮೊಹರೆ, ಪುರೋಧಿತರು, ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರುಗಳು ಹಾಗೂ ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಗಳ ಸಾಫರಿಗಳಾದ ಬುಲ್ಳೆ ಬಿಂದುಮಾಧವ ಮತ್ತು ಜ.ಬಿ. ಜೋಶಿ ಅವರುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಜೇವಂತವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ

ದೇಸರಿಸದ ಒಂದು ಲೇಖನ ‘ಬೇಂದ್ರೆ ಅಂದ್ರೆ’ ಬೆಲೆಗಟ್ಟು ಮೋಗಿ ಪಾವೆ ಇಂದ್ರೀ ಬಲಾಬಲ ಪರಿಕ್ಷೇಗಳಿಂದಿರುವುದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಗಣಜಗ ರಳ್ಳಿ ಬೇಂದ್ರೆಯು ಪರು ಶಾಹಂತಲದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣಪೂರ್ವಂದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾವೆ, ‘ಮೈಶ್ರೇಶ್ತರಗಳಿಗೆ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಶಾಹಂತಲದ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಗೂತ್ತಿಯ್ಯಂದಕ್ಕೆಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತೆಂಬ ಮಾತು ಬೇರೆ!’ ಎಂಬ ಕೊಂಡು ಸುಧಿಮೆ ತಮ್ಮೆ ‘ಲಾಂಗೂಲಾ ಚಾರ್ಯ’ ತ್ವರಣ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಸೇರಿಸುವುದೇ ಆದರೆಲಫ್ತಿ ಪರಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಈ ‘ಬರದ’ ಗಂಭೀರವಾದ ಲೇಖನಗಳ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಪಾವೆ ಅವರ ಪಾರಮರ್ಥನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಂಕೆಯನ್ನಾಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪಾವೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಆಸಕ್ತಿ ಡೈಪಿಯರಿಕ ಮಾತ್ರವಾಗದೆ ಆಳವಾಗಿ ‘ಇಂ’ದಿತ್ತ ಎಂಬುದನ್ನು ಎರಡನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯತೇಷ್ಠವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನದ ‘ಮರ್ಮ’ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ; ಕವಿ ಸಮಯದ ನಾನಾ ರೂಪಗಳ ವಿವರೆ; ನೇಮಿಚೊದ್ರನ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥಸಂಪತ್ತಿನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಮರುಕನ ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಣಾಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಯ್ದು ಕೆಲವೊಂದು ಉದಾಹರಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಾಭಿರುಚಿಯ ಪರಿಚಯ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕಗಳಿಂದಾಯ್ದು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಅವರ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞಾಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಗಳ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಆವಯವ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ನುಡಿಗಟ್ಟಿಗಳ ವಿಚಾರ ಲಪರಿ ಪರಿಭಾವನಾ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು.

ಪಂಪನ ಅರಿಕೇಸರಿ ಚೆಳುಕ್ಕನಾರಾಯಣನು ಹೇಗೆ ‘ಧರಿತ್ಯಿಯಂ ಜೀಯನೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿದೆ ವಿರೋಧಿ ನರೇಂದ್ರರನೇತ್ರಿ’ ಕಸಿದುಕೊಂಡನೋ ಹಾಗೆ ಲಾಂಗೂಲಾ ಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಆ ಲಾಂಗೂಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸದೆ ವಿದ್ವದಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮರೆಸಿಟ್ಟು ಸಹ್ಯದರ್ಯಶೀಲರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನು ಕರ್ಮವೀರ, ಕಸ್ತುರಿಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದ ಪಾವೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯದೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳ ತುಲನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೆಲ ಬಿಡಿ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣಬಹುದೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ (ಇಲ್ಲಿ ಇರದ) ಅವರ ‘ಕೊಡೆ’ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಒಂದ ಬಿಂಬಿಕಾರದಕೊಡಯನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ.

‘ಮ್ಯಾಸಿಯಂಗೆ ಕೊಟ್ಟಬಿಡೋಣಾಂತಾನೆ
ಮಳೆ ಬಿಸಿಲಿಗಾಗುವ ಕೊಡೆ ತರೋಣಾಂತಾನೆ
ನನ್ನ ಮಗ ಹುಟ್ಟುಮುಂಡೇಗಂಡ’

ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಚ್ಚಿಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪಾವೆಂ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ,
ಸಂಪುಟ ಇರಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇ, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ,
ಪೋಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ ಈ ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತೆ ಈ ಲೇಖನ
ಮೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತೇ ಎನ್ನಿಸದಿರದು.

ಪಾವೆಂ ಅವರು ಹಿರಿಯರು. ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ
ಪಡೆದವರು. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತೇರನ್ನ ಎಳೆದವರನೇಕರ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ
ಸಾಹಚರ್ಯಯನ್ನ ಹೊಂದಿದವರು. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡ
ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಲೇಖಕರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರು. ಇಂಥ ಹಿರಿಯರ
ಶೀಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕುರಿತು ನಾಱ್ಯ ಮಾತು ಬರೆಯುವ ಸದವರ್ಕಾಶ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ
ಹಾವನೂರರ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ದೊರೆತದ್ದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ವಿಶೇಷವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ ೨೦.೧೦.೨೦೦೯

- ಪ್ರೌ. ಜಿ. ಶಂಕರಯ್ಯ

ಕೃತಿ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ -

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಇಂ ಜನ ಒರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಂದಾರೆ. ಅವರ ಜನನ, ಅನ್ಯ ಸಾಧನೆ, ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಘೋಧಾನ್ಯ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನಾವರೂ ಇದಾರೆ. ಅವರೇನೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಕರ್ಮತೆಯ ಪ್ರಫಿಂಚ ಪ್ರಸಾರಕರು - ತಮ್ಮ ಕಂಪನಿ ಮೂಲಕ.

ಇತ್ತು ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರೂ ಯೋಸಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಒಂದು ಚಿರಿಯರು. ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಇಂಥಾ ಚಿರಿಯರನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ, ಅವರನ್ನೂ ಬಿಂದಿತ ಲೇಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲವೇ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಅವರ ಮೌಲಿಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಸರಿ ತಾನೇ.

ಒಂದಿರುವ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕವು - ಒಂದೆರಡು ಪುಟದಷ್ಟು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಇಂ ಪುಟಗಳಷ್ಟು. ಪಾ. ವೆಂ. ಅವರಿಗ ದಿವಂಗತರಾದದ್ದರಿಂದ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈ ಕೃತಿ-ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಇಮ್ಮದಿಚ್ಛಿತ್ವದಿಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಅವರು ಏನೇ ಬರೆಯಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟೇ ಬರೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಚಾರಪರಿಷ್ಠತತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಷ್ಟತೆ ಒಡೆದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪಾ. ವೆಂ. ವೃತ್ತಿ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥರು. ಅವರು ಇದುವರೆಗೆ ಇಂಂತ್ತೇ ಮೇಲ್ಪುಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ವೃತ್ತಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಚದುರಂಗದಾಟದ ವರೆಗೂ ವಾಸ್ತವಕಾರದಷ್ಟು. ಅವರು ಗಳನ್ನು 'ಜಗದ್ವಿಖಾತರು' ಮತ್ತು 'ಖ್ಯಾತಿವೇತ್ತ ಭಾರತೀಯರು' ಎಂಬ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. 'ಉಡುಪಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಅವರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲವು ಗಣ್ಯರ ವೃತ್ತಿಚಿತ್ರಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯಕರದ್ದು ಮಾತ್ರ. ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆಗೆ ದದ್ದರ ಮರ್ಮವನ್ನು ಪಾವೇ ಅವರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಆ ಸಾಧನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾರ್ಚಿಕವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ವೈರುಧ್ಯವೆನಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

'ಸೂಕ್ತ ಸಂಕ್ಷೇಪ' ಎಂದೆನಷ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ, ಒಂದೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹ. ರಾ. ಮೊಹರೆಯವರ ವೃತ್ತಿಚಿತ್ರ. ಅವರ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿ ಪಾ. ವೆಂ. ವಲು ದಶಕಗಳನ್ನೇ ಕಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ವಿಷಯ ಹೇಳಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಾರಾಗಳು ಸಾಲಲಾರವಾದರೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲೆಯವರ ಬದುಕಿನ ಕೆಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಚಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ವಿಚಾರವಂತೂ ಉಕ್ಕನ ಕಡಲೆ. ಅದನ್ನ ಪೂರ್ತಿ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಕನಾರ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರೇ ಅವವಾದವಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೇ ಪಾ. ಹೇ..! ಅದು ಕಾರಣ ಪಾ. ಹೇ.. ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇಷ್ಟವರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯಧಾರೆಯೂ ತುಸು ಕರಿಣವೇ. ಅವರ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಪಾ. ಹೇ.. ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯವು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಂಶಗಳು ಲೇಕ್ಕಾವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅದರೆ ಪಾ. ಹೇ.. ಇದುವರೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರದ, ಕೆಲವು ಸೋಪಜ್ಞ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷತೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ್ನು ಪುರಿತ ಲೇಖನವನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಅವರು ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಡುಮುಡುಕಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಅನಿಸುವುದು. ದೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಪರಿಚಿತವಲ್ಲದ, ಓದಿದಾಗ ಮಹತ್ವದೆಂದು ಅನಿಸದ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಅಥವಾ ವಿಸಿದ ರೀತಿ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾದುದು. ಜೈನರಿಗೆ ‘ಅಹಿಂಸಾ ಪರಮೋಧಮರ್ಣ’ ಸರಿಯೇ. ಆ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದಿರುವ ಜೈನ ಮುನಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರಮಾವಧಿ ಚೈನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪಾ. ಹೇ.. ಗಮನಕ್ಕೆ ಅದು ಒಂದಿತಾದರೂ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಐದಾರು ಲೇಖನಗಳು ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೋಚಕವಾಗಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಶ್ರಾಂಗರ, ತೆಳು ಹಾಸ್ಯಗಳೇ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ಶಿಶಿಪಟ್ಟು ಓದಬಹುದಾದವುಗಳು.

ಭಾಷಾವಿಚಾರದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ಕಾದಿದೆ. ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳ ಗತಿ - ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿರುವ, ಆಸ್ತೇಲಿಯಾದಲ್ಲಿಯ ‘ಅರಂಬ’ ಭಾಷೆ, ಅಂದಮಾನದ ‘ನಿಗ್ರಿಟೊ’ ಭಾಷೆ - ಇವನ್ನು ಅದಾರು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ? ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರ ಅವುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಲಯಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯವರಕ್ಕೆ - ಅಂದರೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಹೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಬ್ದಗಳವೆಯಂತೆ! ಮತ್ತೊಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಹಾಂಗಗಳ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದ ಒಂದೊಂದನ್ನೂ (ಕಣ್ಣ, ಮುಖ್ಯ, ಮೂಗು, ಹೊರಳು ಇ.) ಎತ್ತಿಹೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಪದವಾಗಿ ಶಬ್ದ ಸೇರಿಸಿ ಆ ಶಬ್ದಪುಂಜದಿಂದ (ಕಣ್ಣ ಹೊಡೆ, ಮೂಗು ತುರಿಸು ಇ) ಏನೆಲ್ಲ ಅಥವಾ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದಾದ್ದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಜಿಂದರೆ, ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯದ ಮಂಡನ ಮಾಡುವಾಗ, ಅದಕ್ಕೂ ಅತಿ ದೂರವಾಗಿರುವ ಬೇರೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು (ಸಯುಕ್ತಕವಾಗಿಯೇ) ತರುತ್ತಾರೆ. ‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಬನಾಡ್ರೊ ಶಾ ಏಕೆ ಬರಬೇಕು?

ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಒಂದೇ; ಆಚಾರ್ಯರ ಬಹುಶ್ರಿತತ್ವ. ಸರ್ವಕುಶಾಹಲೀಯಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಲಭ್ಯಾದದ್ದನ್ನೇಲ್ಲ, ಅದರಂತೆ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಲಭ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದಿ, ಮನನ ಮಾಡಿದವರು. ಅದು ಅವರ ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದಿದೆ.

ಇದರ ಸಂಪಾದನೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರವಾದವರನ್ನು ನಾನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಪಾ. ವೆ. ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸ್ತು ನನಗೆ ಚೊತ್ತೆಗೊಡಿದ್ದ ಹೈಕ್ಕು. ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂತ್ತಿಯವರು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಲೋಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೈಕ್ಕು. ಜಿ. ಶಂಕರಯ್ಯನವರು ಮಹತ್ವಾರ್ಥವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮುನ್ನಡಿಯನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಚ್ಚಿನ ಕರಡನ್ನು ತಿದ್ದುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ಚೊಕ್ಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮುದ್ರಣ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನಾವಿಷ್ಟರೇ ಆದನ್ನು ಬಿಲ್ಲೆವು.

ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತರಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಿಂದ ಪಾ. ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಹೊರತರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ನಮ್ಮೆದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಪುನರೂರು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅನುಕೂಲಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದರು. ಪಾವೆಂ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದರ ಲಕ್ಷಣವದು. ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಯ ವರ್ತಿಯಿಂದ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸುವೆ.

ಮಂಗಳೂರು, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೦೨

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ
(ಸಂಪಾದಕ)

ಪರಿವಿಡಿ

ಬ್ರಹ್ಮ

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಕೃತಿ-ಚಿಂತನೆ

೧.	ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಗಳೋಂದಿಗೆ	೦
೨.	ಬೇಂದ್ರ ಅಂದ್ರೆ	೨
೩.	ಪ್ರೋಳಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಚೆಗ್ಗಡೆ	೧೧
೪.	ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ ‘ಪ್ರಪಂಚ’	೧೪
೫.	ಕಾದಂಬಿರ ಯುಗಪ್ರವರ್ತಕ, ಅ.ಸ.ಕೃ.	೨೨
೬.	ಸಾರಸ್ವತಲೋಕದ ಸಲಗ - ಶಂ. ಬಾ.	೨೪
೭.	ಸಮಸ್ಯೆಯ ಉಪಾಸಕ ಗೋಕಾಕರು	೩೫
೮.	ಅಡಿಗರ ಮಾನವ ಕಾಳಜೆ	೩೧
೯.	ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು	೩೨
೧೦.	ಈ ಕಂಡ ಮೊದರೆಯವರು	೩೪
೧೧.	ಗುರುವರ್ಮ್ ಡ. ರಾ. ಘರ್ಮಣ್ಯೇತರು	೩೬
೧೨.	ಬುಲ್ಲೆ ಬೆಂದುಮಾಧವರು	೩೭
೧೩.	ಕರ್ನಾಟಕ ಜ. ಡ. ಜೋಫ್ರಿ	೩೯
೧೪.	ಬುರ್ಕ ಡ. ಬಾ. ಕುಲಕರ್ನಾ	೪೦
೧೫.	ಕು. ಉ. ವರ್ದಿನಾಸಭಿಷ್ಠರು	೪೨
೧೬.	ಮತ್ತುಂಟ ಬಾಳಕ್ಕಾರುವರು	೪೩
೧೭.	ಮೇಮಂತಗಾನವ ಒಲ್ಲಾಳರು	೪೫
೧೮.	ಕಾಂಡ ಪತ್ರಿಕೆಯೇಮ್ಹೇಗ	೪೬
೧೯.	ಪತ್ರಿಕೆಯೇಮ್ಹೇಗು ‘ಬಾ.ಮಂ.’ ಮಿಜಾರಧಾರೆ	೪೭

ಒಂದಿಷ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮನ ಪ್ರಮೇಯಗಳು

ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ

1.	ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನ	೧೨೫
2.	ಕವಿಸಮಯ ವಿಲಾಸಂ	೧೨೬
3.	ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಪದ್ಯ	೧೨೭
4.	ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಪಟ್ಟದಿ	೧೨೮
5.	ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ – ಕೆಲ ಬಿಡಿ ಆಲೋಚನೆಗಳು	೧೨೯
6.	ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಸ್ಥಳ ಸಮಸ್ಯೆ	೧೩೦

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ

7.	ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕ	೧೩೧
8.	ಅಮರುಕನ ಶೃಂಗಾರ ಸೌರಭ	೧೩೨
9.	ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ವ್ಯಾಪಾರ	೧೩೩
10.	ವೆಂಕಟಾಧ್ಯರಿ ಕಂಡ ಚಕ್ಷುಣಿ ಭಾರತ	೧೩೪
11.	ಈ ನ್ಯಾಯಗಳೇ ಬೇರೆ	೧೩೫

ಭಾಷಾ ವಿಚಾರ

12.	ಭಾಷೆಗಳ ಪೀಠಕ್ಕಣ ಗತಿ	೧೪೯
13.	ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅವಯವಗಳು	೧೫೦
14.	‘ಕ್ಷೆ’ ಮತ್ತು ‘ಷ್ಟೆ’	೧೫೧
15.	‘ಭಗ’-ವರ್ತ	೧೫೨
16.	ಸ್ವಿತ ಪ್ರಾವಾಭಿಭಾಷೆ ಚ	೧೫೩
17.	‘ರಾಮ’ ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ಪಿಚಾರಲಯರಿ	೧೫೪
18.	ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಂಸ್ಕೃತ	೧೫೫

ಪಾವೆಂ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿ ಸಂಪದ

೧.	ಆಯ್ದು ಹರಟೆಗಳು	ರೂ. ೨೦
೨.	ಆಯ್ದು ನಗೆಬರಹಗಳು	ರೂ. ೬೦
೩.	ಲಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪಾವೆಂ	ರೂ. ೮೮
೪.	ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಜಗತ್ತು	ರೂ. ೧೭೫
೫.	ಬಯ್ಯಮಲ್ಲಿಗೆ	ರೂ. ೭೫
೬.	ಇವರೇ ಲಾಂಗುಲಾಚಾರ್ಯರು	ರೂ. ೧೭೦
೭.	ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮತ್ತು ಇತರ ಕರ್ತೆಗಳು	ರೂ. ೪೫
೮.	ಬಾಹ್ಯಣರೇನು ಮಾಡಬೇಕು?	ರೂ. ೯೫
೯.	ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ತೃಯ	ರೂ. ೧೭೫
೧೦.	ವಿಶ್ವವಿಶ್ವಾತರು	ರೂ. ೯೦
೧೧.	ಖ್ಯಾತಿವೇತ್ತ ಭಾರತೀಯರು	ರೂ. ೧೭೦

ರ. ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಗಳೊಂದಿಗೆ

ಶ್ರೀ ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷನದ (ರಂಜಿತ) ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಹಳೆ ಹುಲಿಯನ್ನು ಅದರ ಗುಹೆಯಲ್ಲೇ ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ವಸ್ತುತಃ ನಾನು ಜೀವಂತ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಂಡಪ್ಪೇ ಸಲ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇ. ಸಭೆ, ಭಾಷಣ, ಮೇರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಹುಲಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಷ್ಟೇ ದುರ್ಭಾಗ. ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ ಮಹಮ್ಮದನೇ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ಮಿತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದ ನಾನು ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಳಿಯ ಪ್ರೌ. ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸಭಟ್ಟರೊಡನೆ ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ. ಹುಲಿಯನ್ನು ತಡಕಲು ಹೋಗುವಾಗ ಒಬ್ಬನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿರುವುದು ಧೈರ್ಯವಲ್ಲವೇ?

ಚಿಕ್ಕಮಂಜೇಶ್ವರ ರೇಲ್ಸ್ ನಿಲಾಣಾದಿಂದ ಎರಡು ಮೂರು ಫಲಾಂಗಿನಲ್ಲೇ ಶ್ರೀ ಪ್ರೇಗಳ ಮನೆ. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಹನ್ನರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿತ್ತು. ವಿಶಾಲವಾದ ಆವಾರದ ನಡುವೆ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯ ಮುಖಮಂಟಪವನ್ನೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ, ಅವರ ತಮ್ಮನೇಂದು ಮತ್ತೆ ತಿಳಿದ, ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಯವರಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದೆವು.

ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಗಳ ದರ್ಶನ ಅಂದು ದೊರಕಿದ್ದು ಒಂದು ಪ್ರಣಾವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶೈವಾರ ದಿನ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಬಂಧುವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುವುದು ರೂಢಿಯೆಂದು ಮತ್ತೆ ಅವರು ನಮಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಸಮೀಕ್ಷನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕಳಿಸುವ ಅವಧಿ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ತುಸು ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಬಂಧುವಿನಿಂದ ‘ರಜೆ’ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ಅವರು ಭಾಷಣದ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾಗ ಇದೋ ಬಂದೇ ಬಂದಿದ್ದೇವು, ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪಿಗಳು!

‘ಯಾರೋ’ ಬಂದ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿ ಸ್ವತಃ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಗಳು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಒಂದೇ ಮಿನಿಟು ಹಿಡಿಯಿತು. ತಂಪಾದ ಅವರ ಮನೆಯ ಮುಖಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಮಂಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಮೇಲೆ ನಾವು ಕುಳಿತು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ಧೃಷ್ಟಿ ತಿರುಗಿಸುವುದರೊಳಗೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಎದುರಾಗಿರಿಸಿದ್ದ ಸ್ವೀನಿನಾಚೆಯಿಂದ ಅವರು, ‘ಯಾರು’ ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾರಾದಾಗ ನಾನು ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇಗಳ ಆಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಲ್ಪನೆಗಳೆಲ್ಲ ಹಾರಿಹೋದವು.

ಯಾಕೋ ಏನೋ, ಬಹುಶಃ ಅವರ ಪ್ರಕಟಿತ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇರಬೇಕು, ನಾನು ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಎತ್ತರದ ಆಜು, ಬರೆಬರೆದು ಒದಿ ಒದಿ, ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಹತ್ತು ಹದಿನ್ಯೇದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೋ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದ, ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿಯ ಕಣೆಗಳಂತೆ ಸೆಟಿದು ನಿಂತ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾಣಿದ ಮುಖಿದ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಅಂಥ ಆಜಾನುಬಾಹುವಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಆ ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿಯ ಕಣೆಗಳೇನೂ ಆ ದಿನವಂತೂ ಅವರ ಮುಖಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲಿ. ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನಿನ ಬದಲು ನೆಟ್ಟಿಗಾದ, ಧೃಥಕಾಯದ ಈ ಸಂಶೋಧನ ಸಮೃಟರು, ಈಚೆಗೆ ಅಸ್ವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಎದ್ದಿದ್ದರೂ ಗಣ್ಯಮುಟ್ಟಿಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ದಶಕಕ್ಕೇನೂ ಮೋಸವಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಅವರ ಉದ್ದವಾದ ಮೇಲ್ಲಿಟಿಯ ಮೇಲಿನ ನಿಬಿಡವಾದ ಮೀಸೆ ಮತ್ತು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾ ಶೀಫ್ರವೇದಿಯೂ ಆದ ಕಣ್ಣಗಳಿಗೆ ತುಸು ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪೊದೆ ಹುಬ್ಬಿಗಳು. ಮಾತ್ರ ಅವರ ಒಳಿತ ವಯಸ್ಸಿನ ಕುರುಹನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಿಗೆಗಳಂತೆ ಬಿಳಿದಾಗಿದ್ದವು.

ಅವರು ನಮ್ಮೆ ದುರಿಗಿನ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಆಸಿನರಾದರು; ಮತ್ತು ಪರಿಚಯಾದಿ ಹೀರಿಕೆಗಳಾದ ಮೇಲೆ ನಾವು ನೇರವಾಗಿ ಹರಟೆಯ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದೆವು. ಶ್ರೀ ಪೈಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೊಟ್ಟು ಮೊದಲು ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾದ ಮಾತೆಂದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಗರ್ವ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ್ದು, ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹಿಂದೆಗೆಯುತ್ತ ಬಂದವರಾದರೂ ನಿರಗಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ಅವರ ಸಾಮಧ್ಯ. ನಮ್ಮ ಭೀಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಅವರೇ ಒಹ್ಹಂತ ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರೌ. ಭಟ್ಟರೂ ನಾನೂ ಸಡುನಡುವೆ ಪ್ರಶ್ನಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ವೃದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಮನದಣಿಯೇ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಕೇಳಿದೆವು.

ನಮ್ಮ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲ ಬಗೆಯ ವಿಷಯಗಳು ಬಂದುಹೋದವು. ಏಕೀಕರಣಾದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವರ ಮುಂಬರುವ ಸಮ್ಮೇಳನ ಭಾಷಣದವರೆಗೆ. ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿಶ್ವದ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳೂ ತಲೆಹಾಕಿದವು.

ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ಗಡುಸಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಳುಳ್ಳವರೆಂದು ನಾವು ಮನಗಂಡಿದ್ದು. ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಾವಾಗ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಕೆದರಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಜಗತ್ ಗಂಟಿತನವಿಲ್ಲವೆಂದಷ್ಟೇ ಆದರ ಆರ್ಥಿಕವಲ್ಲದೆ ದಿಟ್ಟತನವಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ನಿರ್ದಾರ್ಶೀಕ್ಷಣ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಿಷ್ಕಳವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ಅವರಷ್ಟು ವಿಶಾಲ ಬುದ್ಧಿಯವರಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಕೆಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿಬಿಡುಬಹುದು. ಹೆರವರ ಪ್ರತಿಬಾಣವನ್ನು ನಿರುದ್ದೇಗದಿಂದ ತೆಗೆದುಹೊಳ್ಳವ sense of humour - ವಿನೋದಬುದ್ಧಿಯೂ ಅವರಲ್ಲಿದೆ.

ಚೆಂಗಳೂರಿನ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಯವಾದ ಟೇಕೆ ಬಂದ ಬಗ್ಗೆ

ಮಾತು ಹೊರಟಾಗ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಅವರ ನಿರುದ್ದೇಗಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ; “ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಅವರೇ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತಂದುಕೊಂಡರು” ಎಂದರವರು. “ನಾನು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಆಲ್ಲಿ ಸದ್ಯದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ನಿರ್ದಾರಣೆಯನೆಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಈಗಿನ ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೀಳು ರಚಿಯ ಲೇಖನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ತೀವ್ರ ಅಸಂತೋಷವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸದೆ ವಿಧಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ‘ಕಪಿ’ ಎಂದು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಏನು ಬಂತು?” ಎಂದರು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವರು ಉದ್ದೀಕ್ಷಾರಾಗಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಕೀಲ ಗೆಳೆಯರೂ ಇತರರೂ ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾನಹಾನಿಯ ಕ್ರಮ ಹೂಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದರು. ಹೂಡಿದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲವುದೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಪ್ರೇಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಒಷ್ಟಲಿಲ್ಲ. “ಇರಬಹುದು; ಆ ಪತ್ರಿಕಾ ಟೀಕಾಕಾರ ಕೇಡಿತನದಿಂದಲೇ ಆಡಿರಬಹುದಾದರೂ ನಾನು ಅದೊಂದು ಪಾಠವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆ ‘ಕಾಪ್ಯ’ ಇರಬಹುದು,” ಎಂದರವರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಅನೇಕಮುಖ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಪತ್ರಿಕಾ ಟೀಕೆಗೇ ಮರಳಿ, “ಬಹುಶಃ ಆ ಟೀಕಾಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ. ಆ ‘ಕಾಪ್ಯ’ (ಕಪಿತ್ವ) ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಾನು ಅಧಿಕಾರಿ ಮಾಡಿ ಚಪಲ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹಾರಿದ್ದೇನೆ,” ಎಂದರು.

ಅಂದಾಕ್ಷಣ ಅವರು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅಂಜುವರೆಂದಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಹೋರಾಟವೇ ಅವರನ್ನು ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯದತ್ತ ಸೇಳಿದೊಯ್ದದ್ದು. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಬಡಪಾಯಿಯ ಮೇಲೆ, ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧನ್ನಾಗಿ, ಅವನ ಜಾತಿಯ ಮರದವರು ಒಹಿಷ್ವಾರ ಹಾಕಿದಾಗ ಅವನ ಪ್ರಕ್ಕದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹೊಕ್ಕು ಹೋರಟು ಹೈಕೋಟಿನವರೆಗೂ ಸಾಧಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮರಳಿ ಕೊಡಿಸುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಅವರು ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ, ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದರೂ, ಪ್ರೇಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಶೋಧನದತ್ತ ಆಕೃಷ್ಣರಾದರು. ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ (ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತರ) ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾದ ಗೋವೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಂಶೋಧನಾಪೇಕ್ಷೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆರಳಿತು. ಈಗ ಅವರು ಲೋಕಾಭಿರಾಮ ಮಾತಾಪುರಾಗ ಹೂಡ ಮಾತಿಗೊಮ್ಮೆ ಇಸವಿ, ತಿಂಗಳು, ತಾರೀಖಿಗಳು ಹಣಕ್ಕುವಂತಾಗಿದೆ.

ಬೈಗುಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ಚರ್ಮ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರೇಗಳು ಹೇಳಿದರು. “ಪ್ರಾಸ ಬಿಟ್ಟ ಕವಿತೆ ಬರೆದರೆ ಹೇಗೆ?” ಎಂದು ಕೆನರಾ ಹೈಸ್ಕ್ವಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಪ್ರಾಸ ಬಿಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡು,” ಎಂದು ಬೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗದೆ ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಸ ಬಿಟ್ಟ ಕವಿತೆ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿಯೂ ಬಿಟ್ಟರು. ತಗೋ! ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸನಾತನಿಗಳು ಅವರ ‘ಪಿತ್ರ ಪಿತಾಮಹ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ’ ಮಂಗಳಾರತಿ

ಎತ್ತಿದರಂತೆ! ಅವರ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿ ವಿದ್ಯಾಂಸರು ಹೀನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬೈದ್ಯಂಟು. ಪೈಗಳು ವಿಚಲಿತರಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮಂತಲ್ಲ; ಇಂಥ ಕಟು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದವರು ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿದ್ದಾರೆ, ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ಒಂದು ಕೌತುಕದ ಸ್ನಿಹೇಶವನ್ನು ಅರುಹಿದರು. “ಹಿಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಾರ್ಥಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸನಾತನಿ ಪಂಡಿತರೊಬ್ಬರು ಅಭ್ಯಾಗತ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸಿ, ಪದ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಓದಿದರು. ಕನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶೇಷ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರರೂಪರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮಾನಿದಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಟೀಕೆ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಬಾರದಷ್ಟು ನೊಂದುಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಒಂದ ಮೇಲೆ ಅಳಲನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೂತು ಗೋಳಿಯೇ ಎಂದು ಅತ್ಯಾಭಿಷ್ಟರು,” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ತಾವು ಕುಳಿತ ಮಂಚವನ್ನು ತೋರುಬೆರಳ ಗಂಟಿನಿಂದ ಬಡಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಪೈಗಳು, ತಮ್ಮನ್ನು ವಾಚಾಮಗೋಚರವಾಗಿ ಬೈದ್ಯ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಲೇಖನಗಳ ಕಡತವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರಂತೆ!

ಕನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಆದ ಗೊತ್ತುವಳಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂತು. ರಾಜಕೀಯ ಬ್ರಹ್ಮವಾಗುವ ಮೊದಲು ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾದೀತೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ಪೈಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಮದ್ವಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕಿರುವ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯೋದಗುವ ಭಯವಿದೆ, ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಕನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವಾಸ್ತವ ನಿಲುಮೆ ವಹಿಸಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು, ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ, ಈಗಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಘ್ರಾನ್ಸ್, ಬೆಲ್ಲಿಯಂ, ಸ್ವಿರ್ಫಿಲಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೋಗಿರೆವ ಪ್ರೇಂಚ್ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಏನು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ? ಇಂಗ್ಲೀಷು ಅದೆಷ್ಟು ರಾಜಕೀಯ ಫ್ರಾಕ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೋಗಿದೆ?

ಮೈಸೂರಿನ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕದ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಹಕಾರ ಭಾವ ಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀ ಪೈಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಕನಾಟಕ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಹಾದರವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹಾರ್ಸಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಪರ್ಯಾಪ್ತಸ್ತರ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಬಂದ ಅನುಭವ ಅಷ್ಟು ಸವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪೈಗಳು ಅಷ್ಟು ಉತ್ತರಕ್ಕಿರ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಅಂಶ ಕುಗ್ನತ್ವದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಳತೆಯನ್ನು

೨೫೦ ಪ್ರಟಕ್ಕು ಮಹಾತ್ಮಾವನ್ನು ೧೦೦ ಪ್ರಟಕ್ಕು ಮಿತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ತಮಾಡೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿ ೒೧೯ ಮಹಾ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುವುದು ಅವರಿಗಿನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲವಂತೆ. “ಉಳಿದ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸುವ ಸಂಭವವೂ ಇಲ್ಲ,” ಎಂದರವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮವೆತ್ತಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲವಂತೆ!

ಇನ್ನೂ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಅವರೊಡನೆ ಹರಟೆ ಹೊಡಿದೆವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದುದಿನಿಂದ ಏತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕಾರ್ಯ ಅಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಬಿಳಿಯ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಈಗ ನಮ್ಮು ಸಂಶೋಧಕರು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮುನ್ನಡಯಬಹುದು ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ತಾವು ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಆಸ್ಥೆಯಿಳ್ಳವರಾರೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರು ವಿಷಾದದಿಂದ ನುಡಿದರು.

ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳಿದೆ ಕೇವಲ ಕನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರೇಖಿಸುವುದಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಯಾವ ವಿವಾದವನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಟಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ವಿಚಾರವಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ.

ನಿಜವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪ್ರೇಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಕ್ಷಪದದ ಬಗ್ಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಆಸೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲ ತಾವು ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿತ್ತವನ್ನೊಳ್ಳಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು. “ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿತ್ತವನ್ನು ಒಳ್ಳಿಕೊಂಡು ನಾನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಚೂರಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಂತಾಗಿದೆ,” ಎಂದರವರು. “ಏನು ಅಂಥಾ ಕಷ್ಟ?” ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಈ ಸಭೆಗಳು, ಭಾಷಣಗಳು, ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಡಿ ಕೊಡಿರೆಂದು ಗಂಟು ಬೀಳುವವರು, ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಡಿರೆಂದು ಕೀಳುವವರು, ಇವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಓದಲು, ತಿಳಿಯಲು ಸಮಯವೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವರು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಶೀಲರು, ಯಾರನ್ನೂ ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸಲು ಬಯಸರು. ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ತಿ ಪ್ರಸ್ತರ ಓದದೆ ಮುನ್ನಡಿ ಬರೆಯಲಾರರು; ತಯಾರಿ ಮಾಡದೆ ಭಾಷಣ ಕೊಡಲಾರರು. ಅಂತೂ ಅವರು ೧೯೪೭ರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಚೇಕೆಂದಿದ್ದ ಸರಳ ರಗಳಿಯ ವಿಕಾಂಕ ಹಾಗೂ ಹೊಳಹು ಹಾಕಿಟ್ಟಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೀಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷಪದವನ್ನು ಗೆಳೆಯರ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಅವರು ಹೇಗೋ ಒಳ್ಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೇರವಣಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರೆ ತಾವು ಸರ್ವಥಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೊದಲೇ ನೋಟಿಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ!

ಸಮಯವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆಯ ಅವಲಕ್ಷ್ಯ, ಕಾಫಿಯ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ

ಆಗಿತ್ತು. ನಾವು ಹೊರಟು ನಿಂತೆವು. ಕನಾಂಟಕದ ಪ್ರಚಂಡ ವಿದ್ಯಾಂಸರಲೋಭ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ ದಶಕಾನುದಶಕಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಮೇರವಣಿಗೆಯ ಆಮಿಷಕ್ಕೂ ಬೀಳದೆ ಇದ್ದ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತರಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಕರಾರು ಹಾಕಿರುವ, ಈ ನಿಸ್ಪಾಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದರ್ಶನಲಾಭ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಾನು ಅಭಿನಂದಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಆದರೆ ಪಾಪ, ಶ್ರೀ ಪ್ರೇಗಳು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಕಳೆದ ಮೂರು ತಾಸುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಜೀಯ ವಾಕಿಂಗ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ ತಯಾರಿ ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು!

(ರಣಿಗ)

೧. ಬೇಂದ್ರೆ ಅಂದೆ

(ಲಾಂಗೂಲಾಚಾಯರಾಗಿ ಹರಟೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು)

ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವದೇ ಒಂದು ಉಲ್ಲಾಸ. ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಸ್ಸೀಮರಾಗಿರುವಷ್ಟು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಆಗಿರದಿದ್ದರೂ ಭಾಷಣವನ್ನೇ ಹರಟೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವ ಚೊತುರ್ಯ ಅವರಲ್ಲಿದೆ. ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಎರಡು ಪಟ್ಟಗಳಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೆಲ ಶೇಕ್ಕಾಸ್ಟಿರಿಯನ್ನು ನಟರಂತೆ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲರು. ಇಂಜಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ಕಲೋಪಾಸಕ ಮಂಡಲದವರ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ ಕೇಳುವ ಯೋಗ ಪ್ರಥಮತೆ ಬಂದದ್ದು. ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಳಿದಾಸನ ಶಾಹಂತಲದ ಮೇಲೆ. ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಶಾಹಂತಲದ ಬಗ್ಗೆ ಮೋದಲು ಗೊತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಯಿತೆಂಬ ಮಾತು ಬೇರೆ! ಅವರು ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೇ ವಿಸ್ಯಯವುಂಟುಮಾಡಬಹುದಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಅವನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಓದಿರೆಂಬುದೂ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅವರು ಒಂದೂವರೆ ತಾಸು ಮಾತಾಡಿದರು; ಮತ್ತು ಸಭಿಕರು ಅದನ್ನು ಮೈಮರೆತು ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಚಿಂತಿಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಕೇಳಿದರು; ಯಾರೂ ಆಕಳಿಸಲು ಕೂಡ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ – ಎಂಬುದಿಗೆ ಮುಖ್ಯ.

ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ, ಕಾಳಿದಾಸನ ನಾಟಕವನ್ನು, ಓದುವ ರಸಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲ - ಅರಸಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಭಾಷಣಕಾರ ತನ್ನ ಭಾಷಣದ ಹಲ ಮಿನಿಟುಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಿಸಿಯಾನು? ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ತಷ್ಟು ಮಾತನಾಡುವ, ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಕೈಕಾಲು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಅಪೂರ್ವ ಕೌಶಲವಿದೆ. ಅವರು ಕಾಳಿದಾಸನನ್ನು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಓದಿ ರಸವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಬದಲು ಬೇಗನೇ ಓದಿ ಮುಗಿಸುವವರನ್ನು, ಧಾರವಾಡದ ಲೈನ್ ಬಜಾರ್ ಪೇಡೆಯನ್ನು ಗಪಗಪನೆ ತಿಂದು ಮುಗಿಸುವವರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರು. ಗಪಗಪನೆ ಪೇಡೆ ನುಂಗಿ ತಾನು ಧಡೆ ಪೇಡೆ ತಿಂದನೆಂದು ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟಾಕ್ಷರ ಅವನೇನು ಸವಿಗಾರನಾಗಿ ಹೋದನೆ? ಬಹಳವಾದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕ ಎನಿಸಿಯಾನು. ಆದರೆ ಸವಿಗಾರ ಒಂದೆರಡೇ ಪೇಡೆ ತಿಂದರೂ ಅದನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸವಿಸುವಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಯುದ್ಧ ಪೂರ್ವದ ಪೇಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದಷ್ಟೇ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಇಷ್ಟತನ್ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರನೇ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೂರಕುವ ಪೇಡೆಗಳನ್ನು ಸವಿಸುವಿದು ತಿನ್ನಬಲ್ಲವನು ಸವಿಗಾರನೆನಿಸುವುದ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಹಿಟ್ಟು ಬೂದಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಎನ್ನುವ ಯೋಗಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ರಸಿಕನು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲೇಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೆ ನಾಲಿಗೆಗೆ ತಾಗಿಸದೇ ಆಸ್ತ್ರೋ ನುಂಗಿದಂತೆಯೇ ನುಂಗಿಯಾನು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ನೀವು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿದ್ದರೆ ನಡುನಡುವೆ ಬರುವ ಉಪಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವು ಆಶು ಉಪಕಥೆಗಳು – ಅಂದರೆ ನಿಂತ ಕಾಲಮೇಲೆ

ಸ್ವಷ್ಟಿಸಿದವುಗಳು – ಎನ್ನುವ ಸಂಶಯ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಇದೆ. ಧರ್ಮಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಅವರ ಉದಾಹರಣೆ. ಅವರ ಒಬ್ಬ ಗೋಚರಿಗೆ ಪಕಾದಶೀಪ್ರತಪಂತೆ. ಅವನಿಗೆ ಪೇಡೆಯೆಂದರೆ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣ; ಮತ್ತು ಅವನ ದುರ್ದೈವಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಪೇಡೆ ಕೊಡಮಾಡುವುದು ಪಕಾದಶಿಯ ದಿನವೇ! ಭಾರೀ ಧರ್ಮ ಸಂಕಟ. ಅವನು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಈ ಉಭಯ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಪೇಡೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪಕಾದಶಿಗೆ ಆ ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಪಕಾದಶಿ ಹೋದರೆ ಹದಿನ್ಯೇದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಪೇಡೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದೀತೆಂದು ಏನು ಗ್ಯಾರಂಟಿ? ದುಷ್ಯಂತ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲಾರದವನು ಉಂಗುರ ಕಂಡಹೂಡಲೆ ಗುರುತು ಹಿಡಿದದ್ದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕಥೆ ಇದು : ಆನೆ ಮನೆ ಮುಂದೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತುತ್ತೆ. “ಅಯ್ಯೋ, ಆನೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ” ಅಂದರೆ, “ಭೇ ಎಲ್ಲೋ ಆನೆ? ಆನೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತಿದೆಯೇ?” ಎಂದನಂತೆ. ಆನೆ ಹೋದಮೇಲೆ, “ನೋಡಯಾ ಪ್ರಾಣೀಯ ಹೆಚ್ಚೆ” ಎಂದು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಿದ ಗುರುತನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ, “ಆಹಾ, ನಿಜ, ನಿಜ. ಆನೆ ಹೆಚ್ಚೆಯೇ ಖಂಡಿತ,” ಎಂದನಂತೆ! ಬೇಂದ್ರೇಯವರ ಭಾಷಣಗಳು ಇಂಥ ಕವಲುದಾರಿಗಳಿಂದಲೇ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.

೨

ಬೇಂದ್ರೇಯವರ ಜೀನಿಯಸ್ಸು ಯಾವುದೊಂದು ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೆ ಒಳಪಡುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಕಮ್ಮಿ ತರದ ಜೀವಿಗಳ ಹಾಗೆ ಅವರು ತಯಾರಿ ಭಾಷಣದಿಂದ ಓದುವವರಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಾಪಿದ್ಯಾಲಯ ವಿಸ್ತರಣ ಭಾಷಣಗಳಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರು ಕೆಲ ಮುಖ್ಯ ಪಾಯಿಂಟುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಗುರುತು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಪಾಯಿಂಟುಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭಾಷಣಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರಾರಂಭ ಬೇಕು, ಡೆವಲೆಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಬೇಕು, ಮುಕ್ತಾಯ ಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಚೌಕಟ್ಟಿನೋಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡವರು ನೀವಾದರೆ ನೀವು ಖಂಡಿತ ಚಡವಡಿಸುತ್ತೀರಿ. ಎಕೆಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೇ ಭಾಷಣಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಸ್ತುವಿನ ಹಾಗೆ ಆದಿ-ಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತವಾದವುಗಳು.

ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಬೇಂದ್ರೇಯವರದು ಭಾಷಣವೇ ಅಲ್ಲ – ಅದು a series of insights – ಒಳ ಮಿಂಚುಗಳ ಸರಣಿ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ, ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಒಂದೊಂದು ಮಿಂಚು ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಬಂಧದ ವಸ್ತುವಾಗಬಹುದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಆ ಮಿಂಚು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟು ಅದರ ತಾತ್ವಯಾವೇನು ಎಂದು ಅಪ್ರತಿಭರಾಗುತ್ತೀರಿ. ಆಮೇಲೆ ಅದರ ಧ್ವನಿ ನಿಮಗೆ ಪ್ರತೀತವಾಗಿ ನೀವು ಗೊಳ್ಳಿಂದು ನಗುತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ನಗುವಿನ ಧ್ವನಿ ಆರುವ ಮೊದಲು ಮತ್ತೊಂದು ಮಿಂಚು ಹೊಡೆದಿರುತ್ತದೆ.. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಸತ್ಯಾರದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಭೆಯನ್ನು ನಗಿಸಿ ನಗಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಬಾಣ ಹೊಡೆದರು. “ಜನ ಅಂತಾರೆ, ಬೇಂದ್ರೇ ಬಹಳ ನಗಸ್ತಾನೆ ಅಂತ. ನೀವು ನಗತೀರಿ. ಆದರೆ ಹೋರಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಾ ಯಾಕೆ ನಕ್ಕೆ ಅಂತ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸುರು ಮಾಡ್ತೀರಿ” ಅಂತ. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕರು. ನನಗೆ ನಗಲಿಕ್ಕುಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೇ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅಂತ ನನ್ನ self-conscious ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಹೌದು, ನಾ ಯಾಕೆ ನಕ್ಕೆ ಅಂತ ಯೋಚನೆಗೆ ಬಿಡ್ದೆ.

ಮುಂದೆ ನನಗೆ ನಗಲು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ನಾನು ಯಾಕೆ ನಗುತ್ತೇನೆ ಅಂತ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು!

ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ಮಹಾ ನಟ ಶಿಶಾಮಣಿ ಅಂತ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಎತ್ತರದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಹರಿಯತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವರ ಮುಖಿದ ರೇಖೆಗಳು ಬದಲಾಗುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಲತರಂಗದ ಪಿಂಗಣ ಬಟ್ಟಲುಗಳ ಮೇಲೆ ವಾದಕನು ಮೂರನೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಹೋದಾಗ ಎದ್ದು ಹಬ್ಬಿವ ತರಂಗಗಳ ಹಾಗೆ. ಅದರೂಡನೆಯೇ ಅವರ ಕೈಗಳೂ ಮಾತಾಡುವ ಪರಿ ಬೇರೆಯೇ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೇಯವರ ಕೈಗಳಷ್ಟು ಅಥವಾ ವ್ಯಂಜಕ ಕೈಗಳು ದುರ್ಬಳ. ಎಲ್ಲ ಮುಟ್ಟು ನಟರ ಹಾಗೆ ಬೇಂದ್ರೇಯವರಿಗೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಪು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಒಂದು ಸ್ವಿಚ್ ಮಾತ್ರ, ಎಂದೂ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಸ್ತಿತ್ವ ತಂತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ. ನಿಜವಾಗಿ ಆಮೇಲೆ ಬೇಂದ್ರೇ ಮಾತಾಡುವುದೆಲ್ಲ ಶೈಲ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ತಮಗಾಗಿಯೇ, ತಮ್ಮಾಡನೆಯೇ, ಅವರು ತಮ್ಮ ತಲೆಯೋಳಿಗೆ ತುಂಬಿದ ಅಮೂರ್ಖವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತಿನ ಅಂಗಿ ತೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮಾತ್ರ, ಎಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಭವಭೂತಿ ಹೇಳಿದ್ದ - “ಫುಷೀಣಾಂ, ಪುನರಾದ್ಯಾನಾಂ ವಾಚಮಧೋಽನುಧಾವತೇ” ಎನ್ನುವ ಅನಿಸಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಅಥವಾ ಓಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದೇ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಲಕ್ಷಣ. ಬೇಂದ್ರೇಯವರಲ್ಲಿ, ತುಂಬಾ ಲೋಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಅಥವಾ ಓಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು “ಕನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಹಾಂಗದ. ಜಗತ್ತಿನಾಗ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗೆ ಬ್ಯಾಡಾದವರೇ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಅಯಾಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಎಡಕ್ಕೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಕೂತಿದ್ದರು. ರಾಜಸ್ವಾನದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಗಹಾಕಲಾಗಿದೆ, ಅನ್ನುವ ತಥ್ಯಕ್ಕೂ ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ಕನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂದ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧ ಪೂರ್ವಚಿಂತಿತವಾಗಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಸಂಶಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಆ ಅಥವಾ ಅವರೂ ಎಣಿಸಿರದ ಹಾಗೆ ಕುಂಟುತ್ತ ಒಂದು ಕ್ಷಣಾ ತಡವಾಗಿ ಶೈಲ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ತಟ್ಟಿತು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೇಲಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು ಆಡಿದರು. “ಪ್ರಾಂತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಗಡಿ ಶಿವಭೂಮಿಯಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕ್ಷಣಾ ತಡೆದು, “ರುದ್ರ ಭೂಮಿಯಾಗಬಾರದು” ಎಂದರು. ಒಂದೇ ದೇವರಿಗಿರುವ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಅಥವಾ ಭೇದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬ್ಲಾಲ್ಲವು ಎಂದು ನಾನು ವಿಸ್ತೃಯಪಟ್ಟೇ. ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಪೂರ್ವಚಿಂತಿತವಾಗಿ ಆಡಿದರೇ? ತೊಂಬತೊಂಬತ್ತು ಪಾಲು ಇಲ್ಲ. ಶಿವ ಭೂಮಿಯಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಉದುರುವ ವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ರುದ್ರಭೂಮಿಯ ವಿಚಾರ ಹೊಳೆದಿರಲಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಅಂತರಂಗದ ಶಕ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಶಿವನತ್ತು ಎಳೆದು ತಂದಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಹತಾತ್ಮಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ರುದ್ರಭೂಮಿಯ ಘೋರ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂತು. ನಾವು ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಹೇಗೆ ರುದ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವ ತಥ್ಯ ಅವರನ್ನು ದಂಗುಬಡಿಸಿರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೋ ಪದೋ ನಿಮಿಷ ಅವರು ಈ ಧೀಮನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅನುವರ್ತತೇ. ಶಿವಭೂಮಿಯಾಗಬೇಕು

— ರುದ್ರಭೂಮಿಯಲ್ಲ — ಇದು ಮಾತ್ರ ಅಧೀಕ್ಷಿಕೆ ಆಗಿ ವಾಚಂ ಅಧೀಕ್ಷಿನುಧಾವತೆಯೇ. ಇದೇ ಪ್ರತಿಭೆ. ಇದೇ one per cent inspiration. ಇದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ? ವಾಕ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಚಿಂತನದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಅದನ್ನೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಹಂಡಿತ “ಮನನ ಜಲಧೀರಂತರುದರಾತ್” ಅಂದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ನುಡಿದ್ದು ಅಂಬಿಕಾತನ್ಯ. ಇದು ಖುಷಿವಾಹ್ಯ. ಅಂಬಿಕಾತನಯನಿಗೆ ಆಂಭೃತ ವರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಇಂಥ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ - “ಯಂ ಕಾಮಯೇ ತಂ ತಮುಗ್ರಂ ಕೃಣೋಮಿತತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ತಮೃಷಿಂ”. ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಕ್ಷಪರನ್ನೇ ಬೇಂದ್ರೆ ನಕ್ಷಿದ್ದು. “ಆಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಯಾಕೆ ನಕ್ಷೆ ಅಂತ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡ್ತೀರಿ” ಅಂತ. ಎರಡಕ್ಕರದ ಶಿವ ಅಷ್ಟೇ ಅಕ್ಷರದ ರುದ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಾನವ ಮೌಧ್ಯಕ್ಕೆ ಅಳಬೇಕು - ಆದರೆ ನಾವು ನಗುತ್ತೇವಲ್ಲ! “ಬೇಂದ್ರೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೇ?”.

(೧೯೨೪)

೨. ಪ್ರೋಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ

ದಿವಂಗತ ನಂದಳಿಕೆ ಅಮುಣಂಜೆ ಗುತ್ತು ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರದು ತುಳು ನಾಡಿನ ಮತ್ತು ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಂತೀಯವಾದ ಹೆಸರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಇತಿಹಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಅವರು ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು - ಕಥೆ, ನಾಟಕ, ಇತ್ಯಾದಿ - ಕೂಡ ಬರೆದ ಮೊದಲಿಗರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲಿಗರು ಎಂದರೆ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗುಣದಲ್ಲಿ.

ಭಾರತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆತ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದು ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಹುಟ್ಟಿ ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಸ್ಥಿಗೆ ಬಂದರು. ಲಿಖಿತ ಅಲಿಖಿತ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು ವಿದೇಶಿ ಮಿಶನರಿಗಳಾದರೂ ದೇಶೀಯರಿಗೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದುಡಿಯಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕಳೆದ ಶತಮಾನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬೀಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಿಮಾನದ ಗಳಿ. ಈ ಅಭಿಮಾನ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಆ ವಿಸ್ತಾರ ಫಾಟಕದ ಅಮೂರ್ಖ ನೆಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತಿಹಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆತ್ಮೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೂ ಇಳಿಮುದ್ದಿ ಅಪಾರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿತು.

ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಾಗೃತಿ ಮೇಮುರಿದು ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಅದು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಂಥ ಮೂಲೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಪ್ರಾಯಪ್ರಬುದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಭಾಷಾಭಿಮಾನಗಳು ಮೊದಲು ಮಿಸುಕಾಡುವುದು ‘ಸ್ವ’ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಆಧಾರವಳ್ಳ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ. ಹೆಗ್ಗಡೆಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ತುಳುನಾಡಿನ ಆಳುವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರಾಂತ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪೊಳಲಿ ಅಥವಾ ಪುರಾಲ್ ಮತ್ತು ಗುರುಪುರ ಬಳಿಯ ಅಮುಣಂಜೆಯ ಗುತ್ತುಗಳು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಬಂಟ ಮನೆತನಗಳು. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಪೂರ್ವಜರು ಈ ಗುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜಾಗರಣೆಯ ಗಳಿಗೆ ಬೇಗನೆ ತಾಗಿದ್ದು ಸಹಜ. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಮನೆ ಕಂಡರು. ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ನಾಡು, ಭಾಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ತಾಳಿ ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಶೋಧನೆಗೂ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾದ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೂ ಕ್ಯಾಹಾಕಿದರು. ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಒಡನಾಡಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಿಲ್ಲೆ ನಾರಾಯಣ ಶೈಟ್ಟಿ, ಪಣೆಯಾಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಪಾಧಾರ್ಯ, ಹಾಗೂ ಅವರ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದ ಬಡಕಚ್ಚೆಲು ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಅವರು ತುಳುವ ಮಹಾಸಭೆಯ ಚೆಡುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿದ್ದರು.

ದಿವಂಗತ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಹಲವು ಪ್ರಕಟಿತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಕೃತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಎರಡನ್ನು ನಾನು

ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಿದ್ದೇನೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಭೂತಾಳ ಪಾಂಡ್ಯರಾಯನ ಅಳಿಯ ಕಟ್ಟು”; ಎರಡನೆಯದು ತುಳು ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಧಾಮ ಕಾದಂಬರಿ ಎನಿಸುವ “ಮಿತ್ಯನಾರಾಯಣ ಕತೆ” ಇವೆರಡನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಕಾರಣವಿದೆ. ಎರಡೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳವುಗಳು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ಗಣಜರಲ್ಲಿ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚರಿತ್ರೆ” ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸುಲಭಲಭ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದವುಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚೆದರಿದ್ದವು. ಗಣಪತಿ ರಾವ್ ಏಗಳ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಗಣಾಜಿಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಹೊರಬಂದದ್ದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಳಿಯಬೇಕು. ಇಂದು ವ್ಯಾಪಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ನಂತರ ದಿವಂಗತ ಡಾ॥ ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರ ಮತ್ತು ಡಾ॥ ಹೋ. ವ್ಯಾ. ರಮೇಶರ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಇತಿಹಾಸ ಗ್ರಂಥಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ ಅಥವಾ ಇತಿಹಾಸ ಎನ್ನಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಇದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಶಬ್ದದ ಅಭಿಧಾರ್ಥವಾದ “ಇತಿ-ಹ-ಆಸ್” - ಹೀಗಿತ್ತಂತೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲೆಯ ಶಾಸನಾದಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯೊಡನೆ, ಸ್ಥಳಪ್ರರಾಣ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಖಂಡ, ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿ, ಪರಂಪರಾಗತ ಜನಶ್ರುತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದ ಮೂಲದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ಬೇರೆತಿದೆ.

ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಕೇವಲ ಏ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದ, ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿರದ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ೧೨೦ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹಲವು ಬಾರಿ ಸುತ್ತಿ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ಹ್ಯೋಡಿಕರಿಸಿದರೆಂಬುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ಅಂಶ. ಪೌರಾಣಿಕ ಮೂಲವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಪರಶುರಾಮ ಕಥೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬಹುಶಃ ಯಾವುದೋ ಮರೆತುಹೋದ ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸನ್ನಿಹಿತದ ಫಾಯೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಮಯೂರವರ್ಮನು ಕದಂಬ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಾಫರನಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಅವನ ವೃತ್ತಾಂತ ಮತ್ತು ವಂಶಾವಳಿ ಕೂಡ ಪುರಾಣೀಕೃತವಾದದ್ದೇ. ಅಳಿಯಕಟ್ಟಿನ ಜನಕನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಭೂತಾಳಪಾಂಡ್ಯ ಕೂಡ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಅವನದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಕಟ್ಟುಗಳು ತೀರ ಈಚೆಗೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ಬದಲಿಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹೊಯ್ದಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಆಳುಪರಸರ ವಂಶಾವಳಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದೇ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಹೊರತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ದ್ವಿತೀಯಾವೃತ್ತಿಗೆ ಮುನ್ನಡಿ ಬರೆದ ಡಾ॥ ಹೋ. ವ್ಯಾ. ರಮೇಶರು ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಒಂದು ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಜನಜನಿತ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಐತಿಹಾಸಿಕರ ದೃಷ್ಟಿ ಇಂದು ಬದಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಕರಗಳಿಂದು ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀತರ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾನಾಂಗಿಕ ಸ್ವರಣೆಯ ಎಲ್ಲ ಪೌರಾಣೀಕೃತ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಕಲೆಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಗಡಲೇ ಅವಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಶಾಸನ

ಪ್ರತಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ. ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳ, ಭೂತಾಲಯಗಳ ಆಶ್ವಾಸಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಬಂಟ, ಜ್ಯೇಂದ್ರಾದ ಮುಂತಾದ ಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೂಲಸಾಧನಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿ ನೂರಾರು ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸ್ಥಳನಾಮಾರ್ಥಗಳ ಶೋಧಕರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಬಲ್ಲವು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಇದು ಅನೇಕ ದಿಶಾ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲದೆಂಬುದರಿಂದ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದವರು ಇದರ ಪುನರ್ಮೂರ್ದು ಮಾಡಿಸಿ ನಾಡಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯದು “ಮಿತ್ಯನಾರಾಯಣ ಕತೆ”. ಸೇರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಹಿತ ಕಿಲ್ಲೆ ನಾರಾಯಣ ಶೈಟ್ಟರು ತಮಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಥೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೆಂದು ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಗಣಾರಾಜ್ಯ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ ಈ ಗಣಾ ಪುಟಗಳ ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ದಿವಂಗತ ಪಣಿಯಾಡಿಯವರು ಗಣಾರಾಜ್ಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಗುರುಗಳೂ ಸ್ವತಃ ಕವಿಗಳೂ ಆದ ದಿ. ಬಡಕಬೈಲು ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ಮುನ್ನಡಿ ಇದಕ್ಕಿದೆ.

ಗರುಡನಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ ಬಡಗಿಯೊಬ್ಬನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಆಕಾಶಯಾನದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತ ಹೋಗಿ, ಅರಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಇದು, ಏಕಾಂತವಾಗಿದ್ದ ಅರಸುಕುವರಿಯನ್ನು, ತಾನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಗರುಡವಾಹನ ನಾರಾಯಣ ದೇವರ ಅವತಾರವೆಂದು ನಂಬಿಸಿ, ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕಿರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತರುಣನ ಕಥೆ ಇದು. ತನ್ನೇ ದುಸ್ಯಾಹಸದಿಂದಾಗಿ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಈ ಮಿತ್ಯ ನಾರಾಯಣನ್ನು ನಾರಾಯಣ ದೇವರೇ ಪಾರುಮಾಡಬೇಕಾಯಿತೆಂಬ ತಮಾಷೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೇಲುಕುದುರೆ, ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಹಾರುಹಕ್ಕಿ, ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಗೊಂಬಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವೇ ವಿಶ್ವ ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವಲ್ಲ. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಥಾಸರಿತ್ವಾಗರದಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಗೊಂಬಿಗಳ ಸುದ್ದಿ ಇದೆ. ಬೌದ್ಧ ತ್ರಿಪಿಟಕದ ಚೇನೀ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಟಿಬೇಟನ್ ದುತಕಂಫಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಯುಗದ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಯಂತ್ರಜ್ಞರು ಇಂಥ ಕೇಲುಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರೆಂಬ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ. ಹನ್ಮೌರಂದನೇ ಶರ್ಚಾನದ್ದೆಂದು ನಂಬಲಾದ “ಸಮರಾಂಗಣ ಸೂತ್ರಧಾರ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ವಿಮಾನ, ರಥ, ದ್ವಾರಪಾಲಕ, ಪದಾತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಿವೆಯೆಂದು ಕಥಾ ಸರಿತ್ವಾಗರದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದದ ಕತಾ ಚ. H. Towney ಯವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಥೆಗಳು ಇವೆಯೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಹೀಗೆ ತೇಲುತ್ತಿರುವ ಕಥಾ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದು ಕಿಲ್ಲೆಯವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಆದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಆದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಕಿಲ್ಲೆಯವರು ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯ ಭೌಗೋಲಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ ಯಾವುದು, ಯಾವ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ್ದು ಎಂದು ನಾವು ಅರಿಯೆವು. ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆದು ಮಧ್ಯಯುಗದ ತುಳುನಾಡು, ತುಳುವ ಸಮಾಜ, ತುಳು ಚರಿತ್ರೆ-ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳ ಅಸ್ತಿ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಮೈದುಂಬಿ ಒಂದು ಅಪರೂಪ ಆಶ್ವಾಸಿಕೆಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿದೆ.

ಕಥೆ ನಡೆಯವುದು ತುಳುನಾಡಿನ ಹೃದಯ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಪೊಳೆಲ್ (ಪುರಾಲ್) ಮತ್ತು ಆಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರತ್ಯೇಗಿಯಲ್ಲಿ. ಕಥಾನಾಯಕನ ಸ್ಥಳ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಪೂರ್ವಜರ ಪೊಳೆಲಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಕಥೆಯ ಇಡೀ ಸನ್ನಿಹಿತ ರಚನೆಯೆಲ್ಲ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹೂಸೆಂದು ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿದೆ. ಅವರ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಚರಿತ್ರೆ”ಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೆಲವೊಂದು ಅಂಶಗಳು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದರಿಂದ ಈ ಉಂಟಾಗಿ ಬಲಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಥೆಯ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಗಜನೇ ಶತಮಾನ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ಜೈನ ಸಾಮಂತರಾಳಿದ ಕಾಲ. ಚೌಟರೂ ಬಂಗರೂ ನಾಡಿನ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಲ್ಲಾಳ, ಪ್ರತ್ಯೇಗಿ, ಬಿದಿರೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೌಟರ ಆಡಳಿತ ಸಾಫ್ನಗಳಿದ್ದವು. ಅವರ ಆಳಿಕೆಗೆ ಸೇರಿದ ಇಡೀ ಗುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಪೊಳೆಲಿಯ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟನೆಂಬವನು ಕಥಾನಾಯಕ. ತರುಣ, ರಸಿಕ, ಸುಂದರ, ವಿದ್ಯಾವಂತ, ಅವಿವಾಹಿತ. ಪ್ರತ್ಯೇಗಿಯಲ್ಲಿ ಚೌಟರಸ ಚೆನ್ನರಾಯನು ಅರಮನೆ, ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಫಿಸಿದ ನಂತರ, ಜೈನನಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ನಂಬಿದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೊಂದು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ವೈಭವದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸಮಾರಂಭ ಮೋಡಲು ಈ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ ತನ್ನಂತೆ ರಸಿಕನಾದ ಶಂಕ್ರಯಾಚಾರಿಯೆಂಬ ಬಡಗಿಯೋಡನೆ ಪ್ರತ್ಯೇಗಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಚೌಟರಸನ ಮೋಹದ ಸೋದರಸೋಸೆ ಸಿರಿದೇವಿ ಆಕಸ್ಯಾತ್ಮಾಗಿ ಭಟ್ಟನ ಕಣ್ಣಗೆ ಬಿದ್ದ ತರ್ಕಣ ಮೋಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಂಕ್ರಯಾಚಾರಿಯ ಪತ್ತೇದಾರಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳ ಪೂರ್ವಾಪರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದು ತನಗೆ ದಕ್ಷುವ ತುತ್ತಲ್ಲಂಬೆಂದುಕೊಂಡು ಭಟ್ಟನು ಉರಿಗೆ ಮರಳಿ ಪ್ರೇಮಜ್ಞರದಿಂದ ಮಲಗಿ ಮರಣೋನ್ನು ಖಿನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಗುಟ್ಟಿರತ ಶಂಕ್ರಯಾಚಾರಿ ಚತುರ ಬಡಗಿಯಾದ್ವರಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಬಲ್ಲ ಗರುಡನಾಕಾರದ ಒಂದು ಯಂತ್ರವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರೇಮೋನ್ನತ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಹುಟ್ಟಿ ಧೈಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ ಅದನ್ನೇರಿ, ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಗಡಗಿದ ಮೇಲೆ, ಹಾರಿ ಸಿರಿದೇವಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಳಿದು, ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಅವಳ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಲಗಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗಜ ವರ್ಷದ ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಕೂಗುವುದಕ್ಕೂ ಪುರಸೋತ್ತುಕೊಡದೆ ಅಮೋಫ್ ವಾಕ್ ಚಮಕ್ಕಾರದಿಂದ ತಾನು ನಾರಾಯಣದೇವರೆಂದೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲದ ರಾಧೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವಳಿಗೆ ದ್ವಾಪರ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಭಾಷೆಯಂತೆ ಈಗ ನರರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಗರುಡನನ್ನೇರಿ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರೇಮಭಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಲು ಬಂದಿರುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿ ನಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಗಾಂಥವ್ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾಣಿಯೂ ತುಂಬಾ ಓದಿದವಳೂ ಸದ್ಯಾಂತಿಯೂ ಆದ ಸಿರಿದೇವಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಹೀಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಸಮಾಗಮವಾಗುತ್ತ ಇತ್ತು. ಅವಳಿಗೆ ಬಸಿರು ನಿಂತು ಆರು ತಿಂಗಳಾದಾಗ ದಾಸಿಯರು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳಿಂದ ಅದನ್ನೂಹಿಸಿ, ಸಾಧಿಸಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ವೃದ್ಧ ಚೆನ್ನರಾಯನಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿ ಧೈಯವಾಗಿ ಚೆನ್ನರಾಯನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣದೇವರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಬಸಿರು ನಿಂತಿದೆಯೆಂದು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ಮಗುವಾ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಥೆ ಮುಗಿದಿದ್ದರೆ ತಾಪತ್ಯಯವಿರುತ್ತಿರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಿಂದುಗಳ ನಾರಾಯಣ ದೇವರೇ ತನ್ನ ಸೋಸೆಯ ಗಂಡನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನೂ ಜೈನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾದನೆಂದು ಮುದುಕ ಜೈನರನ್ನೇ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ನೇಮಿಸಿ, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾರಾದ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸುವ ಹುಟ್ಟತನ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಭೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನೇರೆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಬಂಗರಿಗೆ ಗುತ್ತುಗಳ ಹಿರಿಯರು ದೂರು ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದಂಡು ಪ್ರತಿಗೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಚೌಟರು ದಿಕ್ಕೆಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿದೇವಿ ತನ್ನ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಪೇಚಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಭಟ್ಟ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಶಂಕ್ರಯಾಚಾರಿಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲ್ಗಡೆ ಹಾರಾಡಿ ಅದನ್ನು ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಭಟ್ಟನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಬಾಣ ಹೊಡೆದು ಕೆಡಹಿಡರೆ ಗತಿಯೇನು? ಹಾಗಾದರೆ ತನ್ನ ಚಕ್ರವರ್ನೇ ಕಳಿಸಿ ಶತ್ತುಗಳನ್ನು ಸರೆಬಡಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ಚಕ್ರ ಅವನ ಕೃತಕ ಗರುಡನನ್ನೂ ಭಟ್ಟನ ಕಾಲನ್ನೂ ಮುರಿದುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ನಂಬಿದವರು ನಂಬಿಕೆ ಬಿಡುವರೇ? ಅವನು ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರವೆಂದೇ ಸಿರಿದೇವಿಯೂ ಅವಳ ಮಾವನೂ ಇನ್ನೂ ನಂಬುವುದರಿಂದ ಅವನ ಸುಳ್ಳಿ ನೆವಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಅರಮನೆಂಬಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಚೀವ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅವನೂ ಕುಂಟುಗಾಲಿನಲ್ಲೇ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ.

ಕಥಾವಸ್ತು ಇಷ್ಟ್ವು. ಲೌಕಿಕ ಅಲೌಕಿಕಗಳ ಕಲಬೆರಕೆ. ಇಷ್ಟ್ವು ಕಥೆಯನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಜ ಪುಟಗಳವರೆಗೆ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಗಂಜನೇ ಶತಮಾನದ ಪರಿಸರದ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ, ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳು, ಸಂಭಾಷಣೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದುವಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಥಾ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೆಲ್ಲ ಅಗತ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಇಂದ್ರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಓದಿದಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮೂಡಲೇ ಇಲ್ಲ; ಈಗ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ಮೂಡಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ವಿಮರ್ಶಾಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೆಡೆಗೇರಿಸಿದಾಗಲೇ. ಓದುತ್ತಿರವಾಗ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಭಾಷೆಯ ಬೆಡಗು, ಅವರು ಅರುಹುವ ವಿಷಯಗಳ ನಾವೀನ್ಯ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಹಿಡಿದಿರುತ್ತದೆ.

ತಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಏತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮರುಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಚೌಟರು ಜೈನರಾದರೂ ಅಳಿಯಕಟ್ಟಿನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ಸ್ತೋಯರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಶ್ವಾಸರಾದ್ದರಿಂದ ನಟ್ಟಿರುಳಿಲ್ಲ ಬಂದ ಮೋಸಗಾರನನ್ನು ಸಿರಿದೇವಿ ಒಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಳ ಗುಣಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜೈನ-ವೈದಿಕ ಮತಗಳು ಬಂದಪ್ಪಾಗಿ ತಳಕುಬಿದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಚೌಟರನರು ನಂಬುತ್ತಾರೇನೋ. ರಾಧೀಯ ಕಥೆ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿಲ್ಲ, ಭಟ್ಟನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಜೈನಳಾದ ಅವಳು ನಂಬುವುದು ಸರಿಯಾದರೂ ಆದು ಆತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾಗಿ ವಿಸಂಗತಿಗಳು ಕಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಏತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ, ಗಂಜ-ಗಂಡನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತರಾದ ಚಿಕ್ಕ

ಚಿಕ್ಕ ತುಂಡರಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೈಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ನಿರ್ಭಯದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವ ಗುತ್ತಗಳ ಆಡಳಿತ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಈ ಪ್ರಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ, ಇದೇ ಲೇಖಕರ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಚರಿತ್ರೆ”ಯಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದಕ್ಷಿಂತಲೂ ಕಣ್ಣಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ದೊರೆಯತ್ತದೆ. ಗುತ್ತಿನವರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಜನರ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದಲೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯಗಳು ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಜನರ ವಿವರಗಳು ಸಮಾಜದ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಒಂದು ದಿಕ್ಕುಚಿಯಾಗುವಂತೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಆಳುವ ಜೈನರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಫ್ಫಿದ್ದರೂ ಗುತ್ತಗಳ ಹಿಂದೂ ಒಂಟ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರಜಾಕೈಶ್ವೇಭೇಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಸನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲು ಮತ್ತು ಪರಚಕ್ರದ ಸಹಾಯ ಕೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಂದಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಜೈನ - ಆಜೈನರೊಳಗೆ ಒಂದು ಆಸ್ಥಿಟ ವೈಮನಸ್ಸು ಸೇಲೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ “ಮಿತ್ಯನಾರಾಯಣ ಕತೆ” ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಚರಿತ್ರೆ ಚಿತ್ರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರಗಳು ಎರಡೇ, ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸಿರಿದೇವಿ. ಭಟ್ಟನು ರೂಪ ಗುಣ ವಿದ್ಯಾಸಂಪನ್ನನಾದರೂ ಧಿರೋದಾತ್ಮನಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರಳನ್ನು ವಂಚನೆಯಿಂದ ಒಲಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಶಂಕ್ರಯಾಚಾರಿಯನ್ನು ಕೆಲಸವಾದ ಮೇಲೆ ಅಲಕ್ಷಿಸುವ ಕೃತಫ್ಳ. ಆದರೆ ಸಿರಿದೇವಿಯನ್ನು ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಡುವಷ್ಟು ದುಜರಣನಲ್ಲ. ಅವನ ಜಾರುವ ಗುಣ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ಜಾತಿಯ ಗುಣವೆಂಬಂತೆ ಲೇಖಕರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೂಡ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವುದು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗೇ ಹೊರತು ಸತ್ಯಸಂಧತೆಗಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕಿಲ್ಲ!

ಸದ್ಗುರ್ಯಾಯೂ ವಿದ್ಯಾವತಿಯೂ ಆದ ಸಿರಿದೇವಿ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟನ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಆಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದ ಹೇಗೆ? ಬಸ್ತಿಯ ಪಂಡಿತರ ಬಾಯಿ ಮುಖ್ಯಸುವ ಆವಳ ಜಾನ್ಮಿ ದಾಢಸಿಯಾದ ಪ್ರೀಮಿಯ ಮುಂದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಹೆಣ್ಣಗೆ ಯೌವನದ ಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಆವಳ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಂಕುಗೋಳಿಸುತ್ತದೆಂಬಂತೆ ಶೇಕ್ಕಾಪಿಯರ್ ಕೂಡ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ ತಾನೇ. ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಆ ಸಿರಿದೇವಿ ಮಗುವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಬ್ಬಲಿ. ಆವಳ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕರಗುತ್ತಾಳಿ. ಹೆಣ್ಣು ಓದಿದರಿಂದೇನು ಎಂಬ ಮುದಿ ಹೆಂಗಸರ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಘಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆದರ್ಶವೆಂಬ ಹಾಗೆ ಚಿತ್ರಿತಳಾದ ಆವಳ ಚರಿತ್ರೆದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಿಸಲಾಗುವ ಚಂಚಲ ನಿಷ್ಠೆಯ ದೋಷ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ.

ಪ್ರಸ್ತಕದ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಗುಣವೆಂದರೆ ಅದರ ಭಾಷೆ. ಇದನ್ಮೊದುವಾಗ ತುಳು ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು, ವ್ಯಂಜನಾಶಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸತೊಂದು ಆದರ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ತುಳು ಹೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡದ ಡಜನ್‌ಗಟ್ಟಳೆ ಪದಗಳು ಇಲ್ಲವೇ. ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರದು ಎತ್ತಿದ ಕ್ಕೆ. ಹೆಂಗಸರ ಸಂವಾದಗಳಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾದವು. ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲೇ ಬರುವ ಪೂಳಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಹೆಂಗಸರ ಚಕ್ಕಂದವಾಗಲಿ, ಒಂಭತ್ತನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ದಾಸಿಯರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗಲಿ, ಆರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅರಸು ಮನೆತನದ ಹೆಂಗಸರ ಮಾತುಕತೆಯಾಗಲಿ ಮಣ್ಣನ ವಾಸನೆಯಿಂದ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆಯಿಂದ, ಸರಸತ್ವದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಪುಸ್ತಕದ ತುಳು ಪೂಳಲಿಯ ಸುತ್ತೊ ನಡುನಾಡ ತುಳು. ಹೋರಗಿನ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗುರಿಯಾಗದ ತಿರುಳಿನ ತುಳು ಇದು ಎಂದರೂ ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ತುಳುವಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಜಾತಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಸಫಲವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೂಳಲೀ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ತಗಳ ಶೈಲಿ ಭೇದಗಳಲ್ಲದೆ, ಆಗ್ನೇಯದ ತುಳುನಾಡಿನ ಹಕಾರ ಪ್ರಧಾನ ತುಳು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾರ ತುಳು ಇಂಥ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಿಕ ಸೋಗಡಿನೋಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ನಡುನಡುವೆ ಬರುವ ನುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು, ಗಾದೆಗಳು ಭಾಷೆಗೆ ಒಂದು ಅನುಪಮವಾದ ಅಧೀಂಟಿಸಿಟಿಯನ್ನು ಹೊಡುತ್ತವೆ. ಪುತ್ತಿಗೆಯ ಆರಮನೆಯನ್ನೇ ಇರಲಿ, ಪೂಳಲೀ ದೇವಾಲಯದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನೇ ಇರಲಿ, ಸೋಮನಾಥನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕಲಶೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಪೇಟೆ ಪರಿಸೆಗಳನ್ನೇ ಇರಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನೇರವಾದ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಬರುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ ‘ಪ್ರಪಂಚ’

ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಏಕೆ, ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅಪರಾಪ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಆಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲತಕ್ಕವರು. ಅವರ ಬಹುಮುಖವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ತಕ್ಕ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತಾಗಿ ಈ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ ಬಂದಿದೆ. ಕಾರಂತರಿಗೆ ಈಗ ೬೨ ದಾಟಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಅವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳು, ಯೋಜನೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಳೆ ಅವರು ನಮ್ಮೆನ್ನು ಚರ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವ ಹೊಸ ‘ಮುಖ’ದೊಡನೆ ನಮ್ಮೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾಣುವರೋ ತಿಳಿಯದು. ಇದು ಅವರ ಈವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಾಹಿತ್ಯೇತರ ‘ಮುಖ’ಗಳ ಸಮಗ್ರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಹಸವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹಾಗೆ ಅಭಿನಂದಿತರ ಬದುಕು-ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರ ಒಂದಿಷ್ಟು, ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ವ ಲೇಖನಗಳ ಗುಜ್ಞ ಒಂದಿಷ್ಟು - ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಮಿಶ್ರವಾದ ಗ್ರಂಥ ಇದಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಎಲ್ಲವೂ ಕಾರಂತರ ಮತ್ತು ಅವರ ಕೆಲಸದ ವಿಷಯ.

ಹೆಚ್ಚಿಂತ ಕನ್ನಡದ ಹೇಸರಾಂತ ಲೇಖಿಕರು ಬರೆದ ಇಂದಿನ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ‘ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚ’, ‘ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚ’, ‘ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚ’ ಮತ್ತು ‘ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಪಂಚ’ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲದ ‘ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಲೇಖನದರ್ಶಕೆ’ ಎಂಬ ಐದನೆಯ ಭಾಗವೂ ಇದೆ. ಕಲಾವಿದ ಕೆ. ಕೆ. ಹೆಚ್ಚಿರು ಬರೆದ ಬಣ್ಣದ ಪ್ರೌಢ್ರೇಟ್ ಮತ್ತು ರೇಖಾಚಿತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಾರಂತರ ಕೌಟಂಬಿಕ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ಚಿತ್ರಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿವೆ. ಮಣಿಪಾಲ ಪವರ್ ಪ್ರೈಸ್‌ನಿಂದ ಮುದ್ರಣ ಹೊಂದಿ ನಿರ್ಮಾಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚಕೋಟಿಯದಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲನೆಯದಾದ ‘ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚ’ದ ಗಳಿಗೆ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಅವರ ಮಿತ್ರರು, ಬಂಧುಗಳು, ಸಹಕಾರಿಗಳು, ಶಿಷ್ಟರು ಮತ್ತು ಮೆಚ್ಚಿದವರು ಕಂಡ ಬಗೆಗಳಿವೆ. ಡಿ.ವಿ.ಜಿ., ಮಾಸ್ತಿ, ಬೇಂದ್ರೆ, ವಿ.ಸಿ.೧., ಶಂ.ಬಾ.ರಂಥ ಹಿರಿಯರು ‘ಹರಕೆ’ಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಎ. ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್, ಸೇಡಿಯಾಪ್ಪ, ಮಾಳವಾಡ, ಜವರೇಗೌಡ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾರ್ಡೆಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಭಾಗದ ನೂರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದಷ್ಟು ಪುಟಗಳು ಕಾರಂತರ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಒಂದವರ ನೇನಪುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಲಸಂಗಿಯ ಗಳಿಯನ್ನು ಹೊಲಸಂಗಿಯ ಗಳಿಯರಿಂದು ನಗುವ ಕಾರಂತರೂ (ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣ) ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಪರ ಪತ್ರ ಬರೆದವರಿಗೆ “ಒಂದಿರುವ ವಿಪತ್ತಿ ಘನತರದ್ವಾದರೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಂದುದೇ ನಮಗೆ ಒಂತು” ಎನ್ನುವ ವಿಷಯಕ ಕಾರಂತರೂ (ಕೋ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ) ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಎದುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲೆಂಡರ್ ಕಲಾವಿದನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ ಎದ್ದು ಒಂದ ನಿತಾಂತ ನಿಷ್ಪೂರ

ಕಾರಂತರು, ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಾಗಿ ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಹರಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುವ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೇ ೨೦-೨೧ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಆಕಸ್ತಾತ್ಮಾಗಿ ಭೇಟ್ಟಿಯಾದ ತಮ್ಮ ಹಳೇ ಕನ್ನಡ ಲೆಕ್ಕರರಿಗೆ ರೇಶೈ ಶಾಲನ್ನು ತಂದು ಹೊದಿಸಿದ (ಗುರುಭಕ್ತ ಎನ್ನೋಣಾವೇ? - ಕಾರಂತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಎನ್ನಿಸಿತು) ಕಾರಂತರನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾರಂತರ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಾರಂತರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಕಾರಂತರೂ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಬಾಲ್ಯದ ಪರಿಸರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಂದೆ ಶೇಷ ಕಾರಂತರು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೆಂಟಾಣಿ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ತಾಯಿ ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆಯ ಕಿರಿಗೆಯನ್ನು ದಾನ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ೫೦ ಮೈಲು ದೂರದ ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಕೇಳಿ ಅಂದಿನ ಬಡತನದ ಬದುಕಿಗೆ ಚಕ್ಕಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲದ ಕಾರಂತ ಮಿತ್ರರಾದ ಹೊಡಗಿನ ಪ್ಲಾಂಟರ್ ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯನವರೂ (ಸಂದರ್ಶನ : ಜಿ. ಟಿ. ನಾರಾಯಣರಾವ್) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೊಟೆಲ್ ಉದ್ದಿಮೆದಾರರಾದ ಗುಂಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪತಾಳರೂ ಕಾರಂತರ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು, ಹುಬ್ಬಳಿಯ ಮಿತ್ರ ದಿವಂಗತ ಗುರುರಾಯರೊಡನೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಆರ್ಥ ಸಂಬಂಧ, ಕಾರಂತರು ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಜನರೊಡನೆಯೂ ಎಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ ಬೆರೆತು ತನ್ನವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರರೂ ಕು. ಶೀ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರೂ ಕಾರಂತರೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಶನಗಳು ಕಾರಂತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆ - ವ್ಯವಸಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಬೆಳಕು ಬೇಲ್ಲುತ್ತವೆ.

‘ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚ’, ‘ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚ’, ‘ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಪಂಚ’ ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಪ್ರಪಂಚಗಳು ಕಾರಂತರ ಬಹುಮುಖ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೂಡ ಹೊಸ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವಂತಿವೆ. ಕಾರಂತರ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಮೋಹವಾದ ಯಕ್ಕಿಗಾನವನ್ನೇ ನೋಡಿ. ಈ ಕಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಷಯ ಎಷ್ಟು ಗಾಥವಾಗಿ ಆವರು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಪ್ರಯೋಗ ಮೂರೂ ಅಂಗಗಳ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರೆಷ್ಟು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬಂತೆ ಬ್ಯಾಕಾಡಿ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಕೆ. ವಿ. ಸುಭೂತಿ ಮೊದಲಾದವರ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುರಿಯ ವಿಲಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚ’ ಕಾದಂಬರಿಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾರಂತರು ಕೈಯಾಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಹೂಡಿದೆ. ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರಾಗಿ ಕಾರಂತರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಪರಿಚಿತರಲ್ಲ; ಆದರೆ ‘ವಸಂತ’, ‘ವಿಕಾರವಾಣಿ’, ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು - ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ತೀರ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಮಾಗಿದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ - ಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಪತ್ರಿಕಾ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ - ನಡೆಸಿದರು. ಅವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗಮನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದ ವಿಡಂಬನಕಾರರೆಂದೇ ಅವರನ್ನು ನಾಡು ತಿಳಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಅವರ ಗೀತನಾಟಕ, ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯ, ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅದ್ವಿತೀಯ ಬ್ಯಾಲೇ ಕರ್ತವ್ಯನಾಗಿಸಿದೆ. ಅವರು ಚೂಲುಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಮೇಲೂ ಆಧಿಕಾರಯುತವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಿಜ್ಞಾನಸಾಹಿತ್ಯ

ಹಲವು ತಜ್ಞರಿಗೆ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳು ಹಿಡಿಯಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಬ್ಬ - ವಿಜ್ಞಾನದ ತರಬೇತಿ ಇಲ್ಲದ - ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಕಂಥ ಬರೆಯುವುದನ್ನು, ಕಾರಂತರು ಬಹಳ ಬೇಗನೇ ಕೃಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಒಂದು ನಷ್ಟವೇ. ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪರ್ಯಾಪ್ತಸ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆದರು - ಆರ್ಥಿಕ ಒತ್ತಡದಿಂದಲ್ಲ; ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಪರ್ಯಾಪ್ತಸ್ತರಗಳು ಬೇಕು, ಅವು ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಅವರು ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪ್ರೀರ್ಥಿಕರೂ ಹೌದು.

ಹೀಗೆ ಕಾರಂತ ಮಂದಿರದ ಹಲವಾರು ಮಹಾದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ನಾವು 'ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಪಂಚ'ಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಅವರ ಸ್ವಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಭಾಗ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಾರಂತರ ಅಂತರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಅವರ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದೂ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲೇ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಂಥದ ಸುಮಾರು ಮೂರರಲ್ಲಿಂದು ಭಾಗ ಈ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿರುವುದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ಲೇಖನಗಳೂ ಇದರಲ್ಲೇ ಇವೆ.

'ವಿಚಿತ್ರ ಕೂಟ' ಮತ್ತು 'ಭೂತ' ಎಂಬ ಎರಡು ಪತ್ರೀದಾರಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಉಗ್ರಾ ಮಂಗೀಶರಾಯರ 'ಇದು ನಿರಧರ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವೆಂಬ ಟೀಕೆಯ ಸತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ತಿಳಾಂಜಲಿ ಹೊಟ್ಟಿ ಮೇಲೆ ಕಾರಂತರು ಬರೆದ ಎರಡೂವರೆ ಜಡನ್‌ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಂತರ ಜೀವನದರ್ಶನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೈಲುಕಲ್ಲುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಅವರನ್ನುವಂತೆ, "ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾರಂತರು ಎಂದೂ ಒಷ್ಟಿಲ್ಲ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪರಿಪ್ರಕ್ತತೆಯನ್ನು ತರುವ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು." ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಈ ಪರಿಪಾಠದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲೆಗಳ ನಿರಂತರ ಅನುಸಂಧಾನ ರೂಪವಾಗಿವೆ. ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಥವೊಂದುಂಟೇ? ಇದ್ದರೆ ಅದೇನು? ಪ್ರಾರಂಭದ 'ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ'ಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಈಚೆಗಿನ 'ಮೂರಕಢ್ಣಿಯ ಕನಸುಗಳು'ವರೆಗೂ ಈ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅಸಂಖ್ಯ ಮುಖಿದ ಚೆಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಲಿಗೆ ಗಾಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರಂತೆ ದೇಶ ಸುತ್ತುವ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದಲೂ ದೊರೆತ ನಾನಾ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸನ್ನಿಹಿತ, ಪರಿಸರಗಳ, ಪರಿಚಯಗಳ ಅನುಭವದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಂತರು ಆ ಪರಿವ್ರಾಜಕತ್ವಕ್ಕೆ ಶರೀರಹೊಡೆದು ತಮ್ಮ ದಾರಿ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದಾಗಿನಿಂದಲೇ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಿದೆ. ದೇವರೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಮಾನವ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ತಾನೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅರ್ಥ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಬದುಕಿಗೆ ಇರಲಾರದು ಎಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಿಗಳಿಂದನೇ ಅವರೂ ಸಹಮತರು. ಆದರೆ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಜೀವನ ಎಂದೂ ನಿಜವಾದ ಜೀವನ ಎನಿಸಲಾರದು.

ಆ ಅರ್ಥ ಏನು? ಬದುಕು ಇದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬದುಕಬೇಕು. ಬದುಕಿನಿಂದ ಪೆಲಾಯನ

ಮಾಡಿ ಪಾರತ್ತಿಕ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವವರ ಮೇಲೆ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಲ್ಲ. ಬದುಕನ್ನ ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ಸಂಕಪ್ಪಗಳ ಮುಂದೆ ಎದೆಗೆಡದೆ ಹೋರಾಡಿ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನ ಹಾಸನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇದನ್ನ ಅತ್ಯತ್ಮಮವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಕಾರಂತರ ಉತ್ತರ - ನಂಬಿಕೆ. ಬದುಕಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲ ಗಟ್ಟಿ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದುಡಿದಾತನೇ ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಭಾಷಣದ, ಚಚೀಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನುಪರೋಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲಾರದ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಂತರ ತಿರಸ್ಕಾರವೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ದೇವರುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮವಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಆದ್ದರಿಂದ, ಮಾನವನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಒಳತೋ ಕೆಡುಕೋ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅವನ ಸುತ್ತಲ ಇತರ ಜನರನ್ನ ಅವನು ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ, ಅವರೊಡನೆ ಸ್ವಾಫಿಸುವ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವೇ ನಿರ್ಣಯವಾಗಬೇಕು. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಸಹಾಯ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಆದು ಒಳತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವ್ಯಾಧಿ. ಹೀಗೆ ಕಾರಂತರ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮಾನವ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿವೆ; ಬಹಿಮುರ್ಖಿವಾಗಿವೆ.

ಕಾರಂತರ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯ ಈ ಅಂಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ಆಧುನಿಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ಆಕ್ಷೇಪವೇತ್ತುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಅನಾಸ್ತಾರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನೊಡನೆ, ತನಗೆ ಬರುವ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಅನಾಸ್ತೀ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನೊಡನೆ ತಾನು ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹೊರತು ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ಸುಕರವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲಾರ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನ ಸಮಾಜಜೀವಿಯೆಂದಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೆ ವಿಶೇಷಿಸದೆ ಇರುವುದು ಕಾರಂತರ ಕೊರತೆ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಾಗಲೇ ಇತರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಾಗಲೇ ಶೈಲಿಯ ನಯ ನಾಜೂಕು, ಕಾವ್ಯತ್ತ ಕಾಣಿಸದಿರಲು ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾಳವಾದ ಅಂತರಂಗ ಮಧನಕ್ಕೆ - ಚೋಮನ ದುಡಿಯಂಥ ಒಂದೆರಡು ಅಪವಾದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ-ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಾರಣ, ಎಂದು ಈ ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಚ್ಚಳವೆಂದರೆ ಇದೇ. ಅದು ಭಕ್ತರ ಸ್ತುತಿ ಪಾಠದ ಸಮುಚ್ಚಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ತುತಿಪಾಠಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಸಪ್ತಮಾಣವಾಗಿ ಸವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ವೇಳೆಯಿಲ್ಲದ ಕೆಲ ಹಿರಿಯರ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಪಾಠಕಥ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಗುಣಗಳ ಕೂರ್ಬಾಚೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೊರತೆಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣುಚ್ಚುವ ವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಯಕ್ಷಗಾನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು. ಶ್ರೀಧರರಾಗಲೇ, ಗೀತನಾಟಕಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರೀಶ ಕಾಯ್ಯಣೆಗಳಾಗಲಿ, ವಿಜಾಪುರ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜೆ. ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯರಾಗಲಿ, ಗಡ್ಡಶೈಲಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾರಾಯಣ ಆಳ್ವಿಕಾಗಳಿ, ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಎಲ್ಲಾ ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ಶಂಕರ ಮೋಹನ್, ಎಂ. ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಯು. ಆರ್. ಅನುತ್ತಮೂರ್ತಿ,

ಕೇರಿನಾಥ ಕುತ್ಟೆಕೋಟಿ, ಜಿ. ಎಸ್. ಅಮೂರ, ಅಡಿಗ, ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ, ಸುಮತೀಂದ್ರ ನಾಡಿಗ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಕಾರಂತರ ಹಿರಿಮೊಯನ್ನರಿಯಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಕೃಪಿಡಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯವರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಪಾದಕೇಯ ನೀಲಿ ಪೇಸ್ತಿಲು ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲೋರವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರೆ ‘ಗಧ್ಯದ ಗತಿ’ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುನರುತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತೇಂದು ತೋರುತ್ತದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಸಪೂರ್ವವಾದ ಕಾರಂತರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಈ ಕಾಣಿಕೆಯೂ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸವೇ ಆಗಿದೆ. ಗಾತ್ರ, ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ - ಮೂರೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ.

(೧೯೨೦)

ಇ. ಕಾದಂಬರಿ ಯುಗಪ್ರವರ್ತಕ - ಅ.ನ.ಕೃ.

ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಕಂಡದ್ದು ಗ್ರಾಜಿಲರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಜಿರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ. ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಗಭರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಆಗಲೇ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರು ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆ, ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ-ಕಲಾವಿಮರ್ಶಯ ರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರು. ‘ಕಾಮನಬಿಲ್ಲ’ ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅವರು ಬರೆದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮುನ್ನಡಿ ಮತ್ತಾವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದೊರಕಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರುತ್ತಿತ್ತು. ‘ರಾಜಾ ರವಿವರ್ಮನ ಸ್ಥಾನ’ವೂ ಆಗಲೇ ಹೊರಬಂದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುವಾಗ ಈ ಪ್ರಸ್ತರಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿರೇಕದವುಗಳಿಂದನಿಸಿದರೂ, ಆಗ, ಅ.ನ.ಕೃ. ಎಳಸು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ತುಂಬ ಅಭಿಮಾನಾಸ್ತಿದರಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೃತಿ ಅದು. ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರ ವೈಪಿಧ್ಯಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರವಾಹದ ಮುಖ್ಯಧಾರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದ ಜಿಲ್ಲೆಯವರಾದ ನಮ್ಮೆ ಮೇಲೆ ಆಗ ಒಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದವು. ಇಂದಿಗೂ ನನಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಕೆಡುಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ರಂಗವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತೊರೆದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗಕ್ಕೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೊಂಡು ನಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗಕ್ಕೆ ಅವರು ಮೀಸಲಾದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಂದ ಬಂದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದ ದೊಡ್ಡ ಅಂಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಕಂಡಾಗ ಅವರು dashing – ಉದ್ದಂಡ ಎನ್ನೋಣವೇ – ತರುಣರಾಗಿದ್ದರು. ನಾನಾಗ ಶೇಲಿ, ಬೈರನ್ಸರ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದೇ. ಅ.ನ.ಕೃ. ಮುಖಿವನ್ನು ನಾನು ಏಕೊ ಏನೊ ಬೈರನ್ಸರ ಮುಖಿಯೊಡನೆ ಸಮೀಕರಿಸಿದೆ. ನಾನು ಬೈರನ್ಸರ Child Harold ಮತ್ತು Don Juanನ ಕೆಲ ಸರ್ಫಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದೆ. ‘ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲ’ನ ಅವರ ಮುನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ, ‘ಕಟ್ಟಿಂಗ್ ನಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ತಲೆ ಇಲ್ಲ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಮತ್ವಾರಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳೂ, ಬೈರನ್ಸನು ವದ್ದ್ವಾರೆ ಮೊದಲಾದವರ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳೂ, ಹೇಗೊ ಇವರಿಬ್ಬರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿರಬೇಕು. ಅ.ನ.ಕೃ. ಆಗ ಒಲು ಸುಂದರ ತರುಣರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ನಸುನಗು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ದ್ವಾಗಿತ್ತು.

ಅವರ ಅಂದಿನ ಭಾಷಣದ ವಿವರವೇನೆಂದು ಈಗ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಭಿಮಾನ ಓತಪ್ಪೋತವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದೊಂದೇ ನನ್ನ ನೆನಪು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟರು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ‘ಗದಾಯದ್ವಾರೆ ಕುರಿತು

ಮಾತಾಡುವಾಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯುನ್ಯಾಯತೆ ಅ.ನ.ಕ್ರ. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ- ವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ, ಅವರ ಮಥುರ ಕಂಠದಿಂದ ನಿರರ್ಜಳವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ವಾಗಾರ್ಥ ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತವರ ಪ್ರಭುಸಮೈತವಾಣಿಯಲ್ಲ; ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮಿತ್ರ. ಸಮೈತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮನವೂಲಿಸುವಂಥದಾಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸುವಂಥದಾಗಿತ್ತು.

ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಅವರನ್ನ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳೊಬ್ಬರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದೇವೆ. ಹೋರ ಬಂದ ನಂತರ ಅ.ನ.ಕ್ರ. ಕಿಡಿಗೇಡಿತನದ ನಗೆಯೋಡನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ, “One wishes one were in his position; all pleasure with no responsibility” ಎಂದದ್ದು ನನಗಿನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ. ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಅವರು ನೀಟಾಗಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಷ್ಟೆ – ಆಗಲೇ ಉದ್ದಾಮ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಅ.ನ.ಕ್ರ. ನಮ್ಮಂಥ ಭಕ್ತವೃಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಯಾವದೊಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಂಭೀಯರ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅ.ನ.ಕ್ರ. ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಇದೇ ಎಂದು ನನ್ನೇಣಿಕೆ.

ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತ ದ.ಬಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರೋಡನೆ ಶಿವಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ; ಬಹುಶಃ ಗಣಾಳಿರಲ್ಲಿಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದೆಂದರೆ ಅ.ನ.ಕ್ರ. ನನನ್ನು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಣ ಗುರುತಿಸಿದ್ದು. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಬೇರೆಯೇ ಉರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕತ್ತಾಗಿ ಕಂಡ ಒಂದು ಅಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಮುಖ ಅವರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಉಳಿದಿತ್ತು. ಕೇತ್ತಿ ನೆನಪಿನ ವೈ. ಆದರೆ, ಅ.ನ.ಕ್ರ.ರ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇತ್ತಿರಾಹು ಮಸುಕುಗೊಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗವರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರು. “ಪಟ್ಟಭದ್ರ” ಸಾಹಿತಿಗಳ ವಿಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ದಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಯಾವ ವರ್ಗದ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ವೇದಿಕೆ, ಕಾಗದಗಳಿರದರ ಮೇಲೂ ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಯಾವ ಒಂದು ಕಲ್ಪಷಣಾ ಅ.ನ.ಕ್ರ.ಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ನಮ್ಮಿಂದ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ನಮಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟವರ ಕ್ಷಮಿಸುವುದು ಕರಕಷ್ಟ. ಅ.ನ.ಕ್ರ.ಗೆ ಎರಡೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲತೆಯ ಮುಂಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಮೈ ಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರತಿಗಾಮಿಯಾದೆ. ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದ ವಿಮರ್ಶೆ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕ್ರ. ಅವರ ಕೆಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ‘ನಗಸತ್ಯ’ವನ್ನು ಬಹಳ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದೆ. ವಿಮರ್ಶೆ ಅ.ನ.ಕ್ರ. ಗಮನಕ್ಕೆ ಒಂದಿತ್ತೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು “ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಮಪ್ರಚೋದನೆ”ಯಲ್ಲಿ ಇಡಿಯಾಗಿ ಪುನಮುದ್ರಿಸಿ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು, ಸಂಗಡವೇ ಅ.ನ.ಕ್ರ. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿ ಬರೆದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದವನ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಬರೆದವರಾರೆಂದು ಅ.ನ.ಕ್ರ.ಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ, ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆ ಕಾಲದ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ

ಕಂಡಾಗ ಅವರು ಮೋದಲಿನಷ್ಟೇ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನ ಮಾತಾಡಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿಭೆ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತೊಂಬತೊಂಬತ್ತು ಪಾಲು ನಿಜವೂ ಹೌದು. ಟೀಕೆಯ ಭಾಯೆಯನ್ನ ಕೂಡ ಸೈರಿಸದೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರನೇಕರನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅ.ನ.ಕೃ. ಹಾಗ್ಲು.

ಅ.ನ.ಕೃ. ಯಾವಾಗಲೂ ವಿವಾದಗಳ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಈ ವಿವಾದಗಳೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಕ್ಯಾಚುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮನೆಗೆ ಒಯ್ಯಬ ಅಗತ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ಯಾಟನ್ನು ಚಂಡಿಗೆ ಹೊರತು ಫೀಲ್ಡರನಿಗೆ ತಗುಲಿಸುವವರು ಅವರಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ವಿವಾದಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ. ನೀವು ಯೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಬೇಕೆಂದೇ ಅತಿರೇಕವಾದ ಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆಂದೂ ನನಗೆ ಸಂಶಯವಿದೆ.

ನೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಓದದ ವಿಮರ್ಶಕ ನೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಯನ್ನು ಟೀಕಿಸುವ ಧಾರ್ಷ್ಯ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅ.ನ.ಕೃ.ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಸುವ ಹುಟ್ಟು ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಯುಗದ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮುಖ್ಯರೆಂದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದುವ ಚಟು ಕಲ್ಲಿಸಿದುದರ ಬಹುಪಾಲು ಕೀರ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾದ ಗಂಡಾಂತರಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುಂಗಂಡು ಅದನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನಿವೃತ್ತಿಪಡಿಸಲು ಹೋರಾಟ ಹೂಡಿದವರು ಅವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯರಹಿತರು.

(೧೯೬೮)

೬. ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದ ಸಲಗ : ಶಂ. ಬಾ.*

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿವಾದಾಸ್ಪದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿದರೆ ಡಾ. ಇ. (ಕರ) ಬಾ(ಭದೀಕ್ಷಿತ) ಜೋತಿಯವರ ಹೇಸರು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೋಳಿಯುವುದು ಖಂಡಿತ. ಧಾರವಾಡದ ಸಾಧನಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ ಹಳಬರಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯಧತಮ ತಪಸ್ಸಿಗಳು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ವಾದಗ್ರಸ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದದ್ದು ಅವರು ಹಿಂದೂ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ, ವೇದಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಭಗವದ್ವಿತೀಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾಪಿತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನೆಲಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ, ಅವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಆಫಾತಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆಯಾದರೂ ಅವರು ಸಂಶೋಧನ ರಂಗಕ್ಕಿಳಿದುನಿಂದಲೂ ನಿರ್ದಾಕ್ಷೀಣ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ, ಚಿಂತೆ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಂದ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಲೇ ಒಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಎರಡು ಪ್ರಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಜೋಲಾಹಲಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದವರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ‘ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ’ದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಅವರ ಮರಾತಿ ಪ್ರಸ್ತರ ಎಷ್ಟು ರೋಷ ಮುಟ್ಟಿಸಿತೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ‘ಹೋಳಿ’ ಮಾಡುವ ಎತ್ತಗಡೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಇಡೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಕನಾರಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲಕಟ್ಟಿನ ಮೇಲಿದೆಯೆಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ಕನಾರಟಕವನ್ನು ಒಂದು ತರಹದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಧಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮರಾತಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಅಭ್ಯಹಣ್ಯವೇನಿಸಿದ್ದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಶಂ. ಬಾ. ಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ಸುಟ್ಟಿರೆ ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತದೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೌದನಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಆ ಬಿಸಿನೆತ್ತರ ಮರಾತಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಪ್ರಸ್ತರ ಯಜ್ಞದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರು!

ಕನ್ನಡಿಗರ ನೆತ್ತರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಸಿಯೇರುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು “ಮಗ್ನೀದ ಸಾರ - ನಾಗಪ್ರತಿಮಾ ವಿಚಾರ” ಪ್ರಶ್ನವಾದ ನಂತರ ವೈದಿಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಯವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಕೇರಳಿದರು. ಆ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತು ಜೋತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಲು ಆ ಪ್ರಸ್ತರದಷ್ಟೇ ಗಡುತರವಾದ ಒಂದು ಹೋತ್ತಗೆಯನ್ನು ತತ್ತಜಾಘನದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ಸನಾತನ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಿರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆಯಾಗಿ ಅದ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು ಹೋರ ತಂಡರು.**

* ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಜೀವನ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಗಣಾರ್ಥಿ ಫೆಬ್ರುವರಿಯ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’, ಜನವರಿ ೧೮, ಗಣಾರ್ಥಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾರಟಕ, ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೮ ಗಣಾರ್ಥಿ ರತ್ನ ವಿಜಯನ ದರ್ಶಕಾ ಹಾಗೂ ಗಣಾರ್ಥರ ಉದಯವಾಳ ದೀಪಾವಳಿ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒರೆದ ಲೇಖನಗಳ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ. – ಪ್ರೇ. ಎಸ್. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಂದ.

** ಅವರ ಹೇಸರು ಪ್ರೇ. ಸಿ.ಎಸ್. ಕುಲಕೆರ್ನ

ವಿದ್ವತ್ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠಾಸ್ತಿಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಡಾ. ಸೂಯ್ಯನಾಥ ಕಾಮತರವರೆಗಿನವರಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಮೊದಲೋಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಚಾರ್ಯ ಭಾಗವತರ ವರೆಗಿನವರಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಡಿವಿಜಯವರ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಯಾವ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟವಾದರೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ - ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಧನುಷ್ಣ ಎತ್ತಿದಾಗ ಆ ಸನಾತನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆರಾಧಕರು, - ಅಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಸ್ತುತಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ನನಗೆ ಕಳಿಸಬೇಡ... ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಶ್ರದ್ಧಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ - ಎಂಬರ್ಥದ ಪತ್ರ ಬರೆದರಂತೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ. “ನ ಬುದ್ಧಿಭೇದಂ ಜನರ್ಯೇತಾ ಅಜಾಣಾಂ ಕರ್ಮಸಂಗಿನಾಂ” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಅಜ್ಯಾನನಿಗೆ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅಲುಗಿಸುವುದು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಶ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶಂ. ಬಾ. ಸ್ಥಿತಿಯ ರಕ್ಷಕರಲ್ಲವೇ ಆಲ್ಲ; ಅವರು ಗತಿಯ ಚಾಲಕರು. “ಅಸಂತೋಷವೇ ಏಳ್ಳಿಯ ಮೂಲ” ಎಂಬ ಅವರ ಒಂದು (ಸಣ್ಣ) ಪ್ರಬಿಂಧವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಚಕ್ರವರ್ತಕ ಕಾಲದ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಶಂ. ಬಾ. ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸರಳರೇಖಾಕೃತಿಯ ನಿನ್ನ - ಇಂದು - ನಾಳೆಗಳ ನಿರಂತರ ಗತಿಶೀಲ ಕಾಲದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವವರು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಶಬ್ದದಿಂದ ಅರ್ಥದ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಯಾತ್ರೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಯಾತ್ರೆಗೇ ಅವರು ಸದಾನಿಷ್ಟರು. ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತು ಹೇಗೋ ಅವರ ಸಂಶೋಧನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತು. ಅವರು ನಿರಗಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೋಡಿದರು. ಹೊನೆಗಿ ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿಯವರು ಡಾಕ್ಟರರ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿ ನನ್ನನ್ನು ತುಸು ಕರೋರವಾಗಿಯೇ ಸಾಗಹಾಕಿದರು. ಜೋತಿಯವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಒಂದರೆ ಆರೋಗ್ಯದ ಪರಿವೇಯೂ ಉಳಿಯವುದಿಲ್ಲ.

ನಿಷ್ಕಿತರು, ನಿಷ್ಪತ್ತರು

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ನಿಷ್ಕಿತರು. ಅವರ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಒಂದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳು ಬರೇ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯ ನಿಷ್ಪೇಯಿಂದ ತೃಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಂತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವರು ನಿಷ್ಪರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೂ ಪ್ರಶ್ನಮಾಲಿಕೆ ಕಳಿಸಿದೆ. “ನೀವು ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ?” ಎಂಬರ್ಥದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಅದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರೌಫೆಸರರೂ ಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಲೀಖಿಕರೂ ಆದೊಬ್ಬ ಮಹನೀಯರು, ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ; ಆದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಮಾಡಿದರೆ ಏನೋ ಮನಶ್ಯಾಂತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆಂದು ಉತ್ತರ ಹೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ದ್ವಿಧಾನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಪ್ರಚಲಿತ

ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲಿಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ ಅಂದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಜೆಜ್ಜಾಸ್ತಿಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪಾನ್ವಾದ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಚಲ ನಿಷ್ಪೇ ತೋರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಬರಲೆಂದು ತಾವು ಆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದುಂಟು ಎಂಬಧರ್ಥದ ಉತ್ತರ ಅವರು ಹೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಕಂಡ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ತಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನಿಷ್ಪೇಯನ್ನು ಅಚರಿಸಲಾರದ ನನ್ನಂಥ ಚೌಡಿಕರನ್ನು ಕಂಡು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವಿಂದು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತಾ ‘ಪ್ರತಿಮೆ’ಗಳಿಲ್ಲ ನಾಗಮೂಲವೂ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವವೂ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮಧ್ಯವಿದ್ಯೂ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸುತ್ತೇನಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಟೀಕೆಸಿದ್ದಾರೆ. (ನನ್ನ ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥದ ನಂತರ ನನ್ನ ಮನೆಗೊಮ್ಮೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ನಾನು ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗೋಪೀಚಂದನ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಆಗ ಅವರು ಕಂಡಿದ್ದರು). ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಜ್ಮಾನ್ಯವೇತವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಬೀಚಿಯವರು, ಕಡು ಅಸ್ವಸ್ಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ತೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೂ ಶಂ. ಬಾ. ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಈ ಟೀಕೆಗಳ ನಂತರವೂ ಬೀಚಿಯವರು, ನಾನು ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದೇವೆ; ಅವರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ ಇತರ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚುವವರೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮಂತೆ ದಪ್ಪ ಚರ್ಮದವರಾಗಿರುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಷ್ಟ ವಾದದಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಜನರ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾಂತ್ರಿಕತೆ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಈ ಬಗೆಯ ನಿಷ್ಪೇ ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಬರೇ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಫಲಿತಾಂಶವೂ ಅದಲ್ಲ. ಅವರದು ಪೌರೋಹಿತ್ಯದ ಮನೆತನ. ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಅಣ್ಣ ಅವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ಕಳಿಸಿದರಂತೆ. ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಮಂತ್ರದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಅನೇಕಾವತೀರ್ಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. “ನನಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ mechanical ಅನಿಸಿತು. ಪ್ರಕೃತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚಿತ್ತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತದೆ ಅನಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದವನೆ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೇ, “ಇಂಥಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಇನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಡ. ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದುಕೊಂಡೇನು; ಇದು ಸಾಕು.” ಸರಿ, ಅದೇ ಕೊನೆಯಾಯಿತು. ಶಂ. ಬಾ. ಅಂದರೆ ಹೀಗೆ, ನಂಬಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ನಂಬಿಕೆ ಉಳಿಯದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಸಂಸಗ್ರಹ ಬೇಡ.

ಬಹುಕಾಲದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪರಿಚಯವ್ಯಾಪಕರು ಅವರನ್ನು ಈಗಲೂ ಶಂಕರರಾವ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅವರು ಬರೇ ಸಂಶೋಧಕ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ಶಂಕರ ಬಾಳದೀಕ್ಷಿತ (ಬಾಲಕೃಷ್ಣದೀಕ್ಷಿತ) ಜೋತಿ ಎಂದು ಕೂಡ ಗೋತ್ತಿಲ್ಲದವರು ಬಹಳ ಜನ, ಆದೂ ಸರಿಯೇ. ತಮ್ಮ ಅನ್ವೇಷಣದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹಳ ದೂರ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ‘ಶಂ. ಬಾ. ಎಂದರೆ ತಲೆಬುಡ ಬಗೆಹರಿಯದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿ ತಲೆಬುಡಮಾಗದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಪಾದಿಸುವ ಸಂಶೋಧಕರು’ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆ.

ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗದ್ದೆಲ್ಲ ವ್ಯಾರ್ಥವಾದದ್ದೆಂದು ಬಗೆಯುವ ಪ್ರಾಕ್ತಿಕಲ್ಲೊ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆ ವಿಷಯಗಳು ತಲೆಬುಡವಾಗದವರುಗಳೆಂಬುದೂ ಅವರ ಪ್ರಸ್ತರ, ಲೇಖನಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ಸುಮಾರು ‘ಸತ್ಯ’ವೇ ಎನ್ನಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತ-ನಾಗರಿಕತೆ, ಪ್ರಜ್ಞ-ಜ್ಞಾನ, ಯತ್-ಸತ್ಯ, ನರ-ಮಾನವ, ವಿಶ್ವಮಿತ್ರ-ವಿಶ್ವಮಿತ್ರ, ಪ್ರಾಣ-ಜೀವ, ಸೂರ್ಯ-ಆದಿತ್ಯ, ಪ್ರಕಾಶ-ಜ್ಯೋತಿ ಈ ಜೋಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳೆಂದು ಉರುಹೊಡೆದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇವು ಚೇರೆ ಚೇರೆ ಅರ್ಥ ಹೊಡುತ್ತವೆಂದು ವಿವರಿಸುವ ಅವರ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ “ಬಗೆಹರಿಯದ್ದು” ಎಂಬ ಬಿರುದು ಬಾರದೆ ಹೇಗಿದ್ದಿತು? ವಸಿಷ್ಠ ಸಾತ್ವಿಕ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದೂ ವಿಶ್ವಮಿತ್ರ ರಾಜಸ, ಚಂಡಿತನ, ಹಟವಾದಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೂ ಕಲಿತಿರುವ ಜನರಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮೋಸದ ಪ್ರತೀಕವೆಂದೂ ವಿಶ್ವಮಿತ್ರ ಪ್ರಾಂಜಲವಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದೀತು? ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಬುಡವನ್ನು ಮುಡುಕಹೊರಟ ಮೇಲೆ ಅವರ ಬರವಣಿಗಳು ಬಲು ಕ್ಷಣಿಕಾಗತೊಡಗಿವೆಯೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಚಚರ್ಕರ್ಮ ತರ್ಕಬದ್ಧವಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಾರಣವೆಂದೂ ನಾನೂ ಎಣಿಸಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕಾರ್ಥವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಎರಡು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಸ್ತರಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಎರವಲು ಹೊಟ್ಟರು. ಅವೂ ನನಗೆ ತಲೆಬುಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಈ ಆಸ್ತಾಷ್ಟಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸತು, ಅದರ ಪರಿಭಾಷೆಗಳೂ ಅಪರಿಚಿತ; ಎರಡು, ಶಬ್ದಗಳಾಗಲಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ಮಾನವನ ತರ್ಕದಿಂದ ಉದ್ಧವಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿರದೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ‘ಹೊಳೆದ’ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದ ಆಮೇಲೆ ಅವು ತರ್ಕದ ಕಟ್ಟಪಾಡಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮೂಲಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಜಟಿಲತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಗಾಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆಯಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟುದ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೂಪದ ಸಂದರ್ಭನವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಇರಾದೆಯಿಂದ ನಾನು ಕೆಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನಿಖಿರವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅದರೆ ಒಂದು ಸುಳಿದಾಡುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗಿ ಅದು ರೂಪಗೊಂಡಿತು.

ಚಾಲಾನುಭವ

ಅವರ ಚಾಲಾನುಭವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದೆ. ಬಡತನ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ವಿಷಯ ಪ್ರಶ್ನಿದೆ.

ವೇದವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಲ್ಫಹೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವರ ತಂದೆ ಏಳನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿದ ನಂತರ ಕಡು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಹೆಣಗುವ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶಂ. ಬಾ. ಗೆ, ಸೀತೆಯ ಹಾಗೆ, ಭೂಮಿ ಬಿರಿದು ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗಿ ಬಿಡಬಾರದೇ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಡತನಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದಾಢ್ಯವೂ ಅವರಿಗೆ ಒಂತು. ಮುಂದಾದರೂ ಬಡತನ ಅವರ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ ಎಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲದರ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಾವು ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ

ನಿಶ್ಚಯ. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯಲ್ಲದ ‘ಸೇವೆ’ ತಾಳುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಡನೆ ಕರೋರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಅಗತ್ಯದ ಮನವರಿಕೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಬಂತು.

ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ, ಕರೋರ ಪರಿಶ್ರಮವೆಂದಾಗ ಸಾಧನಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿರುವ ಮನೆಯನ್ನು ಅವರೇ ಸ್ವಹಾಸ್ಥಾಪಿಸಿದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಸರಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಡೀ ಮನೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿದರೆಂಬುದು ಸರಿಯಾಗದು. ಸಾರಣೆ ಕಾರಣೆ ಮೊದಲಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪ್ಪಾರರ ನೆರವು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕಲ್ಲು ಹೊರುವುದು, ಕಟ್ಟುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ದಂಪತ್ತಿಗಳೇ ಒಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಇದನ್ನು ಅವರು ಯಾವುದೇ ಹೆಮ್ಮೆ ಅಧವಾ ಸಂಕೋಚಿಸಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದು ತಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ನೇ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೇನು?

ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೂ ಕ್ಷತಿರಣ ಹಿಡಿಯಲಿದ್ದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಮನೆತನದ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರುತ್ತೇ. ಅವರು ಹೈಗಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೀಗಾಯಿತು ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಹೊರಟಿತು. ಮುಂದಿನ ಮಕ್ಕಳ ಮೈಜ್ ಭಾಷಾಭಾಸಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕೊನೆಯಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮಗೆ ತಾವೇ, ಅದೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ವಯಸ್ಸಿನ ನಂತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲೀಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಿನಗಳು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಕಾರಣವಾದವು. ಆಗ ಪ್ರಣೆ ಟಿಳಕ, ಗೋವಿಲೆ ಮೊದಲಾದವರ ರಾಜಕೀಯ ರಣರಂಗವಾಗಿತ್ತಲ್ಲ. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಇತರ ಅನೇಕ ಸಮಕಾಲೀನ ರಂತೆ ಆದರ್ಶವಾದ, ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಲವಳವಿಕೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡರು.

ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ

ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದೃವತ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಅವರ ಮನೆತನದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೇಗೆ ಇತ್ತೇ?

ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಅವರ ಅಪಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಸೋಜಿಗ ತರುವ ಫಾಟನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುಲಾಹೊಸೂರಿಗೆ ಟೇಂಬೆ ಮಹಾರಾಜರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಧ-ತಪಸ್ಸಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಾತ್ವಿಕತೆ ಶಂ. ಬಾ. ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಆಚ್ಯಾತ್ಮವಂತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಕೈಗೂಡಿದ್ದವೆಂದೂ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಜನಜನಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾಗಲಿಂಗಪ್ರಾನೆಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನನ್ನೂ ಬಾಲಕ ಶಂ. ಬಾ. ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅವನು ವಾಮಾಚಾರಿ ಅವಧೂತ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶ್ಲೀಲ ಬೈಗಳು; ಕೊಳಿಬಟ್ಟೆ, ಅಭೋಜ್ಯ ಭೋಜನ, ಅಸ್ಥಾನವಾಸ, ಅವನೂ ಪವಾಡಪುರುಷನೇ ಆಗಿದ್ದ. ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವೃತ್ತಿಯ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದರೇನು? ಅದಕ್ಕೆ ಏನಧರ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗುಲಾಹೊಸೂರಿನಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಗಳ ಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಾದಿ ಪುಂಘಾಳ ಚರ್ಚೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರಂತೂ ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸತ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಇರಬಲ್ಲವು? ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯಗಳು

ಸತ್ಯಗಳಾದಾವೆ? ಈ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ಅವರನ್ನು ಕಲಪುತ್ತಿದ್ದವು. ೪೦ದು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಪಂಚಾಡಗಳೆಂಬವನ್ನೇ ಅರ್ಥಾಗತಿಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಈ ಸಂಶಯ ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬಹುದು.

“ನೀವು ಗಳ ವರ್ಜಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದಲೇ ನೀವು ಆ ಕೆಲಸ ಹಿಂಸಿಕೊಂಡಿರಾ? ಅದರಲ್ಲಿ ತ್ವರ್ತಿ ಅನಿಸಿತೆ?”

ಶಂ. ಬಾ. : ನನಗೊಂದು ಜೀವನೋಪಾಯ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಲಭ್ಯವಾದ ಉಪಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸಾರ್ಥಕ ಅನಿಸಲಿಲ್ಲ ನಿಜ. ಶಿಕ್ಷಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಸಂಬಳ, ಬಡತಿ ಮೊದಲಾದುವರು ಹೊರತು ಇತರ ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸ

“ನೀವು ಮೂಲತಃ ಮಾರ್ತಿ ಭಾಷಿಕರಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಯೋಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದು ಹೇಗೆ?”

ಶಂ.ಬಾ. : ಇಂಥ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ. ಪ್ರಾಣೀಯ ವಾಸದಿಂದ ದೇಶ ಸೇವೆಯ ಉತ್ಸಾಹ ಮೂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಒಂದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಜ್ಞೀಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮೆ ನಿಲುಮೆ ಏನಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಮಗೆ ರಾನಡೆಯವರ ಆದಶ್ರೀ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿತು. ಅವರಿಗೆ ಕಲಕ್ತೆಗೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಂಗಾಲಿ ಕಲಿತು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲವರೋಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೆಂದು ಕೇಳಿದೆವು. ನ. ಚಿ. ಕೇಳಿಕರರೂ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲವರ ಹಿತ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ಚೋಧಿಸಿದರು.”

ಹೀಗೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಗಲು ಹೊಟ್ಟರು. ಬೆಳಗಾವಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಾನಾ ಘಡನವೀಸ್ತು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕರೆದರು. (ಅವರಿಗೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟವಾದ ಬಿರುದಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಬೇರೆ ಮಾತು). ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಾಮಧ್ಯವನ್ನು ಒರಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದು ‘ಕರ್ಮವೀರ’ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ‘ಜಯಕನಾಟಕ’ದಲ್ಲಿ.

“ನಿಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಯಾವುದು?”

ಪ್ರಥಮ ಬರವಣಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಶ್ರೀ ಪ್ರಾಟಿಯವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಬೆಳಗಾವಿ ಕನ್ನಡ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಬರೆದ ‘ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ-ಅಗ್ನಿ ಆರಿತೇ’ ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹಿರಿಯಡಕ ರಾಮರಾಯ ಮಲ್ಲರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ’ಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಿತು.

“ನೀವು ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬರೆಯತೊಡಗಿದಿರಿ. ಕಸುಪ್ಪು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲವರಾದ ನೀವು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಯಾಕೆ ಇಳಿದಿರಿ?”

ಶಂ. ಬಾ. ನಸುನಕ್ಕರು. “ಅಭಿಮಾನ ಎಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಸರಿಯೋ ಹೇಳಲಾರೆ. ಕನ್ನಡವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯವಷ್ಟು ಪರಿಣತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಗೇ ಯಾಕೆ ಇಳಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಕಾವ್ಯಭಾಷ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕವಿತೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸಂಶೋಧನ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯವರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ನಾ. ಶ್ರೀ. ರಾಜಪುರೋಹಿತರ ಪ್ರಭಾವ ಬಹುಶಃ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅವರು ನೃಪತುಂಗನ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿವರೆಗಿದ್ದ ನಾಡಿನ ವಿಷಯ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಯಾವಾಗ? ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲೋ? ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆಯೋ? ಎಂಬ ಕುತ್ತಾಹಲದಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಕೃಹಾಕಿದೆ. ಬೇರೆ ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ, ಈಗ ಗೋದಾವರಿವರೆಗಿನ ನಾಡಾಗಿರುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮತ್ತು ಈಗಿನ ಕನಾಟಕದ ಸ್ಥಳನಾಮ, ಜನರ ರೂಢಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದೆ. ಗೋದಾವರಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ‘ಕನ್ನಡ’ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮ (ಈಗ ತಾಲೂಕು) ಇದೆ. ನಾಂದೇಡದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಇದೆ. ನೇಲದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ದೇವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮೈಲಾರ, ಎಲ್ಲಮೈ (ಮರಾತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವಾಯಿ) ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಈ ನೇಲದವು. ಆರ್ಯರೈನಿಸಿದ ಮರಾತಿ ವಲಸೆಗಾರರವಲ್ಲ. ಮರಾತಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮೂಲಧಾತುಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ‘ಆಟ’ (ಜಾನಪದ ನಾಟಕ) ಮರಾತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಬೇಳ’ ಎಂದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದೆ; ಸೇದುವುದಕ್ಕೆ ‘ಸೇಂಡಫೇ’ ಎಂಬ ಎರಡು ಧಾತು. ಮಡುಕುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಗೋದಾವರಿಯಾಚಿಗೆ ನಮ್ಮದೇಯವರೆಗೂ ನಾಡು ಕನ್ನಡವಾಗಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಾಹಿಯಿಂದಲ್ಲ, ನಾಡೇ ಕನ್ನಡವಾಗಿತ್ತೇಂದು ತೀಮಾರ್ಚಿಸಿದೆ.”

ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ‘ಕಣ್ಣರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ’, ‘ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ’, ‘ಕನ್ನಡದ ನೇಲೆ’, ‘ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಹುಟ್ಟು’ ಮೊದಲಾದವು ಬಂದವು. ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಈ ಬರವಣಿಗಳಿಂದ ಹುರಿದುಂಬಿದರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಆವರ ತೀಮಾರ್ಚನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಿಶ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಂತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ತಲಸ್ಪೃಶಿ ಪುರಾವೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು ‘ಆಧಾರ ಸಾಲದು, ನಿಣಾಯ ದುಡುಕಿನದು’ ಎಂದರು. ಆಚಾರ್ಯ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಮೊದಲಾದವರು ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೂಡ ಶಂ. ಬಾ. ತಮ್ಮ ತೀಮಾರ್ಚನಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಬಳಸಿದ ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ (ಸ್ಥಳನಾಮ, ಮತ, ದೇವದೇವತೆಗಳು) ಬೆರಗು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿತ್ತಲದೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿತ್ತು. ಗಣಾರ್ಥಕರದಲ್ಲಿ ಶಂ. ಬಾ. ಬರೆದ ಬರವಣಿಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಅವರ ಶ್ಯಾತಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತೇಂದು ಹೇಳುವ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲದ ಬಗ್ಗೆ ಶಂ. ಬಾ. ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಸುದ್ದಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೂ ತಲಪಿ ಗಣಾರ್ಥಕರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಚಚ್ಚೆ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯ ಭಾಗವತರು “ನಿಮ್ಮನ್ನ ಸಮಧಿಸಿಕೊಳ್ಳು” ಎಂದು ಶಂ.ಬಾ.ಗೆ ಬರೆದರು. ಧಾರವಾಡದ ವಿಕ್ರೋರಿಯ

ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ (ಶಂ. ಬಾ. ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆ) ಭಾಗವತರ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಮನವರಿಕೆ ಹೊಂದಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಉರಿದೆದ್ದ ತಾಣ ತರುಣ ಸಂಘದವರು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಡಿ. ಕೆ. ಬೇಡೇಕರ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮಾಖ್ಯಸಿದರು.

“ಕೊನೆಗೆ (ಇತರರ ನೇರವಿನಿಂದ) ಮರಾಠಿಯಲ್ಲೇ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿ. ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಸಾಕಷ್ಟು ಕೋಲಾಹಲವಾಯಿತು. ‘ಆರ್ಥ’ ಮರಾಠಿಗರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಕನ್ನಡಿಗರು ಪ್ರಭಾವಿತರಾದದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ದೇವತೆಗಳೇ ಉತ್ತರದಿಂದ ಒತ್ತಿಬಂದ ಮರಾಠಿಗರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಫಿಸಿದರೆಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಮರಾಠಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲ ಶಾಂತವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಣೀಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಭಾಷಣವೂ ಆಯಿತು; ಆ ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ಮರಾಠಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಗಣಾಜಿಲ್ಲಾ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಆರಿಸಿದರು. ಅದು ಎರಡನೇ ಮುದ್ರಣ ಕಂಡಿತು” ಎಂದು ಶಂ. ಬಾ. ನೇನೆದುಕೊಂಡರು.

ಹೀಗೆ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗಲೇ ಅವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತರೂಪ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಜಾಫ್ಸೆ ಎದ್ದರೂ. ‘ಕನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೂರ್ವ ಹೀರಿಕೆ’ಯಿಂದಾರಂಭವಾಗಿ ‘ಹಾಲುಮತ ದರ್ಶನ’, ‘ಮಗ್ನೀದಸಾರ’, ‘ಪ್ರವಾಹಪತಿತರ ಕರ್ಮ – ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ’ ಮೊದಲಾದ ಅವರ ಅನಂತರದ ಅತ್ಯಂತ ವಿವಾದವೆಬ್ಬಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆಮೇಲೆ ತಾನೆ ಬಂದವು. ಸ್ಥಳೀಯ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರಾಧನಾ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ದೇವತಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೂ ಹುಡುಕಾಡಿ ಈಗ ನಾವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಒಂದು ಕಲಸು ಮೇಲೋಗರ, ದೇವತೆಗಳು ಲ್ಯಾಂಗ್ ಮೂಲದವು, ಅವನತಿಗೆ ಅವೇ ಕಾರಣ, ಅದು ಮಾನವ ಸಮಷ್ಟಿ ವಿರೋಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ತೀವ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಶಂ. ಬಾ. ಸಂಶೋಧನ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಲಮಲವೆಬ್ಬಿಸಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯವರನ್ನು ಉದ್ದೇಕಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನೀವು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತುಂಬಾ ವಿವಾದಾಸ್ತ್ರದವಾಗಿರುವ ದೇವತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ರಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಚಿನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿರ ಲಿಲ್ಲವೇ?

“ಹೀಗೆ ಜೀವನವನ್ನಾಗಲೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನಾಗಲೆ ಒಂದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಬೇರೆಡಿಸಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂಬುದು ಶಂ. ಬಾ. ನಿಲುಮೆ. ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರೇ ಅಲ್ಲ. ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಹುಟ್ಟಿ ಅದರ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಸಾಗುವಾಗ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಹೀಗೆ ಅವರು ಶೋಧಿಸುತ್ತ ಹೋದರಷ್ಟೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕುಲದ್ವೈತ ಎಲ್ಲಮೈ ಎಂಬುದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಹೊರಬಟ್ಟಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಮೈನ ಆರಾಧನೆ ಎಂದು, ಹೇಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಾಗ ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವಿ ಆರಾಧನೆಗಳ ಮೂಲವೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. “ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾವೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೋ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೋ? ಅವರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು?”

ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ದೃವತವಾಚಿ ಶಬ್ದಗಳ ಪತಿಹಾಸಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಅಗತ್ಯವೇನಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿಯೋಂದಿದೆ ಎಂಬುದು ಗ್ರೀಕ್ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದೃವತಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಈ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು.

ಪ್ರತಿಯೋಂದು ದೃವತದ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಪ್ರತಿಮೆ ಇದೆ. ಅದರ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಂದು ಆಕೃತಿ ಇದೆ. ಆ ದೃವತದ ಗುಣವೇ ಅದರ ಆಕೃತಿಯನ್ನಿಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ರೂಪವೇಂಬುದು ಗುಣಗಳ ಹೊದಿಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಒಂದು ದೃವತಕ್ಕೆ ಹೇಸರು ಇದ್ದರೆ ಅದು ಆ ದೃವತದ ಮೂಲ ಕವ್ಯ ಗುಣದ ದ್ಯೋತಕ. ಕವ್ಯ ಅಂಥಾರದ, ಮೃತ್ಯುವಿನ ದ್ಯೋತಕ. ಹೀಗೆ – ಆ ದೃವತದ ಆರಾಧಕರು ಅಂಥಾರದ ಆರಾಧಕರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ : ಯಾರಿಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೋ ಅವರು ಅದೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ – ಎಂದು. ಹೀಗೆ ದೃವತ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾ ಪ್ರತಿಮೆ

ದೃವತ ಕಲ್ಪನೆ ಮನುಷ್ಯ ಯೋಚಿಸಿ ತರ್ಕದಿಂದ ನಿಗಮಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಜೀವನಾನುಭವದ ಸನ್ನಿಹಿತದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ಸ್ಥಾರವಾದ ಭಾಷಾ ಪ್ರತಿಮೆ. ಬದುಕಿಗೆ ಅವನು ಮಾಡಿದ “ಅರ್ಥ” ಅದು ಎನ್ನಬಹುದು. ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಭಾವಾನುಭೂತಿಗೆ ಶಕ್ತಿವಾದ Positive ಸ-ಕಾರಾತ್ಮಕವಾದದ್ವಾರಾ ಅದು ಸೂರ್ಯದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಾನವನ ಪ್ರಜ್ಞಾಯಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಿಸಿದ್ದು. ಎರಡನೆಯದು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಾತಳಿಯಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಅದು ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತ, ಸರ್ವ, ಜಲ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಜಗತ್ತಿನ ದೃವತ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಲವಾಗಿ ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಪ್ರಕಾಶ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಇನ್ನೊಂದು ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯ.

ನಾವು ಭಾರತೀಯರು ಇಂದು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೃವತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲವಾದವರು. ಸರ್ವಾದಿ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಳ್ಳುವು. ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವಿ, ಮಾತೃದೇವತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ವೇದಕಾಲದವರೆಗೂ ಹಿನ್ನಡೆದು ಹಿಂಜಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಕ್ರೈಸ್ತಾದಿ ಧರ್ಮಗಳೂ ಇದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.)

“ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲವನ್ನು ನೀವು ಬೇಕೆಂದೇ ಕಾಣುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನನ್ನುತ್ತೀರಿ?” ಶಂ. ಬಾ. ನಾನು ಕಾಣುವದಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಉಂಟು. ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ದೃವತಗಳ ಶಬ್ದಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲೇ ಅದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ದೇವತಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಕಥೆಗಳು ಕೇವಲ ಗತೇತಿಹಾಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿಹಿತಗಳ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ

ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳಲ್ಲ. ಅವು ಆಯಾ ಸಮಾಜ ಬದುಕನ್ನು ಕಂಡ ಬಗೆಗಳ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಗೃಹಿಸಿದ ರೀತಿಗಳ, ಬದುಕಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಆದರ್ಶಗಳ, ಆದರಿಂದ ಉದ್ಧವಿಸಿದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳ ಮತ್ತು ಅವಗಳಿಂದ ಉದ್ಧವಿಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಒಂದು ಗುಂಪು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಅವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುರಾಣಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಾವು ಆಯಾ ಗುಂಪಿನ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳನ್ನೂ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದು ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ದಿವ್ಯ ಕಫೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಗಳಿಂದ ಆ ಗುಂಪಿನ ಬದುಕು, ಬದುಕಿನ ಆದರ್ಶಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಇತಿಹಾಸದ ತಿರುವು ಇವುಗಳನ್ನೂ ಉಹಿಸಬಹುದು.”

ಇದು ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರ ಅರ್ಥ ಶತಮಾನದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶದ ತಿರುಳು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತೀಮಾರ್ಕನಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವು ಸಂಕೇತಿಸುವ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳೂ ಅವನತಿ ಸೂಚಕವಾಗಿವೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ನಾವು ಅಫೋಗತಿಯತ್ತ ಜಾರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

ಅವನತಿ ದ್ಯೋತಕವಾದ ನಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವರೂಪದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವು ಕತ್ತಲೆ, ಮೃತ್ಯು, ಇಂದ್ರಿಯಮಟ್ಟದಲ್ಲೇ ಬದುಕಿ ಆನಂದಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಬರೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಲಾಷಪೂರ್ವಿಕ್ಯ ಧ್ಯೇಯ, ವಿವೇಕ-ವಿವೇಚನೆಯ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ಸಮಷ್ಟಿಯ ಹಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾಸಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಅಸಾಮಾಜಿಕ ಒಲವುಗಳ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿವೆ. ಅವು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಮದಲ್ಲಿಯೇ ರಮಾಣವಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ; ಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಇಲ್ಲವೇ ಜೀವನವನ್ನೇ ಅಳಿಸಿ ಹಾಕುವಂಥ ಕಾಮದಮನ, ಕಾಮದಹನದತ್ತ ನಮ್ಮನ್ನು ದೂಡುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಿಗಳು; ಆ ನಾಣ್ಯವೆಂದರೆ ಜೀವನ ವಿಮುಖಿತೆ. ಎರಡೂ ಬದುಕು ಅರ್ಥಹೀನ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವುವುಗಳೇ.

ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು—ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಿವೇಕ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೋದಲಾದ ಪ್ರಕಾಶ ಸೂಚಕ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು; ಎರಡು—ವಿಸ್ಕೃತಿ, ಮೃತ್ಯು, ಆನಂದ ಮೋದಲಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿರೋಧಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀತಿಸುವ ಚಂದ್ರ, ಜಲ, ನಾಗ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ಈ ಎರಡನೇ ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳು ಕಾಮವನ್ನು, ಲೈಂಗಿಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವು. ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಈ ಲೈಂಗಿಕತೆ, ರತ್ನಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ, ದೇವಿ, ಗಣೇಶ, ಷಣ್ಣಿಖಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮೆ, ರೇಣುಕೆ, ಚಂಡಿ, ಚಾಮುಂಡಿ ಮೋದಲಾದ ‘ಅನ್ಯ’ ದೇವತೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಪೂಜಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ‘ಆರ್ದ್ರ’ರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪೀಠಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಾಜಗಳೂ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತವಾದರೂ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬರುವ ದೇವತೆಗಳು ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಈ ವೈದಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು

ಸೋಲಿಸಿ ಈಗ ನಾವು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು ಸಾಫಾನಾಪನ್ನವಾಗಿವೆ. ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿಗಳು ಅದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ‘ನಾರಾಯಣ’ನಾದ; ಇಂದ್ರ ‘ಉಪೇಂದ್ರ’ನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬದಿಗೆ ತಳ್ಳುಲ್ಪಟ್ಟಿ; ಅಗ್ನಿ ‘ವೈಶ್ವಾನರ’ (ಸಮಾಜದ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಸೂಚಕ)ನಾಗಿದ್ದವ ‘ನಚಿಕೇತಾಗ್ನಿ’ (ಚಿಂತನೆಗೆ ನಿಲುಕದ)ಯಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋದ (ಅಗ್ನಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಅಂದರೆ ಆರಿ ಇದ್ದಲೀಯಾದ ಎಂದಲ್ಲವೇ ಅಥ?).

ನಾರಾಯಣನು ವಿಷ್ಣುವೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ; ವಿಷ್ಣು ಆಕಾಶದ ದೇವರಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ದೊಡ್ಡಿಸುತ್ತಾನೆಂದೂ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹೇಸರುಗಳ ಅಥ ಈ ನುಬಿಕೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ‘ನಾರಾಃ’ ಎಂದರೆ ನೀರು (ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೌಕ್ಷಾ); ‘ನೀರು’ ಎಂಬುದು ಕತ್ತಲು, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯ ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿಜಲದ ಸಂಕೇತ; ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಜಲ ಹರಿಯುವ ನಾಲೆ. ಅಧಾರತ್ ಅದು ಪುರುಷ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನೇಕ ಹೇಸರುಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ವಿಷ್ಣು ಅಂದರೆ ‘ಹೊಕ್ಕುವವನು’ ಎಂದಥ್ರ; ‘ಶಿಷಿವಿಷ್ಣು’ ಎಂಬ ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೇಸರು (ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ) ‘ಪ್ರವೇಶಿಸುವವನು’ ಎಂದು ಅಥ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವನು ವಾಸಿಸುವುದು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ : ಕ್ಷೀರಸಾಗರವೆಂದರೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ತಾವದ್ದೇ ಪ್ರತೀಕ; ಅವನ ಹಾಸುಗೆ ಶೀಷಸರ್ವ. ಅದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಮತ್ತು ಅಂಧಕಾರದ ಸೂಚಕ [ಪ್ರತ್ರಕಾಮಿ(ನಿ)ಗಳು ನಾಗಾರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ತಾನೆ?]; ಅವನ ಮಡದಿಲಕ್ಷ್ಯ ಸಮುದ್ರದ ಮಗಳು—ಮತ್ತೆ ರತ್ನ ಸೂಚಕ ನೀರಿನ ಪ್ರತಿಮೆ. ಬಹುಶಃ ‘ವಾಮನ’ ಎಂಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರದ ಹೇಸರೂ (ವಮನ = ಕಾರುವುದು) ಪುರುಷೇಂದ್ರಿಯದ್ದೇ ಪ್ರತೀಕ; ಆತ ‘ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ’ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತ್ರಿಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದೂ ಬಹುಶಃ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ‘ನಾರಾ’ಯಣ ಮುಣಿ ಕಂಡದ್ದು ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತ; ಪುರುಷ ಅಂದರೆ ‘ಪುರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದವ; ‘ಪುರಿ’ ಅಂದರೆ ಶರೀರ. ಹೀಗೆ ಪುರುಷನೂ ‘ಶಿಷಿವಿಷ್ಣು’ದ ಅಥವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಆಧಾರ ಭೂತವಾದ ಆಗಮ ‘ಪಂಚರಾತ್ರ’. ಅದು ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ. ರಾತ್ರಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಅಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಗ ಕಾಮ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕೆ?

ಕೃಷ್ಣ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ. ಅವನ ಅಣ್ಣ ಬಲರಾಮ ಶೀಷನ (=ನಾಗನ) ಅವತಾರ. ಕೃಷ್ಣನ ಬಣ್ಣ ಕವ್ಯ. ಪ್ರಕಾಶರೂಪಿಯಾದರೆ ಕವ್ಯ ಹೇಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ? ಅವನು ಇಂದ್ರನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪರವತಾರಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಕೊಟ್ಟಿ. ಇಂದ್ರನೋ ಅಂಧಕಾರದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದ ವೃತ್ತಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶರೂಪಿ. ಆ ಇಂದ್ರನ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲತಃ ಅಹಲ್ಯೆ-ಇಂದ್ರರ ಕಥೆ ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಗಳ ಕಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಆದನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ಲೋಲುಪನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಯೋನಿ ಚಿಹ್ನವಳ್ಳ (=ಅಕ್ಷಿ), ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನಾಗಿಸಲಾಯಿತು. ಅವನೂ ಲೈಂಗಿಕ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ರುದ್ರ-ಶಿವರ ಸಂಕೇತ ವಿಷ್ಣುರೂಪದಪ್ಪು ಗೂಡವಾಗಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಆರಾಧ್ಯವಾಗಿ

ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಪುರುಷಲೀಂಗದ ಪ್ರತೀಕನೇ ಅವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೀರ ಯೋನಿ ಹೀರವೇ. ಅಷ್ಟು ನಾಗನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟು ಕುಮಣ್ಣು ದಹಿಸಿದ. ಆದರೆ ಪುನ್ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅಧಿನಾರೀಶ್ವರನೇ ಆದ. (ಒಂದಾನೊಂದು ಕಂಚಿನ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರನ್ನು ಸಂಭೋಗ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನತ್ಯಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸಿದೆ.) ಒಂದು ಕಥೆಯಂತೆ ‘ನಾರಾಯಣ’ನ ಸೋದರಿ ನಾರಾಯಣ—ಶಿವನ ಪತ್ನಿ. ಶಿವನು ದಿಗಂಬರ. ಅವನು ಈರ (=ನೀರ). ಅವನ ನೇತ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗೆ (=ನೀರು) ಹರಿಯತ್ತಾಳೆ. ಅವನ ವಾಹನ ವೃಷಭ. ಪ್ರಾಚೀನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ವೃಷಭ ಪುರುಷೇಂದ್ರಿಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. (ಷಟ್=ಸುರಿಸು—ಇಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಾಂತ ಸಂಕೇತ). ಶಿವನ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣು ಕೂಡ ಲೈಂಗಿಕ ಒಳದನಿಯಿಳ್ಳದ್ದೇ. ಮಗ್ನೀದದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಈ ದೇವತೆ ಯಜುವೇದದಲ್ಲಿ ‘ಮಹಾದೇವ’ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೂ ನಾರಾಯಣನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಆತ ಮದುವೆಯಾಗುವುದೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಎರಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನಾದ ಪುರುಷ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಷಟ್ವಿ, ಗಣೇಶರನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸರ್ವದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ. ಷಟ್ವಿ ಸ್ವತಃ ನಾಗಸ್ವರೂಪನೇ. ಅವನು ಗುಹ ಗಣಪತಿ ನಾಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ನಾಗನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡವ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಮಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಆತ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ-ಕುಮಾರ. ಷಟ್ವಿನೂ ಕುಮಾರ. ಈ ಕುಮಾರ ಪೂಜೆಯೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವಭಾವದ್ದೇ. ವಿಷ್ಣುದೂತ ಹನುಮಂತನೂ ಕುಮಾರನೇ; ಮತ್ತು ಸಂತಾನದಾಯಕ.

ಕುಮಾರ ಪೂಜೆಯಂತೆ ಕುಮಾರಿ ಆರಾಧನೆಯೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು. ಇದೂ ವೇದಹಾಲದಿಂದ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಮಾತೆ ಅದಿತಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಿ ಪೂಜೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಡದಿಯನಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ಜಲಸ್ವರೂಪಿಣಿ. ಮಗ್ನೀದದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಾದ ಅಂಭ್ಯಣೆ ತಾನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ ಇಂದ್ರಾಗಿಗಳನ್ನೂ ಅಶ್ವಾನಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೋರಿಯವಳಿಂದು ತನ್ನ ಪರಮತ್ವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, “ಮಮ ಯೋನಿಃ ಅಷ್ಟ ಅಂತಃಸಮುದ್ರೇ” — ನನ್ನ ಯೋನಿ ಸಮುದ್ರಾಂತರ ನೀರಿನಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಅಂಭ್ಯಣೇ ಸೂಕ್ತ ತುಂಬಾ ಪವಿತ್ರ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಮುಂದೆ, ರುದ್ರ ಶಿವನ ಪತ್ನಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವಳೂ ಕುಮಾರಿಯಿ. ಅವಳು ಕಾಮಾಕ್ಷಿ; ಅಕ್ಷಿ=ಕಣ್ಣ=ಯೋನಿ. ಕೆಲವೇದೇಗಳಲ್ಲಂತೂ ಮುಖ್ಯಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯೋನಿಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಅವಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. (ದಕ್ಷಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸತಿಯಾದ ಸತಿಯ ಹೇಣವನ್ನು ಶಿವನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕದಲಿಬಿದ್ದವು. ಅವಳ ಯೋನಿ ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಕಾಮರೂಪ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರಾಣ) ಶಾಕ್ತ ಪಂಥಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಪೂಜ್ಯಾಳಾದ ಈ ಕುಮಾರಿಯ ಸಾಧಕ ಭಕ್ತರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದಿಗಂಬರ ತರುಣೀಯನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮೆ ಕೂಡ ಕುಮಾರೀ ಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಲದೇವತೆಯೇ. ಬಸವಿ ಬಿಡುವುದು ಮುಂತಾದ ವಿಧಿಗಳು ಈ ಪಂಥದ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಒಯ್ಯಿತ್ತವೆ.

ನಾವು ಪ್ರಾಚಿಸುವ ಮಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಮರಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಅಶ್ವತ್ಥಮನ್ಯೇ ನೋಡಿ. ಅದು ನಾರಾಯಣನ ಸನ್ನಿಧಾನ. ಅಶ್ವತ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಅಶ್ವತ್ಥ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಿಪುಣಿಕರಿಗೆ ಸಂತಾನದಾಯಕ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಮರಗಳು ಪ್ರರುಪ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಭಗವದ್ವಿತೀಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ “ಬೇರು ಮೇಲೆ ರೆಂಬೆ ಕೆಳಗಾದ ಅಶ್ವತ್ಥ ವ್ಯಕ್ತ ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತ”.

ನಮ್ಮ ಮಷಿಗಳೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತದಿಂದ ದೂರವಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಇಂದು ನಾವು ಮಷಿ ಶ್ರೀಷ್ಟನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ವಸಿಷ್ಠ. ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ‘ದಕ್ಷಿಣ ಕವರ್ಡ’. ದಕ್ಷಿಣ ಎಂದರೆ ಕೆಳಗೆ; ಕವರ್ಡ ಅಂದರೆ ಜಡೆಯೂ ಹೌದು, ಕವಡೆಯೂ ಹೌದು. ಪುರಾತನ ಕಾಲದ ಮಾತ್ರಪ್ರಾಚೀಯ ಮಣಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯೋನಿಸಾಂದರ್ಭಲ್ಲಿ ಕವಡೆಯನ್ನು ಅಂಗತ್ವವಾಗಿ ಹಚ್ಚಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಸಿಷ್ಠನು ಒಮ್ಮಾರ್ಥಿ ಆ ಪಂಥದ ಪ್ರತೀಕ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಸಿಷ್ಠರ ಜಗತ ಪ್ರಕಾಶ ಪಂಥದ ಆರಾಧನೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳ ಆರಾಧನೆ ಪಂಥಕ್ಕೂ ನಡೆದ ಮೇಲಾಟದ ರೂಪಕ ಕಥೆಯಾಗಿರಬಹುದು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಉತ್ತರದ ಸಾರ ಇದು. ಪ್ರಕಾಶ ಸಂಪ್ರದಾಯ – ಜಲಸಂಪ್ರದಾಯ ಇವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಜೀವನ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವರು ಗಳ ಸಂಕೇತದ ಹಿಂದಿರುವುದು ಪ್ರಜ್ಞ : ಅದು ಜೀವನಮುಖವಾದದ್ದು. ಅದು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ (order) ಯನ್ನು ತಾಣುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ‘ಮತ’ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಧರ್ಮ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕ್ರಮ ಇದೆಯೆಂದಾದರೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮಾನವ ನಡೆಯಬೇಕಿಂದೊಷ್ಟಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾನ್ವೇಷಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಧರ್ಮದ ಅನುಸರಣೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಮೌಲ್ಯಗಳೆನ್ನವುದು ಇದಕ್ಕೇ. ರಹಸ್ಯ, ಗುಹ್ಯ, ಮುಚ್ಚಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಅದು ಪ್ರಾಂಜಲ.

ತದ್ದೀರುದ್ಧವಾಗಿ ಜಲಸಂಪ್ರದಾಯದ್ದು ‘ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ’. ಅದು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ದೇವರು ಯಾವ ನಿಯಮಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವನೊಂದು ರಹಸ್ಯ. ತಮಸಾ ಗೂಳ್ಳಂ-ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು. ಅವನು (ಅಥವಾ ಅವಳು) ನಿಯಮಾತೀತನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತನಾಗುವುದು, ಅನನ್ಯ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಬಿವುದು ಅಥವಾ ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿರುವ ದಾರಿ. ಮಾನವನ ಯತ್ನದಿಂದ ಏನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿಯಮ, ಅಥವಾ ವಿಲ್ಲದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದು ಅಥವಾ ರಹಿತ ಶ್ರಮವಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವುದೇ ಬದುಕಿನ ಧ್ಯೇಯ, ಇದರಿಂದ ದೊರಕವುದೇ ‘ಆನಂದ’, ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯ-ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಬಾರದ್ದು. ಆ ಆನಂದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವ ಗುರು. ಅವನಿಗೆ ಶರಣ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ಗುರು ಕೂಡ ನಿಯಮಾತೀತ. ಸಂಶಯ ಇರಬಾರದು (ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ). ಅವನಿಗೆ ಗುಲಾಮನಾಗಿ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ಜ್ಯೋತಿ, ಇದೇ ಸಿದ್ಧಿ. ಇದೇ ಪರಮಗತಿ. ಇದೇ ಸತ್ಯ, ಇದೊಂದೇ ಜ್ಞಾನ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ. ಇದೊಂದೇ ವಿದ್ಯೆ ನಮ್ಮ ವೇದಾಂತದ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳು,

ಅವೇದಿಕವಾದ ಬೌದ್ಧ, ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯ, ಶೈವಾದಿ ಪಂಥಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯವು. ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ವಾಮಾಚಾರ, ಗುಹ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಅದಿತಿ-ಅದಿಮಾತಾ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಬೌದ್ಧ ಶೈವ. ವೈಷ್ಣವ, ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯ, ವಿರಕ್ತ ಪಂಥಗಳೂ ಕುಮಾರ ಕುಮಾರಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಉದ್ಧವಿಸಿವೆ. ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವತ ನಿಯಮಾತೀತವಾದ್ದರಿಂದ ಆರಾಧಕರೂ ವಿಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಕಾಂದು ('ವಿಧಿನಿಷೇಧ ನಿನ್ನವರಿಗಲ್ಲವಯ್ಯ'). ಈ ಎರಡು ಪಂಥಗಳಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಜೀವನಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಜೋದನೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಉಂಟಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ.

ಅನಾಸಕ್ತರಲ್ಲ

ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಹೊರಪಟ್ಟ ದೇವತಾ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಂಡಿಸುವುದು ಬೇರೆ; ಆದರೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಾಗ ಕುದ್ದ ಯುವಕ—angry young man ನಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿರೋಧ ಒಹಳವಾಗಿದೆ.

ತಾವು ಕೇರಳಿ ಮಾತಾಡುವುದು ನಿಜವೆಂದು ಅವರೂ ಒಷ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆದಕ್ಕೆ ನಾನು ತಿಳಿದಂತೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆ : ಒಂದು ಈ ದೈವತಗಳ ಆರಾಧನೆಯ ದೂರಗಾಮಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು: ಸೌರ ಅಧಿವಾ ಪ್ರಕಾಶ ಪಂಥದ ಮತ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಾಂಜಲವಾದದ್ದು. ಅದು ವಿಶ್ವಜನರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದು, ಅದೇ ವೈಶ್ವಾನರಾಗಿ, ಜಾತವೇದ ಅಗ್ನಿ. ಆದರದು ವಿಶ್ವಸತ್ಯ. ಅದು ಜನಪದದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು (folk wisdom) ಗೌರವಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ವಿವಸ್ತಾನ್ ಮನು ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕತೆ ನಿರಾಕೃತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ದಾಂಪತ್ಯ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಇಂಬು ಹೊಡುತ್ತದೆ. ಲೈಂಗಿಕವಾದ ರಾತ್ರಿ ಸಮಾರ್ಥಕಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ತದ್ದರುದ್ವಾಗಿ ಚಾಂದ್ರ ಅಧಿವಾ ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಆದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಮೋಕ್ಷಕಾರ್ಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಮತ ಇಲ್ಲ. ಅವನಿಂದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯ. ಏಕಂ ಸತ್ಯ. ಸಮಷ್ಟಿಗೆ ಅವನ ನಿಷ್ಪೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯದ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಅವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಉಪವಾಸ ಕೆಡಹುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮನಾಗುತ್ತಾನೆ (ಅವನ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳು ಇದರ ಲಕ್ಷಣ). ಈ ಅತಿರೇಕಗಳೇರಡೂ ನಿಯಮಬದ್ಧ ಜೀವನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಒಯ್ದು ಸಮಷ್ಟಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರಘರ್ಷಕಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾನವ ಸ್ವಂತ ವಿವೇಚನೆ ಕಳೆದುಹೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಅವನತಿಗೆ ಇದೇ ಕಾರಣ.

ಇನ್ನೊಂದೆಂದರೆ ಇದು ಎಂದೆಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೀಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಮಗ್ನಿಂದದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದ ಸೌರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮತಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದದ್ದರ ಕುರುಹುಗಳನ್ನೂ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಇವರು ಮತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ದೈವತಗಳು, ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ವರುಣ ಮತದ, ಅಂದರೆ ನಿಯಮ ಬದ್ದ ವಿಶ್ವದ, ರಕ್ಷಕ “ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ

ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ಪ್ರಚ್ಯಯನ್ನ ಪ್ರೇರಿಸಲಿ ಎಂಬ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ದ್ರಷ್ಟಾರನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಈ ಧರ್ಮದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇದು ಬದಲಾಗಿ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ ಪ್ರಬುಳವಾಯಿತು. ಸೌರ ದೇವತೆಗಳು ಅಡಿಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಲೈಂಗಿಕ ಪಾತಳಿಯ ಮಾತೃದೇವತೆ ಅದಿತಿ, ದೇವತೆಗಳ ಜನನಿ ಎನಿಸಿದಳು. ವೇದಾಂತವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೆಸರಾದ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಮೂಲವಾದ ಮಹುಂಗಳು ಬಂದವು. ವಸಿಷ್ಠ ಇದರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಸಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರೂ ಏತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲ. ಅವರ ಕಲಹ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸೋಲು ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ತಿಕ್ಷ್ಣಾಟ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನ ಸೂಚಿಸುವ ರೂಪಕ ಕಥೆ (myth) ಮಾತ್ರ.

ಗೊಂದಲ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೋಯಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೇಲ್ಸ್ಯಾಯಾದ ಮೇಲೆ ಸೌರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನುಂಗಿ ಅದನ್ನೇ ಇದು ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾದದ್ದು. ಮಗ್ನೀದವನ್ನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲ ಬಾರಿ ತಿದ್ದಲಾಯಿತು. ಇಂದಿನದು ಮೂಲ ಮಗ್ನೀದವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮತದ ರಕ್ಷಕನಾದ ವರುಣ ಜಲದೇವತೆಯಾದ. ಸೂರ್ಯನೂ ಚಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅದಿತಿಯ ಮಗ ಅದಿತ್ಯನೂ ಒಂದೇ ಆದರು. ಪ್ರಚ್ಯಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಜಾತೋದಾಗ್ನಿ ಮೃತ್ಯುರೂಪಿ ನಚಿಕೇತಾಗ್ನಿಗೆ ಸೋತು ನೀರಿನೋಳಿಗೆ ಅಡಗಿದ, ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲನ್ನೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸರ್ವವನ್ನು ಸೂರ್ಯನೋಡನೆ ತಾದಾತ್ಯ್ಯ ಹೊಂದಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಇಂಥ ಲೈಕ್ವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಸೌರ-ಚಾಂದ್ರಗಳ ಫಾರ್ಫಣೆ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ತೋರಿಸುವ “ಪರಂ ಸತ್ಯ ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ” ಎಂಬುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಇರಾಣದ ವೇದವಾದ ಜೆಂದ್ರ ಅವಸ್ತದಲ್ಲಿ ಈ (ಸತ್ಯ-ಅಸತ್ಯ) ಎರಡು ವಿರುದ್ಧ ಶಕ್ತಿಗಳು ಕೊನೆವರೆಗೂ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾದು ಕಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕಪ್ಪು-ಬಿಳುಪುಗಳನ್ನು ಒಂದಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮೆ ಜನರ ಒಳತು-ಕೆಡಕುಗಳ ವಿವೇಕವನ್ನು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಧೈರ್ಯಚ್ಯುತಿ

ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಜನರು ಪ್ರಚ್ಯಯ ಪಾತಳಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಮೃತ್ಯು ಶ್ವರೂಪಿ ಇಂದಿಯ ಜಾತಳಿಯ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಇಳಿದ್ದೇಕೆ?

ಪ್ರಾಣಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾನವಾವಸ್ಥೆಗೆ ವಿರಿದಾಗ ಮೊದಲು ಜಾಗ್ರತವಾದದ್ದು ಪ್ರಚ್ಯ, ಮಿಂಚಿನ ಹಾಗೆ. ಇದು ಸೌರ ದೈವತದ ಸ್ವರಣೆಗೆ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಂಚನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಇಂದಿಯ ಪಾತಳಿಯ ತಣ್ಣೆ ಕತ್ತಲನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚಿದ. ಇದೇ ಹೆಚ್ಚು ನೆಮ್ಮೆದಿಯೂ ಉತ್ತೇಜಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಗ್ರೀಕ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ನಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ರಹಸ್ಯವಾದಿ ಅನುಭಾವಿ ಆಫೀಕ್ ಮತ್ತೆ ಮಣಿಯಿತು.

ಒಬ್ಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಇದು ಮಾನವನ failure of nerves – ನರದೋಭಿಲ್ಯ, ದ್ವೇರ್ಯಚ್ಯಾತಿಯ ಉದಾಹರಣೆ, ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಅವನತಿ ಆರಂಭ; ಫ್ರಾನ್ಸೆಗಳನ್ನು ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ, ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಎದುರಿಸುವ ಕಷ್ಟದ ಬದಲು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ, ಪವಾಡಗಳ ಬಲದಿಂದ, ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎದುರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭೂಮೆಯ ಆಶ್ಯ ಹೊಂದಿ ನಿಷ್ಪಾಯರಾದದ್ದು. ಮೃತ್ಯು, ಕತ್ತಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಿರಿಸಿದೆ ಇದರಿಂದ ವಿಸ್ತಾರ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾದೆ.

ಈ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲು ಶಂ. ಚಾ. ಅವರು ಈ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರತೀಕಗಳ ಆರಾಧನೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದರು ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲೇಬೇಕು. ಈ ಪ್ರತೀಕಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಈ. ಶಂ. ಚಾ. ಜೋತಿಯವರು ತಂಬಾ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದದ್ದಂದು ಅವರು ಬಲ್ಲಾರು. ಆದರೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳ ಆರಾಧನೆಯೊಡನೆ ಬೇರೆ ಮಾನಸಿಕ ಬಲವು ನಿಲುವುಗಳು ಜಡೆಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಬೇಳೆದಿವೆ. ಒಂದ್ರ, ಕತ್ತಲೆ, ನಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಆಚರಣೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ನರತ್ವ (=ಅರೆಬರೆ ಮೃಗ, ಅರೆಬರೆ ಮಾನವ) ಅವಸ್ಥೆ ಮರುಕಳಿಸಿದ್ದರ ಸೂಚಕವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಒಂದು ಪ್ರಥಾನ ಲಕ್ಷಣ ತನ್ನಯತೆ. ತನ್ನಯತೆಯಿಂದರೆ ಮಾನವನ ಮಾನವತ್ವದ ಪ್ರಥಾನ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಪ್ರಚ್ಛ-ವಿವೇಚನೆ, ಆಲೋಚನೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾದ ಮನಸ್ಸು. ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿ, ಅನ್ನ ಶರಣ್ಯತೆ, ಸರ್ವಾರ್ಥಕ್ಷಣೆ, ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿ ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಚಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ತನ್ನಯತೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ. ಇದು ಕೇವಲ ಸುಖ ಸಮಾಧಾನವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮೀರಿದ ಉನ್ನತ್ತ ಸ್ಥಿತಿ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶವೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಾಡುವ ಈ ತನ್ನಯತೆ, ಆನಂದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತವನ್ನೇ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸಂಭೋಗದ ಸುಖವನ್ನು ‘ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸೋದರ’ ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಲೈಂಗಿಕ ತನ್ನಯತೆಗಿಂತ ಸಾವಿರಾರು ಪಾಲು ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಅನುಭವವಂತೆ. ಆದೇ ಮೋಕ್ಷ.

ಈ ಅನುಭವದ ಹುಟ್ಟು ತಗಲಿದವರು ಒಂದೇ ಶಾಕ್ತರ ವಾರ್ಷಾಚಾರದ ಆಚರಣೆಯಿಂಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾರೆ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಾ, ಅಂಥದೇ ತನ್ನಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಭಕ್ತಿ, ಯೋಗಸಾಧನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಮುಳುಗುತ್ತಾರೆ. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ‘ಮರಿವು’ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾದವರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಧಿ ನಿಯಮಗಳೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ-ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾದ ಪ್ರಚಾಳಿಕ್ವಾರ್ವಕವಾದ ಲೌಕಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಡೆವಳಿ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಯೋಗಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಡೀ ದೇಶ ಅದನ್ನೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹೊಣೆಗ್ನಾರಿಕೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಭಾವನೆಗಳು ಮಸುಕಾಗಿ ಸಮಾಜ ಆಧೋಗತಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

- ಇದು ನಾನು ಕಂಡಂತೆ ಶಂ. ಬಾ. ವಿಚಾರಧಾರೆ.

ಅವರ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ವಿಸ್ತಾರ ವಿವರಣೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಸ್, ರೋಂ, ಇಡ್ಪ್ರ್, ಬೆಬಿಲೋನಿಯ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳ ಮತ್ತು ಜಗದ್ದ್ವಾಪಿ ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಕೃಕೊಂಡ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಅವರು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ವಿಕಾಸವಾದವನ್ನು ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಿಕಾಸವಾದದಲ್ಲಿ ಡಾರ್ವಿನನನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ವಾಲೇಸನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. “ಡಾರ್ವಿನನ್ನ ಕುರುಡು ವಿಕಾಸದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಆಧಾರ. ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ (instinct) ಪ್ರಧಾನ. ಮನುಷ್ಯ ಅಂತಃಸ್ಥಾತ್ಮಿಕಯಿಂದ (intuition) ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಹಜ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ‘ಮನಸ್ಸೆ’ಂಬುದು ರೂಪಗೊಳ್ಳಲಾರದು. ಮಂಗನಿಂದ ಮುಂದಿನ ಹೆಚ್ಚಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಳ್ಳ ಮಾನವನ ವಿಕಾಸವಾಯಿತು ಎಂದು ನಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ – ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ವಾಲೇಸನ ವಿಚಾರಗಳು ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಯತಿ ಇದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತವೆ”. ಹೀಗಾಗಿ ಯಾತ್ರೆ ಬೆಂಬಲಿಗರಾದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೆ ವಾಲೇಸ್ ಹೆಚ್ಚು ಆದರಣೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಆವನು ಅತಿಮಾನವ (superman) ನಾಗಿ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳಲೂ ಒಹುದೆಂದು ಶಂ. ಬಾ. ಆಶೆ ತಾಳಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿಶ್ವದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವೃವಿಸ್ತಿ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿದೆ. ಕಾಲ ಹೋದಂತೆ ಅವೃವಿಸ್ತಿ (chaos) ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಿನಾಸ್ಪೇನೋತ್ತರ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆ ಸ್ವತಃ ಬಿನಾಸ್ಪೇನರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೂ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದೆ.

“ಡಿ. ವಿ. ಜಿ.ಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನೆನಪಿಸಿ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅಲುಗಿಸುವುದು ಹಿತವಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನೀವೇನನ್ನುತ್ತೀರಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

– ಬಾಳಿಗೊಂದು ನಂಬಿಕೆ ಬೇಕು ನಿಜ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧಾಸ್ಥಾನಗಳ ತರ್ಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯವಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ರಿಸ್ಪುಗಳನ್ನು ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರು.

ಶಂ. ಬಾ. ಎಂಬ ‘ಕನ್ನಡ ಶಾಲಾ ಮಾಸ್ತರ’ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು, ಗೊಂಡಾರಣ್ಯಾದಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಕಡಿದ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವರಿಗೆ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದಪಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಅವರ ಭಾಷಣಗಳ ಏಪಾಡು, ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಕೃಕೊಂಡಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಅವರಿಗೆ ಮರವೆಯೋಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬುದ್ಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿದರೆ ಈಗಲೂ ಅವರ ಮುಖಿ ಪ್ರಜ್ಞಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಬಡತನದ ದಿನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದರೆ ಅವರು ತೇಲಿಸಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. “ನಿಮ್ಮ ಮನ ಕಟ್ಟಕೊಳ್ಳಲು ನೀವೇ ಕಲ್ಲು ಹೊತ್ತದ್ದು ನಿಜವೇ?” ಎಂದರೆ ಅದೇನು ಮಹಾ ಎಂಬಂತೆ ನಗುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನಾಚುವಂಥಾದ್ದೂ ಅಲ್ಲ, ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಂಥಾದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ಪಾರ್ವತೀ ಬಾಯಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಸ್ಥಳ ಕೊಳ್ಳಲು, ಮನ ಕಟ್ಟಲು ಅವರ ತವರಿನವರತ್ತ ಚಿನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನೇನೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅವರ ಇಬ್ಬರೂ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಮಾಧವ ಮತ್ತು ಬಲಾಳ ಅಮೇರಿಕದ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪಷತಿ ಹೂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ನಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದಾಗೆಲ್ಲ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂಥಾ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹತ್ತಿರ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ತುಸು ಆತಂಕಕಾರಿ. ಏನು ಮಾಡಲುಂಟು? ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದೊಡನೆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಇವರಿಗೆ ಅಮೇರಿಕ ಒಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗಿ, ಬಂದದ್ದಷ್ಟೆ.

ಬಡತನ ಅನುಭವಿಸಿದವರಿಗೆ ಕಡೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಣದ ಗೀಳು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರು ಹಾಸಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಾಲು ಚಾಚಿದವರು. “ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವಾಯಿತೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. “ಒಂದಿಷ್ಟು ಸ್ವಪ್ಯಯತ್ವ, ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಕ್ರಿಯ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ನೇರವು, ಒಂದಿಷ್ಟು ಅವರದೇ ಸಾಧನೆ, ಅಷ್ಟೇ” ಎಂದರು.

ಅವರ ಪತ್ತಿ ಪಾರ್ವತೀಬಾಯಿಯವರು ಬಹಳ ಧೀರ ಮಹಿಳೆ. ಪರ್ವತಾತದಿಂದ ನೇಲ ಹಿಡಿದರೂ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಉರುಗೋಲು ಹಿಡಿದಾದರೂ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಹರವಾದ ನೇ. ಕಷ್ಟಗಳ ಮುದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳು ವಿವಾಹದಿಂದ ಅಂತರ್ಜಾರ್ತಿಯ, ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಾಜವಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೋಗ್ರದ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರು ಬಂದು ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸನ್ನಾನಿಸಿ, ರೂ. ೨,೫೦೦/- ನಿಧಿ ಅರ್ಥಸಿ ಶಾಲು ಹೊದಿಸಿದರು. ಹಣ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಮೇಲೆ ರೂ. ೧,೦೦೦/- ಸೇರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದು ಆದನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಕನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸುವರ್ಣ ಪದಕ ಕೊಡಲು ಒಂದು ದತ್ತಿ ಸಾಫಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವವರು ಬೇಕೆಂದು ಶಂ. ಬಾ. ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಆದರೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ಇನ್ನೂ ಬೇರೂರಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈಗ ಹಲಕೆಲ ತರುಣರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬರೆಯಲೂ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಮೂರು ಸಲ ಅಸ್ತ್ರಸ್ಥಿರಿಂದ ಸಾವಿನ ಬಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಹೊಟ್ಟೆಯ ತೊಂದರೆ ಇದೆ, ಅಷ್ಟೇ.

ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಾಮಧ್ಯ ಕುಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬೇಜಾರುಪಟ್ಟಮೊಂಡರೂ ತಮ್ಮನ್ನ ನೋಡಿ ತಾವೇ ನಗುವಷ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮತೋಲ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. “ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಬಗೆ ಏನನ್ನಿಸುತ್ತದೆ? ವಿಚಾರಧಾರೆ ಬದಲಾಗಿದೆಯೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ —

“ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೈಕಾಕಬಾರದಿತ್ತೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಅನ್ನವರಷ್ಟು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಾನೊಬ್ಬಿ ಓದಿಕೊಂಡ ಮೂರ್ಖ (ಪಥತ ಮೂರ್ಖ) ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತಾರೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಪಾಷಣದ ಎನ್ನವರಿದ್ದಾರೆ. ಸಿನಿಕ ಎನ್ನವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರದು ಸಾತ್ತಿಕ ರೋಷ. ಈಗಿನ ದೇವರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿ ದೇಶ ಮುಂದುವರಿಯಲಾರದು ಎಂಬ ಕಾಳಜಿ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿ ಸಮಾಜ ಕೆಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧೋರಣೆಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿಲ್ಲ.

“ಹಾಗಾದರೆ ನಿಸ್ತಾರವಿಲ್ಲವೇ?”

“ಇದೆ. ನಾನು ಆಗಾಮಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆಸೇ ಇದೆ. ಆಸೇ ಇಟ್ಟಮೊಳ್ಳುದೆ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲ.”

2. ಸಮನ್ವಯದ ಉಪಾಸಕ ಗೋಕಾಕರು

“ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಜಯಿಸುವುದೇ ಬಾಳುವುದರ ಸಾರವು” – ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಓದಿದ ಈ ಸಾಲು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಸಿರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ವಿನಾಯಕರ ಕವನದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಸಾಲು.

ವಿನಾಯಕ ಗೋಕಾಕರಲ್ಲಿಯ – ಅವರ ಭೌತಿಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ – ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚೀತನ, ಸಾಕ್ಷಿ ಪ್ರೇರಣ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ನನಗೆ ಬರುವ ಮನ್ವವೇ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅವರ ‘ಇಚ್ಚೊಡ’ನ್ನು ಓದಿ ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಂಡವ ನಾನು; ಕಾವ್ಯ ಅಥವಾಗದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅವರ ‘ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯಿಂದ’ ಓದಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹೊರ ಆವರಣವನ್ನು ನಷ್ಟವಾದರೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳಗಿನ ರುಚಿಯನ್ನು ಸವಿಯಲು ನೋಡಿದವನು; ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳ ಭವ್ಯತೆಯ ಅರಿವನ್ನು, ಅವರಿವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿಟ್ಟು ಓದಿ, ಅಥವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದವನು.

ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗೋಕಾಕರನ್ನು ನಾನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿ ಕಂಡುದು ೪೦ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರದಲ್ಲಾದ ಪಂಪ ಮಹಾಕವಿಯ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಲಾದ ‘ಮಿಮರ್ಣಕ ವ್ಯಾಧ್ಯ’ದಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರೋ ಏನೋ. ಆದರೆ ಆದೆಲ್ಲ ತೀರ ಅಸ್ವಷ್ಟ ನೇನಷ್ಟು. ಮುಂದೆ ರಬಕವಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡುದು, ಏನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಿದಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವರ ಗಂಭೀರ ವಾಕ್ಯವಾಹನವನ್ನು ಮುಗ್ಧಾಗಿ ಆಲಿಸಿದುದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕಣ್ಣುಂದೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ನಂತರದ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಗೋಕಾಕರು ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ದೂರದ ಗುಡ್ಡ. ಗಣಿತರಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎ. ಓದುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಧಾರವಾಡದ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಗೋಕಾಕರು ನಮ್ಮ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷ ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡುವ, ಕೇಳುವ ಆವಕಾಶ ನನಗೆ ದೊರೆಯಿತಾದರೂ ನಾನು ಅವರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಆತ್ಮೀಯನಾಗಿದ್ದೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದ ನನಗೆ ಅವರಿಂದು ದೂರದ ಗುಡ್ಡವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ಹಿಮಾಲಯದಂತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪರ್ವತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ.

ಗೋಕಾಕರೊಂದಿಗೆ ನನಗೆ ತೀರ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾರೆನಾದರೂ ಅವರು ಕಲಿತ, ಕಲಿಸಿದ ಒಂದೆರಡು ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕಲಿತನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನದು. ಅವರು ಏಳು ವರ್ಷ ಕಾಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಂಖಾರಿನ ಮಜೀದ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನೂ

ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಲೆತಿದ್ದೆ. ಅವರಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ ಬಬ್ಬಿಬ್ಬರಾದರೂ ಶಿಕ್ಷಕರು ನನಗೂ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ನಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಹೋಣೆ ನಟ್ಟಿ ನಡುವಿನ ಹಾಲ್. ಅಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಅಂಟಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಫಲಕಗಳ ಮೇಲೆ ಗಣರಾಜ್ಯಾರಂದ ಆ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪಾಸಾದ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಿಸಿದ್ದರು. ಗಣರಾಜ್ಯಾರಾಜ್ಯಾರಾಜ್ಯಾಪಕರು. ಗಣರಾಜ್ಯಾರಾಜ್ಯಾಪಕರು ಎಂಬವರೇ ನಾನಿದ್ದಾಗ ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರು. ಗಣರಾಜ್ಯಾರಾಜ್ಯಾಪಕರು ಎಂಬವರು ಮಾತ್ರ - ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸವಣಾರಿನಿಂದ ಧಾರವಾಡ, ಪುಣಿ, ಆಕ್ರೋಫ್ರೋಂ, ಸಾಂಗಲಿ, ಹೈದರಾಬಾದು, ವೀಸನಗರ, ಕೊಲ್ಲಾಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಸಿಮ್ಮಾಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಫನೆಯ ಹೆಚ್ಚಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಕಷ್ಟಕರ ಕೆಲಸವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರು ಈಗ ಕನ್ನಡಿಗರ ‘ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌತ್ತಾ’ಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅತ್ಯೇಯರಾದ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇಂದು ಭಾರತಕ್ಕೂ ಪ್ರಿಯರಾದ ಗೌರವಾಹಂ ಪ್ರರುಷ. ಓದು ಬಲ್ಲವರು ಗೋಕಾಕರೆಂದರೇ ಕನಾಟಕ, ಕನಾಟಕವೇದರೇ ಗೋಕಾಕರು ಎಂದು ಭೂಮಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜನಪ್ರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವರದು.

ಪ್ರೌಢೆಸರ್ ಆಗಿ, ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿ ಗೋಕಾಕರು ಗೈದ ಅಪ್ರತಿಮ ಸೇವೆಗೆ ನಾಡಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಕೀಟನ ಒಂದು ಕವನ ಸಂಕಲನವನ್ನು, ಶೇಕ್ಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ನಾಟಕವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎರಡು ವರ್ಷ ಅವರಿಂದ ಕಲೆತ ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಳಿದು ಹೇಳಲೆತ್ತಿಸುವುದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಾತ್ರಾದೇತು. ಆದರೆ ನನಗನಿಸಿದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳದಿರಲಿಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಕನಾಟಕದ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಯ ವರಿಷ್ಟರಾಗಿ - ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿ - ಅವರು ದುಡಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಜನ ಅವರ ಜೀವಾರ್ಥವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕನಾಟಕದ ಹೊರಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಹೆಸರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮಿಸಿ ಬಳಿಯುವ ಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಗೋಕಾಕರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಭವ್ಯತೆ ಇಂಥ ಕಿರುಹುಳಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತಂತಹದು. ಸಾಧನೆಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಟ್ಟ ಎಡರುತೋಡರುಗಳನ್ನು ಅವರು ಲೀಲಾಚಾಲವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಶಿಂಠ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಗಳಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯ್ದು ಸಮಿಕ್ಷೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಂಥ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಎರಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋಕಾಕರಿಂದ ಸಂದ ಸೇವೆ, ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕೃಷಿ ಸಾರಕ್ಷ್ಯ ಜನರಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತೆ ಬರೆಯುವುದು ಪುನರುತ್ತಿಯಾದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆ ಒಂದು ದಿನ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡಿದಾಗ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸನೆಯ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಕಿಂಚಿತ್ ದರ್ಶನ ನನಗಾದಂತನಿಸಿತು. ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹರಟೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಾತುಕೆ ಈ ಸಾಧಕನ ಕೆಲವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ‘ಕಸ್ತುರಿ’ಯ ಮೂಲಕವೇ ಗೋಕರು ಸ್ವಾತ್ಮದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಒಂದಂತ ನನ್ನನ್ನು ತುಸು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲು ಹಚ್ಚಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಅವರ ‘ಬಾಳ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ’ ಮತ್ತು ‘ಸಮರಸವೇ ಜೀವನ್’ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ರೂಪಗಳೇ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ‘ವಿನಾಯಕ’ರು ಗೋಕರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದಿಲ್ಲಂಧು ದಿನ ಮೂರನೆಯ ಮಾದರಿಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೂ ಮೂಡಿಬರುವುದೆಂದು ಕಣೆ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ ಕೂಡ. ನನಗೆ ‘ಬಾಳ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ’ ಮತ್ತು ‘ಸಮರಸವೇ ಜೀವನ್’ ಮಹಾಕೃತಿಗಳಿಂತು ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಬರಲಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಗೋಕರು, ಅಲ್ಲ ವಿನಾಯಕರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಯೋಜನೆಯೇನು ಎಂಬುದನ್ನರಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಿದಾಗ ನನಗೆ ಸಿಹ್ಯದೊಂದು ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರ.

“ಇದೀಗ ಮುಕ್ತಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ ಈ ಕೃತಿ. ಅಭಿಜಾತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲೇ ಇದು ಗಾಗಿ ಹಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ” ಎಂದರು ಗೋಕರ. “ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಪುರಾತನವಾದದ್ದು. ಸುಮಾರು ಶ್ರೀಸ್ತಪೂರ್ವ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದು ಯಗ್ನೀದದ ಮಧ್ಯಕಾಲ. ಆಗಲೇ ಯಗ್ನೀದದ ಪುನರುತ್ಥಾನವೂ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಪುನರುತ್ಥಾನವೇ ನನ್ನ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವಸ್ತು.”

ಯಗ್ನೀದ ಕಾಲದ ಭಾರತವನ್ನು, ಅಂದಿನ ಜನ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೋಸುಗ ಗೋಕರು ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಗ್ನೀದ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳು ಅಸಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅಂದು ಈ ವರ್ಣಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮನೋಧಮನಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ಜನ್ಮಜಾತಿ ಸೂಚಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆವರು. ಇಂದಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಸಿಗುವುದು ದುಸ್ತರವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಯಾಷಿಗಳಲ್ಲೇ ಮಹಾತ್ಮರೇನಿಸಿದ ವಸಿಷ್ಠ, ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಕುಂಭೋದ್ವಾರ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಕುಂಭ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ‘ಸೂಳ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಗೋಕರು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಿಂದೇ ಏನೋ ಯಾಷಿಮೂಲ ನೋಡಬಾರದು ಎಂಬೊಂದು ಗಾದೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲ. ಅಂದಾಗ ಜನ್ಮದಿಂದ ಒಬ್ಬನ ಜಾತಿಯನ್ನೇಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತು ಓದುಗರ ಕೈಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಆದರ ಮಹತೀಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಅಳಿಯಬೇಕು. (ಈಗ ಆದರ ಹೆಸರು ‘ಭಾರತ ಸಿಂಧು ರಶ್ಮಿ’)

ಇಂದು ಹಲ ಬಗೆಯ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿರುವ ಶೂದ್ರಪ್ರಜ್ಞ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಜ್ಞ ಮುಂತಾದವರುಗಳ ಮಾತ್ರೆತ್ತಿದಾಗ ಅವರ ಉತ್ತರ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. “ನಮಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಿದ್ದುದು ಇಡೀ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಜ್ಞರೇಯ ಹೊರತು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ತುಂಡು ಪ್ರಜ್ಞರ್ಯಲ್ಲ. ಪರಂಪರೆಯ ಅರಿವಿಲ್ಲದವನದು ಶ್ರೀಶಂಕಸ್ಥಿತಿಯಾಗಬಹುದು. ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದರ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಂತ

ಪ್ರಜ್ಞ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬರೆಯತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬವನ ಬರವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ ದೀಪದ ಮಳಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಾಯಷಿಯಾಗಬಹುದು.”

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಮ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಸತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಿಗಳು ಪೂರ್ತಿ ಹೀರಿದಾಗ ನವ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಕಲ್ಪನೆ ಮೊದಲು ಬಂದದ್ದು ಗೋಕಾಕರಿಗೆಯೇ. ಗಣಿತರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದ ಅವರ ‘ಸಮುದ್ರಗೀತಗಳ’ಲ್ಲಿ ನವ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ‘ಅಭ್ಯರ್ಥ’ ಗಣಿತರಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಗಣಿತರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ನವ್ಯದ ಸ್ವಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದರು.

ನವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಕಾವ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಒಂದು ತಂತ್ರ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗೋಕಾಕರ ಚೀತನದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ್ದಿಂದರೆ ಅವರ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರಜ್ಞ. ಅವರು ಸಮರಸದ, ಸಮನ್ವಯದ, ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಉಪಾಸಕರು. ‘ಸಮ’ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಗೋಕಾಕರಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಸಾಫನವನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತಾರಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನವ್ಯದ ಆವಿಭಾಗವಕ್ಕೆ, ಸಮನ್ವಯದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾದನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಪುರುಷ ಎಂಬ ಗೌರವ ಗೋಕಾಕರಿಗೇ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಆದರೆ ಆ ಗೌರವಬಂದ ಅವರನ್ನು ವಂಚಿತರಾಗಿಸಲು ನಡೆದ ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅರಿವು ಅವರಿಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅವರು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲ.

ಗೋಕಾಕರ ಚಿಂತನ ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವೇನಿಸಬಹುದಾದರೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾವನಾಪರವಶರಾಗಿ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡುವಾಗ ತಟ್ಟನೆ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹೊಳೆಯಿತು, ನಾನು ಕೇಳಿದೆ, “ಅಂತರ್ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹಗಳು ನಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಹುದಲ್ಲವೇ” ಎಂದು.

ವರ್ಣಪದ್ಧತಿ, ಜಾತಿ ಉಪಜಾತಿಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇವೆಲ್ಲ ಇಂದು ನಾಡಿಗೆ ಗುಡಾಂತರಕಾರಿಯೆಂಬ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದನ್ನು ಅವರು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಅಂತರ್ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹಗಳ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದರ ಬದಲು ಹೂಸ ಜಾತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೇ ಕಾರಣವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಾತಿನ ಹಿಂದಡಿಗಿದ ಸತ್ಯಾಂಶದ ಕಹಿಯನ್ನು ಮೇಲುಕು ಹಾಕುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಬೀಳಿಕ್ಕೊಂಡೆ.

ಬರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ವ್ಯಕ್ತಿತತ್ವಂತಲೂ ಹಿರಿದಾದ ಒಂದು ಚೀತನದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಿಯಿಂದ ದೊರೆವ ಸಲಕರಣಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಅವರು ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ, ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. (ಗಣಿತರಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು)

ಆಮೇಲಿನ ಸೇವಕದೆ

ಕನ್ನಡ ಸುದ್ದಿ ಬಿತ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ವಿನಾಯಕ ಕೃಷ್ಣ ಗೋಕಾಕರ ನಿಧನದ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸ್ತುಫ್ಫಾಗಿ ಕುಳಿತೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ನಾನು ಗೋಕರ್ಕರ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆದ ಹೋದ ಓದೆಲ್ಲ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಹುಬ್ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೇಲಿಸುವ ಮೊದಲು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೆಡ್ದು ತಿಂಗಳು ಇದ್ದಾಗ ನಾನವರನ್ನ ಮೊದಲು ಕಂಡಿದ್ದು; ಅವರ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿದ್ದು. ನಾನು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಅನುಯಾನ ನನಗೆ ಫಲಿಸಿದ ಕತೆಯೇ ಅಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪ್ರೌಢೆಸರ್ (ಆ ಮೇಲೆ ಡಾಕ್ಟರ್) ಗೋಕರ್ಕರ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನ ಕಣಳು ಅದೆಲ್ಲ ಅಗತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಪರಿಚಯವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗ ಕಂಡರೂ ಜಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಚಲನೆ, ದೊಡ್ಡ ನಸುನಗು ಅವರದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಕೂತು ವಿಷಯ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆ ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಔಪಚಾರಿಕವಲ್ಲ; ನಿಜವಾದ ವಿಷಯ ಸ್ವರಣೆ ಅವರಿಗಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರತೀತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಟೀಕಿಸಿದವರನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿ ಪತ್ರ ಬರೆದವರು ಅವರೊಬ್ಬರೇ. ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಗುಜರಾತಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಹೊಸ ಕವನ ಸಂಕಲನಪ್ಪಾಂದನ್ನು ನಾನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತೇ ಗೋಕರಿಗೆ ಕಿವಿಯ ಹೊರತೆ ಇದೆ; ಇದೊಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೇ ಅವರ ಕವಿತೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೃದಯ ಸ್ವರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಕೆಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಗೋಕಾಕರು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕ ಶ್ರೀ ಹ. ರಾ. ಪ್ರರೋಹಿತರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು, ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆದವನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆಂಬಂತೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು.

‘ಕವಿ-ವಿಜಾಪುರಿಗೆ’ ಎಂಬ ನನ್ನ ಕವನವನ್ನು ಒಂದು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ದರಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಗೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಧ್ಯಯನ, ಮೆಚ್ಚಿಕೆ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಔದಾಯ್ಕ ಪ್ರಾಂಜಲವಾಗಿತ್ತು.

ನನ್ನ ಪ್ರಸ್ತುತಕೆ ‘ಪದಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ’ಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ. ಮರುಟಪಾಲಿಗೇ ಉತ್ತರ ಒಂತು. ಹದನ್ನೆಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು. ಆಮೇಲೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸನ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವರು, ನಾನು ಬಳಿಗೆ ಹೋದೊಡನೆ ಗುರುತಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ವೀಸಲು ಅವರಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಳೆದ ತಿಂಗಳು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋದವನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋನು ಮಾಡಿ ಹೇಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಲು ಬಂದರೆ ಕಷ್ಟ ಎಂದು ಅವರ ಮಗಳು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿತ್ತು. ಆಗ ನೋಡೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಅದು ಕೈಗೂಡುವ ಅದೃಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಳಗಿನಂತೆ ಹೊರಗೂ ಭವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಈ ಮಹಾಕವಿ, ಮಹಾ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನಿತ್ತವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಂಡವರು, ಬಹಳ ಉಂಡವರು. ಆದರೂ ಕಹಿಯಾಗಿದವರು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಕೊಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದವರು ಗೋಕಾಕರು.

೮. ಅಡಿಗರ ಮಾನವ ಕಾಳಜಿ

ಕವಿಯಾದವನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಸೌಂದರ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವ ಆಪ್ಯಾಯನಗಳು, ಪ್ರೇಮ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ - ಇವೆಲ್ಲವು ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸರೆಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಇವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಭಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿಯೇ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಅವನು ಬುದ್ಧನ ಹಾಗೆ ನೋವನ್ನೂ ದುಃಖವನ್ನೂ ಕಂಡೇಕಾಣಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನೋವು ಜೀವರಾಶಿಯೆಲ್ಲದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ದುಃಖ ಮನುಷ್ಯನ ವಿಶೇಷ ತುತ್ತು ಎಂಬುದೂ ಅವನಿಗೆ ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಕಾಲ. ಅವನು ನಲಿವು-ಅಳಲುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಲಾರಂಭಿಸುವ ಕಾಲ : ಅಳಲಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯುದೇಯೇ ಎಂದು ಆರಸುವ ಕಾಲ. ಆಗ ಆತ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೇವಲ ಚಿಂತಕನಾದವನು ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ, ಮತಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದರೆ ಕವಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಮನಸಿನ ‘ತೊಳಲಾಟ’ಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. “ಶೋಕಃ ಶ್ಲೋಕತ್ತಮಾಗತ” ವಾಗುವುದು ಆಗ್ನಿ. “ನಾನ್ಯಾಃ ಕುರುತೇ ಕಾವ್ಯಂ” ಎಂದಾಗುವುದು ಈ ಶೋಕ ಶ್ಲೋಕತ್ತಕ್ಷಿಂತ ಮುಂದೆಹೋಗಿ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಮೂಲ ಪರಿಹಾರಗಳ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಾಗಿದಾಗ.

ಕೇವಲ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗೂ ದಾರ್ಶನಿಕ ಕವಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವೆಂದರೆ ಕವಿ ನಲಿವಿನಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವೇದನೇ-ದುಃಖಿಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅಲುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟೇ.

ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತರಿಸದೆ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯ ಗೋಪುರದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವದರ್ಶನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತಗಳನ್ನು ಸೂಳಲಾಗಿ ರೇಖಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಭಾವನೆಯ ತೀವ್ರತೆ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೆನ್ನವುದು ಖಂಡಿತ. ‘ಭಾವತರಂಗ’ದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಧಾರಾಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳುಂಟು. ಈ ಆವೇಗ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹಾಡುವುದರಿಂದ ತೃಪ್ತವಾಗಿ ಹದ್ದಿನೋಳಿಗೆ ಉಳಿಯುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ‘ಕಲಾಗು ಕಲಾಗು’ವನ್ನು ನೋಡಿ. “ಕಲಾಗು ಕಲಾಗು! ಬಾಳಬಿರುಗಾಳಿಯಲಿ....” ಎನ್ನುವಾಗ ಅವರು ಅರಿತೋ ಅರಿಯದೇಯೋ ಹೊರಗಿಂತ ಒಳಗಿನ ಬಿರುಗಾಳಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮುಂದೆ “ಬಳ್ಳಿ ಹೂಗಳ ಬಾಳಿಗಿಲ್ಲ ಮಾನ.” ಆ ತೀವ್ರತೆಗೊಂದು ಒಡ್ಡು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೇ ಕಲ್ಲು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ. ಅದರೆ ಈ ಒತ್ತಡದ ಮೂಲವೆಲ್ಲಿ? ತಮ್ಮನ್ನು ಕದಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಯಾವುದು? ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಲ್ಪನೆ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು “ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯ”, “ತನ್ನತನವನು ಮೇರಿಯ” ಹಂಬಲವೆಂಬ ಭೂಮೆಯೂ ಇದೆ. “ಕಲಹ, ಕಪಟ, ಕುದಿತ, ಮಿಡಿತ”ಗಳಿಗೆ ಹೇಸಿ, “ಬಲವು,

ನಲಿವು, ಸರಸ, ಹಾಸ” ಗಳಿಗೂ ಬೇಸತ್ತು “ದೂರ ದೂರ ಜನವಿದೂರ” ವಾಗಿ ಓಡಿದರಾದೀತೇ ಎಂಬ ಪಲಾಯನವಾದವೂ ತಲೆಹಾಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ‘ಭಾವತರಂಗ’ದ ಕೊನೆಗೆ ಬರುವದರೂಳಗೆ ಮೂಲ ಕಾಳಜಿಯ ಫಾಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕವಿ ಬಂದು ನಿಂತಾಗಿದೆ. ಆದೆಂದರೆ ಬಾಳಿನ ಅಥ. “ಇದು ಬಾಳು ನೋಡು; ಇದ ತಿಳಿದೆನೆಂದರೂ ತಿಳಿದ ಧೀರನಿಲ್ಲ.” ಅಥಾತ್ ಮನುಷ್ಯ ಕವಿಯ ಕಾಳಜಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅಡಿಗರ ಪ್ರಧಾನ ಕಾಳಜಿ ಮನುಷ್ಯನೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾನೆ.

ಮೂಲಭೂತ ತಥ್ಯವೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ದು:ಖಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಪರಿಹಾರವೇನು? ಈ ನಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತವರಿಗೆ ಎರಡು ಕವಲುದಾರಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಮನುಷ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಮುಡುಕುವ ದಾರಿ. ಇದನ್ನು ‘ಎಡದಾರಿ’ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಲದಾರಿ – ಆದು ಹೆಚ್ಚು ಕರೋರವಾದದ್ದು, ಹೆಚ್ಚು ಗಹನವಾದದ್ದು. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲೇ ಕಾರಣ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಮುಡುಕುವಂಥಾದ್ದು. ‘ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು’ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಕವಲು ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಎಡಕ್ಕಷಮ್ಮ ದೂರ ನಡೆದು ಮುಡುಕಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಆಶಾವಾದಿ, ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಹಂತ. ಆದರಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಕ್ಕೂ ದು:ಖಿಕ್ಕೂ ವೇದನೆಗೂ ಯಾತನೆಗೂ ಇರುವ ಸೂಕ್ತ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗಹನ ಅಂತರದ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ “ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ಜಾತಿ, ಒಂದೆ ಮತ, ಒಂದೆ ಕುಲ” ಎಂಬ, ಮಾರ್ವಾತ್ಮಕಂಗ್ ಕೂಡ ಮೆಚ್ಚಬಹುದಾದ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಮಾತ್ರಕ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿದ್ದರೆ ಬ್ಯಾಂಡಿನ ಲಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುಹಾಕಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಇವ್ವತ್ತು ಪಾಯಿಂಟಿನ ಮಾಚೆಂಗ್ ಸಾಂಗ್ ಆಗಲು ಅಪ್ಪಣಿಯೋಗ್ಯವಾದ ಪದ್ಯ, ‘ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು’ ಎಂಬ ತೊಡೆ ಚಪ್ಪರಿಸುವ ಹಾಡು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಮನುಷ್ಯನ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ “ಗುರುಗಳು ರಾಜರು ವಣಿಜರು”ಗಳನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುವ, “ಹಸಿದಿಹುದು ಹೋಟ್ಟಿ ಹೊಡು ಅನ್ನವನು” ಮುಂತಾಗಿ ಮಿನಿಮಂ ಡಿಮಾಂಡುಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಕವಿತೆಗಳೂ ಮಟ್ಟಿವೆ. (ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ “ಹೊಡು ನನಗೆ ಸುಖಿಶಾಲ ವಸತಿಗಳನು” ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಡಿಗರೇ ಬರೆದರೇ ಎಂದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದು ಮಿನಿಮಂ ಡಿಮಾಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿದ ಮ್ಯಾಕ್ಸಿಮಂ ಡಿಮಾಂಡ್ !) ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಕವಿಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆ ಹಂತ ಬಹಳ ಬೇಗ ಮುಕ್ಕಾಯವಾಗಿ ಅಡಿಗರ ಪಾದ ಬಲದ ಹಾದಿಯ ಕಡೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೇಗೆ ಬಂತು, ಯಾವ ಭೌತಿಕ ಅನುಭವಗಳು ಆದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಡಿಗರೇ ವಿವರಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ‘ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ’ ಬರೇ ನವ್ಯ ತಂತ್ರದ ಪ್ರಮೇಶ ಯುಗದ ಸಂಕೇತ ಮಾತ್ರ ಆಗಿರದೆ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಮನಸರಿವರ್ತನೆಯ ಸಂಕೇತವೂ ಆಗಿತ್ತೇಬುದನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅಡಿಗರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಉಳಿಸುವ ಮರ್ಮಫೂತಕ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಓದುಗನನ್ನು ಅವರ ಮೂಲ ಕಾಳಜಿಗಳಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತಗೊಳಿಸುವ ಭಯವಿದೆ. ಹಿಂದಿನದು ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಆದರೆ ಅನಂತರದ್ದು ಸಿನಿಕತನದ ಅಥವಾ angry young man (ಅಥವಾ old man ಏ?) ಪದ್ಯಗಳಿಂದೂ ಭೂಮೆ ಮಟ್ಟಬಹುದು. ಆದರೆ ಆದು ಕವಿಯ ಕಾಳಜಿಗಳ ರೂಪ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಿರುಳು ಕೂಡ ಬದಲಾದದ್ದರ ಫಲ.

ಮೊದಲು ಬಹಿಮೂರ್ಚಿವಾಗಿದ್ದರ್ದು ಈಗ ಅಂತಮೂರ್ಚಿವಾಗಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ಇದ್ದರ್ದು ಮನುಷ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿಯಾಗಿತ್ತು, ಹೊರಗಿನ ಶೋಧ ಒಳಗಿನ ಶೋಧವಾಗಿತ್ತು, ಮಾಕ್ಸ್‌ವಾದಿ ‘ಸುಲಭದ ಮುಕ್ತಿ’ಯ, ‘ಕೂಗಳತೆಯ ವೈಕುಂಠ’ದ ಆಸೆ ಬಯಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಕಷ್ಟಗಳು ಅವನ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ, ಅವನದು ದುಃಖದ ಸಮಸ್ಯೆ, ಆ ದುಃಖಗಳ ಮೂಲ ಅವನ ಹೊರಗೆ ಅಲ್ಲ, ಒಳಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಪರಿಸರವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಮನುಷ್ಯನ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಗಲಿ, ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪರಿಸರ ಅವನ ನಿಮಾಣ. ಅವನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಆದು. ಹೀಗೆ “ಗೋಳ ಗಾಜು ರುಗ್ಗನೊಡೆದು ನಗ್ಗದೀಪ ಸಂಭ್ರಮ”ವನ್ನು ಆದರ ಎಲ್ಲ ಚಾಂಚಲ್ಯಾದೊಡನೆ ಎದುರಿಸಲು ಕವಿ ಅಣೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರೊಡನೆಯೇ “ಕೃಷ್ಣ, ಬುದ್ಧ, ಅಲ್ಲಮ”ರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂವರೂ ಮನುಷ್ಯರ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ದುಃಖಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೋದವರು. ಮನುಷ್ಯನ ವಿಮೋಚನೆ ಕೂಗಳತೆಯಲ್ಲ, “ಮುಂದೆ ನೋಡು ದಾರಿ ಸಾವಿರಾರು ಮೈಲಿ ದೂರ.”

ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ಗಾಂಥಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಡಿಗರು ಬರೆದ ಎರಡು ಕವಿತೆಗಳ ನಡುವಳಿ ಕಾಲಾವಧಿ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೋಣಾವಧಿಯ ಅಂತರ ಎದ್ದು ಕಣಿಸುತ್ತದೆ. “ಭಾರತದ ತಂಡೆ ಗಾಂಥಿ”ಯಲ್ಲಿ, “ಕರೆದೆಯೆಲ್ಲ ಮನುಕುಲವನು”, “ಜರೆದವನನು ಹರಸಬಲ್ಲ”, ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳೂ, “ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ಸಣ್ಣ ಗೋಡೆಯ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸದುಪದೇಶಗಳೂ, “ನಿನ್ನನಿರಿದ ನಮಗಂಟಿತು ಮಾಯದಂಧ ಗಾಯವು” ಮೊದಲಾದ ಚಮತ್ವಾರಗಳೂ “ಪಳುವವರೆ ಏಳಿ, ಎದ್ದು ಹಿಡಿಯಿರವನ ಪಥವನು”, ಮೊದಲಾದ ಘೋಷಣೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅನಂತರದ ‘ಗಾಂಥಿ’ ಕವನದಲ್ಲಿ “ಈ ಬಚ್ಚಲ ಕಗ್ಗವಿಯಲಿ । ತಮದ ಸಂತೆ ಗದ್ದಲದಲಿ । ಬಂತಲ್ಲಿಂದೆಂತು ಹೇಳು । ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ಮಾಲು?” ಎಂಬ ಮೂಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ‘ತಮ’ದ (ಬರೇ ಅಂಥಕಾರದ್ದಲ್ಲ) ಕಡೆ ಕವಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯ, ಕೇಂದ್ರಿಸಿದೆ. “ಗಾಂಥಿ, ಗಾಂಥಿ, ಗಾಂಥಿ! ಮರೆವುದೆಂತು ಹೇಳು?” ಎನನ್ನ ಮರೆಯುವುದು ಕವಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ? ಗಾಂಥಿಯನ್ನೇ? ಅಲ್ಲ. “ಒಳಗೆ ಹೂತ ಮಗುವನು!” ಈ ‘ಹೂತ’ ಶಬ್ದ ಏಕಹಾಲದಲ್ಲಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟದ್ದಮ್ಮೂ ಹುಗಿದದ್ದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ತಾಮಸತನ ಗಾಂಥಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಿತು. ತಮಸ್ಸು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಒಳಗಿರುವ ಮಿಂಚು ಕ್ಷಣೆಕ. ಪ್ರಕಾಶ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಯವಾಗುವಷ್ಟು ದುರ್ಬಿಲ; ಅದು ಮಗು, ಇದು ದೃತ್ಯ. ಈ ಮಗು ದೃತ್ಯನನ್ನು ಕೊಕಬೇಕೇಕೇ?

“ಕತ್ತಲನ್ನು ಕೊಕಲೇಕೇ?
ಇಲ್ಲದ ಭಯ ತಿಣುಕಲೇಕೇ?”

ಈ ಕೊಕಾಟದಿಂದ ದೃತ್ಯನ ಕೋಪ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದೇ ಫಲವೆ? ಈ “ಪಳು ಸುತ್ತು ಹೋಟೆಯೊಳಗೆ”,

“ಕೊಲ್ಲು ಕೊಲ್ಲು - ಹಗೆ ಬಂದ!
ಗಾಂಥಿ-ಗಾಂಥಿ ಅದೂ ನಿಂದ!”

ಇಲ್ಲಿ ಗಾಂಥಿ ರಕ್ತಮಾಂಸಮಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ – father figure ಅಲ್ಲ. ತಮದೊಳಗೆ

ಅಡಗಿರುವ ದುರ್ಬಲ ಮಿಂಚು. ಅದು ತಮಸ್ಸನ್ನು ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲದೆ? ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

“ಒ ಒ ಮರುಭೂಮಿಯೆ,

.....

ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲ ನಾನು ಸತತ ಬಂದಿ”

ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಅನ್ನ ಕೊಟ್ಟರೆ, ‘ಸುವಿಶಾಲ’ ವಸತಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ತೀರುವ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಈ ಬಂದಿತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆ ಮುಂದೆ ಅಡಿಗರಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಇದೆ. “ಈ ಪಂಜರಕು ನನಗು ವಜ್ರಲೇಪ” (ಹೆಣ್ಣು-೨) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಪಂಜರವೆನ್ನುವಾಗ ಅದು ರಕ್ತಮಾಂಸಮಯ ಹೆಣ್ಣಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವದ ಪಂಜರವನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ,

“ಹೊನ್ನ ಪಂಜರ : ಅಲ್ಲಿ ಒಳಹೊರಗು ಕಿಂಕಾಪು
ರೇಶಮೆಯ ತುಪ್ಪಳಿನ ಮೆತ್ತೆಮೆತ್ತೆ.”

ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಆಪ್ಯಾಯನದ ಅಪರಿಮಿತ ತೃಷ್ಣೆ – ಅನಾದಿ ತಮದ ಗುಂಡಿ.

ಇದಾದ ನಂತರದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗರು ಮಾನವನ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೇ ಎಳೆ ಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವನ ಬಂಧನದ ಮುಖಿಗಳು ಅವರನ್ನು ವಿಸ್ಯೇಯಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ‘ಭೂಮಿಗೀತ’ ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಮೋಹದ, ದಾಹದ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಕೋಳವನ್ನು ತಾನೇ ಬಿಗಿಗೊಳಿಸುವದನ್ನು ಅವರು ವಿವೇಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಈ ಚಿರಂತನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ರೋಗದ ಬಾಹ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಉಪಶಮನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಡುವ ರೊಮ್ಮೆಂಟಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ರೋಪ-ತಿರಸ್ಕಾರ ಮೂಡುತ್ತವೆ. “ಎನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಿರು ತಮ್ಮ” “ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೇ”ಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಉದ್ದರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಒಳಗಿನ ದುರಸ್ತಿ (ತಲೆ ರಿಪೇರಿ? ಮುರಿದ ಮನ ರಿಪೇರಿ? | ಉರಿದ ಎದೆ ರಿಪೇರಿ? – ‘ಹಿಮಗಿರಿಯ ಕಂದರ’) ಇಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಘರಾಗುತ್ತವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದು ನೇರವಾಗಿ ಆಪಾಯಕರವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. “ಬರುತ್ತಾರೆ ಬರುತ್ತಾರೆ”ಯಲ್ಲಿ “ಕಾನೂನಿನ ಗಣಾದಿಂದ ಮರಳಿನೆಣ್ಣಿ ತೆಗೆಯುವವರು”, “ನಾಯಿ ಬಾಲ ನಿಗುರುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಡೊಂಬರು” ತಾವೇ ತಮ್ಮ ಉದ್ದಾರ ಪಾತ್ರರನ್ನು “ಜನದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಚಹರೆ ತೊಡೆಯಲು” ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉದ್ದಾರಕನೂ ಮನುಷ್ಯ. ಅದೇ ತಮದ ತುಂಡು. ಸ್ವಾಧ್ಯಾದಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾವನ್ನು ತೊಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗುದು. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಇಹಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಿವರ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನ ಗಳ ಉಜ್ಜಿರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ‘ದೇಹಲೀಯಲ್ಲಿ’ ಅತ್ಯಂತ ವಿಕರಾಳವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಸ್ತಾರವೇನು? ಈ ತಮದ ಗಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಿಂಚಿನ ಸೇಳಕು ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದು ‘ಮನ’ – ದುರ್ಬಲ. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಿಯೋ ಅಂಧಂತಮದ ಅಗಾಧ.

“ಕೆಂಡದ ಬಳಿ ಇದ್ದು ಕೂಡ
ಈ ಇದ್ದಲು ಇತ್ತು ಹಾಗೆ”
(ನನ್ನ ಅವಶಾರ)

ಅಪರೂಪಕೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಕಿನ ಸೆಳಕು ಪ್ರಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅವಶರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ

“ಎಕೊ ಏನೋ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ
ಒಂತು ಅಂದು ಕೆಂಡದ ಮಳೆ :
ಕೊರಡಿನ ತುದಿ ಹೊತ್ತಿತು,
ಬೆಳಕಿನ ಗುಡಿ ಎತ್ತಿತು
ಒಂದೆ ನಿಮಿಷ ಅಷ್ಟೆ ಅಷ್ಟೆ
ಬೆಂಕಿ ಕೂಡ ತಿನ್ನದಂಥ
ಬರಡು ಕೊರಡು – ”

(ವಿಫಲ)

ಸಮಸ್ಯೆಯ ಅಗಾಧ ಸ್ವರೂಪ, ಪರಿಹಾರೋಪಾಯದ ದೌರ್ಜ್ಯ (ಕಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಏಡೊ ಆರೋಳಕಿಂಡಿ ಒಂದು ಬಾಗಿಲು; | ಅದಕೆ ಒಳಗು ಹೊರಗು ಕೂಡ | ಇತ್ತು ಬೀಗ ಮುದ್ದೆಯು) ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಸ್ತಾರದ ಮಾರ್ಗ ಇಲ್ಲವೆಂದೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾನವನ ಆದ್ಯಂತ ದುರಂತ ಇದು.

ಈ ನಿರಾಶಾವಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅಡಿಗರ ಪುರುಷ ಮನಸ್ಸು ಸಹಸಾ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

“ಚೆಳಿಯಲು ಶುಭ ಚೇಕಯ್ಯ
ಯುಗ ಯುಗ
ತಾದು ಸುಳ್ಳಿರೋ ತಾಳದೆ ಉಬ್ಬೆಗ”

ಆದರೆ –

“ಬದನೆ ಮೂಲಂಗಿ ಮೆಂತ್ಯದ
ಸೊಷ್ಟೆ ಈರುಳ್ಳು”

-ಗಾಗಿ ತೋಟ ಬೆಳೆಸುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಈ ತಾಳುವಿಕೆ ಆರ್ಥಿಕಾಂಶಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಆಶೇ? ಅಡಿಗರಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಯತ್ವವನ್ನೇ ನಂಬಿ ಕುಳಿರುವ ಢೀರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸರಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವುದು. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ “ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾರ್ಥ ಮಿತಿಯನರಿತಾ ಮೇಲೆ | ಮೇಲೆ ಬರುವುದು ಆಗ | ಕೃಷ್ಣ ಕೈಯ ಕೊಳಲಿನ ಗಾನ:” ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ “ಬತ್ತಲಾಗದೆ ಬಯಲು ಸಿಕ್ಕಿದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅರಿಯಬೇಕಷ್ಟೇ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ “ಶ್ರುತಿ ಇರುವತನಕ ಶ್ರುತಕ್ಕೆ ಬಾರದು ವಿಷ್ಣು; ಸ್ತುತಿ ಇರುವ ತನಕವೂ ಸ್ವಾತ್ಮ ನಿರ್ವಿಷ್ಣು” ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಪಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಾಗಿಲು ಬೀಗಮುದ್ದೆ ಒಡೆಯಲು “ಸಾಮ ತೇಜಸ್ಸೇ, ನಮಸ್ಕಾರ.” ಎಂದವರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಏನಂದ ಹಾಗಾಯಿತು? ಅಡಿಗರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪೌರುಷವಾದವನ್ನೆಲ್ಲ ಓಣ ಓಣ ಅಲೇದು ಮತ್ತೆ ಭಾರತೀಯ ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಗೇ ಮರಳಿದರೇ? ಅವರಿಗೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಪಲಾಯನವಾದ ಅಂಟಕೊಂಡಿತೇ? ಅರವಿಂದರ ಅವತಾರವಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯ ಚೌದ್ದಿಕರನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಅವರನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿತೇ? ಅನುಭಾವದ ಮೂಲಕ ವಿಮೋಚನೆಯನ್ನು ಅವರು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ?

ಇಲ್ಲ; ಅವರ ಕವನಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅಲೋಚಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಅನಿಸುವುದು ಇಷ್ಟು : ಅಡಿಗರ ಕಾಳಜಿ ಮನುಷ್ಯನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲ. ಅನುಭಾವ - ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದದ 'ಸುರುಗಳನ್ನೂ ಅವರು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ - ಆದರೆ ಬಾಹ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಧಾರ್ಮಿಕವಲ್ಲ. ಧರ್ಮದ ಮೂಲಾರ್ಥವಾದ 'ಧಾರಣ'ಕ್ಕೆ - ಪ್ರಪಂಚದ ಧಾರಣೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಉಳಿಗಾಲ-ಚೆಳಿಗಾಲಕ್ಕೆ-ನಿಷ್ಪತ್ವಾದ ಧರ್ಮ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು moral concern ಎನ್ನಬಹುದು.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವ್ಯಾಸರ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿ ಎನ್ನಲಾಭಹುದು. ಅವರ ಮಹಾಭಾರತ ಕೊಡುವುದು ಧರ್ಮಪಾಠ - moral ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಹಿಂಜಾಟ. ಅವರೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಎಲ್ಲ ನಗ್ನ ಸೈತಿಕ - ಧಾರ್ಮಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ದುಷ್ಯಂತನಿಂದ ಯಾರ್ಥಿಕವರೆಗೆ, ದುರ್ಯೋಧನನಿಂದ ಯಥಾರ್ಥಿರನವರೆಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಬಲ-ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮೆಡುರು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹತಾಶೆಯಿಂದ “ಉದ್ದ್ರಾಭಾಹುರ್ವಿರೋಮ್ಯೇಷನಹಿ ಕಶ್ಮಿತ್ರಾ ಶ್ರುಷ್ಟೋತಿಮೇ – ಧರ್ಮಾದರ್ಥಶ್ಚ ಕಾಮಶ್ಚ” ಎಂದು ಹಲುಬುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿಗರ ಆಕ್ರಂದನಪೂ ಅದೇ. ವ್ಯಾಸರ ಹಾಗೆ ಅಡಿಗರೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಪಂಚಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರವಾದಿಯ ನಿಷ್ಪೂರತೆಯಿಂದ ಅವರು

“ಕೇಳಿಸದೆ ಗಳಿಗಿಬಟ್ಟಲಿನ
ಕೊನೆ ಗುಳುಗುಳು, ||
ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಕೈಕೊಡಲಿಯೇಟು?”
(ಅಂತಃಕರಣ)

ಎಂದು ಪ್ರಳಯದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ಭೋಗಿ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಅವಶ್ಯವಾದ ಭೋಗಕ್ಕೆರವಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ‘ಮನೆಯಿಲ್ಲದವರು’ ಕವನದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಧರ್ಮಾವಿರುದ್ಧ ಕಾಲೋಸ್ಯಿ” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ? ಆದರೆ ಭೋಗದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಮಾನವನಾಗಲಾರ. ಉತ್ತಾನಪಾದನಿಗೆ ಸುರುಚಿಯಿದ್ದಂತೆ ಭೋಗ.

ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣ ಕರ್ತೃಗಳ ಹಾಗೆ ಅಡಿಗರದೂ ಧರ್ಮಾಭಿಮುಖ, ಮನುಷ್ಯನದೇ ಆದರ್ಥ. ಧರ್ಮದ ಕಾಳಜಿ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೇರಿಸುವಂಥಾದ್ದು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ

ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಅಶಾಶ್ವತರು; ಧರ್ಮ ಶಾಶ್ವತ. ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮ ಇರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ತತ್ವವನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕರು (moralists) ಒಪ್ಪಿರು. ಅಡಿಗರ ಧ್ವನಿಯೂ ಅದೇ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ Classist ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ದುಃಖದ ಮೂಲದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಷ್ಟಗಳ ಪರಿಹಾರದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕಳಿದು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಡವಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹವಣಕೆಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಮರೆಯಬಹುದೆ? ಮನುಷ್ಯ “ಈಡಿಪಸ್ಸಿನ ಗೂಡ ಪಾಪಾಲೇಪಿತನಾಗಿದ್ದನೆಂದುಕೊಂಡರೂ ಅವನಿಗೆ ಸದ್ಯ ಉಪಶಮನದ ಯತ್ನ ಬೇಡವೇ? ಈ ಉಪಶಮನಕ್ಕೆ ಸದ್ಯಃ ಫಲದಾಯಕವಾದ ಭೋಗದ ಆಶೆಯನ್ನು – ಆದು ಕ್ಷಣೆಕ ಸ್ವರೂಪದಾದ್ದರೂ – ನಿರಾಕರಿಸಬೇಕೇ? ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಇದನ್ನೇ ಮಾಡಿಲ್ಲವೇ?”

ಧರ್ಮ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ, ತತ್ವಜ್ಞಾಸೇಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಿಡಬೇಕೇ? ಅಥವಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನಿಗಿಂತ ಮೇಲಿಡಬೇಕೇ? ಅಡಿಗರ ವಿರುದ್ಧ ಬರುವ ಆಕ್ರೋಪಗಳು ಈ ಮೂಲ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೇ ಅರಿತೋ ಅರಿಯದೆಯೋ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆಯೇ?

ಇ. ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು

ಯಕ್ಷಗಾನ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕವಿತೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಭಾವಗೀತ, ಆದರಿಂದ ಹರಟೆ, ಮುಂದೆ ಕಾವ್ಯತತ್ವ ಮತ್ತೀಗ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ – ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು ಹಲವು ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಲಗ್ಗಿ ಹಾಕಿದವರು. ಜೀವನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಅಕೌಂಟ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಾರಕೂನಿಕೆ, ಮಾಸ್ತರಿಕೆ, ಪತ್ರಿಕೋಧ್ಯಮ, ಪ್ರೋಫೆಸರಿಕೆ, ಮತ್ತೀಗ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲಿಗಿರಿ – ಹಲವು ಹಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಟವರು ಅವರು. ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ, ಮನಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ದರ್ಶನಶಾಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವುದೇ ಚೌದ್ದಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಅವರನ್ನು ಕೊಳಿಬಿಡಿ, ಅವರು ಹತ್ತು ಕ್ರಿಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ಆಧಾರಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತೂರಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಖಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರೊಡನೆ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ನಾನು ತಾರೀಕು ಬದಲಾಗುವುದನ್ನೂ ಮರೈತದ್ದಂಟು.

ಶ್ರೀಧರರ ತರ್ಕ ನಿಶಿತವಾದದ್ದು; ವಾದಗಳು ಬಹಳ ಸೋಫಿಸ್ಟಿಕೇಟೆಡ್. ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಅವರು ಸೋಫಿಸ್ಟಿಕೇಟೆಡ್ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಹಾಲು ಮಾರುವ ಗೌಳಿಗ; ಮೊಂದು ಹಿಡಿಯುವ ಮಗು; ಗಂಡನೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಡೆಯಲಾರದ ಹೆಂಗಸು – ಇಂಥ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಶ್ರೀಧರರು ಅವರದೇ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸ್ವಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚೆಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬಲ್ಲರು. ಚೌದ್ದಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮಗಿಂತ ತೀರ ಕೆಳಗಿರುವವರೊಡನೆ ಅವರು ಲೋಕಾಭಿರಾಮ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಇತರ ಅನೇಕ ಚೌದ್ದಿಕರಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀಧರರು ಅಚೌದ್ದಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಾ ಆಸಕ್ತಿಯಿಳ್ಳವರು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ನಡೆಯುವ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷಾನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬವಲಾಡಿ ಹೆಬ್ಬಾರ ಶ್ರೀಧರರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬೈಂದೂರಿನ ಬಳಿ ಬವಲಾಡಿಯಲ್ಲಿ (ಗಡಗ ಮಾರ್ಚ್‌); ಸೀತಾರಾಮ ಹೆಬ್ಬಾರರ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧರರು ಹಿರಿಯವರು ಮತ್ತು ಏಕಮಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯ. ಹೆಬ್ಬಾರಿಕೆಯ ಹಿರಿಮೆ ಇದ್ದರೂ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಂತರಲ್ಲದ ಇವರ ತಂದೆ ಶ್ರೀಧರರ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ‘ಗಟ್ಟದ ಮೇಲೆ’ ಹೋಗಿ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಸೋರಬದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು. ಶ್ರೀಧರರು ಮಿಡಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಿಂದ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಎಂ. ವರೆಗೆ ಸೋರಬ ಸಾಗರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಮುಂದೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಗುರುರಾಜ್ ಕಾಲೇಜು ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಜ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಬಿ.ಎ. (ಆನ್‌ಸ್‌) ಮತ್ತು ಎಂ.ಎ. ಪದವಿ ಗಳಿಸಿದರು.

ಮನೆತನವೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯೆ, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆಗೆ ಮನ ತೆತ್ತುದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಧರರ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ವೆಂಕಟರಮಣ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಘನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕವಿ ಮುದ್ರಣನ ಮಿತ್ರರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಧರರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ವೇದ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ. ಮಾಡಿದರು. ಕನ್ನಡ ದ್ವಿತೀಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಯೋಗ್ಯತೆಗಾಗಿ

ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ (ಅವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಓದುವದೇ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಲ್) ಇದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಆನ್‌ಎನಲ್ಲಿ (ಸಂಸ್ಕೃತ) ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಬಂಗಾರದ ಪದಕಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದವು.

ಎಂ.ಎ.ಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ದ್ವಿತೀಯ ವರ್ಗ ಸಂಪಾದಿಸಿ (ರೇಳು) ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಪಳಗಿಸತೋಡಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ಅರ್ಥತೆಗಳಿಂದ್ದೂ ಶ್ರೀಧರರಿಗೆ ಬೇಗನೇ ಕೆಲಸ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ರಾಲೊ ಅವರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಚಾರಕನ ಕೆಲಸ ಹೊಡಿಸುವೆನೆಂದರು; ಶ್ರೀಧರರು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕ ತಥ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ರೇಳುವರಲ್ಲಿ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಆಕೌಂಟ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಹಿಡಿಯಲೊಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಕರಿನ ಶ್ರಮದ ಹಾರ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಓದಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಿಕ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಕಮಿಶನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಪುಣೆಯಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರುವರೆಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮುಂಚಿನ ಎರಡು ದಿನ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಬೇಳಿಗೆ ಗಂಕೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಭವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೇರಿದ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಅದಮ್ಯವಾದ ನಿದ್ರೆ ಒಂದು ಡೆಸ್ಕಿಗೆ ತಲೆ ಕೊಟ್ಟು ನಿದ್ರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಗಂಟೆ ಹೊಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಎಚ್ಚರವಾದದ್ದು ಎಂದೋಮೈ ಅವರು ನನಗೆ ವಿನೋದವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಮಿಲಿಟರಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ವರ್ಷದೊಳಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಮರಳಿದ ಅವರು ಭಟ್ಟಳ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮಾಸ್ತರರಾಗಿ (ಒಂದು ವರ್ಷ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರು) ದುಡಿದರು. ರೇಳುವರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳಿಗೆ ಒಂದು ‘ಕರ್ಮವೀರ’ ಸೇರಿ ರೇಳಿಗರ ವರೆಗೆ ಉಪಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಕುಮಟೆಯ ಎ. ವಿ. ಬಾಳಿಗು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಲೇಕ್ಕರರಾದರು. ಅನಂತರ ರೇಳುವರಲ್ಲಿ ಶಿರಸಿಯ ಮೋಟೇನಸರ ಸ್ಕೂಲ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ವೈಸ್ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರೂ ಆಗಿದ್ದು, ರೇಳುವರಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಿದ್ಧಾಪುರದ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾದರು.

ಶ್ರೀಧರರ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಲ್ಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದವು. ಯಕ್ಕಾಗಾನ ಆಟಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಹುಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಕದಂಬ ವೈಭವ ಎಂಬ ಒಂದಿಡೀ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೇ ಬರೆದಿದ್ದರು. ರೇಳೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆದ ಪ್ರಥಮ ಯಕ್ಕಾಗಾನದ ಕವಿತೆ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿತ್ತು. ರೇಳುವರಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಕವನ ಸಂಕಲನವನ್ನು (‘ಮೇಘನಾದ’) ಕಾವ್ಯಾಲಯದವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಕಥನ ಕವನಗಳ ‘ಕಿನ್ನರ ಗೀತ’ ಒಂತು. ‘ಮಂಜುಗೀತ’, ‘ರಸಯಜ್ಞ’ಗಳು ಮುತ್ತಿನ ಸಂಗ್ರಹಗಳು. ಇನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೇಳಕು ಕಾಣಿಸಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕವಿತೆಗಳು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ತಡಕಾಡದೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ತೀವ್ರವಾದ ಭಾವಾವೇಶ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತತ್ತ್ವಾಲದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಪೂರ್ಣ ತಲ್ಲಿನರಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಭಾವಕ್ಕೆ, ಅದರ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ‘ಕಮಿಟಿಡ್’. ಅವರ ಭಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂಥದು. ಬರವಣಿಗೆಯ ವೇಗವೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಶಬ್ದಗಳಾಗಿ ಎಂದೂ ಪರದಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ನವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗದ ಅಪರೂಪ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀಧರರು ಒಬ್ಬರು. ಆದರೆ ನವ್ಯದ ಆದಿ ಪುರೋಹಿತ ಇಲಿಯಟ್ಟನ ಮೇಲೆ ಅವರೊಂದು ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಗಡ್ಡವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಲೇಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಗಡ್ಡದ ಬಂಧ ಪದ್ಯದ್ವಾರ್ತೆ ಬಿಗಿ. ಒಂದೋದಿಗೆ ಅದನ್ನು ಆರ್ಥಿಕಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ತುಂಬಾ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಬೇಕು. ಅವರು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ, ಸ್ವಾಂತ್ರ್ಯ ಮಿಲ್ಲರಂಫರನ್ಸ್‌ನ ಅನುವಾದಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗಡ್ಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಕಾವ್ಯ ತತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ‘ಕಾವ್ಯಸೂತ್ರ’, ಅವರ ತತ್ವಧರ್ಮ ಚಿಂತನೆಯ ಫಲ ‘ಜ್ಞಾನಸೂತ್ರ’ ಇವು ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಕೊನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾರತದ ಧರ್ಮದಾತ್ರಗಳಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಕೊಟ್ಟ ಸಂದೇಶವೇ ಮಾನವನಿಗೆ ತಾರಕವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಉತ್ತಮ ವಾಗ್ವಿಗಳೂ ಹೌದು.

ಶ್ರೀಧರರದು ತುಸು ಹುಳ್ಳೇ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ದೃಢ ಮೈಕ್ರೋನ ಎತ್ತರ ಹಣೆಯ ವೃತ್ತಿತ್ವ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಖಚಿತ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸರಳ. ಮೇಲೊಂಟಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಎನಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೊಸದೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗದಿರುವುದು. ಹಳೆಯದನ್ನಾದರೂ ಅವರು ವಿಮರ್ಶಿಸದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸರು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಆಗ ಅಗ್ನಾಸ್ತಿಕ ವೃತ್ತಿಯವರೇ. “ಅದರೂ ನಾನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಲಗೆ ಸ್ಫುಟವಾಗಲೆಂದು ಅಪ್ಪಿಷ್ಟು ಸ್ಮೋತ್ತಪಾಠ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದೋಮೈ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ನನ್ನ ಅಗ್ನಾಸ್ತಿಕತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಅವರದು ಬಲವಾದದ್ದೆಂದು ಕೂಡಲೇ ಸ್ವಷ್ಟವಾಯಿತು. “ಸ್ಮೋತ್ತಗಳು ಯಾಕೆ? ನಾಲಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅಮರಕೋಶ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸಬಾರದೆ?”

ನವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಧರರು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಾವ್ಯದ ಬೆಲೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಕಣ್ಣಂಜು ಇಲ್ಲ. ಭವಭೂತಿಯ ನಂತರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯವೇ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿತೆಂದೂ ಇದಕ್ಕೆ “ಕವಿ: ಕರ್ಮಾತಿ ಕಾವ್ಯ ನಿರಸಂ ಜಾನಾತಿ ಪಂಡಿತಃ” ಎಂದು ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ನಿರಾಯದ ಅಧಿಕಾರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕಾರಣವೆಂದೂ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ಸ್ವರ್ಣಾಯುಗವೇ ಕಾವ್ಯದ ಇಳಿಗಾಲದ ಯುಗವೂ ಆಯಿತು. ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಘ್ಯಾಶನ್ ಆಗಿಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಹಿಂಡುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಅಸಹಜವಾಗಿ ತನ್ನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಹೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಚಂಪು ಈ ಪಾಡಿಗೊಳಗಾಗಿ ಷಟ್ಟದಿಗೆದೆಗೊಟ್ಟಿತು.

ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್, ಕ್ಲಾಸಿಕಲ್ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದೇ ಅಸಹಜವೆಂದು ಶ್ರೀಧರರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ವಸ್ತುವಾಗಬಿಲ್ಲದು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾದೀತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಕವಿಸಮಯ – formalism – ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದೆಯಿಷ್ಟೇ. ತಾವು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಯೆಂದು ಅವರು ಒಷ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. “ಆರ್ಥಿಕದ್ವಾರ್ಥ ಎಂದರೇನು? ನಾನು ಯಾವ ಬದಿಗೂ ಒಲೆದ ಅತಿರೇಕವಾದಿಯಲ್ಲ.”

“ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಬಂದ ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್, ನವ್ಯ ಇವೆರಡೂ ಬಹಳ ಬೇಗ ಒತ್ತಿಹೋದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣವಿದ್ದಿತು?” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಧರರು, “ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರಕಾರವೂ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕವ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹುಲುಸಾಗಿಲ್ಲ. ಮಹಾವ್ರತೀಗಳು-outstanding figures – ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀಪ್ರವಾದದ್ದು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬಹುದು. ಬತ್ತಿ ಹೋಗಿದೆ ಎನ್ನವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಆರ್ಥಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಯುಗಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಲಾ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಗ್ರಹಣ ಕೆವಿದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ನಾನು ಆಶಾವಾದಿ. ಇಂದಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಬಿಂಗೆ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗದ ಬೇರುಗಳೆಲ್ಲ ಕಮರಿ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಭಾರತೀಯರು ಇನ್ನು ಎಂಬ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು” ಎಂದರು.

ಭಾರತದ ಪ್ರರಾತನ ಚಿಂತಕರು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ ಜೀವನಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಧರರು ಮೆಚ್ಚಿತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಆ ಮೌಲ್ಯಗಳು ತಾರಕವೆಂದೂ ಅವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೂ ಮತದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಅವರು ಮನಸೋತವರಲ್ಲ. ಅವು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೀದು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ಏಳನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಅವು ಬೆಳೆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳಿತಿಗಿಂತ ಕೆಡಕೇ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು, ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಲ್ಲಾಂತಿರು ತೆರೆಯುವದರೂಳಗೆ ತೊಡೆದಹಾಕಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ – ಎಂದು ಆವರ ಅಭಿಮತ.

ಶ್ರೀಧರರು ಜೀವಮಾನದ ಬಹು ಭಾಗವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಲೀಸುವುದು ಆವರಿಗೆ ತ್ವಿಯವಾದದ್ದು. ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಾಂಡವರವರು. “ಶಿಕ್ಷಣದ ಇಂದಿನ ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು? ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಶಿಕ್ಷಣವೇ?” “ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಳಿತಾದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಪ್ರಕೃಟಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೋಷಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕನ ಕೈಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ರಾಜಕೀಯದ ವಶವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಮಟ್ಟಿದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಇಂದಿನ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆತ್ಮ ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ. ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಾಯಪ್ರಯುಧರ ನಾಯಕತ್ವದ ಆತ್ಮ ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕನ ಕೈಯಿಂದ ಬೆತ್ತು ಕಸಿದುಕೊಂಡದ್ದು ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣ ಎಂದೇನು. ನನ್ನ ‘ಬೆತ್ತು’ ದಂಡನೆಯ ಸಂಕೇತವಲ್ಲ, ಶಿಸ್ತಿನ ಸಂಕೇತ, ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಕೇತ. ಆದು ಹೋಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನೀತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಕ್ಷೇಗೆ ಒಡ್ಡಂತೆ ಮಾಡಿರುವಾಗ ಆವನಿಂದ ‘ಮಟ್ಟ’ವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೀರಿ?”

ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ., ಎ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ಎಂ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ – ಇಂಥ ಮಹಾ ವಿದ್ಯಾನ್ ಗುರುಗಳೂ ಎಂ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ (ಶ್ರೀಧರರಿಗೆ ಅವರು ಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಹೋದು), ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ, ಮುಂದೆ ಸಿನೆಮಾ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿದ ಕೆಂಪರಾಜ ಅರಸು ಮತ್ತು ಅವರ ಪತ್ನಿ ಲಲಿತಾ ಮೋದಲಾದ ಸಹಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಚೀವನ ಒಂದು ಅತಿ ದುರ್ಬಳ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತೇಂದು ಶ್ರೀಧರರು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ನಾಲ್ಕು ಹೆಣ್ಣು, ಒಂದು ಗಂಡು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಧರರು ಇಂದು ಸಿದ್ಧಾಪುರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಗೌರವಾನ್ನಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧೦. ನಾ ಕಂಡ ಮೊಹರೆಯವರು

ಮೊಹರೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತರೆ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮನಸನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಹಾಯ್ದು ಗೊಂದಲಮಯ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟಿಸಿದುತ್ತವೆ.

ಅವರು ಕುರೂಪಿಯೋ ಸುಂದರರೋ ನಾನು ನಿರ್ಧಿಸಲಾರದವನು. ಆ ವರ್ಣ, ಆ ಮುಖ, ಅದರೊಳಗೆ ಚುರುಕಾದ ಯಾವ ಭಾಗವಾದರೂ ಇದ್ದಿತೇ? ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳಿ. ಮೊಹರೆಯವರ ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದು ನಗೆ ಅರಳಿಲೀ. ಈ ಮನಷ್ಯನ ಮುಖ ಕುರೂಪಿಯಂದು ಹೇಳುವ ಧೈಯ ಯಾರಿಗಿದೆ ಈಗ? ಎಷ್ಟು ಕಪ್ಪು ಹಲ್ಲು, ಆದರೂ ಎಷ್ಟು ಧವಲವಾದ ನಗೆ!

ಅವರು ಭಯಂಕರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಸತ್ತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಲಿನವರನ್ನು ನಡುಗಿಸಲು ಅವರು ಕೆಳಗಿನವರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಳಗಿನವರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಭಯಪ್ರಚೋದನೆ ಮಾಡಲು ಮೇಲಿನವರ ಮೇಲೆ ಗುಡುಗಿದ್ದನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ. ಹೌದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಹತ್ತು ಸು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿ ದೂರೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಮೊಹರೆಯವರ ಹಾಗೆ ಹನೆಂಬಂದನೇ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಾನು? ಯಾವ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅವರ ಹಾಗೆ ಪಾತ್ರಪಾತ್ರ ವಿವೇಕವಿತ್ತು? ಯಾರಿಗೆ ಬಡಿಗೆ, ಯಾರಿಗೆ ಬೆತ್ತು, ಯಾರಿಗೆ ಕೇವಲ ನಳಿನನಾಳ. ನೋವು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ. ಹದಿನಾರು ವರ್ಷ ಅವರ ಕೆಳಗೆ ದುಡಿದ ನನಗೆ ಮೂರನೇ ತರದ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಆದರ ಚುರುಕೂ ನೇನಪಿದೆ.

ಮೊಹರೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣುವುದು ಅವರ ಮಾನವತೆ. ಮಾನವನ ಮಾನವತೆಯ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡ ನಿದರ್ಶನ ದಾನವಲ್ಲ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪ್ರದರ್ಶನವಲ್ಲ, ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿ – ಅದೇ ಮಾನವತೆಯ ಹೆಗ್ಗುರುತು. ಮಾನವರಲ್ಲಿ – ಎಲ್ಲ ತರದ ಮಾನವರಲ್ಲಿ – ಮೊಹರೆಯವರ ಹಾಗೆ ಆಸ್ತಿ ತಾಳಿದವರನ್ನು ನಾನು ವಿರಳವಾಗಿಯೆ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ಎಲ್ಲರ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿ ಕಪಾಟನೋಳಿಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಆಸ್ತಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತಾಡುವಾಗಲೂ ಅವರ ಕಣ್ಣಗಳು ಕರ್ಮೋರವಾದುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲ.

೧೧. ಗುರುವಯ್ಚ ಹ. ರಾ. ಪ್ರೇರೋಹಿತರು

ಕಳೆದ ರಾಜ್ಯೋದಯ ದಿನದಂದು ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರ ಹ. ರಾ. ಪ್ರೇರೋಹಿತರನ್ನು ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿತ್ತು ಗೌರವಿಸಿದಾಗ ಅದು ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಪರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವ ಮಾದರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಸನ್ನಾನಿಸಿತು. ಈ ಮಾದರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಒಂದು ಜೀವನೋಪಾಯವೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಜೀವನಾದರ್ಶ, ಅತ್ಯೋನ್ನತಿಮಾರ್ಗವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಭಾರತಮಾತೆಯ ಸೇವೆ, ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಉಳಿಗೆ ಇವು ಈ ಜನರ ಪಾಲೆಗೆ ಈಗಿನವರ ಹಾಗೆ ಕೇವಲ ಅಭಿಷ್ಟಾಸಬಲದಿಂದ ತುದಿ ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವ ಕ್ಷೀಳೆಗಳಾಗಿರದೆ ನಿಜವಾದ, ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವಾದ ಕಣಸುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹ. ರಾ. ಪ್ರೇರೋಹಿತರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ನಂಬಿದ ನಾಕವಾಗಿತ್ತು – ಈಗಲೂ ಆಗಿದೆ.

‘ಕರ್ಮವೀರದ ಪ್ರೇರೋಹಿತರು’ ಎಂದೇ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಹೆಸರಿನ ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಅವರು ಸುಮಾರು ಕಾಲು ಶತಮಾನ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಹೆಸರು ಅವರಿಗೆ ಬಿಡ್ಡಿದೆಯಾದರೂ ಅವರು ಇತರ ವಿಧಾನಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಮವೀರರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ಮವೀರರಿಗೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ್ಯಗಳು. ಒಂದು ಕರ್ಮನಿರತತ್ವ, ಇನ್ನೊಂದು ಕರ್ಮಸಮರ್ಪಣ. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಶತಮಾನದ ಸೇವೆ ಅವರದು; ಆದರೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರದ ಲೇಶವಿಲ್ಲ. “ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾಂ ನಿಯೋಷ್ಟುತ್ತಿ” – ಸ್ವಭಾವವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಸಹಜ ಕರ್ಮವೆಂಬಂತೆ ಈ ಸೇವೆ ಸಾಗಿದೆ. ಇಂತಿಲರಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದದ್ದು ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಬಹಳವಾದರೆ ಅದು ವಾನಪ್ರಸ್ಥ. ಸಂನ್ಯಾಸ ಅವರ ಪಾಲಿಗಿಲ್ಲ. ನಾನಾ ತರಹದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು.

ಹನುಮಂತ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರೇರೋಹಿತರು ೧೯೦೦ ರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಕನಾರಟಕ ಎಂಬುದು ನಾಸ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಪತುಂಗ ಹೇಳಿದ “ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋದಾವರಿವರಮಿಪರ ನಾಡದ ಕನ್ನಡ”ವೆಂಬುದನ್ನು ಗಿಳಿಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೂಡ ಕನ್ನಡ ಜನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಸ್ಥಿತಿ ಹೂಡ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇಶವೂ ನಾಡೂ ಅದೇ ಆಗ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವ ಪೂರ್ವಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ್ಷೇ. “ಇತಿಹಾಸ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಳಿಲು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಇದು ನನ್ನ ತಲೆಮಾರಿನ ಜನಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಭಾಗ್ಯ” ಎನ್ನತ್ತಾರವರು.

ಈ ಹೋಲಾಹಲಮಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ರತುಪಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರೋಹಿತರು ಸೇರಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಿತ್ರವೇ. ಅವರದು ಅತ್ಯಾತ ಕರ್ಮಕರ ಬ್ರಹ್ಮಣ ವಿದ್ವಾಂಸ ಮನೆತನ, ವೈದಿಕ ಆರ್ಥಾರವಿಜಾರಗಳಿಂದ

ಒತ್ತಪ್ಪೋತ್ತವಾದ ಇಂಥ ಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹುತ್ತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಡಿಮೆ. ಅದೂ ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲೇ ಅನುಕೂಲವಂತ ಮನೆತನವಾಗಿದ್ದಾಗ. ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯಾನುಷ್ಠಾನವಾದ ನಂತರವೇ ಲೋಕಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು. ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿರು ಬಾಗಲಕೋಟಿಯ ಮುನಸಿಪಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ೨೦ ವಯಸ್ಸು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿತವರಿಗೆ ಧಾರಾಳ ಅವಕಾಶಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಧಿಕಾರದ, ಹಣದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಚೆಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ತರಹದ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸ್ವರಾಜ್ಯ ತರುವೆನೆಂಬ ಗಾಂಧಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಶರಣ ಹೊಡೆದರು.

ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅವರ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ ನಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಾಗ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಾ .ಬಿ. ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಿಜಿ ಅಸಹಕಾರ ಹೂಡಿ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜು ಸರಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಹಿಷ್ಮಾರಕ್ಕೆ ಕರೆಕೊಟ್ಟಾಗ, ದೇಶ ನಾಯಕರು ಆ ಮಹಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟು ಬರಲು ಯಾರು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ತಮ್ಮ ನಾಚಾರ್ಯ ಪುರೋಹಿತರೊಬ್ಬರೇ ಮುಂದೆ ಬಂದವರು. ಅಣ್ಣನ ಹೆಚ್ಚೆಯಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆದ ತಮ್ಮ ಅಂದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರು.

ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರು ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ. ಬಾಗಲಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ‘ನವಚೀವನ’ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಖಾದೀ ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾಡನ್ನು ಸುತ್ತಿದರು. ಗಣ್ಣಾರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಾಗಿ ದುಡಿದು ಗಾಂಧಿ, ನೆಹರು ಮೊದಲಾದ ನಾಯಕರನ್ನು ಚತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದರು.

ಅಸಹಕಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪುನರಾರಂಭಿಸಿ ಪುರೋಹಿತರು ಗಣ್ಣಾರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪದವೀಧರರಾದರೂ ಅವರ ದಾರಿ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲ ಹುಮ್ಮೆ ಸದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ನೆಗೆದು ಮುಂದೆ ಪ್ರವಾಹಪತಿತ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಲೊಷ್ಟದೆ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಿದರು. ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ‘ಕರ್ಮ ವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಸೇರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಎಂ.ಎ. ಮುಗಿಸಿದರು. ‘ಕರ್ಮ ವೀರ’ವೆಂದರೆ ಸರಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕೇ ನುಂಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತಲೆತಿರುಕರ ಮುಶಿಪತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಗಣ್ಣಾರ ಚೆಳವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಸರಕಾರ ‘ಕರ್ಮ ವೀರ’ವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಪುರೋಹಿತರು ದ. ಪ. ಕರಮರಕರರೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳವಳಿಯ ಭೂಗತ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿದರು. ಆ ಚೆಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಆತ್ಮಂತಿಕ ತ್ಯಾಗ, ಸಂಘಟಕರ ರೋಮಾಂಚಕ ಸಾಹಸಗಳ ಕಢಿಗಳನ್ನು ಪುರೋಹಿತರು ಬಲ್ಲರು.

ಗಾಂಧಿ-ಬರ್ವಿನ್ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಆ ಚೆಳವಳಿ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ‘ಕರ್ಮ ವೀರ’ ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಕರಮರಕರರಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಪುರೋಹಿತರು ಪುನಃ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಗಣ್ಣಾರಲ್ಲಿ ಚೆಳವಳಿ ಮರುಕಳಿಸಿದಾಗ ‘ಕರ್ಮ ವೀರ’ದ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರದ ಗಡೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ರಭಸದಿಂದ ಎರಗಿತು. ಅದನ್ನು

ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಲ್ಲಾಸಲ್ಲದ ನೇವದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುದ್ರಣಾಲಯಕ್ಕೇ ಮುಟ್ಟುಗೊಳಿಸಿ ಹಾಕಿ ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಪುರೋಹಿತರು ಅಪಾಯಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದು ಅವರಿಗೆ ಧಾರವಾಡ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಟಿತು. ಆದರೆ ದೇಶವೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತಿ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿರು ವಾಗ ಸುಮೈನಿರುವುದು ಪುರೋಹಿತರ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ. ಅವರು ಧಾರವಾಡದ ಪೋಲೀಸರ ಕಣ್ಣಗೆ ಇಂಗು ಹಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಾಗಲಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬಂಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕನಾಂಟಕದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳ ಪೋಲೀಸರೂ ಕಲೆತ್ತಿದ್ದರು. ಪರಿಷತ್ತಿನ ಆಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರನ್ನು ಆಗಲೇ ಬಂಧಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸೇರಗೊಡಬಾರದೆಂದೇ ಸರಕಾರ ಪಣ ತೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪೋಲೀಸರು ಪರಿಷತ್ತು ಸೇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಂಹಾಪೋಹ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಮೇ ಏಲರಂದು ಬಾಗಲಕೋಟಿಯ ಸರಾಫಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇ ಅದು ಸೇರಿ ತ್ವರಿತದಿಂದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವೀಸಿತು. ನಿಯೋಜಿತ ಆಧ್ಯಕ್ಷರ ಬಂಧನವಾದದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಪುರೋಹಿತರನ್ನೇ ಆಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಬಾಗಲಕೋಟಿಯವರೇ ಆದ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ತಡೆಯಲಾರದ ಪೋಲೀಸರು ಪರಿಷತ್ತು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದರು. ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ತಂದು ಅವರನ್ನು ಅಸಹ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಕಾರಾಗ್ವಪ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿ ಚೆಳಗಾವಿಯ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಿಂಡಲಗಿ ಸೇರೆಮನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಸಾಗಿಸಲಾಯಿತು.

ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪೂರಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಹೊರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪುರೋಹಿತರು ಗಣಾಳಿರಲ್ಲಿ ಚೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಆಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಂಟಕ’ವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಗಣಾಳಿರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಮೂಲಕ ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಂಟಕ’ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಣಾಳಿರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮುಖ್ಯಭೂಗೆ ತಂದಾಗ ಪುರೋಹಿತರೂ ಮುಖ್ಯಭೂಗೆ ಬಂದರು. ಗಣಾಳಿರಲ್ಲಿ ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ವು ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಪರವಾಗಿ ಪುನರಾರಂಭವಾದಾಗ ಪುರೋಹಿತರೇ ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾಗಬೇಕೆಂದು ಟ್ರಸ್ಟು ನಿರ್ಣಯಿಸಿತು. ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾಗುವ ವರೆಗೂ ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಆನೇಕ ವರ್ಷ ಕಾಲ ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಂಟಕ’ದ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕ ರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಶ್ರೀ ದಿವಾಕರರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವರು ಕೆಲ ಕಾಲ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮಡಿದರು.

ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರು ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದೊಡನೆ ಚೆಳೆದವರು. ಸಂಪಾದಕನೆಂದರೆ ಬರೆಯವುದು, ಕಂಪೋಸು ಮಾಡುವುದು, ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರದ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಗಲುಕೊಟ್ಟು ತಿರುಗಿಸುವುದು, ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಂಟುಕಟ್ಟಿ ತುತ್ತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದರೆ ಮೊತ್ತ ರೇಲ್ವೇ ಸ್ವೇಶನ್‌ಗೆ ಒಯ್ದು ಹಾಕುವುದು, ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಹಣ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಡಕ್ಕುಗಿ ಸುತ್ತುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿದ್ದ ಕಾಲವು. ಪುರೋಹಿತರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಸಮಯ ಇದನ್ನೇಲ್ಲ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಮಾಡಿದವರು. ಅವರು ಉದ್ಯಮದ ಒಳ್ಳೆ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಂಡರು.

ಗಣಾಳಿರಲ್ಲಿ ನಾನು ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಂಟಕ’ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಜದಿನಾಲ್ಯು

ವರ್ಷ ದುಡಿದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಪ್ರಾಂಜಲ ಮನಸ್ಸಿನ ಎಳೆಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹಳೀಗಾಲದ ಸಜ್ಜಿಕೆಯ ಒಬ್ಬ ಮಾದರಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಷ್ಪೇ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷತೆ, ಹಲವು ಭಾವಿಗಳ ನೀರು ಕುಡಿದು ಬಂದ ನನಗೂ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕಂಡವು. ಮೇಲಿನವರ ಅಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಮಿಲಿಟರಿ ಶಿಸ್ತನಿಂದ ಪಾಲಿಸುವವರು ಅವರು. ಕೈಕೆಳಿಗಿನವರ ವಿಧೀಯತೆಯನ್ನು ಭಯದಿಂದಲ್ಲ, ಸಜ್ಜಿಕೆಯಿಂದ ಅವರು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಅವರು ದೃಢವಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿಣಾಯವನ್ನು ಹೇರಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅದು ಹೊರಿಸಿದ ನಿಣಾಯ ಅನಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾ ಭಾವನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಒಬ್ಬರು ಎನಿಸುವ ಹಾಗೆ ನಗುತ್ತ ಸಮಜಾಯಿಸುತ್ತ ತಾವೂ ಕೈನೆರವು ನೀಡುತ್ತ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುವ ಅವರ ‘ಶೈಲಿ’ ಆತ್ಮೀಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾನು ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವರು ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದ ಹೋಣಿಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ವೇಳಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವ ಧೈರ್ಯ ತೋರಿಸಿದ್ದ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಂಟುಮಾಡಿತು. ಒಂದಾರು ಯಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಾನಾಗ ಇನ್ನೂ ಎಳಸು; ಎರಡನೆಯಾಗಿ ನನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಗೂ ಅವರದಕ್ಕೂ ಒಹು ಅಂತರ. ತಮ್ಮ ಕೈಕೆಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಕೈಯಾಡಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲಿ ಆತ ಮೇಲೇರಿ ಬಿಡುವನೋ ಎಂಬ ಭಯ ಅನೇಕ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ದುಡಿಯವವರ ಮೇಲೆ ದಮನ ನೀತಿ ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ಎಂದೂ ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಧೋರಣೆ ವಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನನಗೆ ಅವರು ಇತ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳು ನನ್ನ ಏಳಿಗೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವೆಂದು ನನಗೆ ಈಗ ತಾನೆ ಅರ್ಥವಾಗತೊಡಗಿದೆ.

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅವರ ಸಾಮಧ್ಯ ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ಅವರ ನೇನಬಿನ ಶಕ್ತಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಾದದ್ದು. ಒಂದೆರಡು ಗುಟಿಗಳ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿದೇನೇ ಯಾವ ಮುಖ್ಯಾಂಶವನ್ನೂ ಬಿಡುವ ವರದಿ ಬರೆಯುವ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಬಹಳ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತರೆ ನೇರವಾಗಿ, ಅನವಶ್ಯಕ ಆಲಂಕಾರಿಕತೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಲಮುಗಟ್ಟಳೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಸಾಮಧ್ಯ ಅವರಿಗಿದೆ. ಪತ್ರಿಕಾರ್ಕನಿಗಿರಬೇಕಾದ ಹೊದಲನೇ ಗುಣವಾದ ಕುಶಾಹಲ, ಎರಡನೇ ಗುಣವಾದ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ಎರಡೂ ಅವರಲ್ಲಿವೆ, ಅವರ ಟೀಕೆಗಳು ಚೊಪಾಗಿರಬಲ್ಲವು ಆದರೆ ವಿಷಾಕ್ತವಾಗಿರಲಿರಿಯವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು ಆಜಾತಶತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಎತ್ತರ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ ಬಲಿಷ್ಠ ಕಾಯದ ಪುರೋಹಿತರ ಹೊರ ಮೈ ಒರಟಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂತರಂಗ ಮೃದು. ಯಾರಿಗೂ ಅವರು ಅರಿತು ಹಾನಿ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾನರಿಯೆ. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ದೃಢಕಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾದ ಒಬ್ಬ ಪುಂಡ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಇದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಸರಕ್ಕನೇ ಕೈ ಹಿಂದೆ ಚಾಚಿ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದರಂತೆ. ಕ್ಷಣಾದಲ್ಲಿ ಅವರ ಉಕ್ಕಿನ ಹಿಡಿತ ಪುಂಡನಿಗೆ

ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿ ಕೈ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತಂತೆ. ಅವರ ಆಚೀವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿರಬೇಕು.

ಪ್ರೇರೋಹಿತರು ಬಹಳ ಧರ್ಮಭೀರುಗಳು. ಏಕಾದಶೀ ಉಪವಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಜಲವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿ ಹಲವು ದಶಕಗಳಾದವು. ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ. ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತರು. ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಇತರರ ಮತಷ್ಟಾತಂತ್ರಾವನ್ನು ಅಸಹನೆಯಿಂದ ಕಾಣುವಂಥದಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹಾಗೇಯೇ, ಎಲ್ಲರ ಖಾಸಗಿ ಸುಖಿದು:ಖಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಭಾಗಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೂ ಮನೆತನದ ಕೇಲ ಅಸಹ್ಯ ಸಂಪಟಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಅವು ಅವರನ್ನು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ; ಪರದು:ಖಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕರಾಗಿಸಿಲ್ಲ.

ಪ್ರೇರೋಹಿತರು ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಂಚರಿಸಿದವರು. ಅವರ ಯಾತ್ರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಿರದು ‘ಬದರೀ ಕೇದಾರನಾಥ ದರ್ಶನ’ ಮತ್ತು ‘ರಾಮೇಶ್ವರ ಕನ್ನಾಕುಮಾರಿ ದರ್ಶನ’ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಭಾರತ ಬಿಂದೂರಾಯರು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವಾಸ ಭಾರತದ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವರದಿಗಳು ‘ಭಾರತ ಸಾರೋದಾರ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕುಡಿವೆ. ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ಪ್ರರೂಪರದಾಸ ಚತುಃಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿ ಹೊರತಂದ ಆರು ಸಂಪಟಗಳ ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ಸಂಗ್ರಹ ದಾಸರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಕೀರ್ತನ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಕನಕ, ಪುರಂದರೋತ್ಸವವನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಪ್ರರಂಧರ ಕನಕ ದಾಸೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಗೂ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಬಿಡಿಬರಹಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಿಗಳನ್ನೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದದ್ದಿದೆ.

ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶರಾದ ಮೂರು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನವರು ಬಹು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದರು: ಅವರ ಅಣ್ಣ ತ. ಬ. ಪ್ರೇರೋಹಿತರು, ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು, ಮತ್ತು ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಟಕ’ದ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಮೋಹರೆ ಹನುಮಂತ ರಾಯರು.

ಹ. ರಾ. ಪ್ರೇರೋಹಿತರಿಗೆ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಂಖ್ಯ ಸೈಹಿತರಿದ್ದು ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದಾಗ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ವಿಶೇಷ ಸಮಾರಂಭ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸನ್ನಾನಿಸಿದರು. ಅವರ ಸಹೋದೇರ್ಯೋಗಿಗಳೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದು ಬೀಳೊಂದುವ ಸಮಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದೊಡನೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಸನ್ನಾನಗಳಾದವು. ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಗುಣಗಳು ಸರ್ವಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಶ್ರೀ ಪ್ರೇರೋಹಿತರು ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ನಿರಸ್ತವಾದ ಹಳೆ ಕಾಲದ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಂಬಿಕೆ, ನಿಷ್ಟೆ, ವಿಧೇಯತೆ, ಪರಿಶ್ರಮ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇವು ಅವರು ಅನುಸರಿಸಿದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದವು. ಸ್ವತಃ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲವರ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸಮೀಕ್ಷಿತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವರಾಗಿದ್ದರು. ತಾವು ಹುಟ್ಟಿದ ಮತದಲ್ಲಿ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ನಿಸ್ಪಂದಿಗ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ

— ಅಧವಾ ಹಾಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ, ಪರಮತದವರೊಡನೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಹಾದಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಬದುಕನ್ನ ನೋಡುವ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಪರಂಪರಾಗತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ಉದ್ಘಾತವಾದದ್ದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಜಟಿಲವಾದ ಮಾನಸಿಕ ತೊಡಕುಗಳು ಅವರನ್ನ ಬಾಧಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ರಾಮತ್ವಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾಗಿ, ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಅವರು ಬಾಳಿದರು.

ರೇಳು ಶರಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿವಂಗತ ಮೋಹರೆ ಹನುಮಂತರಾಯರ ಕರೆಯ ಮೇರೆಗೆ ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಟಕ’ದ ಕ್ಯೊಂಕರ್ಯುಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾನಿಗಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಅವರ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆದಿದ್ದು. ಮೋಹರೆ ಮತ್ತು ಹ. ರಾ. ಅವರ ಅಣ್ಣನೇ ಆಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಣಾಟಕಾರ್ಯ ಪ್ರಯೋಧಿತರ ನಂತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೂರನೇ ಆತಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಭೂಗತರಾಗಿದ್ದ ದಿವಾಕರ ರಂಗರಾಯರೊಡನೆ ಗುಪ್ತ ಸಂಪರ್ಕ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಹೊಣೆಯೂ ಅವರದಾಗಿತ್ತಿಂದು ನಾನು ಅಧ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಆದರೆ ಈ ಸಾಫಾನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಆದ್ಯತೆ ಎಂದೆಂದೂ ಹ. ರಾ. ಅವರ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಗಳ ಕೆಲಸಗಾರರೊಡನೆ ಸಮಾನಿಕರಾಗಿಯೆ ಅವರು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿದ್ದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಸಾಫಾನಮಾನ ಅಡ್ಡಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಮೋಹರೆಯವರ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಣಾಟಕಾರ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಂದು ಅಸ್ವಾಚವಾದ ಭೀತಿ ಹ. ರಾ. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನ ಮಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂದರ್ಭ ಒಂದಾಗ ಅವರು ದೃಢರಾಗಬಲ್ಲವರಿದ್ದರು.

ನಾನು ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಟಕ’ ಸೇರಿದ್ದ ಮುದ್ರಣ ವಿಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ. ಆದರೆ ನಾನು ಬರೆಯಲೂ ಬಲ್ಲನೆಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಧಿತರು ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಂದು ಬರವಣಿಗಳನ್ನ ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಗೊಂಡ ‘ವಿಭಾಗ ಪೃಥಿಕ್ಕರಣ’ ಆಗ ಇದ್ದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಪೂರ್ವಸ್ವದು — ಅಷ್ಟೆ. ನನಗೂ ಬರೆಯವ ತೆವಲು ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಧಿತರು ಒದಗಿಸಿದ ಅವಕಾಶವನ್ನ ನಾನು ನಿರಾಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸೇರಿದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಅವರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಾದು ವಾರ ಉಂಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ ಹೊರಡಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನ ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದು. ನಾನೂ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ ಹನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ‘ಹರಿಜನ’ ಲೇಖನಗಳ ಅನುವಾದದ ಕೆಲಸ ಬಹು ತರವಾಗಿ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬರತೋಡಗಿತು. ಹೀಗೆ ‘ತಾಂತ್ರಿಕ’ ಕೆಲಸದಿಂದ ಸಂಪಾದಕೀಯಕ್ಕೆ ನಾನು ವೇಗವಾಗಿ ಸೇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟೇ.

ಶ್ರೀ ಪ್ರಯೋಧಿತರು ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬರವಣಿಗೆಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನ ಒದಗಿಸುತ್ತಲೇ ಹೋದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಬಿಸಿ ದಿನಗಳು ಅವು. ಕಾನೂನಿನ ಗರೆಯನ್ನುಲ್ಲಂಭಿಸಿ ತಾವಾಗಿ ವಿಪತ್ತನ್ನ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. (ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ವಿಪತ್ತನ್ನ ಎದುರಿಸಿಯೇ ಇದ್ದರು.) ನಾನು ಬಿಸಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ತರುಣ. ಬರೇ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಪ್ರಯೋಧಿತರಿಗಿಂತ ತುಂಬಾ ದೂರ ಇದ್ದವ. ನನ್ನನ್ನ ಅವರು ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುವದಕ್ಕೆ ಇದು ವಿಷ್ಣುವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನನ್ನ ಬರೆಹ, ವಿಮರ್ಶ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ನೀಲಿ ಸೀಸು ಅಡಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ತೀರ ವಿರಳ.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ದಿವಂಗತ ಪುರೋಹಿತರು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳು, ಬಿಟ್ಟ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ನಾನು ಮುಂದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಾಬ್ಧಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಾಂಜಲವಾಗಿ ಒಷ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪುರೋಹಿತರ ಜಾಯಮಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೈ ಕೆಳಗಿನವರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತರದ ಸೋಂಕು ಕೂಡ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೆ ನಾನು ‘ಒಂಗರೋಡನೆ ಹರಟೆ’ ಎಂಬ ಶ್ರೀಷ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಾರವಾರವೂ ಬರೆಯತೋಡಿದಾಗ ಅವರು ಚಕಾರ ಶಬ್ದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಜನಪ್ರಿಯ ಶ್ರೀಷ್ಟಿಕೆಯಾಯಿತೆಂಬುದು ಬೇರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮತ್ತರ ಕೆರಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ನನ್ನನ್ನು ಅವ್ಯಾಪಾರೇಷ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಯಕವಾಗಿ ಸಹಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಕೊನಗೆ ಇದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದವನು ನಾನೆಂಬುದು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದವರು ಅವರೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಾನಲ್ಲ. ನಾನು ಲೇವಡಿಯೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಸರಿದೋರುತ್ತಿತ್ತೆಂದಲ್ಲ. ನಾನು ಅಂದೂ ಇಂದೂ ಅಧ್ಯ ಪಾಶಿಂದಿಯೇ. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ. ಅವರೋ ಪೂರ್ತಿ ಆಸ್ತಿಕರು.

ರಂಜಿತರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಸ್ತೂರಿ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕನಾಗಿ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪುರೋಹಿತರ ಸಂಗಡ ನೇರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪಿತಾದರೂ ಅವರ ನಿರಂತರ ಹಿರಿತನದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದೇನೆನ್ನು. ರಂಜಿತರ ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಸಂಗತಿಗಳು ಹಾಗೂ ರಂಗಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿರಿತನದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಳೆಗಾಲದ ಆ ಹತ್ತುಗೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಮೇಲಾಟಿಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದೂ ಅದು ನೆಪ್ಪೋಟಿಸಂ ದಾರಿ ಹಿಡಿದದ್ದೂ ಅವರಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟದ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ತೆರೆಮರೆಯ ಈ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಪಾತ್ರವಹಿಸದಷ್ಟು ಸರಳರೂ ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಏಳಲಾರದಷ್ಟು ನಿಷ್ಣಾವಂತ ಮತ್ತು ವಿಧೇಯರೂ ಅವರಾಗಿದ್ದದರಿಂದ ವಿರುತ್ತಿದ್ದ ಉಬ್ಬರವನ್ನು ಅವರಿಂದ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೊಂದು ದಿನ ಮುಂಚಾನೆ ಅವರಿಗೆ ಟಪಾಲು ಮೂಲಕ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಸೂಚನೆ ಬಂತು. ಅದು ಬಂದಾಗ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೂ ನಾನೂ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓದಿ ಗದ್ದಿದ ಕಂತದಿಂದ “ಆಚಾರ್ಯರೇ ನನಗೆ ಪ್ರೇಮ ಪತ್ರ ಬಂತು”, ಅಂದುದನ್ನೂ ನಾನೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಫಟಕ’ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದು, ಬರೆಯುವದರಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿ ರೈಲಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಹಾಕುವವರಿಗಿನ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ತನ್ನದೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದ, ಮುಂದೆ ಅದರ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಎರಡೂ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ, ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಚುಕ್ಕುಣಿ ಹಿಡಿದವರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕರೆದು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದೆ ಟಪಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೋಟಿಸು ಹೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಅಪಾರ ವೇದನೆಯಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ವೇದಾಂತಿಯ ಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. ನಿವೃತ್ತಿಯ ನಂತರ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದಂತಾಗುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ಜೀವನಾಸ್ತೀಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ಮಂತ್ರಾಲಯ ಯಾತ್ರಿಕ ಸಂಘ, ಪುರಂದರ ಕನಕ ದಾಸೋತ್ಸ್ವವ ಸಮಿತಿಯಂಥ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತ ಮತವಾದ ದ್ವೈತ ಮತದ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಇಂಚಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸ್ವತಃ ಮತ್ತು ಗುರು ಮುಖೀನ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಅಸ್ವಸ್ಥದಿಂದ ಅವರು ಕನಾಟಕ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಆಸ್ಟ್ರೆಟ್ ಸೇರಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ದಿನಪೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಹಾರದ ಮೇಲೆ ಬಿಗಿಯಾದ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಅವರು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡರೂ ಸಾಫ್ತವರ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಅವರು ತುಂಬಾ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. “ಇನ್ನು ಅಪ್ಪಣಿ ಕೊಟ್ಟಬಿಡಿ” ಎಂದು ಅವರು ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಆಸ್ತ್ರೆಟ್ಯಿಂದ ಮರಳಿದ ನುಶರ ನಿಮ್ಮ ಜೀವನ ಸ್ವಲ್ಪತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದಾಗ ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. “ಆದರೂ ನೀನು ಬರೆದುಕೋ. ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯಮಾಗುತ್ತೇಲ್ಲ” ಎಂದಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಇಂಚಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ವೇಗವಾಗಿ ಬರವಣಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು (ಲಿಪಿ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಿಪ್ಪು ಲಿಪಿ) ಬರೆಯಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದಧ್ವನಿ ನನಗೆ ವ್ಯಧಿ ತಂದಿತು. ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಆ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಕಾಲ ನನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಟ್ಟು, ಅತ್ತ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಆಕಾಶಾತ್ಮಕಿ ಅವರು ನಿಧನ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬಂತು. ಅವರ ಕೃತಿ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪತಿಗಳು ಅವರೂಡನೇಯೇ ಭಸ್ಕವಾದವು.

ದಿವಂಗತ ಪುರೋಹಿತರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ತಂದಿರುವುದು ಅವರ ನಿಃಸ್ವಾಹ ಪ್ರಾಜಲ ವೃತ್ತಿ. ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಉತ್ತಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮರದ ಸಿಪಾಯಿ ಆಗಿದ್ದ ಅವರು ತೀರ ನಿರಹಂಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ತಮ್ಮನ ಆಕಸ್ಮೀಕ ನಿಧನದಿಂದ ಅನಾಥವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಡೆತನಕ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನೋಂದು ಜಂಬ ಪ್ರದರ್ಶಿಸದಿದ್ದರ್ದೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವೇಹಿತರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಶುಭಾಶುಭ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ಸಾಹ ಸ್ವತಃ ಅಕುಟುಂಬಿಯಾದರೂ ವಿಶ್ವಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿದ್ದವರಿಗಷ್ಟೇ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಜಡ್ಯಗಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾರದ ಅವರ ತಿಳಿಯಾದ ಪರಿಹಾಸ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಟ್ಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ನಿಷ್ಪ ಮಾಧ್ವರಾದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಪರಮತಗಳ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ರಾಜಕಾರಣಗಳೂ ಇಟ್ಟ ಗೌರವಪೂ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿತ್ತು.

ಪುರೋಹಿತರು ದೃಷ್ಟಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೂ ‘ಆಳಾ’ದ ಆಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಗುರುಗಳೆಂದು ಮನಸಾ ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

೧೨. ಬುಲ್ರೆ ಬಿಂದುಮಾಧವರು

ಬುಲ್ರೆ ಬಿಂದುಮಾಧವ (ಅಕಾರ್ಯ) (ಗಳಣ-ಗಳಗ) ಕನಾಟಕದ ಹಿರಿಯ ದೇಶ ಸೇವಕರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವಕರು. ಜನನ, ಭಾಗಲಕೋಟೆ (ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ) ಯಲ್ಲಿ ಗಳ ಆಗಸ್ಟ್ ಗಳಣ. ತಂದೆ ವೆಂಕಟಾಂಚಾಯರು. ಮಧ್ಯಮ ಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ವೈಷ್ಣವ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಬಿಂದುಮಾಧವರು ಭಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಮುಲ್ಲೇಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸಿ ಧಾರವಾಡದ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಗಣಾಂರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಲಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಲ್ ಬೋಡ್ ಪ್ರಾಧಿಕಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸೇರಿದರು. ಕೆಲ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಪ್ರಭಾವಕೊಳಗಾಗಿ ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅವಕ್ಷಪೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಷ್ಟ್ರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಗೆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದಾಗ (ಗಣಾಂರ-೨೮) ಉತ್ತಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ್ದಲ್ಲದೆ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆದು ಈವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಗಾಂಧಿಜಿಯ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ಆಂದೋಲನಗಳಲ್ಲಿ ಬುಲ್ರೆಯವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಗಣಾಂರ ಉಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು, ಗಣಾಂರ ಅರಣ್ಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಸೇರಿಮನೆ ಕಂಡರು. ಗಣಾಂರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಜಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಕ್ಯೂಕೋಳ್ಯಲು ಆರಿಸಿದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಗಣಾಂರ ಚಲೇಜಾವ್ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಭೂಗತರಾಗಿ ಅನೇಕ ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಬ್ರಿಟಿಶರ ವಿರುದ್ಧ ವಿದ್ದಂಸಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಹಾವಳಿಯೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಸರಕಾರ ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ ಘೋಷಿಸಿತು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂಧಿತರಾಗಿ ಗಣಾಂರ-ಉಳಿನ್ನ ಸೇರಿಮನೆ ವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಅವರ ಪತ್ತಿ ಪದ್ಯಾವತಿಯವರೂ ಹಿರಿಯ ಮಗ ವಿಕ್ರಮನೂ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಕಾರಾಗ್ರಹವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಗಣಾಂರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿಲಯನದ ಚಳವಳಿಯ ಸಂಘಟಕರಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು.

ಡಾ. ನಾ. ಸು. ಹಡಿಕೆರರ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತವಾದ ಸೇವಾದಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ-ಸೇವಕರಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮೊದಲಿಗರಲ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಶಿಸ್ತ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ ಸಾಮಧ್ಯತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಡೆದರು. ಬಹುಕಾಲ ಅವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಬಾಗಿ ಉಳಿಯಲ್ಲವಾದರೂ ಗಣಾಂರಲ್ಲಿ ಸೇವಾದಲವನ್ನು ಪುನರ್ಘಟಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವಾದಾಗ

ಅವರನ್ನ ಕನಾಟಕ ಸೇವಾದಲದ ವರಿಷ್ಟರಾಗಿ ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ೧೦,೦೦೦ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರ ತರಬೇತಿಯನ್ನ ಸಾಧಿಸಿ ಅನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತರು.

ಗಾಂಧಿಜಿಯ ವಿಧಾಯಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದ ಅವರು ಧಾರವಾಡ ಜಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕಾ ಖಾದಿ ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಸಂಘಗಳ ಸಾಪೆನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಿಯವಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಹರಿಜನ ಕೇರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇರವಾದರು. ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಭಂಗಿಗಳ ಮುಷ್ಕರವಾದಾಗ ಬುರ್ಚಿಯವರು ನಗರ ನೈಮಿಲ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಉರ ಕಕ್ಷಸಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕಾಲರಾ ಹೀಡಿತರ ಸೇವೆ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು.

ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಕನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಚೆಳವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬುರ್ಚಿಯವರು ಮುಂಚೊಳೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಿತ್ವಯೋದಗಿಸಲು ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಜಯನಗರ ಪಟ್ಟ ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಬ್ಬರು. ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ದಿ. ಮುದವೀದು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಕನಾಟಕ ವೃತ್ತದ ಸಂಪಾದಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪತ್ರಿಕಾವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಲೇಖನ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಢಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲದೆ ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತರ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಕಾಶಕರು ಒಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ‘ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನು ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಇತಿಹಾಸ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ವಿಜಾಂಶದಿಂದ, ಚರಿತ್ರೆ, ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕದ ವರೆಗೆ ನಾನಾ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ೧೧೦ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟಿ ವೈಚಾರಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದುವು. ಮಾಲೆ ೩೦ ವರ್ಷ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳೂ ಒದಗಿದ್ದವು.

೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ ಪುರಂದರಧಾಸರ ಚತುರ್ಥಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ಪುರಂದರ ಧಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣತ ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಕರಣಾಖ್ಯಾಂದನ್ನು ಆರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಗಲ್ಭ ಮುನ್ನಡಿಗಳು, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಶ್ರೀ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶಮರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನೇರವಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶನದವರೆಗೆ ಅವರು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಸ್ವರಣೀಯವಾದದ್ದು. ಅದರೊಡನೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣತ ಸಂಗ್ರಹವೂ ಹೊರಬಂತು.

ಮಧ್ಯಮತದ ನಿಷ್ಣಾವಂತ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರು ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಪೇಚಾವರಮಂದ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತವಾದ ಅವಿಲಭಾರತ ಮಾಧ್ಯ ಮಹಾಮಂಡಲದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ತೀರ್ಥ ಇಂವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸೀಮಾಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಗುರುಮುಖಿದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು.

ಸನಾತನಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿರಾದರೂ ಬುಲ್ರೆಯವರು ಅಸ್ಟ್ರಶ್ಯತೆಯನ್ನಾಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸೇರಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ಜಾತಿಯವರು ಅಟ್ಟ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಉಣಿತ್ತಿದ್ದರು ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.

ಬುಲ್ರೆ ಬಿಂದುಮಾಧವರು ಆತ್ಮಂತಿಕ ಹಾರ್ಯನಿಷ್ಪೇಯೋದನೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಆಚಂಚಲ ಪ್ರಾಮಾಣೀಕರೆ, ಹೊಣ ಹೊರುವುದರೊದನೆ ಅಧಿಕಾರಮೋಹದ ಅಭಾವ, ನಿಷ್ಪೃರ ಶಿಸ್ತಿನೊದನೆ ಮೃದುತ್ವ, ಸೇವೆಯೋದನೆ ಸ್ತುತಿ ವಿಮುಖಿತೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆಪರೂಪ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಗಣಾರ್ಥರ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗಾಗಿ ದುಡಿದರು, ಹಲಕಾಲ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಕನಾರಟಕ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಯಾವದೇ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಉದ್ದರ್ಶಕ್ಕೂ ಬಡತನದ ಜೀವನವನ್ನು ಬಾಳಿ ಗಣ ಆಕ್ಷೋಬರ್ ಇರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಗನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು.

ಗಣಾರ್ಥಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಿತ್ರರು ಅವರಿಗೈಂದು ಸನ್ನಾನ ಏರ್ಫಡಿಸಿ ಹಮ್ಮಿಣಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಗಣ ಆವರಿಲ್ಲ ಅವರ ನಿಧನಕ್ಕೆ ಕೆಲವೇ ದಿನ ಮೊದಲು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಸನ್ನಾನ ಏರ್ಫಡಿಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

(ಗಣ ಅ)

೧೨. ಕನಸುಗಾರ ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶ್

ಅವರು ಕಟ್ಟಿದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಅಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಂದು ಮೈಲುಗಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿಯವರನ್ನು ಅರಿಯದವರು ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಪ್ರಸ್ತರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಾಮ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಎನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಒಹು ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಈ ಮಾಲೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಮನೋಹರ’ದ ಮೂಲಕ ಮೊದಲು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವರು ಹಲವರು ಇಂದು ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರಯೋಗದಿಂದ್ದಾರೆ.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ‘ಮರಳ ಮಣಿಗೆ’ ಮೊದಲು ಬೆಳಕು ಕಂಡದ್ದು ‘ಮನೋಹರ’ದಲ್ಲಿ. ಆನಂದಕಂದರ ಪ್ರಥಮ ಕಾದಂಬರಿ ‘ಸುದರ್ಶನ’, ಅ.ನ.ಕ್ರೀ. ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿ ‘ಸಂಧ್ಯಾರಾಗ’, ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಆಗ ಅಪ್ಪಾವ್ಯಾಸ ಎನಿಸಿದ ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ ಆತ್ಮಕಥೆ ‘ಹತ್ತು ವರ್ಷ’, ಕೆ. ವಿ. ಅಯ್ಯರರ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾದಂಬರಿ ‘ಶಾಂತಲಾ’, ರಾವ್ಯಾಭಹಾದೂರರ ಒಹು ಪ್ರಶಂಸಿತ ‘ಗ್ರಾಮಾಯಣ’ ಆನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ ಒಹು ಚಚ್ಯಿತ ‘ಸಂಸ್ಥಾರ’ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೇ ಪ್ರಥಮತ್ವ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು. ಇಂದು ಕಾದಂಬರಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ, ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲ, ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ, ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್, ನಾಟಕಕಾರ ಗಿರೀಶ ಕಾನಾಡ್, ವಿಮರ್ಶಕ ಕೇತ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತೆಕೋಟಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಜನ ‘ಮನೋಹರ’ದೊಡನೆಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರ್ಯಾಪ್ತವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಗೋಕಾಕರ ಏಕು ಭಾಗಗಳ ‘ಇಜ್ಞೋಡು’, ಮಿಚ್ಯೆ ಅಣ್ಣಾರಾಯರ ಬೃಹತ್ತು ‘ರಾಷ್ಟ್ರಪುರುಷ’ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಈಗ ಸಿನೆಮಾ ಆಗಿರುವ ಆಲನಹಳ್ಳಿಯವರ ‘ಹಾಡು’ ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂ ಜಿ. ಬಿ. ಯವರೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದವರು.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ಜೋಶಿಯವರು ೧೯೦೫ರ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಸ್ವತಃ ನಾಟಕಕಾರ, ಕಾದಂಬರಿಕಾರ, ಮತ್ತು ಕನಸುಗಾರರೂ ಹೌದು. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತನ್ನೂಲಕ ಪ್ರಕಾಶನ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಆಕಸ್ಮೀಕರೇ. ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಅವರು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ (ಅವರು ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು) ಪುರಾಣಕರಾಗಬಹುದಿತು. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಹಾಗೆ ರೇಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಸೈಂಹಿಕ ಮಾಸ್ತರಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿತ್ತು. (ಅವರನ್ನು ರೇಳ್ಳಿ ಕಾರಕೂನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವರು

ಸೇರಲಿಲ್ಲ.) ಕೆಟ್ಟಮಸ್ತಾದ ಶರೀರ ಸಂಪತ್ತನ್ನಿಃ ಅವರು ಪೋಲೀಸ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಆಚ್ಚ ಹಾಕಿದ್ದುಂಟು. (ಯಾಕೋ ಅವರನ್ನು ಆರಿಸಲಿಲ್ಲ). ಏಳನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಕಕ್ಷನ ನೇರಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಮನೆನೆಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಸ್ತಿಯಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಏವರು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮುಂದಿರಲ್ಲಿಬ್ಬರಾದ ಅವರು ವಾರಾನ್ನದ ನೇರವಿನಿಂದ ಕಲಿತು ಧಾರವಾಡದ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜನಲ್ಲಿ ಇಂಟರ್ ವರೆಗೆ ತಲುಪಲಿಕ್ಕೆ ಇಂ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. “ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಆದರ್ಶವಾದದ ಕೇಲುಗುದುರೆ ಸವಾರಿ ಬೇರೆ ಆಯತು,” ಎನ್ನತ್ತಾರವರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಾಲ್ಕನೇ ಇಯತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಶಾಲಾ ಬಹಿಪೂರವ ಚೆಳವಳಿ ಸೇರಿ, ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು, ಅದೇ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲೇ ಪಂಥರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಮಗ್ಗದ ಕೆಲಸ ಕಲಿತರು. ಆದರೆ ಆವು ನುಲಿಯುವ ಕೈಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. “ಅಣ್ಣ ಗುರುರಾಜಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಷ್ಟದಲ್ಲೇ ಹಟ ಸಾಧಿಸಿ ಕಲಿತು ಬಿ. ಎ. ಆಗಿ, ಓದಿಹೋಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಾಭಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಹೃಸ್ಮಾಲಲ್ಲಿ ಹೆಡ್ಡಾ ಸ್ತುರರೂ ಆದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅಧ್ಯವಿದ್ಯೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದು ಬಂದಿದ್ದೆ. ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಪಿಲಿನಲ್ಲಿ ಓದಿಸುವ ಮಾಣಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ (ನಾಮಮಾತ್ರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ) ಉಂಟದ ಸೌಕರ್ಯ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟ ರಂಗನಾಥ ಮುಗಳಿಯವರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಇಂಟರ್ ದಾಟಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಸಿ ನೌಕರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ಅರೆ ಮನಸಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನಂತರ ನಾನು ಆಗ ತಾನೇ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರಿಂದ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ‘ಜಯ ಕನಾಟಕ’ ಸೇರಿದೆ. ಆದಕ್ಕೂ ಮುಗಳಿಯವರೇ ಕಾರಣ.”

ರಂಗಾಜಿರಲ್ಲಿ ‘ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು’ ಒಡೆದ ಮೇಲೆ ‘ಜಯ ಕನಾಟಕ’ದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದೆಂತಾಯಿತು. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶ್, ರಾಯದುರ್ಗ, ಬೇಟಗೇರ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ, ಗೋಪಿಂದರಾವ್ ಚೆಳಕಿ ಮೋ ನಾದವರು ಸೇರಿ ಒಂದು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶ್ಯಯವರನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ಬೆಟಗೇರಿಯವರು ಆಗಲೇ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ್ದ ‘ಸುದರ್ಶನ’ ಕಾದಂಬರಿ ಕೈಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಈ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಅವರ ಧೈರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಯಂ ಚಂಡಾದಾರರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಆರು ಪ್ರಸ್ತುಕಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು. ಬರುವ ಮುಂಗಡ ಚಂಡಾ ಒಂಡವಾಳವಾಯಿತು. ಯೋಜನೆಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿಬ್ಬರಾದ ರಾಯದುರ್ಗರ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರೇಸ್ ಇತ್ತು. ಮುಂಬಯಿಯ ಕಾಗದ ವ್ಯಾಪಾರಿಯೊಬ್ಬರು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ದರ್ಶನಿ ಹುಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಗದ ಒದಗಿಸಲೊಂದಿದರು. ಹೀಗೆ ರಂಗಾಜಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಇಂ ರಂಡು ಬೇಟಗೇರ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರ ಅದೇ ‘ಸುದರ್ಶನ’ದೊಡನೆ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಹಡಗ ಆರಿಯದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿಳಿಯಿತು. ‘ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ’ ಎನ್ನವ ಹೆಸರನ್ನೂ ಬೆಟಗೇರಿಯವರೇ ಸೂಚಿಸಿದ್ದು.

“ಸರಿ, ಚೆಳಕಿಯವರು ಆಫೀಸು ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ನಾವು ಮೂವರು ಪ್ರಸ್ತುಕದ ಗಂಟು ಹೊತ್ತು ಮೂರು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹೊರಟೆವೆ. ನಾವು ಮುದಿಸಿದ್ದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿ. ಆಷ್ಟು ಚಂಡಾದಾರರನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕುವುದು ನಮ್ಮೀಂದಾಗಲಿಲ್ಲ, ತೀರ ನಿರಾಶೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೆಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಕಾಗದ ಮುದ್ರಣ ವೆಚ್ಚ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣದ ಖಚು ಕಳೆದು ತಲಾ ತಿಂಗಳಾ ಆರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಘನ ಸಂಬಳ ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಬಂದಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆಗಲೆ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಸಂಸಾರವಂದಿಗೂಗಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸಾರಗಳ ಹೊಟ್ಟೆ

ನೇತ್ತಿ ಸಾಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಬೇರೆಯಾದೆವೆ. ಇದ್ದ ಪುಸ್ತಕದ ಸ್ವಾಕು, ಕಪಾಟ, ಖಚಿತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಂಚಿಕೊಂಡೆವು. ಮಾಲೀಯನ್ನು ಮನ್ನಡೆಯವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಾನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಮುಗಳಿ, ಗೋಕಾಕರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಷಯದ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿರಲು ಒಟ್ಟಿಸಿ ಗುಂಘರಾಲೆ ಮನ್ನಡೆಸಿದೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಇನ್ನೇನು ನಾಲ್ಕುತ್ತು ವರ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೀಯ ಆರ್ಥಿಕ ಉತ್ತರವ್ ಎಷ್ಟುಗಿದೆ?” ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ.

“ಸತ್ಯ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಡಚಣೆ ನನಗೆ ಎಂದೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ತಲೆಗೆ ಮುಸುಕೆಳಿದರೆ ಕಾಲಿಗಿಲ್ಲ; ಕಾಲಿಗೆಳಿದರೆ ತಲೆಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣ ನನಗೆ ತೀರ ಈಚೆಗಿನವರಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಪ್ರೇಸ್ಸು ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು. ನಡುವೆ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೇಸ್ ಹಾಕುವ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ‘ಪಾಲುಮಾರಿಕೆಯಿಂದ ನೀ ಕೆಡಬೇಡ, ಕೆಡಬೇಡ’ ಎಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಕೆಲ ಸಲ ಕನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಬಲು ತುಟ್ಟಿ ಎನಿಸಿದ ಪ್ರೇಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೀಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.”

ಆದರೂ ಜಿ. ಬಿ.ಯವರು ಈ ಆರ್ಥಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ವಿಷಯ ಹೆಚ್ಚು ದೂರುವದಿಲ್ಲ. “ಕುಂಟುತ್ತಲೋ ಕೂರುತ್ತಲೋ ಏದು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಇದರ ಬಲದಿಂದಲೇ ಸಾಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಹಿರಿ-ಕಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿ ಮಿಶ್ರರನ್ನು ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಿದ್ದೇನೆ.” ಎಂದು ಜಿ.ಬಿ.ಯವರು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದರೆ ಜಿ.ಬಿ.ಯವರು ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಇತರ ಅನೇಕರ ಹಾಗೆಯೇ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ; ಆವರು ಭಾವನಾಪರ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಎಲ್ಲಿ ಸಭೆಗಳು, ಎಲ್ಲಿ ಸಮೀಲನಗಳು ಎಂದು ಅವರು ಇತರ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶಕರನೇಕರ ಹಾಗೆ ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಾರಾಟ ಎಷ್ಟು, ಉಳಿತಾಯ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವವರಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಗುಂಘರಾಲೀಯ ಉತ್ತರವೊಂದನ್ನು ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ಭಜರಿಯಾಗಿಯ ಮಾಡಿ ಸಾಲದ ಭಾರ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹೋಗಬರುವ ಮತ್ತು ಉಟ ವಸತಿಯ ಖಚಿತ ಕೊಟ್ಟಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರ್ಚೆಯ ಸೇವನಾರುಗಳನ್ನೂ ಏಷ್ಟಿಸಿದರು. ಇವೆಲ್ಲ ಖಚಿತನ ಬಾಬುಗಳೇ ಆದವು ಹೊರತು ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರತಿಫಲ ದೋರೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಿಂತ ತಡವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದವರು ಮುದ್ರಣಾಲಯ ಹಾಕಿ, ಧಾರಾಳ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿ ತುಂಬ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇದೇ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ. ಜಿ.ಬಿ. ಮುಂದುವರಿದು-

“ಆದರೆ ನೀವು success ಅನ್ನ ಇದೊಂದೇ ಅಳತೆಗೋಲಿನಿಂದ ಯಾಕೆ ಅಳೆಯುತ್ತಿರಿ? ನೋಡಿರೀಗ, ನನಗೆ ಕನಾಟಕದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸೈರ್ಹ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮಾಲೀಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿವರಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಬಲು ಅಪರೂಪ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ, ತುಂಬಾ ಬಿಗಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವರೊಡನೆಯೂ, ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತವಾದ ಸಂಬಂಧ ಉಳಿದಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಗುಂಘರಾಲೆ ಕೆಲ ಮಹತ್ವದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ,” ಎಂದು ಜೋತಿಯವರು ಮಾಲೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲ ಸಾಧಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೌದು, ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಕೆಲ ಪ್ರಪ್ರಥಮಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಅದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ‘ನವಿಲುಗರಿ’ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ ಒಳ್ಳೆ ಅಂಥಾಲಜೆ. (ಆ.ನ.ಕ್ರ. ‘ಹಾಮನ ಬಿಲ್ಲು’ ಬಂದದ್ದು ಆಮೇಲೆ). ‘ಕೋಲ್ಲಿಂಚು’ ಎಂಬ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಥಮ ಏಕಾಂಕ ಅಂಥಾಲಜಿಯನ್ನು ಅವರೇ ಹೊರತಂದದ್ದು. ಶರಚ್ಚಂದ್ರರ ಬಂಗಾಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿದ್ದ್ವಿ ಅವರೇ. ‘ಸುಳುವ ಹೊಳವು’ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಥಮ ಹರಟೆ ಅಂಥಾಲಜೆ. ಗಣಭಾರತೀಯ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಹೊಟ್ಟಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಒಂದು ಕಾದಂಬರಿ ಸ್ವಧೇರ್, ಲೇಖಿನ ಸ್ವಧೇರ್ ಏಫ್‌ಡಿಸಿದ್ದೂ ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೇ. ಗಣಭಾರತೀಯ ಅನೇಕ ಲೇಖಿಕರು ಸೇರಿ ಒಂದು ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದ ಫಲವಾಗಿ ‘ಶೋ’ ಕಾದಂಬರಿ ಬಂತು. ಜನಪ್ರಿಯ ಲೇಖಿಕರಿಗೇ ತಗಲಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಹೊಸ ಹೊಸ ಲೇಖಿಕರನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅವಮ ಪರಿಚಿತ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ, ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ, ಬಿಡಿಮುತ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕವನ, ಗಂಭೀರ ಲೇಖಿನಗಳು, ‘ಮನ್ವಂತರ’ ಪ್ರಕಾಶನದ ಮೂಲಕ ಗಂಭೀರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಚರ್ಚೆ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜಿ.ಬಿ. ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

“ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಚಂದಾದಾರರಿದ್ದರು?”

“ಪ್ರತಿ ಪ್ರಸ್ತರಕದ ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದರೂ ಮೊದಲ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಹೆಚ್ಚು ಚಂದಾದಾರರು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗದಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವರದ ನಂತರ ಚಂದಾದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦ರ ವರೆಗೂ ಏರಿತು. ಈಗ ಸುಮಾರು ಗಳೆಂದ ಜನ ಕಾಯಂ ಚಂದಾದಾರರಿದ್ದಾರೆ.”

ಚೆಂದಾದಾರರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುವಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಳ್ಳಾಟಿಕೆರುಲ್ಲೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತರುಣರು ಹಿರಿಯರ ಕೆಲ್ಲಾ ತಪ್ಪಿಸಿ ಚಂದಾದಾರರಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೂ ಯಾರ ಮನೆಯಿಂದಲೂ ಕತ್ತು ಹಿಡಿದು ದಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡ ಅನುಭವ ತಮಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತ್ತಾರೆ! ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಅನುಭವ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಆದನ್ನು ಕೂಡ ಮರಸುವಂಥ ಹೃದಯಸ್ತರ್ತಿ ಅನುಭವ ತಮಗೆ ಬಂದಿದ್ದನ್ನು ಜೋತಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹುಬ್ಬಿಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಡೆ ಒಬ್ಬರು ಚಂದಾದಾರರಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಚಂದಾದಾರರ ಹಾಗೆ ಅವರು ಕೂಡ ಶಿದ್ದರಿ ಚಂದಾದಾರರೇ. (ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಪ್ರಸ್ತರಕಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟು ಹಳೇ ವರ್ಷದ ಚಂದಾ ವಸೂಲ್ಯಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ರೂಢಿ.) ಒಮ್ಮೆ ಚಂದಾ ವಸೂಲ್ಯಾಡಲು ಆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯೊಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದಳು. ಸರಿಯಾಗಿ ಮುಖಿ ನೋಡದೆ ಯಜಮಾನರಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಜೋತಿಯವರು ಕೇಳಿದರು. ಆ ಮಹಿಳೆ ಗದ್ದರಳಾಗಿ “ಇಲ್ಲ, ಅವರು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಚಂದಾ ಬಾಕಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನಾನು ಬದುಕಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ನಿಮ್ಮ ಮಾಲೆಗೆ ಚಂದಾದಾರಳಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಸ್ತರಕಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಹಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ,” ಎಂದಳು. ಇಂದಿಗೂ ಅವಳು ಚಂದಾದಾರಳಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಳೇ.

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ವಿವಾದಾಸ್ತಿದ ಪ್ರಸ್ತರಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಎಂದೂ ಅಂಜಿಲ್ಲ, ಪ್ರಥಮ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀರಂಗರ ‘ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸ್ವಷ್ಟಿ’ ಕಾದಂಬರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೋಲೂಹಳೆ

ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಅನೇಕ ಚೆಂದಾದಾರರು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಚೆಂದಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವರದೂ ಅಪ್ಪು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ಅನ್ನಿ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಹೋಗಿ ಚಪ್ಪಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ! ಈಚೆಗಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ ‘ಸಂಸ್ಕಾರ’ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಗಲಿಬಿಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನೇನಪಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನಂದ ಕಾಮತರ ‘ನಾನೂ ಅಮೇರಿಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ’ ಮತ್ತು ‘ವಂಗದರ್ಶನ’ ಇವರಡೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಇಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತವೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ಬಿ.ಜಿ.ಎಲ್. ಸ್ವಾಮಿಯವರ ‘ಕಾಲೇಜು ರಂಗ’ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರೋಷ್ ಎಬ್ಬಿಸಿತು – ಅದೂ ಮದ್ರಾಸ್ ಕಡೆಯಿಂದ.

ನಾನು : “ಲೇಖಕರೂಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವವೇನು?”

“ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಲೇಖಕರೂಡನೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ತುಂಬಾ ಹಾದಿಕವೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತರಗಳಿಗೆ ಪಸ್ತುವನ್ನು ಇತರೆ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮೂಲವನ್ನು ಸ್ವರಿಸಲು ಮರೆತು ತುಂಬಾ ಸಂಕೋಚ ಪಡುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬ ಲೇಖಕರಿದ್ದಾರೆ. ಇಬ್ಬರು ಲೇಖಕರು ಮೂರನೇ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಕೃತಿಚೌರ್ಯದ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಮೂರನೇ ಕಡೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಂಗತಿ ಮತ್ತಾರಿಂದಾದರೂ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮೋಚನ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದದ್ದುಂಟು!”

ಆದರೆ ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ಹೆದರಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ ಲೇಖಕರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿ ಮುದ್ರಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಂದ ಒಂದು ಕರುಣಾಜನಕ ಪತ್ರಬಂತು. ‘ಪ್ರಸ್ತರ ಪ್ರಕಟವಾದರೆ ನನಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಹೊರತು ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ’ ಅಂತ. ಜೋಶಿಯವರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ನೋಡುವಾಗ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಹೀಡಿತಳಾದ ಆ ಮಹಿಳೆ ಅದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದು ಯೋಚನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಮನೆಯವರಿಗೆ ಅದರ ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಿದರೆ ಅವಳ ಬದ್ದಕೇ ಅಸಹನೀಯವಾದೀತೆಂಬ ಪ್ರಚ್�ೇ ಆಮೇಲೆ ತಾನೇ ಅವಳಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರು ಹೋಗಿ ಅವಳ ಅತ್ಯೇಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿ, ಅಂದದ್ದು ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸ್ತರದ ಮುನ್ನಡಿಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಪ್ರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಆ ಸಂಸಾರ ಒಡೆಯದೆ ಅವರು ಈಗಲೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನೆ ಹೊಂದಿದರೆ ಹೊಸ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಮನ್ವಾಕ್ಷರ ದೊರೆತಂತೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟು ಗೌರವ ಮಾಲೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೇ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಜಿ.ಬಿ.ಯವರು ಕೊರಗುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶನ ಉದ್ದೋಷದಲ್ಲಿರುವ ಮೇಲಾಟ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ, ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಟ್ಟೇ ಉತ್ತಮ ದರ್ಶಿಯ ಪ್ರಸ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನವರ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಬಲ ಈಚೆಗಿನವರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಅಪಾರವೇಗದಿಂದ ‘ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ’ದ ಫ್ಯಾಶನ್ಸ್‌ಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅವರು

ಉಹಿಸುತ್ತಾರೆ. “ನಮ್ಮ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಅತ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅವೇ ಅವರ ಹೊನೆಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಆದವು. ಈ ಏಕಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಪ್ರತಿಭೆ ನನಗೆ ತುಸು ಸೋಚಿಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ.”

ಈ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಹಿತಕರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನೂ ಜೋಶಿಯವರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತುಂಗಭದ್ರೀಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಸ್ತುಕಗಳ ಭಾಷೆ ಅಥವಾಗುವೆದಿಲ್ಲಿಂದು ಹಳೇ ಮೈಸೂರವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾದು ಈಗ ಅಪರೂಪವಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಹಳೇ ಹೊಸ ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಯ ಚಂದಾದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಈಗ ಸಮಸ್ಯಮಾಗಿದೆ. ಮಾಲೆಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಲೇಖಕರ ಪ್ರಸ್ತುಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ‘ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ರೇಖಿಸುವ ಮೂರು ಬೃಹದ್ ಭಾಗಗಳನ್ನೊಂದ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಟನೆ. ಕೇತೀನಾಥ ಕುರ್ತಾಕೋಟಿಯವರ ವಿಮರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದನ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಥವಾಣಿ ಹೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಎಪ್ಪತ್ತರಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಜಿ.ಬಿ. ಜೋಶಿಯವರ ಕಾರ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ರಮಾಕಾಂತ ಜೋಶಿಯವರು ಪಾಲುಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಃ ಜಿ. ಬಿ. ಯಾವ ಅಥವಾ ದಲ್ಲಿನಿವೃತ್ತರಾಗಿಲ್ಲ. ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಹಲವು ಕುತ್ತಗಳನ್ನು ದಾಟಿಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಇನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ‘ಜಡಭರತ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಅವರು ‘ಧರ್ಮಸೇರಿ’ ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಕೆಳಗೆಯೇ ಬರೆದರು. ಅನಂತರ ಅವರು ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ‘ಮೂಕಬಲಿ’ ಮತ್ತು ಹೋದ ವರ್ಷ ಪ್ರಕಟವಾದ ‘ಆ ಉರು ಈ ಉರು’ ನಾಟಕಗಳು ನಷ್ಟಪರಂಪರೆಯವಲ್ಲಿದಿದ್ದರೂ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ರಂಜಿಸುವ ಒಳ್ಳೆ ನಾಟಕಗಳು. ಇನ್ನೊಂದು ನಾಟಕ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರಲಿದೆ.

ಜೋಶಿಯವರು ಆಕ್ಷರಶಃ ಕನಸಿಗರು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೀಯವರು ಅವರ ಕನಸುಗಳ ವೈಶಿರಿಯಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ಅವರಿಂದ ಉಕ್ಫಿತರಾದರಂತೆ. ತಮಗೆ ಬಿದ್ದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಮರು ದಿನ ನಿಷ್ಕಳವಾಗಿ ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದ್ದು ಅವರ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಾಮಧ್ಯ. ತಾವು ನೇಲದಿಂದೆದ್ದು ಹಾರುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬೀಳುವ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕನಸಂತೆ. ತಮಗೂ ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರಿಗೂ ಬರಲಿರುವ ಜಾಡ್ಯ - ಅಪಾಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಮುಂದಾಗಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಿವೆ. ಚಿರತೆ ಏರಿ ಬರುವುದು ತಮಗೆ ಬರಲಿರುವ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಮುನ್ನಾಜೆಯಾಗಿದೆಯಂತೆ. ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು ಒಡೆಯುವುದನ್ನೂ ಅವರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಗಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕೆಲ ಕನಸುಗಳನ್ನು ‘ಜಡಭರತನ ಕನಸುಗಳು’, ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಣಾರ್ಥಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕನಸುಗಳು ಹಿತಕರವಿರಲಿ ಭಯಂಕರವಿರಲಿ ಅವು ತಮಗೊಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಂದಿವೆಯೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯ ಕನಸು ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೇ! ಅದು ಸಾಧನ ಕನಸೇ ಸರಿ.

ಗಳಿ. ಮಿತ್ರ ದ. ಬಾ. ಕುಲಕರ್ನೀಂ

ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕುಲಕರ್ನೀಂಯವರನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಕಂಡು ಬಹುಶಃ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ವರ್ಷವಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರ ಗಾಢ ಮೃತ್ಯಿ ಉಂಟಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಅವರ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯತೋಡಿದೆ. ಕೆಲ ಪ್ರಾಟ ಬರೆದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ‘ಮುಗಿಸಬಿಡಿ’ ಎಂದರು. ನಾನು ಮುಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ‘ಇನ್ನೂ ಪರಿಚಯ ಸಾಲದು’, ಎಂದೆ. ‘ಪರಿಚಯ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ’ ಎಂದರು.

ಆದು ನಿಡವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಿತು. ನಾನು ಆದನ್ನು ಮುಗಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲ ಇನ್ನೂ ಪಕ್ಷವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮುನಾದೆ.

ಹೋದ ವರ್ಷ ಅವರ ತರುಣ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಬರೆದು, ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದೇ ನೋಡಿ ಎಂದು ಹೊಟ್ಟಿರು. ನೋಡಿದೆ. ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆದನ್ನು ಮರಳಿಸಿದೆ. ‘ದ. ಬಾ. ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಕಾಲ ಇನ್ನೂ ಪಕ್ಷವಾಗಿಲ್ಲ’ ಎಂದೆ.

ಪಕ್ಷವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ?

ಹೇಗೆ ಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದೀತು? ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ತಿಲತಪ್ರಣಾವನ್ನೇ ಹೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೈ ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಗುಟುಕು ನೀರು ಕುಡಿಸಲು ಹೇಗೆ ಒಟ್ಟೀತು?

ದ. ಬಾ. ಕುರಿತು ಬರೆಯ ಕುಳಿತರೆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳ ಸಂತೆ ನೆರೆದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅವಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಪರಿಚಯ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ’ ಎಂದು ಅವರೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೊಟ್ಟಿದ್ದರಲ್ಲ!

ಗಳಿಂದ ಇರಬೇಕು. ನಾನಾಗ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜವಳಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಕೂನ್ನಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಿತಿ. ಕೆಲ ಕವನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು. ಮುಚ್ಚಂಜೆ ಗ್ರಾಮ ಲೈಟಿಗೆ ಪಂಪ್ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬೆನ್ನ ಮೇಲೊಂದು ಪ್ರಸ್ತುತದ ಚೀಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಾಲ್ಯ-ತಾರ್ಯಾಗಳ ಹೊಸಲಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದು ‘ಅಚಾರ್ಯ’ರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂತು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಕಡೆಗೊಂಡ್ಲು ಶಂಕರಭಟ್ಟರ,

‘ಯೌವನವೆನ್ನಲೆ
ಮದವಿಲ್ಲದ ಮನ
ಶೈಶವವೆನ್ನಲೆ ಕವಡು ನಗೆ’

- ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ನೇನಪಾದವು. ಅವರೇ ದ. ಬಾ. ಅವರು ‘ಜಯ ಕನಾಟಕ’ದ

ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ನಾನು ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯತ್ತ ಕರೆದೋಯ್ದೀ. ಆದರೆ ಖಿಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ. ಖಿಂಡಿತವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುಖ ಮತ್ತು ಆ ಹಾವ್ಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಜೋಡಣೆ. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಆ ಮುಖವನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆ ನಸು-ಹುಸಿನಗೆ, ಕೆನ್ನೆಗೆ ಬೀಳುವ ಆ ಗುಳಿ, ಆ ನಿಷ್ಣಳ್ಳುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸನ್ನ ಪಾರದರ್ಶಿಸುವ ಹಣೆ. ಅವರೂದನೆ ಇಷ್ಟತ್ತೊಂದು ವರ್ಷದ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕದ ನಂತರವೂ ದ. ಬಾ. ಮುಖ ಬದಲಾದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದೇ ನಗೆ, ಅದೇ ಬಗೆ. ಅನುಭವವಾಗಲೀ ನಿರಾಶೆಗಳಾಗಲೀ ಅವಗಳನ್ನು ವಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ನರೆತಿತ್ತು ಮಾತ್ರ. ಅವರು ಜೀವನದಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯರು ಹೇಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ‘ಕಲಿ’ಯಲ್ಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ‘ಮದವಿಲ್ಲದ ಮನ, ಕವಡು ನಗೆ’ಯ ಹೊಸಲಲ್ಲೇ ಉಂಟಾದರು.

ದ. ಬಾ. ಪರಿಚಯ ಮೊದಲು ನನಗಾದಾಗ ಅವರಿನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೊಂದು ದಿನ ಅವರು ಒಮ್ಮೆಂದೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದರು. ಆದು ‘ನಾ ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮೆ’ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರದೊಡನೆ. ನಾನು ಅದನ್ನು ಓದಿ ಮುಗ್ಗಾದೆ. ನೇರವಾಗಿ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಲುಪುವ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವಿಮನಸ್ಸು ಗಡ್ಡವಷ್ಟು ಗಡ್ಡತ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಶಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂಥು ‘ಇಂದಿಗೂ ಬರಬೇಕಷ್ಟೇ. ಗೌರಮ್ಮೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೋದಬಲ್ಲವರಾದರೆ ತಾವು ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೇನೋ!

೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ದ. ಬಾ. ಗೂ ನನಗೂ, ಪರಿಚಯ ಮೃತ್ಯಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಘನಿಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಈಗವರ ಮೃತ್ಯು ತುಂಬಿತ್ತು. ಪ್ರಾಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಗೌರಮ್ಮೆನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ನಂತರ ಅಲ್ಪಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ಲೇಖಿ ಬರೆದು ಅಮೃತತ್ವ ಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀರಾ ಎಂದೆ ನಾನು. ಬರೆಯಲಾರೆನೆಂದಲ್ಲ - ಇನ್ನೂಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಬರೆಯಲಾರೆ ಎಂದರು. ನಿಜ ಒಂದೇ ಕಣ್ಣೆ ಒಬ್ಬನಿಗೇ ಎರಡು ಸಲ ಕಾಣಲಾರದು.

ಆದರೆ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಬರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಚಿಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವರ ಸ್ವಫಿಧಾವಕ್ಕೂ ವೃತ್ತಿಗೂ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಎಂಬುದು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು; ಅದರಲ್ಲಿ ‘ಚಿತ್ರ’ ಎಂಬುದನ್ನೇ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ - ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ - ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರ ಧುತ್ತೆಂದು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಕೆಲ ಕುಂಚಾಫಾತಗಳಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರೋಟ್ರೆಚ್ ಚಿತ್ರ ಬರೆದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುವ ಚಿತ್ರಕಲಾವಿದನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳ ‘ಪಾತ್ರ’ರು ಕೆಲವರು “ನೀನು ನನ್ನ ಬಹಿರಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದೀ. ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಆಕ್ರೋಷಿಸಿದರಂತೆ. ದ. ಬಾ. ತಮ್ಮ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಅರ್ಥ ಒಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಕಲಾವಿದ. ಕಲಾವಿದ ಎಂದೂ ಬಹಿರಂಗದ ಅಧಿವಾ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರೋಟ್ರೆಚ್‌ಎಂಬರನಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಪಾತ್ರ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ. ಆತ ನಿಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ನೈಜ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲ; ತನ್ನಂತರಂಗದ ಬಣ್ಣದ ಗಾಜಿನ ಮೂಲಕ ತಾನು ಕಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು. ದ. ಬಾ. ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ. ಅವರು ಬರೆದುದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯವಲ್ಲ, ಚಿತ್ರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಪಾತ್ರದ ಅಂಶವೆಷ್ಟೇ ಅಷ್ಟೇ ದ. ಬಾ. ಅಂಶವೂ ಸೇರಿದೆ. “ಕಲಾವಿದ ತನ್ನನ್ನ ತಾನು ಪ್ರಕಾಶಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ”.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ಮೂರ್ಚಿಸಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಯ, ಸೈಹ ಇಲ್ಲದ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲಷ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾದವನು ತನ್ನ ವಸ್ತುವನ್ನು ‘ಅನತಿದೂರದಿಂದ’ ನೋಡಬೇಕು. ಅನತಿ ದೂರದಿಂದ, ಅನತಿಸಮೀಪದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡರು; ಮಾನಸಿಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮುದ್ರಾಗಳಿಗೆ ಬರೆದರು. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸೇವೆಗೆ ದೂರತ ಫಲ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾಂಡಾರಿ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಹದಿನೇಳು ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಸರಸ್ವತಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು – ಎತ್ತಲು ಕಷ್ಟವಾದ ಟ್ರಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಹೊತ್ತು – ಎಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ಎಲ್ಲಿ ಸಮೈಳನ, ಎಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಕಾಲೀಜು, ಎಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು – ಎಂದು ಕನಾಟಕವೆಲ್ಲ ಅಲೆದರು. ತಂದ ಪ್ರಸ್ತುತಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಭಾವನಾಭರಿತವಾಗಿ ಓದಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಮುಕ್ಕಾಲು ವೇಳೆ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಮರಳಬೇಕಾದರೂ ಕಾಲು ವೇಳೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾರಿದರು. ಕನ್ನಡ ಸರಸ್ವತಿ ಅವರಿಗೇನು ವರ ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ, ಕಾಳಿ ನಾಲಿಗೆಯೆಳಿದು ಶ್ರೀಕಾರ ಬರೆದಳಂತೆ. ಇವರ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಶಾರದೆ ತನ್ನ ಕುಂಚವನ್ನು ತಗಲಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಒಂದು ಎತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದು ಜಾಖನಪಡೆದು ಮುಂದೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಸೀಮಾಪ್ರಾಯವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಜಯತೀರ್ಥರಾಗಿ ಜನ್ಮಿತಾಳಿತಂತೆ. ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕನಾಟಕದ ಮರಾತಿ ಸಂಸಾರವಾದ ರಾಮದುರ್ಗದ ಮುದೇನಕೊಪ್ಪದ ಶಾನುಭೋಗ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಗಣಗಣಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವಶಯಿಸಿದ್ದ ಬಲು ಸುತ್ತು ದಾರಿಯಿಂದ. ಅವರ ಸೋದರಮಾವ ಚೆಳಕಿ ಗೋವಿಂದರಾಯರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟುಹಿಡಿದು, ಅವರು ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಧಾರವಾಡದ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ, ‘ಜಯ ಕನಾಟಕ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ “ಹಳ್ಳಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿ?” ಎಂದು ಬೇದು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರದಿದ್ದರೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಚೊಚ್ಚಲು ಮಗನಾದ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ತಂದೆಯಂತೆ ಶಾನುಭೋಗನಾಗಿ ಕಂಡಾಯ ವಸೂಲಿ, ಸರ್ವೇ ನಂಬರು, ಗಡಿ ತಂಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೇ ಜೀವನ ಸವೇಯುತ್ತಿದ್ದನೇನೋ. ದತ್ತ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಮುಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ. ಮುಂದಿನ ಓದಿಗೆ ದಾರಿಗಣದೆ ಕಾಲ ವಂಚನೆಗಾಗಿ ಚೆಳಕಿಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಸ್ತುತಗಳನ್ನೊಳ್ಳಿದಿದ. ಪ್ರಕಾಶನ ವ್ಯತ್ಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿದ ಮಾವನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಭಾರವಾಹಕನಾಗಿ ಅನೇಕ ಉಂಟಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ಜನರನ್ನು ಕಂಡ. ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತಭಾಂಡಾರಿಯಾದ. ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಹಿರಿಯರ ನಡುವೆ ಮರಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಗಿ ಕೆಲ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ. ಅನಿಮಿತ್ತ ಸೈಹಿತ್ಯಯಾಗಿ ದೊರೆತ ಕೊಡಗಿನ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬಳ ಅಕಾಲ ನಿಧನದಿಂದ ಉತ್ತರಣ ಭಾವಾವೇಗಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ‘ನಾ ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮ’ ಬರೆದ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಿದ್ಧಹಸ್ತ ಎಂದವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದ. ಪ್ರಕಾಶಕಾಗಿ ಗೌರಮ್ಮನ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ; ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಕೈವಾರಿಯಾಗಿ ಲೇಖಿಕೆಯರ

ಕಥಾಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ. ಅನುತ್ತರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ. ವಿಮರ್ಶೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನೋದದಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಥೆಯೇ ಪ್ರಚಿಂಧವೈ ಅನುಭವವೈ ಯಾವ ಕಟ್ಟಪಾಡಿಗೂ ಸಿಲುಕದ ಬಿಲು ಮೋಹಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದ. ಕಾದಂಬರಿಯೊಂದನ್ನು ಬರೆದ. ಇಪ್ಪತ್ತೆ ದರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದ. ಏಡು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾಗಿ ನೆಲುವತ್ತೇಳರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಹೇಳದೆ ಹೇಳದೆ ಹುಲ್ಲುಚ್ಚಿದ. ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಇಪ್ಪರಲ್ಲೇ ಮುಗಿದಿತು. ಹೌದು, ಇದಕ್ಕೆ, ಅನೇಕ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ, ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ; ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತು ವಿಶೇಷವೇನನ್ನು — ಹಣವನ್ನಂತೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಕಪೂರವೂ ಉರಿದುಹೋದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಉರಿಯವಾಗ ಒಂದಷ್ಟು ಗಮಗಮ ಮಾತ್ರ. ಉರಿದುಹೋದ ಮೇಲೆ ಬೂದಿಯಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಲೀಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಉರಿಯವಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಆ ಗಮಗಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆತಾರು?

ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಉರಿದರು — ಬದುಕುತ್ತಲೇ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಉರಿದರು. ಆದರೆ ಕಪೂರದಂತೆ ಉರಿದರು. ಹೊತ್ತಿದ ಕಪೂರವನ್ನು ಬೇರಳಿಂದೆತ್ತಿ ಬೇರೆಡೆ ಇಡಬಹುದು. ಆದೊಂದು ತರಹದ ಬೆಳ್ಳನ್ನು ಉರಿ, ಬಿಸಿ ಉರಿಯಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟಿದವರನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕೆಂಡವಲ್ಲ ಅದು. ಅವರ ‘ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಭಾಂಡಾರ’ದಲ್ಲಿ ‘ಚೋಳ’ ಆಗದ ದಿನಗಳೂ ಇದ್ವಾ. ನಾನು ಆವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಬಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ಯಾವ ಮಂಗಳವಾರವೂ ಆವರಿಗೆ ಸಂತೇ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿದ್ದರನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜನ ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರು ಇದ್ದ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾರು ಆಸನಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ನಿಂತು, ದತ್ತವ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ‘ಪ್ರಕೃಟಿ ಗಿರಾಕಿ’ಗಳೇ ಎಲ್ಲ. ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಪ್ರಸ್ತರ ಕೊಳ್ಳುದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳು. ಇವರ ರಭಸದ ಚಚೆಯ ನಡುವೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ಧ್ಯೇಯಶಾಲೆ ಹಳ್ಳೀ ಗಿರಾಕಿ ತಲೆ ಹಾಕಿ, ‘ಗುಲೇಬಕಾವಲಿ ನಾಟಕ ಪತೇನ್ನಿ’ ಎಂದೋ, ‘ಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತ ಒಂದು ಕೊಡ್ಡಿ’ ಎಂದೋ ಕೇಳಬೇಕು. ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಅಚ್ಚ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲಿರಬೇಕು? ಅದಕ್ಕೇ ಅವರು ‘ಮಾರಾಟವಾಗದ ಪ್ರಸ್ತರಗಳೇ ಸಾಹಿತ್ಯ’ವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕೃಟಿ ಗಿರಾಕಿಗಳು — ನಾನೂ ಆವರಲೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದೆ — ತುಂಬಿರುವುದು ಬೇರಾರಿಗಾದರೂ ಕೋಪ ಬರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಅವರ ದೊಡ್ಡಣಿ ಪ್ರಹಳಾದರಾಯರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದತ್ತನ ಈ ಅವ್ಯವಹಾರಿಕತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದೂರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದತ್ತನಿಗೆ ಅದರ ಪರವೆಯಿಲ್ಲ. ಮಂದಿ ತುಂಬಿದ್ದರೇ ಬಹಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಇದೆ ಅಂತ ತಿಳಿದು ಹೆಚ್ಚು ಉದ್ದರಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ — ಎಂದವರು ನಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ನಗೆಯೇ ಅವರ ಬಾಳಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ತಮ್ಮ ಅತ್ಯತ್ಯಂಟ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಅವರು ಇನ್ನಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವುದೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರಿಗೋ ಬಂದ ಕಷ್ಟವೆಂಬಂತೆ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದುಃಖಗಳು ಅವರ ಕೈಲಿ ‘ಬಾನ್ ಘಾಯ್ರ್’ಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ನಾನರಿಯೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಭೂತಗನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯವವರೇ. ಆದರೆ ದತ್ತನಿಗೆ ತನ್ನ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಏನಾದರೊಂದು ವಿನೋದಾಸ್ತದ ಅಂಶ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದ್ವೇಷವೆಂಬ ಪದಾರ್ಥದ ಪರಿಚಯವೇ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲ. ತಮಗಿಂತ ನಂತರ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವರು ಇಂದು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿರುವಾಗ ತಾವು ಬಡತನದ ಕೋಟಿಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅವರಲ್ಲಿ ಮತ್ತುರವನ್ನಾಗಲಿ ಕಹಿತನವನ್ನಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾಡನ್ನು ಮಂದಿಯ ಪಾಡಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ತಾನೇ? ತಮ್ಮ ಬಡತನಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದರೇ ತಾನೇ? ತಮ್ಮ ಬೀಳಲಾಗಿದ್ದ 'ಸ್ವಂತ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆ'ಯ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಅವರು ನಾಡಿನ ಆತಿ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೂಡ ಯೋಚಿಸುವಿಲ್ಲದೆ ಆಮಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಉಣಿವನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಉಪಕಾರದ ಅಧಿವಾ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ವಿನಾ ದೃಸ್ಯೇನ ಜೀವನಂ'.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಅವರ ಮನೆ, ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಿತೀಗಳಿಗೆ ಬಿಡಾರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆ ಹೇಗೋ ಮನುಷ್ಯ ಹಾಗೆಯೇ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯೆ ಬಾರದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚಣೆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಿರುವುದು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಇಂದಿನ ಕೆಲವೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ - ಏಹೀನ ಸಾಹಿತೀಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ, ದತ್ತನಿಗೆ ಹೊರತು. ವಿಲಾಯತಿಯಿಂದ ಮರಳಿದ ಸಾಹಿತೀಗಳ ಸಂಗಡ ಕುಳಿತು ಅವರು ಯಾವ ನೈಚ್ಯನುಸಂಧಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಕೆಲವರ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ನೈಚ್ಯನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ತೆಗಳಿಕೆಗೂ ಅವರು ಪರಿವರ್ತಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇಂಥ ಉಚ್ಚತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾದಿಕ ಪ್ರಶಂಸಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದಿದ್ದರೇ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ಯಾಯವಾದಿತ್ತು.

ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರು ಬರೆದ ಪದಾರು ನೂರು ಪ್ರಯಗಳ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಜನ ಹಾಕಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಕರುಬಿನ ಕುರುಹು ಕಾಣಿಸದು. ಅವರ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ದನವನ್ನು ಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವ ಹುಲಿಗಳ ಹಾಗೆ - ಏನೆನ್ನೋಣ - 'ನಿರುಪದ್ರವಿ'ಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ : ನಿರುಪದ್ರವಿಗಳು - ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ದ. ಬಾ. ವ್ಯಕ್ತಿಬಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ 'ಪಾತ್ರ'ಗಳ ಮೇಲವರು ನಗೆಯ ಚೂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಂಟು; ಆದರದು ಕರುಬಿನ ನಗೆಯಲ್ಲ, ಕೌತುಕದ್ದು. ತಮ್ಮ ಮೇಲೆಯೇ ಅವುಗಳನ್ನವರು ಹಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲ - ತಾನೊಬ್ಬ 'ಸಕ್ಷೇಸಾಫ್ಲಲ್ ಫೇಲ್ಯಾರ್' ಎಂದು!

ಜಗದ ಕುಂಟುಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಿದ ಕುರುಡರಲ್ಲಿ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ. ಆದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು, ಕೌತುಕದಿಂದ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರಲ್ಲಿ ಅವರು. ಜಗತ್ತಿನ 'ಸಮತೋಲ' ಕೆಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಕೆಟ್ಟುಹೋದಿತ್ತು. ಇದರ ಒಂದು ಪರಿಣಾಮ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಕುಂಟುಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕಂಡೂ ಅವನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅವರನ್ನು ಅವರ ಸಾಹಸಭಾವ, ಪ್ರಯತ್ನ ಭಾವ, ದೀಘಾ ಯೋಜನೆಯ ಅಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಅಭಾವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಜರೆದುದುಂಟು. ಈ ಅಭಾವಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನವರು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚೆನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾಡಲು ಇಳಿದಾಗ ಪರಿಣಾಮವೂ ಹಿತಕರವಾಗಲಿಲ್ಲಂದು ಹೇಳಲು ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಣಕ್ಕೆ ಕೆಲ ಕಾಲ ಮುಂಚೆ ಅವರೊಂದು 'ಭಾರಿ' ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಾಹಸಕ್ಕಿಳಿದರು. ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇತರರಿಂದ ಕೊಂಡು

ಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತಾಲಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದರ ಹಣ ಬರುವದು ಎಣೆಕೇಮೀರಿ ತಡುಗಿಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಹೊಡಕಿಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿತು. ಸಾಯುವ ಒಂದೆರಡು ತಾಸು ಮುಂಚೆ ಹೂಡ ಅವರು ತಮ್ಮನೊಡನೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅಧ್ಯಾಪ್ತ ಅವರ ಸಾಹಸವನ್ನು ಸೈರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಸ್ತಾಕಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಹೊಂಡಿದ್ದೀರಿ, ಓದುವದಿಲ್ಲವೇಕೆ? ದೃಷ್ಟಿವೈಶಾಲ್ಯ ಬರುತ್ತದಲ್ಲ ಎಂದೋಮ್ಮೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. “ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನದಿಂದ ಮಾರಲು ನನ್ನಿಂದಾಗದು” ಎಂದು ನಷ್ಟರು! ಇಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಚೆಟುಕು ಟೀಕೆ ಇದು.

ನಗೆ! ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ನಗೆ! ಎರಡೇ ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ಹಲ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಆದು ಬೀಳಲಾದುದರಿಂದಲೂ ಮಾಲಕರು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಉಂಟಾರ ಹೊರಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳೇ ಮನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಚೆಕ್ಕೆ ಜೀಬಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸಬಲ್ಲದೆಂದು ಹಿಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಎಂದಿನ ಆಶಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿ, ಈ ಮನೆಯ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾದ್ವಿತೀಪ ಇದೆ (ಹಿಂದಿನದರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ). ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬರೆಯಬಲ್ಲೆ ಎಂದು ಮನೆಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಕೆಲಕಾಲದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಲವಾಗಿತ್ತು.

ಬರೆದರು ಹೂಡ. ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಮೊದಲಿನವರೆಗೆ ಬರೆದರು. ಪುಟ ಮುಗಿಯಿತು, ಲೇಖಿನವೂ ಮುಗಿಯಿತು, (ಸ್ಕೃಶಾನದ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಮುಗಿದಿತ್ತಂತೆ). ಕೆಳಗೆ ಗೆರೆ ಹೊಡೆದರು : ಸಹಸಾ ಫೌಂಟನ್‌ಪೇನ್ ಕೈತಪ್ಪಿ ಬಿತ್ತು. “ಈ ವರೆಗೆ ಪೇನ್ ಕೈತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಈಪೋತ್ತೇಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು?” ಎಂದರು, ಯಾವುದೋ ಕುಶಂಕೆಯಿಂದ. ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರ ಕೈ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ಮುನ್ನಾಚನೆಯಿದ್ದಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಈಗ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಸುವೆ ಕಾಣಿಸಿದ್ದ ಎದೆ ನೋವು ರಾತ್ರಿ ಗಳಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಹೊಟ್ಟೆ ತಳಮಳಿಸಿ ವಾಂತಿಯಾಯಿತು. ಈಗ ಆರಾಮವಾಯಿತು ಎಂದರು. ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲೇ ಮತ್ತಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಮುಲುಗಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರಶಃ ಅಬಲೆಯಾದ ಹಂಡತಿ, ಅನುಭವ ರಹಿತರಾದ ಮಕ್ಕಳ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಕಣ್ಣನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಗಾಗಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮಂದಿರು ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಬಹಳ ಜಾಸ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೇಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಬಂದ. ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಓಡಿದ. ಆದರೆ ಆ ಕೊಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಡಾಕ್ಟರರೇ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯರು ಬಂದಾಗ ಕೈಮೀರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯೋಳಿಗೆ ಅವರು ಇದ್ದರ್ದನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಅವಸರದ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಹೋದವರ ಹಾಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ನನ್ನ ಕಾಣಲು ಮರುದಿನವೇ ಹುಬ್ಬಳಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದಿದ್ದರಂತೆ. ಆದರೆ ಯಂತೆ ಒಂದು ಬೇಡಿದಾಗ ಭಿಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಲಾದೀತೆ?

ಇಟಲಿಯಿಂದ ಮರಳಿದ ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರನ್ನು ತಮ್ಮ ‘ಹೊಸ ಮನೆ ತೋರಿಸಲು

ಕರೆದೇಯಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರು ಮನೆ ನೋಡಿ, “ಇಲ್ಲಿ ಏನನುಕೂಲ ಅಂತ ಈ ಹೊಂಪೆಗೆ ಬಂದಿರಿ” ಎಂದರಂತೆ. “ಪನಿಲ್ಲೆಂದರೂ ಸ್ವಶಾನ ಹತ್ತಿರ ಇದೆ” – ಎಂದು ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ನಷ್ಟರಂತೆ.

ಖಾವಿನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹಾಸ್ಯ! ಅಸ್ತು ದೇವತೆ ಅಸ್ತು ಎಂದಿತೆ?

ದ. ಬಾ. ವಿರಚಿತ : ‘ಹಕ್ಕಿನೋಟ’ಕ್ಕೆ ಪಾವೆಂ. ಬರೆದ ಮುನ್ಮಡಿ

ಒಮ್ಮೆಯಾಗಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಮಾತ್ರ ತುಸು ಕುಂಟುತ್ತ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮೂರೋ ನಾಲ್ಕೋ ಜನ ಮಾತ್ರ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಒಬ್ಬರು.

ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳೆಂದರೆ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲ. ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನ ಜೀವನದ ಫೋನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಆದ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರವು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಕಡೆಗೆ ನೋಟವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅದರ ನಾಯಕನಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಲ್ಲದವನೂ – ಏಕೆ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದವನೂ – ಬರೆಯಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಕಾರನು ತನ್ನ ನೇರವಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಬರೆಯತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ನಾಯಕ ಎಂದು ಹುಟ್ಟಿರ, ಎಂದು ಯಾವ

ದತ್ತನ ನೆನಪು

ನಾನಳುವೆನಿಲ್ಲ ದತ್ತನಿಗಾಗಿ, - ಯಾವನಿಗೆ
ಅಳುವೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ದೂರವಾಗಿತ್ತೋ ಆವಗಾಗಿ
ಅಳುವುದೊಂದಪಣಾರ... ಆವನೆಂದೂ ರೋದನಕೆ
ಮಟ್ಟಲಿಲ್ಲಂಬಂತೆ ಬಾಳಿದನು; ಕಡು ಮಾಗಿ -
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಡಲೊಲ್ಲಾದುದೊಂದು ಹೂವಾಗಿ
ತಾಳಿದನು. ದುಃಖಗಳ ವಿಧಿ ಆತನಂಶಕ್ಕೆ
ಕೊಳಗ ಕೊಳಗವೆ ಅಳಿದು ಹೊಟ್ಟಿದ್ದರೇನಾಯ್ತು?
ನಗುವೆಂಬ ಸಹಚರನನವನಿಗೆ ಗಂಟಿಕ್ಕೆ
ಕಳಿಸಿದ್ದ. ನಾನಳುವೆನಿಲ್ಲ - ಆದರೂ ಆತ್ಮ
ನೋಡಲೇ? ದತ್ತನಿಗೆ ನಾನೆರೆದ ಹಸಿಹನಿ,
ಬೆಳಗಿನೆಳಹುಲ್ಲಿಸಳ ಮೇಲಿರುವ ಮನೆಮನ
ಇಗಿ ಮಾರ್ಪಡಬಹುದೆ? ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅನಿಸುವುದು
ದತ್ತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಹುಟ್ಟುವ ಪಾರಿ-
ಜಾತ ರೂಪದಲ್ಲಿ - ಆದು ತಾನೆ ನಗುನಗುತ
ಲುರುಳುವುದು; ಭಾವೆ ಬಲ್ಲರೆ ಮಾತ್ರ ಧ್ವನಿಸುವುದು
ತೊಟ್ಟಿಂದ, ತಾ ಕುಡಿದ ಕೆಂಪು ಖಾವಿನ ಮೋಗತೆ.

ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾದ – ಎಂದು ಮದುವೆಯಾದ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಿಲ್ಲ; ನಾಯಕನೊಡನೆ ತನಗೆ ಬಂದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಚಿಕ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ವೃತ್ತಿಚಿತ್ರಕಾರನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನ ಸ್ವಂತ ಹೃದಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೃತ್ತಿಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನ ನಾಯಕನ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಮೂಡಿದಂತೆ ಬರೆವವನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಿಯ ಅಂಕುರೋಂಕುಗಳು. ಅದು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಡಿಸುವ ಹಾಗೆ. ಹೀಗೆ ನಾವು ವೃತ್ತಿಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ವೃತ್ತಿಗಳ ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಧಾರೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವೃತ್ತಿಚಿತ್ರ ಎಂದೂ ಫೋಟೋದ ಹಾಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಟ ಸತ್ಯವನ್ನು; ಜಿತ್ತಿಸಲಾರದು. ಅದು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ವೃತ್ತಿತ್ವ ಮುಕ್ತವಾದುದು; ಆತ್ಮನಿಷ್ಟವಾದುದು. ಈ ಭಾವಕತೆಯ ವರ್ಣರಂಜಿತವು, ವೃತ್ತಿಚಿತ್ರದ ಸೋಬಿಗಿಗೆ ಆಧಾರ.

‘ಹಕ್ಕಿನೋಟ’ದ ಹತ್ತೂ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಿಕನ ವೃತ್ತಿತ್ವದ ವರ್ಣನೆ, ಆಯಾ ನಾಯಕನ ವೃತ್ತಿತ್ವದ ವರ್ಣದೊಡನೆ ಬೆರೆತುನಿಂತಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಭಾವಕ ಬರೆಹಗಳ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ವಹಣ್ಯಾಣಕತೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕುಲಕರ್ಣೀಯವರ ಈ ಬರೆಹಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ನಿಛ್ಳಳವಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ವಿನೋದ ದೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಸಹೃದಯತೇಯ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಯಕನನ್ನು ‘ಕ್ಷೇತ್ರ’ ಕಿರಣದಿಂದ ಒಳಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಹುಳುಗುಗಳು ಸಹ್ಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅವಶ್ಯ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬೇಂದ್ರೇಯವರ ಬಗ್ಗೆ “ಮಾತು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಮಾರು ಹೊಲ ಸಿಕ್ಕಂತೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ನಮಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆಯೇ ಹೊರತೂ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮನುಷ್ಯನಾದ ದೇವತೆಯಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಒಮ್ಮೆ “ಕೌಟಿನಕೆ ಚಂದಿರವ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸ್ತೀಯರ ಕಡೆ ಮುಖಿಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರೆಂದ ಕುಲಕರ್ಣೀಯವರು ನಮಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿದಾಗ ಗೊಮ್ಮೆಟನಂತೆ ಈ ಮೊದಲು ಆಷ್ಟೇಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ರಕ್ತ ಮಾಂಸ ತುಂಬಿದಂತಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆತ್ಮೀಯತೆ ಉಧ್ಘಾವವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೋದುವಾಗ ನಿಮಗೆ ನೋಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ನೋಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ದೊರ್ಬಲ್ಗಳನ್ನು ಕುಡು ನಕ್ಷಂಥ ಹೃದ್ಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದ ಪರದೂಷಣೆಯಿಂದ ಬರುವ ತಾಮಸ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ.

ಕಡಿಮೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ಕಲೆ ಈ ಲೇಖಿಕರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದೆ. “ಕಾರಂತರು ವ್ಯಾಪಾರ ಚತುರರೆನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಥರೆನಿಸಬಹುದು” ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಬೀರಲಾರದಪ್ಪು ಬೆಳಕು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಷ್ಟ ಕಾರಂತರು ಯಾರೋ ಬಡತನದಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿ ಜೀಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ದೊಡ್ಡ ನೋಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಕಾರಂತರ ವಿರೋಧಾಭಾಸಿಕ ವೃತ್ತಿತ್ವದ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು “ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಯಂಗಳದಿಂದ ಮನದ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡರು” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮುಳಿಯರವರ ಶೀಷ್ಟ ಸಹೃದಯತೆ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಸ್ತರಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬರಹ ಇನ್ನೊಂದರಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಮಾಂತ್ರಿಕ ಹಸ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದೆ. ‘ಪ್ಲ್ಯಾ. ಬಸವನಾಳರ ನೆನಪಿ’ನಲ್ಲಿ ಗಣಾರ್ಥಿ ಧಾರವಾಡದ ಸಮೀಳನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಾಧ್ಯಕ್ಷರ ದಸಿಯಲ್ಲಿ ದಿ. ಪ್ಲ್ಯಾ. ಬಸವನಾಳರ ದನಿ ಆವಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ಯಾರಾಗಳು ಶುದ್ಧ ಕಾವ್ಯವೇ ಸ್ಯೇ! ಗತಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ವೀರನಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸುಂದರವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಂಧಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದೀತು. ಶ್ಯಾಮಲಾ ದೇವಿಯ ವ್ಯಾಸನಸ್ಥ ಕುರಿತಾದ ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಸಂಭವದ ಉತ್ಸೇಷ್ಟೆಯು ಗದ್ಯದ ಕವಚ ಹೊದ್ದು ಕಾವ್ಯವೇ. ಪ್ಲೋದ್ವಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖಿ ಕನ್ನಡದ ಹಂಬಲದಲ್ಲೇ ಬಾಳಿದ ಅಜಾಳತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಹೀಗೆ ತ್ಯಾಗ ಜೀವನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎನಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಆದರೆ ಇಡೀ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹೊನೆಯದಾದ ‘ನಾನು ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮೆ’ ಒಂದು ನಾಯಕ ರತ್ನ. ಅದು ಲೇಖಿಕರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಒಂದ ಮೊದಲನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ. ತೀರದ ಯೋವನದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು. ಆದರೆ ಆದರ ಮನಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟಲು ಲೇಖಕರಿಗೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲಿ ಲೇಖಿಕರ ಹೃದಯವೇ ಕರಿಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು ಹಲವಿಲ್ಲಿಂದು ವಿಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕೇಟ್‌ ಕವಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯಧಾತ್ರೆ, ಚರಮಗೀತ ಶೀಲಿಯ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಒಂತಂತೆ. ‘ನಾ ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮೆ’ ಅಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ನಿದರ್ಶನ.

‘ಹಕ್ಕಿ ನೋಟ’ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳು ಬಂದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಓದಬಹುದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ದತ್ತತ್ವೇಯ ಕುಲಕರ್ಮ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತರ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ನೂರಾರು ಜನರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು. ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೇಕ್ಕಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ಈ ಆಸೆಯನ್ನು ಘೂರ್ಣಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗುವರೆಂದು ಹಾರ್ಡೆಸ್ಟೇನೆ.

ಒಂ. ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸಭಟ್ಟೆ

ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರನ್ನು ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿಸಿಂದ ಬಲ್ಲೇ ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಒಂದೇ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅಗಿದ್ದೇವು. ಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವರಿಗೆ ಏದಾರು ವರ್ಷ ಆಗಿರಬೇಕು. ಲವಳವಿಕೆಯಿಂದ ಓಡಾಡುವ ಹುಡುಗ. ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಯಸ್ವಿಗೆ ಮೀರಿದ ‘ಹಿರಿಯತನ’ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಮೋಜು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಸೇನಪು. ಇಂಥ ನೆನಪುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನಿಜವಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾಗಿ ದೊಡ್ಡವನಾದರೆ ಅವನ ಬಾಲ್ಯದ ನಡೆನುಡಿಗಳಿಗೆ ನಾವು ಇದ್ದ ಇಲ್ಲದ ಅಥವಾ ಕಟ್ಟುತ್ತೇವಲ್ಲವೇ!

ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಫೈನಲ್ ನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಡಿಯಾಳಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕೆಲ ದಿನ ಆರನೇ ತರಗತಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ಅವರು ಆ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಒಳ್ಳೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೆಂದೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೊಂದಿದ್ದರೆಂದೂ ಆಗಿನ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಯೇನು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಆಗ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ನಾಣ್ಯವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ‘ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಇದ್ದಾನೆ’ ಎಂಬುದು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರದೂ ನನ್ನದೂ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಂನಮ್ಮೆ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ತಲೆಮಾರು. ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕೇರಳಿಸುವ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತಾವರಣ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಗಡಗಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದ ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಂದಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕನ್ನಡ ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿ ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಅನುದಿಷ್ಟವಾಗಿಯೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಲವು ಮೂಡಿರಬಹುದು - ಅಷ್ಟೇ. ಯಾಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದ ಆದದ್ದು ಎಲ್ಲ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ‘ಸ್ವಯಂ ಕೃತಾಪರಾಧ’ವಾಗಿತ್ತು - ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ.

ಆದರೆ ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರು ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸೋಂಕಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುದೃಢವಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಚೈತನ್ಯ, ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಉಚ್ಚಲಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಚೆಂಬಲ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದರಿಂದ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಿಂದ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬಳಸುದಾರಿಯಿಂದ ಆಯಿತು: ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ., ಮಾಸ್ತರಿಕೆ, ಹಿಂದಿ ಅಭಾಸ, ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು, ಮತ್ತೆ ತಡೆ, ಆಮೇಲೆ ಮದ್ವಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಾಸ, ಹೀಗೆ. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಆರ್ಥಿಕ ದುರ್ವಿಪಾಕ ಗಳಿಂದ ನಾನು ಉರಣ್ಣೇ ಬಿಟ್ಟು ಮೋಗಬೇಕಾದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವರ ಸಂಪರ್ಕ ಹರಿಗಡಿಯದಾತೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಾನೊಮ್ಮೆ ಉರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ವಿಷಮಜ್ಞರವೆಂದು ಹೇಳಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೋದೆ. ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದಾಗಿ ತಮಗೆ ಯೋಜಿಸಿದಂತೆ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಿಕ್ಷ್ಯಲ್ಲಿವೆಂದು ಅವರು ಕಳವಳಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕೊನೆಯ ಚಾನ್ದ್ರ ಆಗಿತ್ತು. ಅಧಿಕಾರಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು

ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು, ಸಾಹಿತ್ಯ ರಂಗಕ್ಕೂ ಅದು ಲಭಿಯಾಯಿತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮೇಮೋರಿಯಲ್ ಕಾಲೀಜು ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾದರು.

ಹಿಂದೀಯಿಂದ ಪ್ರೇಮಚಂದರ ಅನುವಾದ ಆದಿಯಾಗಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ. ನಾನು 'ಕರ್ಮಾಂಶವಿರ್ಧಿ'ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಸ್ತಾಪಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿ ಕೈತುಂಬ - ಅಧವಾ ಮೈತುಂಬ - ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ಅವರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಉತ್ಸಾಹ ಶಕ್ತಿಗೆ ನಾನು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಪಿತ್ರಾಜ್ಞಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಉಬ್ಜಸದೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿಯಾಡುತ್ತಿರೇ ಅವರು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು ಸಂಚಾರ, ಸಂಘಟನೆ, ಬರವಣಿಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಓದುವೆದನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲ! - ಅದೀಗ ಆಶ್ಚರ್ಯ.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಡುಪಿ - ಅವರಿಗೆ ಮಣಿಯಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಕಲೆ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡದ್ದರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರ ಪಾಲು ದೊಡ್ಡದು. ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೈಳನದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಲೆಕ್ಕಾವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅವರ ಉತ್ಸಾಹ, ಸಂಘಟನಾಶಕ್ತಿಯ ಫಲಗಳು. ಕೈ ಸುಟ್ಟುಮೊಂಡು ಪಾಠ ಕಲಿಯದ ಅಪರೂಪದ incorrigible ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರು. ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೈಳನಕ್ಕೂ ಬೆವರಿಳಿಸಿ ಕುರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರೇಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಉಡುಪಿಗೆ ಎಲೆತರುವ ಕಾಯಕವನ್ನವರು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವರು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನಿಮಿತ್ತವೇನ್ನಿಬಹುದಾದ ಪ್ರೀತಿ ಅಭಿಮಾನಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹುಬ್ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಿದೆ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತೇವೆ. ಗಣ್ಯಾರ್ಥಿ ತೀವ್ರ ಆಸ್ತಿಸ್ಥಿತೆಯ ನಂತರ ನಾನು ನಿವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಬರವಣಿಗೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದ್ಯಾ ಕೆಲವೊಂದು ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ್ಯಾ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೊಟ್ಟಿತು. ಗಣ್ಯಾರ್ಥಿ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಏರಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಸನ್ನಾನದ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸಕ್ರಿಯ ನೇರವಿತ್ತು. ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೆಲಸಗಳಾಗಿ ಅವರು ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಮಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಡಾಡಿದ್ದಂಟು.

ಅವರಲ್ಲಿ, ವಿಷಯಗಳ ಬಹಿರಾವರಣವನ್ನು ಬಗಿದು ನೇರವಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕದ ಅಂತರಂಗವನ್ನೇ ಹೊಗುವ ನಿಶ್ಚಯದ ಇದೆ. He is nobody's fool. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಮಾಸು ಆರದ ಪಾಲ್ಗಳಷ್ಟೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯಾತ್ಮಕ, ಆಶಾವಾದಗಳನ್ನು ಅವರು ನೆಮ್ಮೆ ಹೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ನಂತರ ಅವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ಪಾರಲೌಕಿಕತೆಗಳ ಮದು ಸೇರುವೆಲ್ಲವೆಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ನಾಡು ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೋ ನೋಡಬೇಕು.

ಷ್ಟೋ. ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರು ದಿ. ೨೦.೮.೨೦೧೦ ದಂದು ತೀರಿಕೊಂಡರು.

೧೬. ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು

ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಸಂಗೀತಗಾರರು ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಭಾವಗೀತಗಳ ಜನಪ್ರಿಯ ಗಾಯಕರು. ಜನನ ಗಣಗಾರಿಕೆನಲ್ಲಿ (ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ) ತಂದೆ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಹುಕ್ಕೇರಿ, ತಾಯಿ ಚನ್ನವೀರಮೈನವರು. ತಾಯಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒನಕೆವಾಡು, ಬೀಸುವರ್ಕಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಕಲಿತರು. ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟೊರಲ್ಲೇ ಶ್ರೀ ಶಿವಲೀಂಗಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠರಾವ್ ಶೇಡಬಾಳ, ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕಮತ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮರಾತಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹೇಸರಾಂತ ಬಾಲಗಂಧವ್, ಮಾಸ್ತರ್ ದೀನಾನಾಥ ಮುಂತಾದವರ ಜನಪ್ರಿಯ ರಂಗ ಗೀತ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದರೂ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮೈಗೂಡಿಸಿ ಹೊಂಡದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಅವರು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಹೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೀತಗಳನ್ನು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಮೂಲಕ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನತಃ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪ್ರಭೃತಿ ಮತ್ತು ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಗಮನ ಸೇಳಿದ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿಹೊಂಡರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಲಾವಣೀ ಸಂಗೀತದ ಜನಾಕರಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಆಗಿನ ಮುಂಬ್ಯೆ ಸರಕಾರದ ಕೃಷಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಪಿ. ಪಾಟೀಲರು ಬಾಳಪ್ಪನವರನ್ನು ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಹೊಂಡು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನಕ್ಕೆ ಬಿಂಬಿಸಲು ಅವರ ಗಾಯನವನ್ನು ಬಳಸಿಹೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಯೋಜನಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಮಾಜ ವಿಕಾಸಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಕಲೆಯ ಉಪಕರಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಸೇವಾ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯೆಂಬ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಮುರುಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ನಡೆಸಿ ಅನೇಕ ನಟ ನಟಿಯರನ್ನು ಅವರು ತರಬೇತಿ ಗೊಳಿಸಿದ್ದಂತ್ರಾ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು.

ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಇಂದು ಕನಾಟಕದ ಜನಪ್ರಿಯ ಶೈಲಿಯ ಗಾಯಕರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಸಾವಿರಾರು ಜನರುಳ್ಳ ಸಭೀಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಬಿಲ್ಲ ಕಂತ್ರೀ ಅವರಿಗಿದೆ. ಶ್ರೋತೃಗಳ ಒಲವರಿತು ಅವರನ್ನು ರಂಜಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಕೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ಯಿಸಿ ವಿವಿಧ ಗೀತಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ತೆರೆ

ಮನಸ್ಸು ಅವರಿಗಿದೆ. ಕನಾಟಕದ ಸಾವಿರಾರು ನಗರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಚರಿಸಿ ಸಭೆ, ಸಮಾರಂಭ, ಉತ್ಸವ, ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಸಾವಿರಾರು ಶರಣರ ವಚನಗಳು, ಬೇಂದ್ರೀ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮುಂಬಯಿ, ಶರೀಫ ಸಾಹೇಬರ ಹಾಡುಗಳು, ದಾಸರ ದೇವರ ನಾಮಗಳು, ಜಾನಪದ ಪದಗಳು, ಲಾವಣೀಗಳು, ಹಿಂದೀ ಮರಾತಿ ಭಜನೆಗಳು, ಅಭಂಗಗಳು, ಗೀತಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕಂಠಸ್ಥವಾಗಿವೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಲಾವಣೀ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಆಶು ರಚನೆಗಳನ್ನು ನಿಂತ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡಬಲ್ಲರು. ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತ ಪ್ರಧಾನಿ ನೇಹರು ಹಾಜರಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರು ಕನ್ನಡ, ಹಿಂದೀ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಂತು.

ಆಕಾಶವಾಣೀಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರ ಗಾಯನದ ಅನೇಕ ರಿಕಾಡುಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಸರ್ವಭೂಷಣ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ‘ಜಾನಪದಾಚಾರ್ಯ’, ನವಿಲುಗುಂದದಲ್ಲಿ ‘ಜಾನಪದ ರತ್ನ’ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದವು. ಇಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾದೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಗೌರವ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆದರು. ಅವರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾದೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ ದೊರಕಿದೆ.

೧೨. ಬಲ್ಲಾಳರ ‘ಹೇಮಂತಗಾನ’

ಕಾದಂಬರಿ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹೋಸ ದೃಷ್ಟಿಹೋಣಪನ್ನಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ಲೇಖಿಕರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಲ್ಲಾಳರು ಒಬ್ಬರು. ಅವರ ಮೋದಲನೇ (ಕಾದಂಬರಿ) ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೊರಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ ಕೈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಕಾಣಿಸಿತ್ತು. ಅವರ ಪೂರ್ಣಗಾತ್ರದ ಈ ಎರಡನೇ ಕಾದಂಬರಿ ಮೋದಲಿನದರಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಆಶೋದಯವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರ್ವೇಸಿದೆ.

ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶವನ್ನಿಟ್ಟಿಹೊಂಡು ಹೊರಟ ತ್ವಾಗಚೀವಿಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಬಿಸಿಲೀನಲ್ಲಿ ಕರುರಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಾಪಿಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಮುಂಬಿಯಿಯ ಪರಭಾಷಾ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಬಾವುಟವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲು ಸ್ವತಃ ತಾವು ಹುಸಿಯುವವರಿಗೂ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲು ನಡೆದ ಮಹಾಸಾಹಸ್ರವು ಕಥೆಯ ಸೂತ್ರವಾಗಿದೆ. ‘ಕಹಳೀ’ಯೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸಡೆಸಲು ತ್ಯಕ್ತ ಜೀವಿತರಾದ ಮೂವರು ಕನ್ನಡಿಗರು ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಆಕಾಂಡ ಕಷ್ಟ ನಿಮ್ಮರಗಳು ಕಣ್ಣಗೆ ಕಟ್ಟಿವಂತೆ ಚಿತ್ತಿತವಾಗಿವೆ. ಅವರ ಈ ಧೀರ ಹೋರಾಟದ ದುರಂತಕೈ – ಯಾರಿಗಾಗಿ ಅದು ಹೊರಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಅವರ ಅಸಡ್ಡಿಯಿಂದಲೂ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಒದಗುವ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣವೇರಿದೆ. ಆದೊಂದು ಸೋಲು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಆದರ ಮನವರಿಕೆ ಮೋದಲೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರ ಏರರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬಿರಾಗಿ ಸುಸಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೇಶವ, ರಾಜೀವ ಮತ್ತು ಹೊನೆಗೆ ‘ಕಹಳೀ’ಯ ಜೀವನಾಡಿಯಂತಿದ್ದ ಅನಂತ. ಈ ಮಹಾದುರಂತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತ – ಈ ಮಹಾಭಾರತದ ಭೀಷ್ಣರೇ ಆದ ಸೋಮಯಾಜಿಗಳೊಬ್ಬರೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮುಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಸದ ‘ಹೇಮಂತ ಗಾನ’ – ಹೇಮಂತದ ಮಂಜಿಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಎಲೆಗಳು ಮುದುರಿ ಉದುರಿ ಕನ್ನಡದ ಉದ್ದಾನ ಬೋಳಾಗಿ ನಿಂತ ಕಥೆ. ಶ್ರೀ ಬಲ್ಲಾಳರ ಕಥೆ ದುರಂತದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದ್ದರೂ ಅವರು ನಿರಾಶಾವಾದಿಗಳಲ್ಲ. ಇದು ಹೇಮಂತದ ಗಾನವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೇಮಂತದಿಂದ ವಸಂತಕೈಷ್ಟಿಷ್ಟು ದೂರ? ಆ ಸುಗ್ರಿ - ಕನ್ನಡದ ಸುಗ್ರಿ ಬಾದೇ ಬರುವುದೆಂಬ ಆಸೆ ಅವರಿಗುಂಟು. ಆದೇ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತರದ ಮುಖ ಪ್ರಟಿದ ಮೇಲೆ Ode to the West Wind ನ When winter comes can spring be far behind? ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಇದೆ.

ಧೈಯವಾದಿ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲೇಖಿಕನ ಮಂತ್ರಾಂಜನ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಚೋಂಬೆಗಳಂತೆ ನಡೆಯುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ‘ಹೇಮಂತಗಾನ’ದ ಆದರ್ಶವಾದಿಗಳು ಆದರ್ಶದ ಆಂಜನ ಹಚ್ಚಿಸಿಹೊಂಡು ನಡೆಯುವವರು ನಿಜವಾದರೂ ಅವರು ಬೋಂಬೆಗಳಂತೆ ಪರ್ತಿಸಾದೆ ನೈಜ ಮನುಷ್ಯರುತ್ತೇಯೇ

ಖಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೇಶವ, ಅನಂತ, ರಾಜೀವ, ಸೋಮಯಾಚಿ, ಭಾರತಿ, ಇಂದಿರಾ - ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮವೇ ಸಂಸ್ಕಾರ, ತಮ್ಮವೇ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಸ್ವಂತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

ಕಾದಂಬರಿ ‘ಭಾರತಿ’, ‘ಅನಂತ’, ‘ಇಂದಿರೆ’ಯೆಂದು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಭಾರತಿ ಕಥಾನಾಯಕ ಅನಂತನ ಹೆಂಡತಿ. ತಾನು ಮಾಡಬಿಯಸುತ್ತಿದ್ದ ಆದರೆ ಮಾಡಲು ಧೈರ್ಯಪಡದಿದ್ದ ಆದರ್ಶವಾದಿ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ದಿಟ್ಟ ಅನಂತನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಅವಳ ತಂಡೆ ಅವನ ಒಡತನವನ್ನು ಲೇಕ್ಕಿಸಿದೆ ಮಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಹೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾರತಿ ತಂಡೆ, ತಾಯಿ, ಗಂಡ ಈ ಮೂವರಂತೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಮುಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಕಹಳೆಯೂಡಲು, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಸ್ವಾಂತಿಸಲು ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡನ ಪರಿಶ್ರಮ ಅವಳಿಗೆ ಅಧ್ಯರಹಿತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖಲೋಲುಪ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವಳು. ಅವಳು ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಮುಂಬಿಯಿಗೆ ಬಂದು ಗಂಡನೊಡನ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದೊಡನೆಯೇ ದಂಪತ್ತಿಗಳಿಬ್ಬರ ಕನ್ನಸುಗಳೂ ಒಡೆದು ಹೊಗುವವು. ಅವನು ಆದರ್ಶ - ಅವಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುವದು. ಅವಳ ಅನಾಷ್ಟ ಅವನನ್ನು ವಿಮುಖನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು. ಅನಂತನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸೌಖ್ಯದ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಆದರ್ಶದ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಫ್ಫಾಗಳು ಅಸಹನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವವು. ಅವನು ತನ್ನ ಇಟ್ಟಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಧೈರ್ಯಿಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅವನ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪರಳಾದ ಶ್ರೀಮಂತ ತರುಣ ವಿಧವೇ ಇಂದಿರೆಯ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಂದಿರೆಯಲ್ಲಿನ ಅವನ ಅನುರಾಗ ಕಟ್ಟೊಡೆದು ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬರಸೆಳೆದು ಮತ್ತಿಟ್ಟಾಗ ಅವನ ಮತ್ತು ಅವನ ಆದರ್ಶದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು. ಕುದ್ರಳಾದ ಇಂದಿರೆಯಿಂದ ಬರುವ ಸಹಾಯ ನೀತು ಪತ್ರಿಕೆ ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಅವನ ಭಗ್ಗ ಪ್ರಣಾಯವು ಅವನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಗೆಡಿಸಿ ರೇಲಗಾಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಸಾಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಆದರ್ಶದ ದುರಂತಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕ ದುರಂತಗಳೊಡನೆ ಬೇರೆತ ‘ಹೇಮಂತಗಾನ’ಕ್ಕೆ ವರ್ಗೆಹೇತುಗಳು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಹೇತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿನಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರಾವ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಮುಂಬಿಯಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡೋದ್ದಾರದ ಒಂದೇ ಚಳಿವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ, ಕೆಳ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗ ಮೂರೂ ಸಹಕರಿಸಿದರೂ ಅವಗಳ ಹೇತುಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದಿರೆಯ ಶ್ರೀಮಂತ ತಂಡಿಗೆ ತರುಣ ವಿಧವೇ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸಮಾರ್ಥಾನವೊಂದೇ ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇತುವಾಗಿದ್ದರೆ ಕೆಳ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಅನಂತನಿಗೆ - ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದಂತೆ - ತನ್ನ ಮನಸ್ಸೆ ತನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯದು. ಕೂಲಿಕಾರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ರಾಜೀವನೊಬ್ಬನೇ ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಈ ಕವಲು ಹೇತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವವನು.

ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಲ್ಲಾಳರು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಹೃದಯ ದೌಬಲ್ಯವನ್ನು ಬೋಟ್ಟಿಟ್ಟು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕ ತಾಪತ್ರಯಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ವಣಿಯ ಕೂರತೆ, ಗೃಹ ಸೌಖ್ಯದ ಅಭಾವ ಇವು ಅನಂತನ ಆದರ್ಶವಾದದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಬಲು ಬೇಗ ಹಿತ್ತಾಳೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿವಿಡುತ್ತವೆ.

ನಮಗೆ ಅರಿಯದೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಹೇತುಗಳ ಅರಿವನ್ನು ಅವರು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹೃದಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಿರುವ ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಕೂಲಿಕಾರ ವರ್ಗ. ಅದರ ದಾರುಣ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜೀವನಂಧ ‘ಕರುಣಾ ಕರೋರ’ ಮುಂದಾಳುಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗವು ಕೂಲಿಕಾರ ವರ್ಗವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕರವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸಲು ಅದರ ಪುರಾಕೃತ ಕರ್ಮ ಅಡ್ಡ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅತಿ ಭಾವನಾಪರವಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗದೊಡನೆ ಹರಿಯಲಾರದ ಸಂಬಂಧ ಅದಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಸ್ವಾಧೀಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಬಲ್ಲಾಳರು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೆರೆದು ಒಳಗಿನ ಹಿತಾಳಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿರೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಅವರೇಕೋ ಕೆರೆದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದೇವತೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ವಿಧವಾ ಜೀವನವು ತನಗರಿಯದಂತೆಯೇ ಅನಂತನ ಕಡೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೇಳಿದು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅನಂತನ ದುರ್ವಿಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವಳ ಹೃದಯದ ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾತ ಹೇತುಗಳು ನಮಗೆ ಕಗ್ಗಂಟಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಬಹುಶಃ ಈ ಕರುಣ ವಿಧವೆಯ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ಹಾಯಿಸುವಷ್ಟು ನಿರ್ದಯತೆ ಬಲ್ಲಾಳರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲೇನೋ.

ಬಲ್ಲಾಳರ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ, ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಉತ್ತಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಂದಾಗಿದೆ. ಅದು ಲೇಖಕರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞ್ಯ ಮತ್ತು ಮನೋವಿಶ್ಲೇಷಣ ಸಾಮಧ್ಯದ ದೊರ್ಕವಾಗಿದೆ.

(೧೩೫೪)

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗ

(ಮುಂದೆ ಬರುವ ಷಾ. ವೆಂ ಪತ್ರಿಕಾ ಸಂದರ್ಭನಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನಲೆಯಾಗಿ)

ಉಟಕ್ಕೆ ಮೇಲೋಗರ ಇದ್ದಂತೆ ಮನುಷ್ಯ—ಬದುಕಿಗೆ ಸುದ್ದಿಗಳು. ತನ್ನ ಸುತ್ತಲ ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗದ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿರುವ ಕುಶಾಹಲವೇ ಸುದ್ದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಇದೊಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಹರಟೆಯ ವಸ್ತುವಾಗ— ಬಹುದಾದರೂ ನಿಜಕ್ಕೂ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಹಾಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಸುದ್ದಿಗಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಫಿನದ ಕಲ್ಪನೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರಿಗಿಲ್ಲ. ಆದಿಯ ಬೇಟೆಗಾರ ಮಾನವನಿಗೆ ಕೂಡ ಮೃಗಗಳ ಚಲನವಲನಗಳ ಸುದ್ದಿ ಇಲ್ಲದೆ ಬೇಟೆ ಸಫಲವಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಇರಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಬರಬಹುದಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಚಲನವಲನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದಾಗಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ — ಸುದ್ದಿ — ಇಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ದಕ್ಕ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಧಾರಿತ ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ವಸ್ತುಗಳ ಬೇಡಿಕೆ ಪೂರ್ವೆಕಿಗಳ ಸುದ್ದಿ, ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟುವವರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಸುದ್ದಿ, ರಾಜ್ಯ ಮುರಿಯಬೇಕೆಂಬುವವರಿಗೆ ಆಳುವವರ ಒಳಜಗಳ ಮತ್ತು ದೌರ್ಜ್ಯಗಳ ಸುದ್ದಿ, ಆಳುವವರಿಗೆ ಪ್ರಜಾಸಮಾಹದ ತುಷ್ಟಿ ಅಸಂತುಷ್ಟಿಗಳ ಸುದ್ದಿಗಳು ಬೇಕೇಬೇಕೆಂಬುದು ಆದಿಯಿಂದ ನಡೆದುಬಂದದ್ದು. ಸುಳ್ಳಸುದ್ದಿಗಳು ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ.

ಆದರೆ ಕೆಲವೇ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನವರೆಗೆ ತಮತಮಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಳ್ಳ ಸುದ್ದಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಹಂಚುವಳಿಗೂ ಆಯಾ ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ದಾಟುವ ಸುದ್ದಿಯೇ ಆಧಾರವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಒಂದಡೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ, ಕಾಗದ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಕಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ನಂತರವೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಇಂಥ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆ ಮೊದಲು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯ ಅರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹತ್ತು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಪ್ರೇಂಚ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭ ವಾಯಿತು. ಇದಾಗಿ ಕೆಲ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊರಡತೊಡಗಿದವು. ಗಳನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊನೆಗೆ ಆಗಲೇ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಸುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ದಿನವಹಿ ಹೊರಡುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ಪಕ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ತಿಂಗಳಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ಮೂರು ತಿಂಗಳಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೊರಡುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳವರೆಗೆ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತಿದವು. ಕೇವಲ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನೇ ಹೊಡುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲದೆ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಆಸಕ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಮ್ಮೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊರಡತೊಡಗಿದ್ದವು.

ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬೇಳವಣಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಹೊಸ ವಿಡುರಾಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ವ್ಯಾಜಗಳ ಯಹ್ಯಗಳು ಬರೇ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ದುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅಳುವವರು ಎನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕು ಇಷ್ಟವಾದದ್ದರ ಸಲುವಾಗಿ, ಅನಿಷ್ಟವಾದದ್ದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ಅಳುವವರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯ ತರುವುದಕ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ತತ್ವ ಅಳುವವರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದರೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಅದು ಹಷ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಾರಣವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ ಅದು ಹಬ್ಬಿದ್ದರಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬೇಳವಣಿಗೆ, ವಿಸ್ತರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ ಅಗಾಧವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಭಾರತದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮಟ್ಟೇ ಅಳುವವರು ಮಾಡುವ ಅಶೀಕಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಡಿದಾಡುವುದಕ್ಕೇ ಆಯಿತು. ಕಲಕತ್ತದಲ್ಲಿ ೧೯೮೦ರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ‘ದಿ ಬೆಂಗಳೂ ಗೆಬೆಟ್’ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅಂಗ್ಲನಾಡ ಜೀಮ್ಸ್ ಅಗ್ಸ್ಟಸ್ ಹಿಕ್ಕೆ ಎಂಬವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದೇ ಈ ದೇಶದ ಮೊದಲ ಪತ್ರಿಕೆ. ಆಗ ಈ ದೇಶದ ಬಹಳ ಭಾಗವನ್ನು ಪರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯ ಕಂಪನಿಯ ಸರಕಾರದ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಹಿಕ್ಕೆ ಬೇಳಿಕೆಗೆ ತಂದನು. ಇದಾದ ನಂತರ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಅವು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದಾಗುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಜನರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋರಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದವು. ಭಾರತದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ನವರೋಚಿ, ಗೋಖಲೀ, ತಿಲಕ, ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ, ಗಾಂಧಿ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಜನ ನಾಯಕರು ಒಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರೋ ಅದರೊಡನೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟವರೋ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಸಂಗತಿ.

ಕನಾರಟಕವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತೆಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ಗೊತ್ತಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು (ಹೇಸರು ‘ಮಂಗಳೂರು ಸಮಾಚಾರ’) ೧೮೬೫ರಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನ್ ಪಾದ್ರಿ ಹೊರಡಿಸಿದರು.

ಫ್ರೆನ್, ವಾರ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಇಂದು ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಬೇಳಿದು ದೈನಿಕಗಳಿಂದ ತ್ರೈಮಾಸಿಕಗಳ ವರೆಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಕವಲೊಡೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಈ ಬೇಳವಣಿಗೆ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ವಿಕಾಸಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಭಾರತದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಇನ್ನೊಂದು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಅನೇಕ ಪೇಳಿ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಸರಕಾರಗಳೊಡನೆ ಹಿಗ್ಗಾಮುಗ್ಗಿ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಬಹುತರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿ ಮುಖಿ ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹೋರುವ ಕೆಲಸ ಅವಾಗಳಿಗೆ ಗಂಟು ಬಿದ್ದುದು ಕೆಲವೇ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವಾಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಆರಂಭವಾದ ಕೆಲವೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಶೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯತ್ತಿದ್ದ ದೇಶವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ್ದತ್ತ ಹೇಳೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಗಲು ಹೊಡುವದು

ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೇ ವಿಶೇಷವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೆಂದರೆ, ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನರು ಸುಮಾರು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಗೆ, ಗತವೇಷವನ್ನು ಮರೆತ ನಾಡಿಗೆ ತನ್ನತ್ವದ ಪ್ರಜ್ಞೀಯನ್ನಂಟುಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಅವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಆಡಳಿತದೊಳಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು. ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಸ್ವರೂಪ ಈ ಎರಡು ಅಂಶಗಳಿಂದ ಒಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೇ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ಎರಡು ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಈ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದೊಳಗೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಹಡಕ್ಕೆ ಒಂದಿದ್ದವು. ಮಟ್ಟಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಹೌತ್ತಾಹದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನವು ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಆಗತ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಭಾಷೆಯೂ ಒಂದು ರೂಪಕ್ಕೆ ಒಂದಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಸುದ್ದಿ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲದ ಜೀವನದ ಚೇರೆ ರಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆಸಕ್ತಿ ಮಟ್ಟಿಸತೋಡಗಿದ್ದವು. ಕಫೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕವಿತೆ ಮೊದಲಾದವಗಳಿಗೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಸಿಗ್ತೋಡಗಿತ್ತು. ಕಾವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮೀಸಲಾದ ‘ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ’ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಂಥವೂ ಉದಯವಾಗಿದ್ದವು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾತಯ್ಯನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಎಂ. ವೆಂಕಟರಾಘಯ್ಯನವರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮಾವಿತ್ತದಲ್ಲದ ಪತ್ರಿಕಾ ತರಬೇತಿ, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮೊದಲಾದುವಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ದುಡಿದು ಪತ್ರಿಕಾ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಳಹದಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನವೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಡೆ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಮರಾತಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ನೆಲೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಸರಹಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ‘ಮತಪತ್ರಿಕೆ’ಯ ಮೂಲಕ ಗಲಜಲರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಗಮನ ಕೊಡತೋಡಗಿದ್ದವು. ಗಲಜಲರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ‘ಹಿತೋಪದೇಶ’ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜದ ಕೆಲ ಕಂದಾಚಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಬರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದುವರ್ಗಗಳು ಈ ಶತಮಾನದ ಮೂರನೇ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಂತರ ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಘಲಭರಿತವಾಗತೋಡಗಿ ‘ಆಧುನಿಕ’ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈಗ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ತಲೆಯತ್ತಿದ್ದು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ. ಕನ್ನಡದ ಚಳವಳಿ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿಯಾದುದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಯತ್ನದ ಘಲವಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬೆಳೆದು ಒಂದು ಜನರ್ಜೀವನದ ಒಂದು ಅವಶ್ಯಕ ಅಂಗವಾಗಲೂ ಕಾರಣವಾದವು. ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಹಂಚಾದ ಕನ್ನಡನಾಡು ಒಂದಾಗಿಕೆಂಬ ಚಳವಳಿಯೂ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಚಳವಳಿಯೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂಡು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ಕೇರೂರು ವಾಸದೇವಾಚಾರ್ಯರು, ಆಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಪತ್ರಿಕಾ ವೃತ್ತಿಗೆ ತಂದಿತು. ವಿದ್ವತ್ತೆಯೂ ಸ್ಥಾತ್ಮದಾಯಕ ಶೈಲಿಯೂ ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನಗಳೂ ಇವರನ್ನು ಸಮರ್ಪಣ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಆಗಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೈನಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ

ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾಂಸರೂ ಉತ್ತಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರು ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ‘ವಿಶ್ವಕರ್ನಾಟಕ’ ಪತ್ರಿಕೆ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ ಆಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಮೇಲ್ಪುಂಡಿಯನ್ನೇ ಹಾಕಿತು. ಅದು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ತರಹೇತಿ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಜನತೆಯ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕುಗಳಾಗಿಯೂ ಅದು ಹೂಡಿದ ಹೋರಾಟಗಳಿಂದ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸರಕಾರದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆ. ೧೯೬೩ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ‘ತಮಿಳನಾಡು’ ಸಮತೋಲದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಬಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರೂ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರಂತೆ ಸೇರಿಮನೆ ವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರಜಾಮತ್ತ’ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ‘ಜನವಾಣಿ’ ದೈನಿಕವನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎನ್. ಗುಪ್ತರು ಹಲವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಏಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀತರ ಹಕ್ಕುಗಳಾಗಿಯೂ ಹೋರಾಡಿ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರೂ ಹೌದು. ಪ್ರಸಾರ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಸ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವರೂ ಹೌದು. ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಗೌಡರ ‘ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ’ ಜನತೆಯ ಹಕ್ಕುಗಳಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬರುವವರೆಗೂ ಭಾರತದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಂತೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಪಾದನಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೇ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ’ ತ್ಯಾಮಾಸಿಕ, ಪೌರಸಭಾಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದ ‘ಹುಬ್ಬಳಿ ಗಜೀಟ್’, ಧಾರ್ಮಿಕ ನೈತಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವವಿತ್ತ ‘ಸುಬೋಧ’, ಕನ್ನಡದ ಹಿತಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ ‘ಕನ್ನಡ ನುಡಿ’ಯಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಆಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ, ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಆಗ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದಂತೆ ರಾಜಕಾರಣ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸರಕಾರದ ಹೋರಾಟ ಕೆಲಕಾಲ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಆದರೂ ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಂತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ದೈನಿಕ ಮತ್ತು ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯದ ಸೇಳಿತ ಬಲವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತಾರವೂ ವಿವಿಧವೂ ಆಗಿದೆ. ಹಳೆಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೋಸ ಕಾಲದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹೋಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೋಸದೇ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಅಷ್ಟಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈಗ ಎಲ್ಲವೂ ರೋಟರಿ ಯಂತ್ರ, ಮೊನೋಟ್ರೇಪ್, ಇಂಟರ್ಟ್ರೇಪ್ ಮೊದಲಾದ ತ್ವರಿತ ಮುದ್ರಣ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಟೆಲಿಪ್ರೈಂಟರ್ ಮೊದಲಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಪಾರ ಹಣ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತಿವೆ;

ಹಳೆಯವರಿಗಳು ಹೊಸವೂ ಎಮ್ಮೇ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನೂ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ನೀಗಿಸಲಾಗದೆ ಮುಚ್ಚತ್ತಲೂ ಇವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ‘ಪ್ರಜಾವಾಣ’, ‘ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ’ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ‘ವಿಶಾಲ ಕನಾಟಕ’, ‘ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಟಕ’, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ‘ನವಭಾರತ’, ಉಡುಪಿಯ ‘ಲುದಯವಾಣ’ ಹೆಸರಿಸತಕ್ಕವು. ವಾರಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ‘ಪ್ರಪಂಚ’, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ‘ಸುಧಾ’, ‘ಜನಪ್ರಗತಿ’, ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ‘ಮಯೂರ’, ‘ಮಲ್ಲಿಗೆ’, ಉಡುಪಿಯ ‘ತುಷಾರ’ ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಥವಾಗಿವೆ. ಹಳೆಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರಜಾಮತ’ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಳ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸ ಕಾಲದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ‘ಕರ್ಮವೀರ’ ಬಲಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ವಿಷಾದದಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣತವಾಗಿವೆ. ಸಂಪಾದಕೀಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ದಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿನವರು ಮೇಲ್ಮೈಯಾದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಗಳು, ಶ್ರೀದಾರಪುಟಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರ ಚೆಚ್ಚಿಗಳು, ಲಲಿತಕಲಾ ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಇಂದಿನ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು ೩೦ ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನವರಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣಸುತ್ತಿವೆ. ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ವಾಣ ಲೋಖಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಟೀಲ ಪ್ರಟಿಪ್ರಾನವರ ‘ಪ್ರಪಂಚ’ ಪ್ರವರ್ತಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ನುಸುಳಿಸದೆಯೇ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಸಾರವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರಜಾವಾಣ’, ‘ಸುಧಾ’ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ. ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಡ್ರೆಜೆಸ್ಟ್ ಮಾದರಿಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಯಶಸ್ವಿ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ‘ತುಷಾರ’ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಕಥಾ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಸಿಕಗಳೂ ಪ್ರಸಾರ ಪಡೆಯಬಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಮುದ್ರಣ ಶೋಭೆಯಲ್ಲಿ ‘ತುಷಾರ’, ‘ಲುದಯವಾಣ’ ಮತ್ತು ಅದೇ ಗುಂಪಿನ ‘ರೂಪತಾರಾ’ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಟ್ಟವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿವೆ.

ರಣಜಿತ ಸರಕಾರಿ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ೩೨೨. ಇವಲ್ಲದೆ ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿವೆ. ಇಂದು ಕೃಷಿ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳು, ಕಥೆಗಳು, ನಗೆಬರಹಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಂಗಗಳಿಗೇ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇವೆ. ಒಂದೊಂದು ಜಲ್ಲೆ, ಪಟ್ಟಣಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗೇ ಮೀಸಲಾದವೂ ಧಾರಾಳ ಇವೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳೂ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ‘ಸಾಕ್ಷಿ’, ‘ಸಂಕ್ರಮಣ’ದಂಧ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ದೈನಿಕ, ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ, ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಕಲಾರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಮರ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವವರೂ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮಟ್ಟೆ ಏರುತ್ತಿದೆ.

ಕನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದೊಡನೆ ಹೆಸರಾಂತ ರಾಜಕಾರಣಗಳ ಮತ್ತು ಹೆಸರುಗಳು ತಳಕು ಬಿದ್ದಿವೆ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಬೆಟಗೇರಿ, ಶಂ. ಬಾ. ಜೋತಿ, ಕಡೆಂಗೋಡ್ಲು ಮೊದಲಾಗಿ ಹತ್ತಾರು ಹಳೆ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನುರಿತವರು. ಅದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಸಾರ ಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತೋಡಗಿದವರು ಹಸಿದಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ

ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ 'ಕನ್ನಡಿಗರು ಕೊಂಡು ಒದುವುದಿಲ್ಲ. ಅಭಿಮಾನಶಾಸ್ತ್ರ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು ಇಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಒಂದೂಕಾಲು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮೀರಿದ ಪ್ರಸಾರ ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೈನಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ, ಬಂಗಾಳಿ, ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಹಿಂದಿ, ಮಲೆಯಾಳಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇನ್ನೂ ಅಸೂಯೆ ಪಡೆಬಹುದಾದರೂ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೀಂದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ, ಶಿಕ್ಷಣದ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪೂರ್ವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಪಡೆದರೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುವುದು ಖಿಂಡಿತ. ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವು ಬೇರೆ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೀಂದಿಲ್ಲ.

(೧೯೬೦)

ಹೋಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯರಾದ
ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಚಾರಧಾರೆ
(ಸಂದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ)

ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಪತ್ರಕರ್ತರು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮನನೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪಾ. ವೆಂ. ಹೊಟ್ಟಿ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಹಾಗೂ ಮೌಲಿಕವಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮೆವೆ.

ಸಂದರ್ಶಕರು :

- ೧. ಶ್ರೀ ಪಡ್ಡೆ (೧೯೨೯)
- ೨. ಡಾ. ನಾ. ಮೋಗಸಾಲೆ (೧೯೨೯)
- ೩. ದೇಶಪಾಂಡ ಸುಭ್ರಿರಾಯ (೧೯೨೯)
- ೪. ಆರೂರು ಲಕ್ಷ್ಮಣಶೇಟ್ (೧೯೮೫) ಮತ್ತು
- ೫. ‘ತರಂಗ’ದ ಸಂಪಾದಕರು (೧೯೮೨) - ಸಂಪೂರ್ಣ : ಸೌ. ಆಶಾಕಿರಣ

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ

ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪೈರೇಪಣ ಏನು? ಹೊರಗಿನದೂ ಅಥವಾ ಒಳಗಿನದೂ?

“ಪೈರೇಪಣ! ಕುದುರೆ ನನ್ನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತು : ಹತ್ತಿ ಕೂತೆ. ಅದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಿಲ್ಲ.”

ನೀವು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಎಕೆ ಬಂದಿರಿ? ಹೇಗೆ ಬಂದಿರಿ? ಇದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅರ್ಥವೇನು?

ನನ್ನ ಕಾಲದವರಂತೆ ನಾನೂ ಬರೆಯುವ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾಗಿ ಈ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದೆ. ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ, ಇದು ಬರೇ ಉದರಂಭರಣ ವೃತ್ತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬದುಕಿಗೆ ಹೊಡಬಲ್ಲದೆಂದು.

ಕವಿಗಳಾಗಿರುವ ನೀವು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಿರೋ ಅಥವಾ ಪ್ರಮೃತಿಯಾಗಿ ಒಟ್ಟುಕೊಂಡಿರೋ?

“ನಾನು ಪ್ರಧಾಮತಃ ಪದ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳಿದ್ದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ನಾನು ಜೀವನ

ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹಾಗೂ ನನ್ನದೇ ಆರ್ಥಿಕ ಅಗತ್ಯತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕವಿತೆಗೆ ಅಮೃತ್ಯು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕವಲ್ಲದ ಜೀವನ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದವು. ಎಲ್ಲಮೊಟರಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕ, ಅಂಗಡಿ ಕೆಲಸಗಾರ, ಲೆಕ್ಕಿಗ, ಕಂಪನಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಪ್ರೈಸ್ ಮೇನೇಜರ್, ಹೋಟೆಲ್ ಬಿಲ್ ರೈಟರ್ ಈ ಬಳಿಸು ದಾರಿಯಿಂದ ನಾನು ಕೊನೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೇಲಿ ಬಂದೆ. ನನಗೆ ಕ್ಷೀಪ್ರ ಬುದ್ಧಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಂದ ಹೊರತು ಉಳಿದುವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮೀರಿಯೇ ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ವೃತ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನನಗೆ ಅಷ್ಟುಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.”

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ನಿಮ್ಮ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಶಾಂತಿ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಯಶಸ್ವಿ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು?

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕನಾರ್ಚಕದಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಜನರಿಗೆ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯ ಪ್ರಸ್ತರಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ದೊರಕತಕ್ಷಂಥಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅಂತನ್ನೋ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಿಸಲು ಜನ ತಯಾರಾಗಿದ್ದರು.

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಗೆ ನಾನು ಮೊದಲನೇ ಸಂಪಾದಕನಾದ ಕಾರಣ ಅದರ ಧ್ಯೇಯ-ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು S.S.L.C. ಯ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು graduation ನಿಂದ ಕೆಳಗಿನ, ಮಧ್ಯಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಜನ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಕನಾರ್ಚಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ ಅಂತ ನನಗನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಇಂತವರನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಣಂಯ ಮಾಡಿದೆ. ಓದುಗರು ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಹಿಡಿಯಿತು. ಮೊದಲಿನ ಆರು ತಿಂಗಳು ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಇನ್ನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಲ್ಲ. ವರ್ಷ ಉರುಳುವುದರೊಳಗೆ ಅದು ಇ ರಿಂದ ಇ ಸಾವಿರ ಓದುಗರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಎರಡನೇ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಗೆ ಆಗಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮೀರಿ, ೨,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕೆ ಮಾರಾಟವಾದ ಕಸ್ತೂರಿ ಓದುಗರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ, ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಹಿಡಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಯಶಸ್ವಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಅನ್ನೋ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಂಥಾ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲ್ಲನೇಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ವಿಷಯದ ವೈವಿಧ್ಯ. ಈ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಓದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ನಾನು ಬಹಳ ಹೀಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ, ಬಂದ ಸ್ವದೇಶ-ವಿದೇಶೀ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿಸಿ, ಎಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ವಿಚಾರಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೋ ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಆರಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕೊಡೋದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಜಿ. ಹೆಗಡೆಯವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು

ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಮರಾತಿ ಮೊದಲಾದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿ ಅವಾಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೃಶಿಷ್ಟ ದಿಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗುರುತು ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಲೇಖನ ಹಾಕಬೇಕೋ ಬೇಡಪೋ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದಿ, ಬೆಂಗಾಲಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮರಾತಿ ಗೊತ್ತಿರುವವನಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ – ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸಮಾಚಾರಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ದಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ‘ಕಸ್ಟೋರಿ’ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸುರು ಮಾಡಿದೆ.

ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಂಪಾದಕೀಯ ನಿಣಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು.

ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ perfect ಅಂತ ಅನಿಸೋದೇ ಇಲ್ಲ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮಾಧಾನ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಬೇಕು ಅನ್ನಿಸಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಹೆದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಪ್ಪು ದೀಘಾರ್ಥಿಯ ನಿಮ್ಮ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆಯೆ? ಅಥವಾ ಕೊನೆಗೂ ಪೂರ್ವೀಕ್ಷದ ಆಸೆಗಳಿದ್ದುವೆ?

ಒಹಳ್ಳವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದುದು ಇದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ನನ್ನ ತಾರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಜನ ಯಾವುದನ್ನು ಓದಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿಸಿತು. Higher middle class ನಲ್ಲಿದ್ದಂಥಾ ಜನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಫಾಟನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ವಿದೇಶಿ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಪರ್ಕಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ European History ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ Indian History ಹಾಗೂ ಕೊನೆಗೆ ಕನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಸಿಗಲಿಕ್ಕೆ ಸುರುವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ವಿದೇಶಿ ಮೂಲಗಳ ದಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಅಷ್ಟೂಂದು ಆಸಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಆಗತಕ್ಷಂಥಾ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರ ಸಾಹಸಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಂತದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಆಸೆ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ಇಂಥಾ ಲೇಖನ ಬರೆಯಬಲ್ಲಂಥಾ ಜನರಾಗಲೀ, ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸಬಲ್ಲಂಥಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಲೀ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

Readers Digest ನವರು Roam Editors ಅಂತ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಏನೇನು ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವಾದರೂ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಾದರೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡತಕ್ಷಂಥವರನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಈ ಕರಿಣತರ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುವಂಥವರ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗುವ ಲೇಖನ ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೊರತೆ ಎಂದರೆ, ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕಂಥ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನಗಳು ಬರುವುದು ಕಮ್ಮಿ ಅನಿಸ್ತು ಇದೆ. Intelligent ಆಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕಂಥಾದ್ದನ್ನು Highlight ಮಾಡಿ ಬರೆಯವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲ: ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ್ದಂಥ ಪ್ರತಿಫಲ ಹೊಡೋ ಶಕ್ತಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗಲ್ಲ.

ಮತ್ತೊಂದೆಂದರೆ ಈಗಿನವರು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದುದಕ್ಕಿಂತ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದುದರ ಕಡೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಏಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಗಮನ ಕಡಿಮೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಧೋರಣೆಯೂ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರಣ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ನಮಗೆ ಏನು ಹೊಡಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಹೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಹೊರತೆಗಳಿವೆ ಅಂತ ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

‘ಕಸ್ತುರಿ’ಯ ಸಹಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಅನುಭವವೇನು?

“ಇದು ಬಹಳ ಆಗಲವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಮುಖಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಓದ ಬಲ್ಲಂತಹ ಲೇಖನಗಳ ಬರಹದ ವ್ಯವಸಾಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಒಂದು. ನಮ್ಮ ಓದುಗರ ಅಭಿರುಚಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕಿರಿದು ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು. ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಾವಿನ್ನೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಅ ಅ ಈ ಯ ಮಟ್ಟಿದಲ್ಲೇ ಇದ್ದೇವೆ. ನನ್ನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ನಾನು ಹೇಳಬಹುದಾದದ್ದು ಸಂಪಾದಕೀಯ ವರ್ಗದ ದಕ್ಕತೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದಪ್ಪು ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ”.

ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಸಿಹಿ, ಕ್ಹಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಅನುಭವಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳುವಿರಾ?

ಕ್ಹಿ ಅನುಭವಗಳು ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ Management ನಿಂದ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷೇಪಾಹವಾದುವಗಳು ಅಥವಾ ನಿಸ್ವಾರವಾದುವಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಎಳಸು ಲೇಖಕರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದವರೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಸೂಚನೆ, ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಷ್ಟುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಪತ್ರಿಕಾ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ Reportingಗೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಅನುಭವಗಳಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಚೀಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅಂಥು ಅನುಭವ ಕಡಿಮೆ. ಓದು-ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸಂಪಾದಕನ ಕೆಲಸ Boring. ನಾನು ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ವಿಶ್ವಕಫಾ ಸ್ವರ್ಥಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಕನ್ನಡದ ಕರ್ತೆಗಳನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಲು ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಒಬ್ಬತ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ ಕತೆ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿ “ಇದನ್ನು ‘ಕರ್ಮಾವೀರ’ ದೀಪಾವಳಿ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕ್ಕಿ, ಆಗದಿದ್ದೇ ಜಗತ್ತು ಕಥಾ ಸ್ವರ್ಥಗೆ ಕಳುಸಿ” ಅಂತ ಬರೆದಿದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ‘ಅಯ್ಯ’ ಎನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಬದಲು ‘ಅಪ್ಪ’ ಅಂತ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ನೋಟೀಸ್ ಕಳುಸಿದ್ದರು. ‘ಅಯ್ಯ’ ಅಂದ್ರೆ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚು. ಅಪ್ಪ ಅಂದ್ರೆ ಕಡಿಮೆ ಅಂತ.

ಪತ್ರಿಕಾ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಆದ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಧ್ಯಕತೆಯ ಅನುಭವ ಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ಘಟನೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಾ?

ಪತ್ರಿಕಾ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನನಗಾದ ಸಾಧ್ಯಕತೆಯ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಿಕರ ಮತ್ತು ಓದುಗರನೇಕರ ಶಾಶ್ವತ ಸೈಹ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಆದರೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯಕತೆಯ ಅನುಭವ ಹೇಳಬೇಕಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬ ಓದುಗನ ಮುರುಟಿ ಹೋದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಚಿಗುರು ಬರಿಸಲು ನೇರವಾದದ್ದು. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ 'ಕಸ್ತುರಿ' ಓದುಗರೊಬ್ಬರು ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣಾಕ್ಷಾಗಿ ವ್ಯಾಸೇಕ್ರಮಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದಾದ ಕೆಲ ಕಾಲಾನಂತರ ಅವರ ಏಕಮಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯ ಆಪಫಾತದಲ್ಲಿ ಉನನಾದ. ದಂಪತ್ತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಮುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ನಿರಾಶರಾದರು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ನಾನು ಅದೇ ಹೋಸದಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಯ ತಾ. ಘಡಕೆಯವರು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಏರ್ಯನಾಳ ಪುನಜೋಡಣೆಯ ಶಸ್ತ್ರೀಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಿಧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವತಃ ಡಾಕ್ಟರ್ ಘಡಕೆಯವರಿಂದಲೂ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಂದು ಆಶಾದಾಯಕ ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನೂದಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಓದುಗರು ನನಗೆ ಬರುದರು. ನಾನು ಪುನಃ ಡಾ. ಘಡಕೆಯವರಿಗೆ ಬರೆದು ಹೆಚ್ಚು ವಿವರ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಚಿನ್ನರೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ಆ ಸಂತ್ರಸ್ತ ಓದುಗರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಳ್ಳಿಸಿದೆ. ಆ ಓದುಗರು ಆ ಸಚಿನ್ನರಿಂದಲೇ ಪುನಜೋಡಣೆಯ ಶಸ್ತ್ರೀಯೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದೂ ಪುನಃ ಮತ್ತುಖಾದುವೆಂದೂ ಅವರಿಂದಲೇ ನಂತರ ಪತ್ರ ಒಂದಾಗ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ೯೦ಫ್ ಒಂದು ಉಪಕಾರವೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ಹರಟೆಗಾರನಾಗಿ

ನೀವು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ? ಹರಟೆಯ ಲಕ್ಷಣವೇನು?

ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಥವಾದಲ್ಲಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಚಿಲ್ಲರೆ ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಗತಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ಆರ್ಥಿಕಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನು ಯಾರೊಡನೆಯಾದರೂ ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ನಿಯಮವನ್ನೂ ನಾನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಮಾನವನ ಶ್ರೀ ಮದ್ದಾಂಭೀರ್ಯವತ್ತಾದ ಮುಖವಾಡವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿರುವ ಪೊಳ್ಳುತನವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ನನ್ನ ಹರಟೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ.

ನೀವು 'ಕರ್ಮವೀರ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಲಮಿಸ್ತು ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವಾಗಿ ಬರೆಯಲೇಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಕತೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆ ಅಥವಾ ಅನುಭವದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಬರೆಹ ತೆಳ್ಗಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗಾದ ಅನುಭವ ನಿಮಗೆ ಆಗಿದೆಯೆ? ಅಥವಾ ಈ ಮಾತು ಹರಟೆಗೆ ಅನ್ನಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ನಯಿಸುವುದೆ?

ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ಅನುಭವವಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಬೇಕಿಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹರಟೆಗೆ

ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಆದರೂ ಕವಿತೆಗೆ ಅನಿಸಿಕೆ (feeling) ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಹರಟೆಗೆ – ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗಂತೂ – ಪ್ರಕೋಪನ (provocation) ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಗಣಜಲರಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮೆಕೊಂಡಾಗ ಇಂದಿನ ವರ್ಷ ವರ್ಷ ವರ್ಷ ಮಂದಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೀರು ಕುಡಿದ ಅನುಭವ ಇತ್ತು. ಹೌದು; ಕಾಲಮಿಸ್ಟ್ ಆಗಿ ಬರೆಯುವವನು ಒಂದೇ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಹರಟೆ ಬರೆದಲ್ಲಿ ಇ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಉಳಿದವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿವೆ ಎನ್ನವಂತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಅಂತರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅನುಭವದ ಕೂರತೆ ಎನ್ನಷ್ಟುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಕೋಪನ ಕೆಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಷ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೀಪನಗೊಳ್ಳಿರುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇನು.

ಕನ್ನಡದ ಶೈಷ್ಟ ಹರಟೆಗಳಾದ ರಾ. ಕು., ರಾವಬಹಾದೂರು, ಎನ್ನೆಯವರ ಹರಟೆಗಳಿಗೂ ನಿಮ್ಮ ಹರಟೆಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಎರಡು: (ಗ) ನಿಮ್ಮದರಲ್ಲಿ ಅನುಭವವನ್ನು ಭಾಷೆಯ ಸಾಂದೃತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಗೂಣ. (ಎ) ಶ್ರೀರಂಗರ ‘ರಂಗಭಾರತ’ದ ಹಾಗೆ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕರಿಸುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಇಂತಹ ಹರಟೆಗಳು ನಿಮಗೆ ತೃಪ್ತಿ ತಂದಿವೆಯೆ? ಕನ್ನಡದ ಹರಟೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ನೀವು ಹೇಳಿರುವ ಹರಟೆಗಳ ವ್ಯೇಲಕ್ಕಣ್ಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಬಹುದಾದುದಿಷ್ಟು : (ಗ) ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಮಿತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಸಾಂದೃತೆಯೆಂದು ಹೇಳುವ ಗೂಣ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಥಳವಿರುವಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲ. ಬರೆದೂ ಇದ್ದೇನೆ. ಮೇಲಾಗಿ ನನ್ನ ನಗೆ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಗಮನಿಸುವ ಬಹುದಾದ, ಆದರೂ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ wit ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಗ್ವಾಲಾಸ. ಸಂಕ್ಷೇಪವೇ win ಜೀವಾಳ. ಇದು ನೀವು ಹೇಳುವ ಸಾಂದೃತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತೆಯೇ devastating ವಿಷಯಗಳನ್ನು devastating ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದವರು ಹೆಚ್ಚು ಜನವಿಲ್ಲ. (ಎ) ಪುರಾಣ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚೇತನವನ್ನು ತಿಳಿವಾಗಿ ಸಿಹಿತಪಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅವು ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಯಧಾರಣಾಗಿವೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತೆಗಳು ಭಾಷೆಯ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಪ್ರಜ್ಞರು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಾರಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇದು ಭಾಷೆಯ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ನನ್ನ ಹರಟೆಗಳು, ಎಕೆ ಯಾವ ಬರವಣಿಗೆಗಳೂ ನನಗೆ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರ ಎಂದೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತಂದಿಲ್ಲ. ನನ್ನದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೇನೇ ಎಂಬುದೊಂದು ತೃಪ್ತಿಯಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದವರೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಹೇಳಿದ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಸುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ, ಕಾರಂತ, ಮೂತ್ರಿರಾವ್, ಗೌರೂರು ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ನಿಮ್ಮ ಈಚೆಗಿನ ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ವಿಡಂಬನೆ-ನಾಟಕೀಯತೆ ಇವೆ. ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಜವಾದ ಮೌಲ್ಯಮಾಡನ ಮಾಡುವ ಕಳಕಳಿ ಇದೆ. ಈ

ಹರಡಿಗಳು ವಿ. ಜಿ. ಭಟ್ಟರ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ವಿಡಂಬನ ಕಾವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ – ಎಂದು ನನ್ನ ಖಾಹೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನೀವು ನವ್ಯ ಪಾಹಿತ್ಯದತ್ತ ಶಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಾಲಿದ್ವೀರಾ?

ರಮ್ಯ ನವ್ಯ ಮೋದಲಾದ ಹಣೆಪಟ್ಟಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗಣಿತ ವೇಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವಕ್ಷೆ ಕುಳಿದುಕೊಂಡಿತೆಂದು ನಾನೋಪ್ಪತ್ತೇನೆ. ಜಲಸ್ಥಂಭಕ ಅರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತವಾದ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕುಳಿದುಕೊಂಡಿತೆಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ಅಕಾಲವಾರ್ಥಿಕ್ಯ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದೇ ಅನುಭವ ಸಂಕೋಚಿಸಿದಂದ ಇನ್ನೂ ನಾವು ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೇ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಯ. ನನ್ನ ಈಚೆಗಿನ ಲಘುಬರಹಗಳನ್ನು ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಣಿಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಡಂಬನೆ ಅರ್ಥವಾ debunking ನನ್ನ ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಹವಾಸ. ಮಾನವನು ತನ್ನಿಂದಲೇ ಮರೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇರಾದೆ (motive)ಗಳು ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಸನವಾಗಿವೆ. ವಿ. ಜಿ. ಭಟ್ಟರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಗುಣವಂತಿ.

ನವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಇತ್ತಂಡವಾಗಿದೆ. ಅದು ಒಳ್ಳೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ಕೇವಲ ಬಂಡಾಯ, ಲೈಂಗಿಕತೆ, ವಿತಂಡವಾದಗಳಿಂದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಲಾರದು. ಚಮತ್ವಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನವೀನತೆಗಳೂ ಕಾವ್ಯವಾಗಲಾರವು. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ತಿರುಳು ಮನುಷ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣುವ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಒಂದು ಬಲು ದೊಡ್ಡ ದುರ್ದೈವರ್ವಂದರೆ ನಾವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದಷ್ಟು ಹೂಡ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲ. ರಾಮನ್, ಚಂದ್ರಶೇಖರರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ತತ್ತ್ವಚಿಂತಕರು ಯಾರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೇಳಿ? ಈ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೊಸತೇನನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ? ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರರಾತನ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರನ್ನು ನಮಗೆ ನಾವೇ ಸಮರ್ಥಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಹಂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ವೇದಾಂತದರ್ಶನ ಉಳಿದ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ನಿಲುಮೆಗೆ ಉರು ಕೊಡಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು. ಈಗ ಅದು ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರಿಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ವೇದಾಂತದ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದರೊಬ್ಬರೇ ನಮಗೆ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ವಿಕಾಸವಾದವನ್ನು ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು. ಅದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡದೆ ಮಿಸ್ಟಿಸಿಜಂ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿದೆ. ವೇದಾಂತದರ್ಶನದ ಹಾಗೆ ಅದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪವಾಡಗಳು ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದ-ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಆರ್ಕಿಫಿಸ್‌ಮತ್ತವೆ. ಹೀಗಾದಮೇಲೆ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ನಿಂತಂತೆಯೇ. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಚಿಂತನೆಯ ಮಾತೇ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಪ್ರತಮ ಆರ್ಥಿಕಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಿಯಸುವವರು. ಅದು ಮಾರ್ಕೋವಾದ ಇರಬಹುದು, ಅದು ಬೇರಾವ ವಾದವೂ ಇರಬಹುದು. ಲೇನಿನ್ನಾಯಿತು, ಸ್ವಾಲಿನ್ನಾಯಿತು, ಈಗ ಮಾರ್ಕೋ ಆಯಿತು. ಆಯಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಚಿಂತಕರು ಗೆದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಾಮ್ಯವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜನಾಂಗಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಕ್ರಾಂತಿ ಚಿಂತನೆ ಇವು ಕನಿಷ್ಠ

ಎರಡೂವರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅಮಿಶ್ರಣೀಯ ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಶೇಕಡಾ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ನಯಿಸಬಹುದೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕೆರಳಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಹೇಳಿದೆನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ನಮಗಿನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲ. ನಾವು ರೆಡಿಮೇಡ್ ಭಕ್ತರು. ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಯೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಶೈಲಿಗಳ ತಾಯಿ. ಯಾವ ಕಲಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಇರಲಿ ನಮ್ಮ ಯಾವ ಹೊಸ ಕಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕಾದರೂ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರದಿಂದ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದ ಗುಣ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನತನ ಬರಲಾರದು. ಅದು ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ದತ್ತಪ್ರತ್ನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೀತು. ಉಡಿಕೆಯ ಹಂಡತಿಯ ಹಾಗೆ ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಗಂಡನೋಡನೆ ಈಗಿನಷ್ಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿದಾಯಿಕ್ಕೆದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ತೊಂಬತ್ತು ಪಾಲು ‘ಯಃ ಕೌಮಾರಹರಃ ಸ ಏವ ಹಿ ವರಃ’ ವರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ಟ, ಎಂದರ್ಥ ಕಟ್ಟಬೇಕಷ್ಟೇ. ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಅಥವಾ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾಗಲೀ ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಅನ್ವಯವಾಗದು.

ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ

‘ಕ್ರಿಸ್ತು’ಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗುವ ಸಾಮಧ್ಯ ಇದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹಲವು ವ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಕ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ತ್ರಿಭಾಷಾ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡವೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಇದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಏಕಾಂಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಭಾವನೂ ಅಲ್ಲ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದವರಿಗೆ, ಭಾಷೆ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ, ಇತರರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯವಂತೆ ಹೇಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಬಿಹುದು. ತ್ರಿಭಾಷಾ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನು ಮೊದಲು ಪೂರ್ವ ಬೆಂಬಲವೀಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಪುನರ್ವಿಚಾರ ಅಗತ್ಯವೇನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮದೇ ಆದ ಹಿಂದಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಸಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಹಿತವಾಗಬೇಕು ನಿಜ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವ ಬಲಾಬಲಗಳ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿ ನಾನು ಮೊದಲು ಅದಕ್ಕೆ ಕರಾರುಹಿತ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟೇ. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಜನಸಮುದಾಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲದೊಡ್ಡದು. ಇದರಿಂದ ಉದ್ಘಾಟಿಸುವ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವ ನ್ಯಾಯವಾದ ಮಿತಿಯೋಳಿಗೆ ಉಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾದಿತೆಂದು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಭಾವ – ವರ್ತಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿಗೆ ಹೆದರಬೇಕಾದದ್ದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುವ ಹಾಗೆ ಅದು ಅಪ್ರಗಲ್ಪ ಭಾಷೆ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅದು ನಮಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಷ್ಟೇ ಪರಕೀಯ ಎಂಬುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಅದು ಬೇಗನೆ ಒಂದು ಪ್ರಗಲ್ಭವಾಗಬಲ್ಲದು ಮತ್ತು ಅದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗಿಂತ ಸುಲಭ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ ಹಿಂದಿ ಪ್ರತಿಪ್ರಿಯವಾದರೆ ನಮ್ಮ ಜನ ಬೇಗನೆ ಅದನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವವರು ಅಶ್ವಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಚೇರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವರು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗಿಂತ ಚೀನಾಗ್ರಿ ಬರೆಯತೊಡಗುವರು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೇರೆಯ ವೈಶಾಲ್ಯ ನೋಡಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಆ ಭಾಷೆಗೆ ಬದಲಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಹಳೆಯ

ದುಯ್ಯಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲ್ಪಡಬಹುದು. ಹಿಂದಿಯ ವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಉಳ್ಳವರು ನಿಜವಾಗಿ ಅಂಜುವುದು ಇದಕ್ಕೆ. ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಲು ಒಲ್ಲರು ಮಾತ್ರ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಿಂದಿ ಎರಡನ್ನೂ ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಲೇಬೇಕು, ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಪಾಯಗಳುಂಟು. ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಱ ದೊರೆತು ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾವಸಾನ ಹೊಂದಬಹುದು. ಎರಡು—ಈಗಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಶತಮ್ಯೇಗಳ್ಯರೂ ಮಿದುಳುಗಳ್ಯರೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧವಾ ಬೇರಾವ ಪ್ರಮುಖ ವಿದೇಶೀ ಭಾಷೆ ಒತ್ತಾಯದ್ವಾಗಿರದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಲಿತು— ಕಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳರು. ಜಗತ್ತಿನ ಬೆಳೆಯತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನಭಂಡಾರದ ಸಂಪರ್ಕ ಬಹುಜನರಿಗೇಕೆ ಅಧ್ಯಾಪಕ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ತಪ್ಪಿಹೋದೀತು. ಪರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಅಲ್ಪಸಿದ್ದೂ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ನಾವು ಬಲ್ಲೇವು. ಈಗ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಗಳ ಹುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ ಅದರ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾದೀತೆಂಬುದು ಭಯ. ಕಾರಂತರಂಥವರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದೂ ಈ ಭಯವೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧವಾ ಆಧುನಿಕ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯದ್ವಾಗಿ ಮಾಡದ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಹಿತಕ್ಕಿಂತ ಅಹಿತವನ್ನೆ ಮಾಡಿತು. ಶ್ರಿಭಾಷಾ-ದ್ವಿಭಾಷಾ-ಪರಿಭಾಷಾ ಯಾವುದೇ ಸೂತ್ರವಿರಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲಿಯುವ ವಿಷಯಗಳ ವಿವರಿತ ಭಾರ ಹೊರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಂಜುವ ಪ್ರಕೃತಾದ ಶಿಕ್ಷಣವೇತ್ತರು ಸುಲಭ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಲಕರು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣರಂಗಕ್ಕೆ ಗಂಡಾಂತರಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಂಘ ಒಡ್ಡಲು ನಾವು ಹಿಂಜರಿಯತ್ತಿರುವ ವರೆಗೆ ನಾವು ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದಲಾರೆವು. ಸಂಘ ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಎದುರಿಸದೆ ಗತಿ ಇಲ್ಲ— ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪಾಲಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅವರು ಈಗಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭಾಸ ಮಾಡುವರೆಂದು ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ‘ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಬಲಹೀನೇನ ಲಭ್ಯಃ’.

ಬೃಹತ್ ಹೋರಾಟಪ್ರೋಂದು ಫ್ರಾಟಿಸಿದ ನಂತರವೂ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ ಸುಧಾರಿಸಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏನು? ಪರಿಹಾರ ಏನು?

ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಕಾರಣ : ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಭಿಮಾನ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥ ಭಾವನೆಯ ಕೊರತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಅಭಾವವೂ ಹೌದು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸುವಾಗ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಅಧವಾ ಭಾಷಿಕರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ‘ನೆಗೆಟಿವ್’ ಅಭಿಮಾನ. ಕನ್ನಡಿಗರ ಗತ ವೈಭವದ ‘ಗತ’ ಆಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲೋಸುಗ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಸಮಿತಿಗೆ— ಕನ್ನಡದ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಕಳಕಳಿ ಇರುವ ಒಂದು ಗುಂಪಿನಿಂದಲೂ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧ ಇರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನಿಂದಲೂ, ಒಂದು ವಿರೋಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ‘ಗೋಕಾಕ್ ವರದಿ’ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಅದು ‘ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಮಲ’ವಾದರೂ ನಿಣಾಯ ಸಮರ್ಪಕವಾದದ್ದೇ. ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ – ಬೇರಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಷ್ಟು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಜ್ಞ ಉಳ್ಳಂತಹ ಅಲ್ಲ ಸಂಖ್ಯಾತ ಭಾಷಿಕರಿದ್ದಾರೆ. “ಇಷ್ಟ ದಿನ ನಿಮ್ಮ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವು ನಡೆದಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ್ಯಾಕೆ ನಿಮ್ಮ ಗಲಾಟಿ?” – ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆ ಭಾಷೆಗಳ ಜನ. ‘ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಾಬಿ’ಗಳಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ತಲೆಬಿಸಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಸೇರಿಸಿ ‘ಧನ್ಯ’ರಾದೆವೆಂದು ಬೀಗುವ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಮೂಲಿಕರು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ.

ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಇರುವ ಏಕೆಕ ಪರಿಹಾರ : ಕನ್ನಡಿಗರು ಒಂದು ಸಮಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕ್ಷಾತ್ರ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಾರ್ಥಕ ಉದ್ದಾರಂಭಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಭಾಷೆಯ ಉದಾರ ಸಾಧ್ಯ.

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋಽದ್ಯಮ

ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋಽದ್ಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಒಟ್ಟು ಅನಿಶ್ಚೇತನೆ?

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಆಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೋಽದ್ಯಮ ದೊಡ್ಡ ಒಂಡವಾಳದ ‘ಉದ್ಯಮ’ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ‘ವೃತ್ತಿ’ಯಾಗಿರುವ ಒಂದು ಮಾನವ ಸಾಹಸ ‘ಉದ್ಯಮ’ ಅಥವಾ ‘ಕೈಗಾರಿಕೆ’ಯಾದಾಗ ಆಗುವ ಎಲ್ಲ ಒಳಿತು ಕೆಡುಪುಗಳನ್ನ ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪತ್ರಿಕೋಽದ್ಯಮ – ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿವೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ – ಅನೇಕರು ಸೇರಿರೋದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುಣವೂ ಪತ್ರಿಕೋಽದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ದೇಶದ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳನ್ನ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾವು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರು ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಯಾರಾಗಬೇಕು. ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಾಗಲೇ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಾಗಲೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳಾಗಿವೆ. ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನ ಮುದುಕಿದರೆ ಅವು ಸಿಗಲಿಕ್ಕೂ ಸಿಗಬಹುದು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ Textbooks ಬರೆಯುವವರಾಗಲೇ ಲೇಖನ ಬರೆಯುವವರಾಗಲೇ ಹಿಂದಿನವರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ refer ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ Greek, Roman refer ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೇ ಹೊರತು – ನಮ್ಮದರ ಕುರಿತು ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಪತ್ರಕರ್ತನಾಗಿ ನೀವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ‘ಸತ್ಯ’ ಯಾವುದು?

ಪತ್ರಕರ್ತನಿಗೆ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಒಂದು ‘ಸತ್ಯ’ ಎಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿಕಂಡ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪೂರ್ವೇಸಲು ಯಶ್ಚಿಸಿದೆ. ಗುರುತಿಸಿದವರಿಂದ – ಆಧ್ಯೇತಿಕಿಕೊಂಡವರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮನ್ವಣಿಯೂ ದೊರೆತಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಒತ್ತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪತ್ರಿಕೋಽದ್ಯಮ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿದೆಯೋ, ಕನಿಷ್ಠ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ

ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಕಾರರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಹೊರ ತೋರಿಕೆಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಏರುದ್ವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಅಂತ ತೋರಿಸೋ cartoon series ಒಂದನ್ನೂ ನೋಡಿದೆ. ಹೊರ ತೋರಿಕೆಗೆ ನಡೆಯುವಂಥಾದ್ದನ್ನು ರೇಖೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಷಂಥಾದ್ದನ್ನು ಕರಿ ಭಾಯೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಕಾರ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ cartoon ನೇನೆಟ್ ಆಗೋದಂದೆ, ಮುಂದಿನಿಂದ ಒಬ್ಬಳು ಹುಡುಗಿ ಬರೇ ಬಿಕಿನಿ ಹಾಗೂ ಮೊಲೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗ್ನಿದ್ದಾಳೆ; ಹಿಂದಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗು ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನೇರಳು ಹೋಗಿ ಅವಳ ಮೊಲೆಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ತರದ ಹೊಸ ಹೊಸ inventive cartoon ನಮ್ಮದೇ ಆದ ಹೊಸ ideas ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು. ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ಭಾಪೆಯವರು ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ ಅನ್ನಿಸ್ತುದೆ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವು ಸೃಜನಶೀಲ ಎಂದು ನೀವು ಒಪ್ಪತ್ತಿರಾ?

ಸೃಜನಶೀಲ ಹೌದು. ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಭೆ. ಪ್ರತಿಭೆ ಎಂದರೆ ನವನೋನ್ನೇಷಕ ಬುದ್ಧಿ. ಆದರೆ ಈ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಲೇಕ್ಕಿಸದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೆ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ, ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಅನ್ನೋನ್ನ ಸಂಬಂಧ ಇದ್ದರೂ ಇವರಡನ್ನೂ ಏಕಾಲಕ್ಕೆ ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೇ?

ನಿಜ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಷ್ಟೇಂದರೂ ಭಾವನಾಶ್ರಯವಾದ ವ್ಯತ್ತಿ. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬೆಂಬತ್ತಿದವನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಿನಿಕನಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವಿಶ್ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ದೇವರುಗಳ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

“ಪತ್ರಿಕರು ಸಮಾಜ ಬದಲಾವಣೆ, ಸುಧಾರಣೆ, ಬಂಡಾಯಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕುರಿತು ಟೀಕೆ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ” ಇದು ಅನೇಕ ಒದುಗರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಥವಾ ಅನುಮಾನ, ಇದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇನು?

ಜನ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಷ್ಟುಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ತಫ್ಯಾಂಶ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರ ವಿಶೇಷ ರೋಗವಲ್ಲ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಯಿಂದ ಚಪರಾಸಿಯವರಿಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ರೂಬಿ ರೂಬಿ ಕಾಣಿಸುವ ತಪ್ಪನ್ನೂ ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪ ತಪ್ಪೇ ಅಲ್ಲ! ನನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ; ಒಂದು, ಈ ದೇಶ ಸೈಬ್ಯಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದೆ; ಎರಡು, ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರು ಅತಿಮಾನವರಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ, ಸಿನೆಮಾ, ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟರುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ?

ರಂಗಭೂಮಿ, ಸಿನೆಮಾ, ಕಲೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದು ಸೊನ್ನೆಗಿಂತ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ನಾನು ಪತ್ರಿಕಾರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಇದ್ದದಕ್ಕಿಂತ ಈಗ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಮಾಡುವ ವಿಮರ್ಶೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂದೇನು. ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಸಂಗೀತ ವಿಮರ್ಶೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ರಂಗ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಪತ್ರಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ‘ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ’ ಎಂಬ ಅಂಕುಶ ಎಷ್ಟು ಆಗತ್ತೆ?

ನಿಜ..... ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ ಬೇಕು. ಆದರೆ, ಆದರ ರೂಪುರೇಖೆಗಳನ್ನು ಆ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಣಾತರೇ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಮಾಧ್ಯಮದ ಬಗೆಗೆ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಭಾವನೆ ತಳೆದಿರುವವರು ಹಾಗೂ ದುರಾಗ್ರಹಿತವಾಗಿರು ‘ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ’ಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ನೈತಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪತ್ರಿಕಾ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಅನುಭವಿಗಳು ಸಘಸಾಚಿಗಳು – ರೂಪಿಸುವ ‘ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ’ ಅಂಕುಶವೂ - ಬಂಧನವೂ ಆಗುವ ಸಂಭವ ಇಲ್ಲ.

ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸುದ್ದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ರಾಜಕೀಯ ಮಂದಿಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲವೇ ಕೆಳಗೆ ಏಸೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಆರೋಪಗಳು (ಅಥವಾ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು) ಎಷ್ಟು ಸರಿ? ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಕಾರಣ?

ಆರೋಪ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾ ಸುಳ್ಳಿನ್ನಲಾಗದು. ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರು ಕೂಡ ಈ ದೇಶದ ಗಾಳಿ ನೀರುಂಡು ಬೇಳೆದವರೇ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಅನಾರೋಗ್ಯಕರ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರೂ ಮುಕ್ತರಲ್ಲ. ಜನರ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪೂರ್ವಕೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿವ - ಇಳಿಸುವ ಮಾತು ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿದ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ವಿ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಮೆನನ್ನರು ಮುಂಬಯಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕವಡಾಗಿಸಿ ಚೆನಾವಣೆ ಗೆದ್ದು ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಸಂಪಾದಕನಾದವನು ಓದುಗರ ಮನೋಮಟ್ಟವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿ ಚಿಂತನೆ ಧಾಟಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕೆ? ಅಥವಾ ‘ಗಿಮಿಕ್ಸ್’ಗಳ ಮೋರೆಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ?

ಓದುಗರ ಮನೋಮಟ್ಟವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕನಾದವನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಚಿಂತನದ ಧಾಟಿಯನ್ನು - ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿದೆ, ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ - ಬದಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ‘ಗಿಮಿಕ್ಸ್’ ಬೇಡವೆನ್ನಲಾದಿತೆ? ಪ್ರಸಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಮಸಾಲಾ ಸೂತ್ರಗಳ ಅನುಸರಣೆ ಕೆಲಪ್ಪೊಮ್ಮೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಮಾಡುವ ಉಂಟದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ನೂರು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳೇ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಸ ಇರಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಸರ್ಜನೆಗೂ ಅದು ಸಹಕಾರಿ. ಕಸ ವಿಷವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು - ಅಷ್ಟೇ!

‘ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ’ ಎಂದರೆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮಾಲಕನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಅಥವಾ ಸಂಪಾದಕನ ಲೇಖನಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ? ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ?

ಮೌಲ್ಯದ ಅನುಸರವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಮಾಲಕನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದಕನ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಿ. ಇದು ಅದರ್ಥದ ಮಾತಾಯಿತು. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ – ಯಾವನೇ ಮಾಲಕ ಅಥವಾ ಪತ್ರಕರ್ತೆ – ಈ ಆದರ್ಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಡುಂಬೊಲವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಕುಚೀಷ್ಟೆಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದುಂಟು. ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಇಷ್ಟೆ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾಲಕನಿಗೂ ಬೇಡ; ಸಂಪಾದಕನಿಗೂ ಬೇಡ; ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೋನ್ನೇ ನಿಮ್ಮ ಮೂಗುದಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳಿಯುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಿಕ್ಕರೆ ಸಾಕು, ಇದು ಮಾತ್ರ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ.

ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತೇ; ಯಾರಿಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಾಲಕನಿಗಾದರೂ ಅದು ಇರುವುದು ಒಳಿತು. ಎರಡು ಕೆಡುಕುಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದನ್ನಾರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಒಂದಾಗ ಕಡಿಮೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದ ಕೆಡುಕನ್ನು ಆರಿಸುವುದೇ ಲೇಸು.....

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಇಂದು ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಗಿದೆಯೆ? ಆದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳಿಸಲು ಓದುಗರು, ಲೇಖಕರು, ಮಾಲಕರು, ಪತ್ರಕರ್ತರು, ಸರಕಾರ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?

ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕಾರಂಗ ಪ್ರಬುದ್ಧತೆಯ ಕಡೆ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಡಿಸ್ಪೋ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೈನಿಕಗಳೂ ವಾರ, ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಆಧುನಿಕವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಜನರ ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವಾಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಕರ ಅನ್ವಯವಾದಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಹೆಚ್ಚು ವೃತ್ತಿಪರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಾಲವು ಎನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಓದುಗರ ಜೀಣಾಶಕ್ತಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ (ದೇಶೀಯ) ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾಠಕರ ಜೀಣಾಶಕ್ತಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಆಗಬೇಕು. ಯಾರು ಯಾರು ಏನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ –

- (ಅ) ಓದುಗರು – ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಟ್ಟವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು – ಅದಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯ ತರಬೇಕು.
- (ಆ) ಲೇಖಕರು – ಅದೂ ಆಧುನಿಕ ‘ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ’ ನಿರ್ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ ತಾವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.
- (ಇ) ಮಾಲಕರು – ಇದೂ ಒಂದು ‘ಉದ್ಯಮ’ ಅಥವಾ ‘ಕೈಗಾರಿಕೆ’ಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಲಾಭದಾಯಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ಯತ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಒಂದು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧೈಯವಳ್ಳಿದೆಂದು ಮನಗಂಡು ನಡೆಯಬೇಕು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಅವರು ನೇಮಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸ್ತೋಳ್ಳಬೇಕು. ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಶಕ್ತಿಗಳ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಗ್ಗದೆ ಎದೆಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವ ಧೈರ್ಯ ತೋರಿಸಬೇಕು.
- (ಈ) ಪತ್ರಕರ್ತರು – ಇದೊಂದು ತಡ್ಡವೃತ್ತಿ (ಪ್ರೌಢಶಿಳ್ಳ) ಎಂದೆಣಿಸಿ ತಮ್ಮ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜತವಾಗಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಓದುಗನಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮಟ್ಟದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಅವರು ದುಡಿಯಬೇಕು. ಅವರೇ ಪತ್ರಿಕಾರಂಗದ ನೆಲದ ಉಪ್ಪು.

(೬) ಸರಕಾರ – ದಯವಿಟ್ಟು ಏನೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆದೆ ಪೂರ್ವಕೆ ನೀತಿಯನ್ನೂ ಜಾಹೀರಾತು ನೀತಿಯನ್ನೂ ಅದು ದಯವಿಟ್ಟು ಒಂದು ಅಂತರವೆಂದು ಬಗೆಯಬಾರದು.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ತಮ್ಮ ಸಲಹೆಗಳೇನು?

ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಹಾಗೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರುವವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬೇಕು. ಕೆಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವರ್ಗಳ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆರನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಅವರಿಗೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ aptitude ಇದೆಯೋ ಅನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ, ನೌಕರಿಯಲ್ಲದೆ ಒದ್ದಾಡಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾರದೋ ವಶೀಲಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಅಂತ ನೇಮಕ ಮಾಡುವದು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವನ್ನು serious ಆಗಿ profession ಒಂದು ಅಂತ ತಿಳಿಷ್ಟುಳ್ಳುವವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಉತ್ತಮ. ಇದು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಪಾದಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇರೋಲ್ಲ; ಮಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಿಚಾರವಿದು. ಈ ಉದ್ದೋಜ ಲಾಭ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೆಸರನ್ನೂ ತರಬೇಕು ಅನ್ನೋ ಜನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬೇಕು.

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಚಾರ

‘ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ’ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಅಧ್ಯ್ಯಾಸುತ್ತಿರಿ? ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿ ಈಗ ಸಾಕಷ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೇ?

ಪ್ರತಿಭೆ ಇರೋ ಮನುಷ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದೇ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ. ‘ಪ್ರತಿಭೆ’ ಎಂಬುದು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಒಂದು ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯಾರಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತಹ ಏಕಸೂತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಶಕ್ತಿ. ‘ರವಿ ಕಾಣಿಸಿದನ್ನು ಕವಿ ಕಂಡ’ ಅನ್ನತಾರಲ್ಲ... ಹಾಗೆ. ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿ ಹೊಸತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಮುದಾಯದ ಒಲವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ – ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ – ಅದರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಏರುಪೇರುಗಳು ಇವೆ.

ಈಚಿಗೆ ನವ್ಯರೇನಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಈಗ ಸಾಧಾರಣೆಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸರಿ ಮತ್ತು ಯಾಕೆ?

ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿದೆ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರನವಿಚಾರ ಸಾಕೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಗೊಣವಾಗುತ್ತದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನಾನು ಸಾಫಿತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣೆಯಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಹಳೇ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರನರ್ಥಿಕರಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಈ ಆರ್ಥಿಕರಣ ಕೇವಲ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿಯಬಹುದೆಂದು. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇದು ಇನ್ನಷ್ಟು ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ. ಮೂಲಭೂತ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೇ ಒಡ್ಡಿದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಪೂರ್ವ ವಿಭಿನ್ನತೆಯ ಭಯ ಸಲ್ಲದು.

ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೂಡ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ನಾಹೇಶದಲ್ಲೇ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೈಸ್ತ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಂ ಪಂಥಗಳ ಉದಾಹರಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವು ಆಗಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಹೋಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಬಯಸಿದವು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಂಡ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವೂ ಲಿಂಗವಂತ ಧರ್ಮವೂ ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದರೂ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನ್ನು ಒಡ್ಡಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತಾದ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿದೆ ಹೋದವು. ರಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ್ಯನಿಸಂ ಕೂಡ ರಷ್ಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವಿಚ್ಛೇದಗೊಳಿಸಿದೇನೇ ಮಹತ್ವ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿತು.

ತೀವ್ರಕನ ‘ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ’ ಕುರಿತಂತೆ ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮುಕ್ತಾಯದ ನಂತರ, ತಂಬ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ... ಈ ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು; ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೇ?

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇ ಉತ್ತರಗಭ್ಯತವಾಗಿವೆ. ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಧಾಡಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದಲೇ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇರಿ ಪೂರಾ ಚಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬ ತಿರುವು ಮುರುವು ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಹೊಡಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ‘ಹೊಟ್ಟಿಪಾಡು’, ‘ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಧಿನತೆ’ ಇವೇ ಅಭಿವೃತ್ತಿಯ ಅಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎನ್ನುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು “ಉಪಯೋಗಿಸಬಲ್ಲರು, ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?” ಎಂಬ ನಿಮ್ಮ ಶಂಕೆಗಳಿಗೆ “ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತುರರಾಗಿದ್ದಾರೆ?” ಎಂಬ ನನ್ನದೊಂದು ಶಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಹೊಟ್ಟಿಪಾಡಿಗಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ‘ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವವನ’ ‘ಅಭಿವೃತ್ತಿ’ ಒಂದು ಹಂತದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ನಿಖಿಲ ಮತ್ತು ಸಷ್ಟುವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ?... ಆವನಿಂದ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ, ಸತ್ಯನಿಷ್ಠರ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಬರವಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

‘ವ್ಯವಸ್ಥೆ’ ಮತ್ತು ‘ಹೊಟ್ಟಿಪಾಡು’ ಸರ್ವತ್ತ ಇದ್ದದ್ದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಅನಿವಿರ, ಅಸ್ವಷ್ಟ ಆಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅನಿವಿರ ಅಸ್ವಷ್ಟ ಅಭಿವೃತ್ತಿಯು ಅನಿವಿರ ಮತ್ತು ಅಸ್ವಷ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಹೊರಪಟ್ಟಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬಾದ ಕಳಕಳಿ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಜೀವನೋಪಾಯ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ, ಬದುಕುವಪ್ಪು ಅಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಅನುಲ್ಲಂಘ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭಿವೃತ್ತಿಗೆ ಅನಿವಾಯ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದೊಂದೇ ಸಾಲದು. “ನಾಯಮಾತ್ರಾ ಬಲಹೀನೇನ ಲಭ್ಯಾ” ಎಂದು ಅಭಿವೃತ್ತಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಚಿಂತೆ ಬೇರೆ; ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಬೇರೆ; ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದಲೇ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ಬೇರೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಲಲತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಪುಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಾಢವಾದ ಮತ್ತು ಆಳವಾದ, ವಿಚಾರಾತ್ಮಕ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ತಳಪಾಯದ ಬರಹಗಳು ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?...

ಈ ಬಗೆಯ ನಿರಾಶಾಮಯ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೂ ನಮ್ಮೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಪರಿಸರಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೇ? ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಿ? ಹೇಗೆ?

ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಪುಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಾಢವಾದ ಮತ್ತು ಆಳವಾದ ವಿಚಾರಾತ್ಮಕ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ತಳಪಾಯದ ಬರಹಗಳು ತೀರ್ಥ ಕಡಿಮೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಮ್ಮೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ವ್ಯಾಸಂಗ, ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶೆ, ಮೂಲಶೋಧನೆ ಇವುಗಳಿಗಂತ ಗಿಳಿಪಾಠಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಂಡೆ ಇವಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಾಸ್ತವ ಮಹತ್ವ. ನಮ್ಮೆ ಸ್ವಜನಶೀಲ ಬರಹಗಾರರು ಕಂಡ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ವಿಚಾರ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಮಟ್ಟು ‘ತೀರ್ಥ ಕುಬ್ಜ’ವೆಂದು ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಪ್ರಕಾಶನವನ್ನು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಲು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಬ್ಜತೆ ಕೆಲವು ಸಲ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕವನ ಕಥೆ, ಕಾದುಬರಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಲೇಖಿಕರಿಗೂ ವಾಚಕರಿಗೂ ಅಹಿತಕರ. ಬಲ್ಲವರು ಅವರಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ, ಶ್ರಮ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮುಂತಾದವರ್ಗ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮಂದಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು, ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಮುಂದರಿಸಬೇಕು. ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಲೇಖಿಕರು ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡದಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಇಂದಿನ ಭಷ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳ, ಸಜ್ಜಿಕೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಎನ್ನ ಬೆಲೆ?

ಬೆಲೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಒಂದೇ. ಸರಳ, ಸಜ್ಜಿಕೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಮ್ಮೆ ಅಂತರಂಗದ ಸಮಾಧಾನದ ಅಳತೆಗೋಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದಾದರೆ – ಅದಕ್ಕೆ ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಇತರರು ನಮ್ಮೆ ಚಯೀಕೆಗೆ ಕೊಡುವ ಮನ್ನನೆ ಅಥವಾ ಬೆಂಬಲ ಎನ್ನುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವುದಾದರೆ – ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ... ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮನುಷ್ಯನ ತಂಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿಯೇ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಗಳ ನಡುವಳಿ ಕಂಡಕ ಯುವ ಜನತೆಯನ್ನು ಪಥಭೂಂತರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಷನಲ್ಲಿ ಈಡಬೇಕೆ? ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲೀನ ಗೆಲುವಿನ ಒಳಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆ?

ಈ ಕಂಡಕ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಅದು ನಮ್ಮೆದೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಆಗಲ

ಮತ್ತು ಆಳ ನಾವದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ಈಚಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವುದು ಯುವಕರ ಯೋವನದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ. “ಅದೆಲ್ಲಾ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಗೋಗರಿಯವುದು ಮುಟ್ಟಿನ, ಕೈ ಸೋತ್ತು ಲಕ್ಷಣ. ಅಂಥ ಮುದುಕರಿಂದ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬೇಕಿದ್ದರೆ – ನೀವಂದಂತೆ – ಗೆಲುವಿನ ಒಳಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ‘ಪ್ರವಾಹ ಪತ್ತಿತ’ರು ಎಂದೂ ಇತಿಹಾಸವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ.

ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆ ಏನು?

ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಜೀವಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ನನಗಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಸಮರ್ಪಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯರು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಓದಿ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ನನಗೆ ಏಕೋ ಏನೋ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಪ್ರಶ್ನಾಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದದರಿಂದ ‘ದೇವರ’ ಅಸ್ತಿತ್ವ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾರದೆಂದು ಅನ್ವಯಿಸಿತು. ಆದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಮಾನ್ಯ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಯಾವುದೋ, ನನಗಿನ್ನೂ ಸ್ವಫ್ಳವಾಗದ, ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವೇಸಲು ಆಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ದುರ್ಭಲ ಜೀವಿಯಾಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಅನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮನುಷ್ಯ ದೇವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು ಸುಳಳಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ನನಗೇ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ದೇವರಲ್ಲಿ ಆಸಂದಿಗ್ಗ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತು ಇದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪೂಜೆ ಪೂರ್ಣಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬೌದ್ಧಿಕ ತರ್ಕಣಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಮಾನಸಿಕ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೂ ಹೀಗೋಂದು ಆಸಂಗತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಆತ್ಮ ವಂಚನೆ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೌದು ನಾನು ನಂಬಿವುದಕ್ಕೂ ನಂಬಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವುದಕ್ಕೂ ಅಂತರ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಭಾವಣೆಯೊಂದ ಪೂರ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ಕಷ್ಟ.

ಸಮಾಜದ, ಸಮುದಾಯದ ಇಡಿಯ ಜನತೆಯ ಒಟ್ಟು ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಧೀಕ್ಷಣೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವೇ? ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ?

ಜಾತಿಭೂಯಿಷ್ಠ, ವರ್ಗಭೂಯಿಷ್ಠ ಇತಿಮಿತಿಗಳ ಸಂಗಡ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಇತರ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇರುವ ನೈಜ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ಕುಶಾಹಲ, ಚಿಂತನೆಗಳ ಅಭಾವವೂ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಎಮಿಲಿ ಜೋಲಾ ತನಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಕರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯಬೇಕೆನಿಸಿದಾಗ ಘಾನ್ಯಾನಿನ ಗಳೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ತಳವೂರಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದನಂತೆ. ಕಾರಂತರು ‘ಸುದಿಯರ ಕೂಸು’ ಬರೆಯವ ಮುಂಚೆ ಆ ಗಿರಿಜನರ ಜೀವನವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. ಅನುಭವದ ಸೀಮೆ ಬೇಳೆದಷ್ಟು ಅಭಿವೃತ್ತಿಯ ಸೀಮೆ ಬೇಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದಕವಾದದ್ದು ಆಸಕ್ತಿ. “ಇಷ್ಟದರಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತೆ, ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ಒದ್ದಾಡಬೇಕು?” ಎಂಬುದು ಅನುಭವ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹಿತವಲ್ಲ. ಅಧೀಕ್ಷಣೆ ಕೃತಿ ಬೇಕಾದರೆ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ ನಂಬಿಕೆ ಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆ ಅಧೀಕ್ಷಣೆ ಆಲೋಚನೆ, ಈಚಿಗೆ ‘ಅನಿಸಿಕೆ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ, ಈ ಶಬ್ದವೇ ನಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ರಥೆ

ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಸ್ತಾಪ್ತಿ ಆಲೋಚನೆಯೇ ಅನಿಸಿಕೆ ತಾನೇ? ಆಲೋಚನೆ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಅನಿಸಿಕೆಗೆ ಅನಿಸಿ ನಿಂತವರಿಗೆ, ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಖ ಕಾಣುವವರಿಗೆ ಅಧೆಂಟಿಸಿಟಿ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು?

ಜಾತಿಭೂಯಿಷ್ಟ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಬದುಕು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂದು ರಾಜಕೀಯ ಚೆದುರಂಗದಾಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜಟಿಲವಾಗಿದೆ. ಇದೆಲ್ಲದರ ಸ್ವಂತ ನಿಕಟ ಪರಿಚಯ ಯಾವ ಬರಹಗಾರನಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾವೋಂದು ಜಾತಿಯ ಅಥವಾ ವರ್ಗದ ಬರಹಗಾರ ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ಅನುಭವದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ತಾದಾತ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿರುವಷ್ಟು ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗ ಅವನು ಸರ್ವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮರ್ಪಣಾವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬಲ್ಲ. ಹೀಗಾದರೆ ಅಧೆಂಟಿಸಿಟಿ ಅಥವಾ ನೈಜತೆಯಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇತರ ಬದುಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವ ಮೊದಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಅದು ಕೃತಿಮಾರ್ಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವ ಸ್ವಂತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಲ್ಲವೇ? ಬರಹಗಾರನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತತೆ ಅವನ ಆತ್ಮ ತುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇನು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಧೆಂಟಿಕ್ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಭೆ - ಪರಿಶ್ರಮ, ಪರಿಪ್ರಕ್ತತೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ಆತುರ, ಅಲ್ಲ ತುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಒರ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಯಾವುವು? ಅವುಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸುಖಿ?

‘ಮೌಲ್ಯ’ ಅನ್ಮೋದು ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಕ್ಕ ಇಬ್ಬರು ಮನುಷ್ಯರು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ - ಮನುಷ್ಯರೊಳಗಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಒಂದು ಕಟ್ಟುವಾಡು. ‘ಧರ್ಮ’ ಅನ್ಮೋದೂ ಅದೇ. ಮಾನವನ ಒಟ್ಟಿಂದದ ಏಳಿ ಮತ್ತು ಮನ್ಮಾಡಿಗೆ ಆಗತ್ಯವಾದದ್ದು - ಪೋಷಕವಾದದ್ದು - ಮೌಲ್ಯ. ಇದು ಚಿರಂತನ. ಬೇಕಾದರೆ ಹೀಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು: ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನವರಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕಾದ ಕಡಿವಾಣವೇ ಮೌಲ್ಯ.

‘ಎಷ್ಟು ಸುಖಿ’? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉತ್ತರ ನಮ್ಮ ‘ಸುಖ’ದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ. ‘ಸುಖ’ ಎಂಬುದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಮ್ಮೆದಿ - ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಆಹಂಕಾರ ಅಥವಾ ಪಿಪಾಸಾಗಳ ಪೂರ್ವೆಕ - ಅನ್ನವುದಾದರೆ, ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವ ಸದಾ ದುಃಖಿ! ಮೌಲ್ಯಗಳ ನೆಚ್ಚಿಕೆ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯ ತಾನೇ ತನ್ಮೋದನೆ ನಡೆಸುವ ಹೋರಾಟ. “ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದವನಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ” ಅನ್ಮೋದಕ್ಕೆ ಇನ್ಮೋಂದು ಕಾರಣ: ಆ ಮನುಷ್ಯ ಕ್ಷಣಿಕ್ಷಣಿಕ್ಷಣಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಭಾರ. ಈ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಒಳಿತು ಮತ್ತು ಒಂದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾ ಕೆಡುಕುಗಳ ನಡುವೆ ಆದರೆ ಚಿಂತಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗುವ ಪ್ರಮೇಯ

ವಿರಳ. ಎರಡು ಕೆಡುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದನ್ನಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಕೇವಲ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಿಗೂ ಎದೆಗುದಿ ಸಹಜ.

ಪ್ರಚಲಿತ

ಅಡಿಗರಂತಹ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ಈಗ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅವರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ, ಸಾಹಿತಿಗಳ, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಪ್ರವೇಶವಾಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿನ ರಾಡಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಸರಿಯೆ?

‘ಹೌದು, ಆದರೆ ಅಡಿಗರಂತಹ ಸರಳ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ದಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯವ ಮೊದಲು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಮಿಷ, ಒತ್ತಾಯ, ಬಿಭಿಂಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಮ್ಮುವುದು ಕರಿಣ. ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಫರ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಕರ್ತವ್ಯ ತಮ್ಮನ್ನು ಜನರನ್ನು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಚರ್ಚೆಗೊಂದು ವೇದಿಕೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಕಾರಂತರು ಅಂಥದ್ದೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ತಮ್ಮ ‘ವಿಚಾರವಾಣಿ’ಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅದೂ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ಒಂದು ಪರಿಶಾರ್ಯಾರೋಹಣವಿದ್ದಂತೆ ತಕ್ಕ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿ ಶ್ರಮಹಾನಿ; ಜೀವಹಾನಿ ಕೂಡ, ಶೀಘ್ರ ಫಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕಿಳಿದರೆ ಲೋಹಿಯಾರಿಗಾದರೆ ಹತಾಶೆ ಖಂಡಿತ’.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪರಿಷತ್ತು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಆಕಾಡೆಮಿ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿದಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ - ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಅರೋಪಗಳು ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಯೆ? ಅರ್ಥವಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಆಕಾಡೆಮಿಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಕಬಡಿಸಿದೆಯೆ?

ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆ ಎಂದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಂದರೂ ಒಂದೇ. ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಯಾವ ರಂಗಪ್ರಾ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕ್ರೋಷಿಸಬೇಕೇಕೆ? ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಯ ಅರೋಪಗಳು ಕೂಡ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಯ ಮುಖಿಗಳಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತವೆ. ಆನ್ಯಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶಯವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇನು ಭಾಗ್ಯ? ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಜನರ ಮನೋವೃತ್ತಿ. ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಷತ್ತುಗಳೇ ಅದು ನಡೆಸುವ ಸಮೈಳನ ಉತ್ಸವಗಳಾಗಲೇ ನಿಜವಾಗಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ವಾವಾಗಬೇಕಾದರೆ ತತ್ವಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಪರಿಹಾರ ಬೀಳಬೇಕು. ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಹಾಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವರನ್ನು ಇಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಸಮೈಳನಗಳಿಗೆ ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿಯೋ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಆಗಿ ಕರೆಯುವುದು, ಅವರ ಸೇಕ್ರೆಟರಿಗಳು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಅವರ ಶ್ರೀಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಧನ್ಯರಾದೆವನ್ನುವುದು ಸಾಹಿತಿಗಳ ದಾಸ್ಯ ಚಿಹ್ನೆ. ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಗಡಗಳಾಗುವುದು, ಶೀಕ್ಷಣ

ಮತಭೇದಗಳಾಗುವುದೂ ಅಪರಿಹಾಯ್; ಇಷ್ಟೆ ಕೂಡ. ಆದರೆ ದೇಶದ ಹಣದ ಚೀಲ ಅಧಿಕಾರದ ದಂಡ ಹಿಡಿದವರಿಂದ ಅವರು ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಲಜ್ಜೆಗೇಡಿತನೆ ಅನಿಷ್ಟ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದಿರಲು ಅವರ ಈ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಕಾರಣ. ಅದಿರುವವರೆಗೆ ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿ ನಿವಾರಿಸಲುಬಾರದು.

ಕವಿ – ಲೇಖಕನಾಗಿ

ನೀವು ಕವಿಗಳಾಗಲು ನಿಮ್ಮ ಪರಿಸರವೇ ಕಾರಣವೇ? ಅಥವಾ ಹಿರಿಯರಿಂದ ನೀವೇನಾದರೂ ಪ್ರಪಾದದ್ವಿದೆಯೇ? ಇದ್ದರೆ ಯಾವುದು?

ಕಾರಣ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ನನ್ನ ತಂದೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರಂತೆ. ಹರಿಕಥೆ ನಾಟಕಗಳ ಹಂತಾಸ್ತಪೂ ಇತ್ತುತ್ತೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಏದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅವರು ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅದಾವುದರ ಸೋಂಕೂ ಅವರಿಂದ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಯಗಳಂತೆ ನಾನೂ ಏಕೆ ಬರೆಯಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಹನೊಂದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರರ ವಿಷಯ ಕೇಳಿ ಬಂಗಾಳಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ್ಯತ್ವದಿಂದ ಕಲಿತು ‘ಗೀತಾಂಜಲಿ’ಯನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಓದಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಇವು.

ನೀವು ದಿನವಿಡೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಏಸಲಾಗಿದುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಒತ್ತಡದ ಕೆಲಸಗಳ ನಡುವೆ ನಿಮಗೆ ಸಂತೋಷ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳಾವವು?

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ದಿನವಿಡೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅನೊ೦ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪೋದಿಲ್ಲ. ಸೇವೆ ಅನೊ೦ ಶಭ್ದವೇ ಕೆಟ್ಟು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸುರು ಮಾಡಿದೆ, ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಪರರನ್ನು ವಂಚಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ – ಸೇವೆ ಅನೊ೦ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ವಂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸೇವೆ ಅನೊ೦ ಹೆಸರೇ ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅನೊ೦ಕೆ ಇನೊಂದು ವಿರೋಧ ಅಂದ್ರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು ಅನೊ೦ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಯಾರೂ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಅದರಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇಡೀ ದಿನ ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ಕೇಂದ್ರಿಕರಿಸಬಹುದು. ನಾನೂ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನೇ ಹೊರತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅಂತಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದರೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ಸೀಮೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆಯಿತು. ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಸುರುವಾದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಬರೆಯವುದಕ್ಕಿಂತ, ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಾರಣ ಅದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಬರಹಗಳಿಗೆ ಪತ್ರಕೋದ್ಯಮದಿಂದ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿಲ್ಲವೇ? ಆಗಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮವಂಚನೆಗೇಕೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿರಿ?

ಅಡ್ಡಿ ಆಯಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದರ ದಿಕ್ಕು ಬದಲಾಯಿತೆನ್ನಬೇಕು. ಗಣಾರಾ ವರೆಗೆ ಪದ್ಯ

ಬರೆದ ಹಾಗೆ ಅಮೇಲೆ ಬರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮವಂಚನೆ ಇಲ್ಲ. ಜೀವಪೋಷಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನ್ನ ಮುಂದಿತ್ತು. ಅರ್ಥಶಿಕ್ಷಕ (ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಎಸ್.) ನಾದ ನನಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗ ಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಲೆಕ್ಕರ್ ಶಿಪ್ ಹೋಗಲಿ, ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಶಿಕ್ಷಕತ್ವ ಕೂಡ ಎಟಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನೀವು ಕವಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಪಂಚಕ ಇಂದಿನ ಹಿಂದಿನ ಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮದೇ ಆದ ನೇರ ಹಾಗೂ ನಿಖಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞಗಳು ಈ ಲೇಖನಗಳು ಜೀವಂತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ‘ಮುಖಷಾಣ’ಯಲ್ಲ. ತೇರಾ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದುದಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ನಿಜವೇ?

“ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ನೀವೆನ್ನುವುದು ನಿಜ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನು ಸಮಕಾಲೀನ ಫೋಟನೆಗಳಿಂದ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತೀವ್ರ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತರ ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾನವ ಇರಾದೆಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಜನಾಂಗಗಳ ಅನುಭವದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಹಾಸಿಕ ತಥ್ಯಗಳ ಒರೆಗಲ್ಲಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಇದು ನನ್ನನ್ನು ಭಾರುಮಕ ಧೈಯವಾದದ ನಿದ್ರೆ ಸಂಚಾರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಬಿಸಿಲೆಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ನೇರ; ಹೌದು ಯಾವಾಗಲೂ ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ನನಗಿಷ್ಟೆ. ನಿಖಯ ಇರಬಹುದು. ನಾವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಪ್ರತಿಕಾರ್ತನ ಧರ್ಮ ಎಂದು ನಾನೆಂಬುತ್ತೇನೆ.

ವೈಯಕ್ತಿಕ

ನಿಮ್ಮ ಮೆಂಟ್ಸ್ ಕವಿ ಯಾರು? ಹಾಗೇ ಯಾರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ನೀವು ಮೆಂಟ್ಸ್‌ದೀರಿ? ಯಾಕೆ?

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀವು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಾದರೆ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ನವಾಗಿ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆ. ಬುದ್ಧಿ, ಭಾವ, ಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡಷ್ಟು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಇನ್ನಾರಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಷ್ಟಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಮತ್ತೆ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ನವಾಗಿ ಕಾರಂತರು. ಅನುಭವದ ಸತ್ಯತ್ವಕ್ಕಾಗಿ, ವಿಷಯಗಳ ಹರವಿಗಾಗಿ.

ನಿಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಾಗ್ರಹಿಯೆ? ಇದ್ದರೆ ಯಾರು? ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಯುವವರಿಗೆಯ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶವೇನು?

ಯಾವ ಪೀಠಿಗೆಯವರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಪೀಠಿಗೆಯವರಿಗೆ ಸಂದೇಶ ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಪಿತರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಸಂದೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಪೀಠಿಗೆಯ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಾವು ಮುಂದಿನ ಪೀಠಿಗೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕೇ ಹೋರತು, ಹಿಂದಿನದರ ideaಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ನಿಷ್ಪಯೋಜಕ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ

ಅನುಭವ ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಹೊಡಬಿಲ್ಲೆ. ನಮ್ಮೆ ಲೀಂದು ಕೇವಲ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬರವಣಿಗೆ ನಡೀತಾ ಇದೆ. ಜನ ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಅದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕಲಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಅನುಭವ ಸಂಪಾದನೆ ಮುಖ್ಯ. ನಿಜವಾದ ಜೀವನಾನುಭವ ಹ್ಯಾಗಿದೆ ಅನ್ಮೋದನ್ನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಸಾಧ್ಯ. ನಮ್ಮೆ ಲೇಖಕರು ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಮಾಡದೆ ಕೂತಲ್ಲೇ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಬರೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಇಲ್ಲ ಅನ್ಮೋ ತಿಳುವಳಿಕೆ ತಪ್ಪೆ. ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಓದಬೇಕು ಅನ್ಮೋದಾಗಲೀ, ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅನ್ಮೋದಾಗಲೀ ನಮ್ಮೆಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದು ಆಗ್ನೈ ಇಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಾನೀಗೆ Hotel ಅನ್ಮೋ ಕಾದಂಬರಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹೋಟೆಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಂಪ್ರೇಕರಿಸಿ ಲೇಖಕರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಬಹುದು. ಪರಿಶ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಬೇಕು ಅಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

(ಆ) ಒಂದಿಷ್ಟು ಪಾರ್ಚಿನ ಪ್ರಮೇಯಗಳು

ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರ. ಗಣಿ-ಗಣಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರ. ಗಣೇ-ಗಣೇ

ಭಾಷಾವಿಚಾರ

ಗಣೇ-ಗಣೇ

1. ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನ - ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನದ ಶೋಧವಾದ ಮೇಲೆ ಪಂಪನ ವಂಶವ್ಯಕ್ತದ ಬಗ್ಗೆ ‘ಕನ್ನಡ ನುಡಿ’ಯಲ್ಲಿ, ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದನಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ನನ್ನದಲ್ಲ. ಅದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ‘ಮರ್ಮ’ ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

‘ಮರ್ಮ’ ಎಂಬುದು ‘ಮೊಮ್ಮೆಗ್’ನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಗೃಹೀತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಪಂಪಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಂಪನ ವಂಶವ್ಯಕ್ತದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದೂಪ್ರಬೇಕು. ಅದರೂ ‘ಮೊಮ್ಮೆಗ್’ ಎಂಬಥಿದಲ್ಲಿ ‘ಮರ್ಮ’ ಪಡವನ್ನು ಕ್ಷಯಿಸಲ್ಪಿಗೆ ಕಾಣುವುದು ಇದೇ ಮೌದಲು. ಸಂಪ ಕೂಡ ‘ಮೊಮ್ಮೆ’ನೆನ್ನುತ್ತುನೆ ಹೊರತು ‘ಮರ್ಮ’ವೆಂದಲ್ಲ. ಕಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕೋಶದಲ್ಲಿಯೂ ‘ಮರ್ಮ’ಕ್ಕೆ ಈ ಅರ್ಥ ಕಾಣಸುವುದಿಲ್ಲ.

‘ಮೊಮ್ಮೆ’ ಎನ್ನುವುದು ‘ಮೊಮ್ಮೆಗ್’ದ ಅಂತ್ಯ ವರ್ಣಪಾಠದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಪದವೆಂಬುದು ಸ್ವಷ್ಟವೇ ಇದೆ. ಕಿಟ್ಟಲ್ಲಿರು ಅದಕ್ಕೆ ‘ಮುಂಮಗ್’ ಎಂದು ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ‘ಮರ್ಮ’ ರೂಪದ ಶೋಧದಿಂದ ಈ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ವಿವಾದಾಸ್ಯದವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸುತ್ತದೆ.

ದ್ಯಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಗಳ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮೊಮ್ಮೆಗಕ್ಕೆ ಅದೇ ಅರ್ಥದ ಜ್ಞಾತಿ ಪದ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದ್ಯಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಕೋಶದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆದು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ನನ್ನ ಮಾತ್ರಭಾಷೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಸಂಬಂಧವಾಚಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ‘ಮರ್ಮ’ ಶಬ್ದವೇ ಇದೆ. ‘ಮರ್ಮಾಯೆ’ ಎಂದರೆ ಅಳಿಯ; ‘ಮರ್ಮಾಳ್’ ಎಂದರೆ ಸೂಸೆ. ‘ಆಸೀ’, ‘ಆಳ್’ ಎಂಬವು ‘ಅವನು’, ‘ಅವಳು’ ಎಂಬಥಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಅರ್ಥನ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳು ತಮಿಳು, ಮಲೆಯಾಳ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಆಯಾ ಭಾಷಾ ಮಿಶ್ರಿಂದ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಅವು ‘ಮಸುಮಗನ್’, ‘ಮಸುಮಗಳ್’ ಎಂದಿವೆ. ಈ ಪದಗಳು ಆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೋದರಳಿಯ (- ಸೋಸ), ಮಗಳ ಗಂಡ (ಮಗನ ಹೆಂಡತಿ) ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. (ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ‘ಅರುವದ’ನೆಂಬ ಬೇರೊಂದು ಪದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಂಟು). ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ‘ಮೊಮ್ಮೆಗ್’ ಎಂಬಥಿದಲ್ಲಿ ‘ಮನಮಡು’ ಎಂಬ ಪದ ಇದೆಯಂತೆ. ಅದು ಒಮ್ಮೆಗಳ ನಮ್ಮೆ ‘ಮೊಮ್ಮೆ’ನಂತೆ ಅಂತ್ಯ ವರ್ಣಪಾಠದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ‘ಮರ್ಮ’ ಶಬ್ದದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ‘ಮೊಮ್ಮೆ’ ಪದ ಮಸುಮಗ > ಮರ್ಮ > ಮರ್ಮ > ಮಮ್ಮೆ > ಮಮ್ಮೆ ಈ ಶೋಧದಿಂದ ವಿಕೃತಿ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ‘ಮಸು’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ‘ಬೇರೊಂದು’, ‘ಅನಂತರದ್ವ್ಯ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಚಾಷ್ಟಾಯೆಗಳುಂಟಷ್ಟೇ. ತುಳು, ಮಲೆಯಾಳ, ತಮಿಳುಗಳಲ್ಲಿ

ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ಅಕ್ಕ ಅಥವಾ ತಂಗಿಯ ಮಗನನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ‘ಮಸ್ತಿಷ್ಠಮಗ’ ಶಬ್ದ ಉಪಯೋಗವಾದರೆ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗುಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಮಗನ(ಇ) ಮಗನನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಮೂಲತಃ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪದ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾಂತರ ಹೊಂದಿತೇನೋ. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ‘ಮಸ್ತಿಷ್ಠಮಗ’ ಎಂಬುದು ‘ಮಸ್ತಿಷ್ಠಮಗೀ’ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಂತ್ಯ ‘ಗ’ ಕಾರ ‘ಅ’ ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ‘ಮಸ್ತಿಷ್ಠಮಾಯೆ’ > ಮಮಾಯೆ; ಮಸ್ತಿಷ್ಠಮಳ್ಳೋ > ಮಸ್ತಿಷ್ಠಮಾಲ್ಳೋ > ಮಮಾಲ್ಳೋ ಹೀಗೆ ವಿಕೃತಿ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆದಂತೆ ಅಂತ್ಯ ‘ಗ’ ಲೋಪವೇ ಆಗಿ ‘ಮಮ್ರ’ ಉಳಿದು ಪ್ರತ್ಯಯ ‘ಎ’ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತ್ಯಯ ‘ಭ್ರಾ’ ಸೇರಿ ‘ಮಮ್ರಯೆ’, ‘ಮಮ್ರಭ್ರಾ’ ರೂಪಗಳುಂಟಾಗಿ ಮುಂದೆ ಭ್ರಮ ಮೂಲಕ ‘ಯೆ’, ‘ಭ್ರಾ’ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ‘ಅಯೆ’, ‘ಆಭ್ರಾ’ ಆಗಿ ಸೇರಿರಬಹುದು.

ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ‘ಮೊಮ್ಮೆ’ ಶಬ್ದದ ಮೂಲ ರೂಪ ‘ಮಮ್ರ’ ವಿರಬೇಕು. ಅದು ‘ಮಸ್ತಿಷ್ಠಮಗ’ ದ ವಿಲ ರ್ಥವಾದಿರಬೇಕು ಹೊರತು ‘ಮುಂಮಗ’ ದ್ದಲ್ಲ.

2. ಕವಿಸಮಯ ವಿಲಾಸಂ

ಕವಿಯಿಂದೀಂಟಿಸುವರ್ತ ಸಮಸ್ತ ರಸಮಂ, ತೋಪ್ರರ್ ಸರೋಚಾತಮಂ
ಯವತೀ ಪ್ರಾಧಲತಾಗ್ರದೋಳ್, ಕುಮುದಮೊಂದೊಂದಲ್ಲಿಯಾ ಬಾಲಪ-
ಲ್ಲವಮಂ ಪುಟ್ಟಿಪರಾಯ್ ಮೋಹನಮುಮಂ ಮಾಳ್ಯೇ ಚಮತ್ವಾರಮಂ
ಕವಿಗೋ ಬಲ್ಲಪೂಲನ್ಯರೆತ್ತರಿವರಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮನುಂ ಬಲ್ಲನೇ?

- ನೇಮಿಚಂದ್ರ

ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿಗಳ ಅದ್ಭುತವಾದ ನೂತನ ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ನಿಲುಕದ ಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಕವಿಗಳು ರಸಗಳನ್ನು ಕವಿಯಿಂದ ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹೆಣ್ಣಂಬ ಬಳ್ಳಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಾವರೆಯನ್ನೋ ನೈದಿಲೆಯನ್ನೋ ಮೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಈ ಕುಮಲ ಅಥವಾ ಕುಮುದದ ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಟಿಸಿಲೊಡೆಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚಮತ್ವಾರವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿರುವದು ಕವಿಸಮಯದ ವಿಷಯ. ಕವಿಸಮಯ ಅಂದರೆ ಕವಿಗಳದೇ ಶಾಸ್ತ್ರ. ಆದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೆನ ಮುಖ ತಾವರೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಚಂದ್ರನಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಮೈ ಬಳ್ಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಬೆರಳುಗಳು ಚಿಗುರುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಾವರೆ ಬಳ್ಳಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಏಕದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯವಾದ್ವರಿಂದ ಅಡ್ಡಕ್ಕೆ ಟಿಸಿಲೊಡೆದು ಪಲ್ಲವವಾಗಲಾರದು.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿರುವದು ಭಾರತೀಯ ಕವಿಸಮಯದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಅಂಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮುಖಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅವಯವಗಳು ತಾವರೆಯೋ ನೈದಿಲೆಯೋ ಆಗುತ್ತವೆ. ಈ ತಾವರೆ ಸೂರ್ಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗಷ್ಟೇ ಅರಳುತ್ತದೆ, ನೈದಿಲೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿಯೋ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಕೋಗಿಲೆ ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೂಗುತ್ತದೆ. ಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಯ ಕೈಲಿ ನೀರು ಬೆರೆತ ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟರೆ ಹಾಲು ನೀರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಲಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಗಂಧದ ಮರ ಬೇಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸರ್ವನ ಹೆಡೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅದು ರಾತ್ರಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ.

ಕವಿಸಮಯ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ poetic conventions ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಬಹುಶಃ ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆ ಅಥವಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ (ಉದಾ - ಸರ್ವನ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಇರುವದು) ಅವು ಉಗಮಿಸಿ ಮುಂದೆ ಕವಿಗಳ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡವುಗಳು. ಕವಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಮಸೆದು ಚೊಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಸೋಚಿಗೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕವಿಸಮಯದ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳನ್ನು

ಮೀರಿಸುವವರು, ಯಾಕೆ ಸಮೀಪಿಸುವವರು ಕೂಡ, ಬೇರೆಡೆ ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೂ ಚಮತ್ವಾರಕ್ಕೂ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ.

ಕವಿಸಮಯದೊಡನೆ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವುದು ಕಮಲ ಮತ್ತು ಕುಮುದ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಗಳು ಹೂಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೂವೆನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಮಲ - Lotus - ಪಾಶಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ಹೂವಿಗೆ ಗೌರವವಿದೆ. ಮೇಲೆ ಆದನ್ನು ತಿಂದವರು ಒಂದು ತರಹದ ಆನಂದಮಯ ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಕವಿಸಮಯ ಅಲ್ಲಿನ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದಿವ್ಯ ಆಲಸಿಗಳಿಗೆ ಕಮಲಭಕ್ತಕರು - Lotus eaters - ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಿದ್ದಿದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಮಲಕ್ಕೂರುವ ಸ್ಥಾನ ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮ ಆದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ವಿಷ್ಣು ಕಮಲನೇತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಹಂತ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಹಸ್ರಾರ ಪದ್ಮ ಎಂಬ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆರೂಢನಾಗುವುದು.

ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಒಹುತಃ ಮೊದಲು ಆದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಉಪಮೆಯಾಗಿ, ಮುಖಿಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಕೆಯಾಗಿ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಹೂ ತುಂಬಾ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದು ದೊಡ್ಡ ಹೂ. ಆದು ಅರಳಿದಾಗ ನಕ್ಷಂತೆ ಕಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕವಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಡದೆ ಆದನ್ನು ಕೃಗಳಿಗೂ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಪಾದಗಳಿಗೂ ಉಪಮೆಸಿದರು. ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಸ್ವಾತ್ಮಿಕ ಪಡೆದ ಆಧುನಿಕ ಕವಿಗಳು ಕಮಲವನ್ನು ಕೆಳಗಳಿಸಿ ಗುಲಾಬಿಯನ್ನು ಮೇಲೇರಿಸಿದ್ದರೂ ಆದನ್ನು ತಾವರೆಯ ಗೌರವ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಗಳಿಗೇರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಂಗಾಲಿಯ ಶೆಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಹೋತ್ತು ರವೀಂದ್ರರಿಗೆ ಕೂಡ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳ ಆಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ ಕಮಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಗೀತಾಂಜಲಿಯ ಮೊದಲನೇ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು

ಜಾಂಬಿ ಹೇ ತೋಮಾರ್ ಪರಮ ಕಾಂತಿ
ಪರಾಣೇ ತೋಮಾರ್ ಚರಮ ಶಾಂತಿ
ಆಮಾಕೇ ಆಡಾಲ್ ಕ'ರೇ ದಾಂಡಾವ್
ಹೃದಯ ಪದ್ಮದಲೇ ।
(ಬೇಡುವೆ ನಿನ್ನ ಪರಮ ಕಾಂತಿ
ಜೀವದಿ ನಿನ್ನ ಚರಮ ಶಾಂತಿ
ನನ್ನ ಶಾಪಾಡಿ ನಿಲ್ಲು ನನ್ನ
ಹೃದಯ ಪದ್ಮದಲದಲಿ)

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪರವಶತೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಕ್ತ ತಾವರೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ನೋಡಿ :

ಅಡಿಯ ತಾವರೆಯನ್ನು
ಕೈಯ ತಾವರೆಯಿಂದ
ಬಾಯ ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ
ಹೊಗಿಸಿದವನ

ಬಾಲಮುಕುಂದನ್ನು
ನನೆನನೆವೆ ಮನದಲ್ಲಿ
ಆಲದೆಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಪವಡಿಸಿದವನ.

ಇದು ಚಮತ್ವಾರವಲ್ಲ, ವಾಗ್ನಿಲಾಸವಲ್ಲ; ಇದು ಶುದ್ಧ ದರ್ಶನ. ಸಾವಿರ ಸಲ ತಾವರೆಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಜಿಡ್ಲುಕಟ್ಟಿದ ಬಿತ್ತು ಕೂಡ ಕರಾರವಿಂದದಿಂದ ಪದಾರವಿಂದವನ್ನು ಮುಖಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ತುರುಕುವ ಈ ಅನಾದಿ ಶಿಶುವಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಒಂದು ಉಪಶಾಂತವಾದ ಅನುಭಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿರದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ತುಸುವೆ ಕೆಳ ಮಟ್ಟದ್ದು ಈ ಕೆಳಗಿನದು :

ಅಮೃತವ ಬಿಟ್ಟು ಮುನಿವರರೆಷ್ಟೋ
ತನ್ನಡಿ ಸುಮರಸ ಬಯಸುವ ಗುಟ್ಟು
ಆರಿಯುವನೆಂದಾ ಬಾಲಮುಕುಂದ
ಬಾಯಿಗೆ ತಂದ ಪದಾರವಿಂದ

ತುಸು ಕೆಳಗಿನ ಮಟ್ಟದ್ದು ಯಾಕಂದರೆ ಮನಸಿನ ಕಾಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೋಚಿಗವ್ವಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನದರಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಚಮತ್ವಾರ ಬಲವಾಗುತ್ತದೆ :

ಜಗಕೆಲ್ಲ ನಂಟನೆನಿಸುವ ಚಂದ್ರಮನಿಗೆ
ಕಮಲಪೂಂದರ ಮೇಲೆ ಏತಕಿಷ್ಟು ಹಗೆ?
ಎಂದು ಪದಕಮಲವನು ಮುಖಚಂದ್ರನೆಡೆಗೆ
ತಂದ ಮಾಯಾಶಿಶುವಿಗೆರಗುವೆನು ಹರಿಗೆ

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿಸಮಯ ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಪಾದ ಕಮಲವಾಗಿ ಮುಖಿ ಚಂದ್ರನಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕವಿಸಮಯದ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದ್ರ ತಾವರೆಗೆ ಶತ್ರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯವಾದೊಡನೆ ತಾವರೆ ಮುಖಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬಾಲಮುಕುಂದನಿಗೆ ಇದೇನು ಹುಟ್ಟು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಬಂಧುವನಿಸಿಯೂ ತಾವರೆಯ ಮೇಲೆ ಹಗೆ ಸಾಧಿಸುವುದೆ? ತನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿರುವ ತಾವರೆಗೂ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆವನು ಎರಡನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ತರುತ್ತಾನೆ.

ಚಂದ್ರನಿಗೂ ತಾವರೆಗೂ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನೈದಿಲೆಗೂ ಇರುವ ಶತ್ರುತ್ವಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಬೆಂಬಲವಿದೆಯಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕವಿಗಳು ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವರಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಪರು. ಅವರು ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಜ್ಞಕ್ಕಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವಾಗ್ನಿಲಾಸಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಬ್ಬ ಸುಭಾಷಿತಕಾರ ನಿರ್ವಿಷಿದ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರವನ್ನು ನೋಡಿ :

“ತಂಗದಿರನ ಮೊಗವನ್ನೇ ಕಾಣಿದ
ತಾವರೆ ಜನ್ಮ ಬರೇ ವ್ಯಧಿ”

ಎಂದೋಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲವೇ ಮತ್ತೆ? ಹುಣ್ಣಮೆಯ ಚಂದ್ರೋದಯವೆಂಬುದೋಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ದೃಶ್ಯ. ಅದನ್ನು ನೋಡದ ಕಮಲದ ಬದುಕು ನಿರಧರಿಸಲ್ಪಡೆ ಇನ್ನೇನು? ಆದರೆ ತಾವರೆಯ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆಯೇ?

“ತಾವರೆ ಕಂಗಳ ನಿದ್ದೆಯ ಕೆಡಿಸದ
ಚಂದ್ರನ ಜನ್ಮಕೆ ಏನಧರ್ಮ?”

ಎಂದು ಆವರು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬರಬರುತ್ತಾ ಸವಕಲಾದ ಒಂದು ಕವಿಸಮಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಬಂದ ಅರ್ಥ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಹೆಣ್ಣನ ನಿದ್ದೆ ಕೆಡಿಸಲಾರದ ಗಂಡಿನ ಸೌಂದರ್ಯವೋ ಗುಣವೋ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಾರದು.

ತಾವರೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಶತ್ರು ಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಕವಿಗಳೇ ಸ್ವೇದಿಲೆಯನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟಿಸಿ ಅದಕ್ಕೂ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಗಂಟುಹಾಕಿದರೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ವೇದಿಲೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರ ಮೋಹಿಸಿದರೂ ಅದು ತನಗೆ ಎಂದೂ ಸಮವೆಂದು ಕಮಲ ಒಪ್ಪಿದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ತನಗೆ ಸಾಟಿಯಲ್ಲದವರ
ಸಾಟಿತನವನೋಲ್ಲದೆ,
ಕುಮುದ ಆರಳುವಾಗ ಕಮಲ
ಮುಖಿವ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಬುದು.

ಈ ಎರಡು ಹೂಗಳ ವಿಷಯದ ಕವಿಸಮಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಎಷ್ಟೋ ಕವಿಚಮತ್ವಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ನವ್ಯ ಕವಿಗಳು ಇತರ ಹೂಗಳನ್ನು ದುರ್ಭಕ್ಷಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಂಪಿಗೆ. ತುಂಬಿಗಳು ತಮ್ಮ ಲಂಪಟತನದಿಂದ ಬೇರೆಲ್ಲ ಹೂಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವುಗಳ ಶೀಲಭಂಗಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಂಪಿಗೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಅವುಗಳಿಗಲ್ಲ. ಸಂಪಿಗೆ ಹೂಗಳ ಸೋಗಡು ಭೂಮರಗಳನ್ನು ಮೂರ್ಭೇಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕೇದಗೆಯ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯಾದರೂ ಭ್ರಂಗಗಳು ಅಧಿನ್ನ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಎಸಳು ನೂರಾರು ಮುಳ್ಳಿನ ಬೇಲಿ, ರಸವೆಂಬ
ಹೆಸರ ಕಾಣಿಸು, ಒಳಗೆ ಧೂಳಿ ಕಣ್ಣ ಹಗೆ;
ಎಲೆಲೆ ಕೇದಗೆ, ನಿನ್ನ ದೋಷವಿನಿಸೇಣೆಸದಲೆ
ಕಂಪುಮರುಳನು ಭ್ರಂಗ ಎರಗುವನು ನಿನಗೆ.

ಇದನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಕವಿಸಮಯವಲ್ಲ, ಬರೇ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ ಎನ್ನಿ. ಆದರೆ ಅಶೋಕ, ಸಹಕಾರ (ಮಾಷ)ಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕವಿಸಮಯ ವಿಂಡಿತವಾಗಿ ಸಮಯವೇ. ಅಶೋಕವೃಕ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೂ ಹೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ. ಒಳ್ಳೆ ಚಲುವೆ ತರುಣೀಯನ್ನು ಕರೆದು ಚನ್ನಾಗಿ

ಒದೆಸಿರಿ, ಅಶೋಕ ಹೂ ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಡುವುದು. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತಿಗಳು ಗಮನಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಂಬಬಹುದಾದರೆ ಅರೆಮನಸಿನ ಅಶೋಕಗಳನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಾರಂಭಗಳೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಿಯೆಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವಿರಹಿಯೊಬ್ಬ ಹಲುಬುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ :

ಕಾಂತೆಯೊದ್ದರೆ ಕಾಲಲೆನಗು ಸೋಗ
ನಿನ್ನಂತೆ ಎಲೆ ಅಶೋಕ
ನೀ-ನಾನು ಸರಿಕರೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ, ಆದರೂ ನಾ ಸಶೋಕ.

ಇನ್ನು ಮಾನಿನ ಮರ. ಅದಕ್ಕೆ ಚೊತ್ತ, ಸಹಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಚಂದ ಚಂದ ಹೇಸರುಗಳಿಷ್ಟ್ವೇ. ಯಾವ ಮರವೂ ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳನ್ನು ಮಾನಿನಂತೆ ಮತ್ತೇರಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಈ ಮರಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳು ಯಾಕೆ ಒಲಿದರೋ ನಾನರಿಯೆ. ತುಂಬಿಗಳು ತಾವರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವುಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತುತ್ತವಂತೆ. ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಇದು ಚಿಗುರಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಾಗಲೇ ತಮ್ಮ ಪಂಚಮ ಸ್ವರದ ಹಾಡನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುವಂತೆ. ಮಾತ್ರ ಹೂಕಾಯಿ ಬಿಡುವ ವಸಂತಕಾಲ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಮರಗಳ ತರುಗಳಿಡೆ ತಮ್ಮ ಕಪ್ಪು ಮೈಯನ್ನು ಮರಸಿಕೊಂಡೇ ಅವು ಹಾಡಬಿಲ್ಲವು. ಬೇರೆ ಮತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿಗೆ ಹಾಷ್ವಮೌನ. ಆಗ ಕಾಗೆಗೂ ಕೋಗಿಲೆಗೂ ಭೇದವೇ ತಿಳಿಯದು. “ಕಾಕ ಕಪ್ಪು ಪಿಕಪೂ ಕಪ್ಪು; ಏನು ಭೇದ ಅದಕಿದಕೆ;” ವಸಂತಕಾಲ ಬಂದಾಗ ? ಕಾಗೆ ಕಾಗೆ ಪಿಕ ಪಿಕವೇ. ವಸಂತ ಬಂದಾಗ ಹೂ ಮಿಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಮಾನಿನ ಮರದಲ್ಲಿ ಕಾಗೆ ಬಂದು ಹೂತು ಹೂಗಿದರೂ ಕೋಗಿಲೆಯ ದನಿಯಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಕವಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಪ್ರಣಿಕ್ಕೆ. ಮಸಂತ, ಮಾನಿನ ಮರ ಇವುಗಳಿಗೂ ಕೋಗಿಲೆಯ ಹಾಡಿಗೂ ಇರುವ ಈ ಬಿರಿಯಲಾರದ ಎರಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಆಧಾರವುಂಟೇ ಎಂದು ನಾನು ಪಕ್ಷಿಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮಗುಚಿ ಹಾಕಿದೆ. ನನಗೆ ನಿರಾಶೆ ಕಾದಿತ್ತು. ಕೋಗಿಲೆ ಚೆಳಿಗಾಲ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಮತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತದೆ; ಯಾವ ಮರದ ಮೇಲೆ ಹೂತರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕವಿಗಳು ಸುಂದರವಾದೊಂದು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕೀಟನ Truth is Beauty, Beauty is Truth ಎನ್ನವುದನ್ನು ಸುಳ್ಳಗಳಿದ್ದಾರೆಂದೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಪಕ್ಷಿಶಾಸ್ತ್ರದತ್ತ ತಿರುಗುವಾ. ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳು ಸಸ್ಯಗಳನ್ನೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಕವಿಸಮಯದ ಬಳಿ ಅವುಗಳ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಕ್ಕಿಗೂ ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆ ತಂತನ್ನ ಮೋಹ ಇದ್ದೇ ಇದೆಯಂತೆ. ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿಗೆ ಮಳಿಯ ಹನಿಗಳೇ ಬೇಕು. ನದೀ ಸರೋವರಗಳ ನೀರು ಎಷ್ಟೇ ಸ್ಥಟಿಕಶುಭ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಚಾತಕ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡದು. ಮಳಿ ಹನಿ ಬೀಳುವವರೆಗೆ ನೀರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಆಕಾಶವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮಳಿ ಹನಿಯತೊಡಗಿದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲೇ ಕೊಕ್ಕು ತೆರೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಗುಟುಕುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮಳಿ ಹನಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾತೀ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮಳಿ ಹನಿಗಳೇ ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಂತೆ. ಭತ್ಯಾಹರಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಬನದ ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾತಕವೊಂದೆ ಅಭಿಮಾನಿ
ಇಂದ್ರನನೆ ಬೇಡುವುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಸಾವುದೆದೆಯೋಣಿ.

ಬಂಗಾಲ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅದು “ಫಾಟಿಕ ಜಲ ಫಾಟಿಕ ಜಲ” (ಸ್ಥಟಿಕ ಜಲ) ಎಂದೇ ಕೊಗುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ತೆಗಳುವ ಹಕ್ಕಿಗಳುಂಟಂತೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ನಮಿಲು ಒಂದು. ಮಳೀಗಾಲದ ಮೋಡಗಳು ಏರುತ್ತಿರುವಾಗ ಈಕೆ ಹಾಕಿ ಕೊಗುವ ನಮಿಲು ಹೀಗೆ ಜಂಬಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ :

ಎಲೆ ಮೋಡ, ನಾ ನೀಲಕಂತ,
ಕುಣವೆನು ಮೆಚ್ಚಿ ನಿನ್ನ ಗುಡುಗ,
ಒತ್ತಕನ ಹಾಗೆ ನಾ ನಿನ್ನಿಂದ
ಬೇಡುವೆನೇ ಜೀವನದ ಗುಟುಕ?

ಚಾತಕ ಮತ್ತು ಮಯೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕವಿಸಮಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಒಂದೇ ವ್ಯೇಜಾಧಿಕ ತಥ್ಯ. ಮಳೀಗಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವುಗಳ ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ ಉಷ್ಣತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶುದ್ಧ ಮಿಥ್ಯೆಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹಂಸಪಟ್ಟಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಕವಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀರ ನೀರು ವಿವೇಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಲು ನೀರು ಬೇರೆಸಿದರೆ ಅವೇರಡನ್ನು ಬೇರೆಡಿಸಿ ಅದು ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ “ಹಂಸಕ್ಷೀರ ನ್ಯಾಯ” ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಂಸದ ಬೇರೆ ಅಭಿರುಚಿ ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಶಂಸಾಹಂವಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಮಲ ಅಥವಾ ಕುಮುದವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೃದುವಾದ ದೇಟನ್ನು ತಿಂದು ತೇಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಳ್ಳಾಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹಾವಸೆಯನ್ನು ರುಚಿಸೋಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ,

ಕೇಸರಧೂಸರ ಅಳವ್ಯಂದ
ಕುಡಿವುದು ತಾವರೆ ಮಕರಂದ,
ಹಾವಸೆಯನು ಮೆಲುವುದು ಹಂಸ,
ವಿಧಿಯ ತುಂಟತನ ಸುಡಲಂದ!

ಎಂದೊಬ್ಬ ಕವಿ ವಿಲಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅಭಿರುಚಿಯಲ್ಲಿ ಚೆಕೋರ ಪಕ್ಕಿಯ ಮುಂದೆ ಚಾತಕವನ್ನು ನಿವಾಳಿಸಿ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು. ಯಾಕಂದರೆ ಅದು ಬೆಳುದಿಂಗಳನ್ನೇ ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತಿ ಪಡುತ್ತದೆ. ಹಸಿದರೆ ಅದು ಕೆಂಡವನ್ನೂ ನುಂಗುತ್ತದಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೀ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಯಾರಾರ ರುಚಿಗಳಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ ನಾನು,
ರುಚಿಗಳಲ್ಲುಂಟು ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆ,
ವಿಧು ಸುಧೆಯ ಕುಡಿದು ಮದಿಸುವ ಚೆಕೋರಿಯೆ ಕಡಗಿ
ಮೆಲ್ಲುವುದು ಕೆಂಡ ನಿಗಿನಿಗಿ

ಆದರೆ ಕೆಂಡ ನುಂಗುವುದು ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ, ಅದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಂಡಿದ್ದೇನಂದು ಒಬ್ಬ ಹೆಸರಾಂತ ನಿಸಗ್ರಹಿತಜ್ಞ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಗ್ನಿಭಕ್ಷಕರು ರಾಜಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರಿಸುವುದಲ್ಲ.

ಚಕ್ರವಾಕಗಳು ಶೃಂಗಾರ ಕವಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ದೈವಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು. ಗಂಡು ಹೇಣ್ಣು ಹಗಲು ಗೆಣೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಯಾವುದೋ ದೈವಿ ಶಾಪದಿಂದ ಅವ ಆಗಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಗಾತಿಗಳಾಗಿ ಕರುಣ ಕ್ರಂದನ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡ ತವೆ. ಕವಿಗಳು ಆಗಲೀದ ಪ್ರಣಾಯಿನಿಯರ ಪ್ರತಿಸಿಧಿಗಳಾಗಿ ಚಕ್ರವಾಕ—ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಣೆವಕ್ಷಿ—ಗಳನ್ನು ಬಳಶಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಕವಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆ, ಸಿಂಧಾರ ಎಂದು ಒಹುಕಾಲ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕವಿಗಳು ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಗಿದೆ. ಅವು ಗೆಣೆವಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುವದೂ ನಿಜ, ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಲೇ ಆಗಲುವುದೂ ಸತ್ಯ, ಮತ್ತು ವಿರಹದಿಂದ ಚೀಕ್ಕೆರಿಸುವುದೂ ಸತ್ಯ. ಪಾಪ! ಜೋಡಿ ಬೇಕಾದ ಹೊತ್ತಿಗೇ ಆಗಲಬೇಕಾದ ದುರದೃಷ್ಟಿ ಅವುಗಳದು.

ಕವಿಸಮಯ ಸಚೇವ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನಷ್ಟೇ ವ್ಯಾಪಿಸದೆ ಜಡಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಆಳಿದೆ. ಚಂದ್ರನ ಕವ್ಯ ಕಲೆಗಳಿವೆಯಲ್ಲ. ಅವು ಮೊಲ ಅಥವಾ ಚಿಗರೆಯಿಂದು ಕವಿಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಗರೆ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು ಯಾಕವ್ಯಾ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ವಿವರಣೆ ಇದು :

ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡನ ಬಾಣ ಬೀಳದು,
ಕಾಡುರಿಯ ಭಯ ಬಾರದು,
ತಗ್ಗಿ ದಿನ್ನೆಯ ಕುತ್ತು ಕಾಣದು,
ಇಲ್ಲ ಬಲೆಗಳ ಮೋಸವೂ—
ಇಂತು ಪರಿಪರಿ ಚಿಂತಿಸಿಯೆ ಮುಕ
ಚಂದ್ರನಾಸರೆ ಸೇರಿತು

ಭಲೇ! ‘ಕರ್ತವ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಹದಾಶ್ಯ’ ಎನ್ನುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಚಿಗರೆ ಅನುಸರಿಸಿತು. ಆದರೆ ಏನು?

ಪಾಪ, ಆದಕರಿವಿಲ್ಲ ರಾಹುವ
ತೆರೆದ ಬಾಯ ವಿಲಾಸವು

ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಶನಿಶ್ವರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಭೂಗರ್ಭಶಾಸ್ತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ : ಆದರೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಎಂಬೋಂದು ಶಿಲೆ ಇದೆ. ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಆದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಜಿನುಗತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರನಿಗೊಂದು ಶಿಲೆ ಇದ್ದ ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಇರಬೇಕಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಕಾಂತವೂ ಒಂದಿದೆ, ಕವಿಗಳ ವಿಶ್ವಾಸಿತ್ವ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ. ಅವು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಒಸರತೊಡಗುತ್ತವೆ. ತಾವರೆ ಸ್ವೇದಿಲೆಗಳ ಜಡಲೋಕಾವತಾರಗಳು ಇವು.

ನೀವು ಕಗ್ಗತ್ತಲು ನೋಡಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ಸೂಚೀಭೇದ್ಯ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಿರಾ? ಕವಿಗಳು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ‘ನೋಡಲು’ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ — ಸೂಚಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಕ್ಕಿ ಭೇದಿಸಬೇಕಾದಷ್ಟು ದಟ್ಟ ಕತ್ತಲೇ ಅದು.

ನಗೆಯ ಬಣ್ಣವೇನು? ತುಟಿಯಲ್ಲೇ ನಗುವುದಾದರೆ ಕೆಂಪು, ತುಟಿ ಬಿಂಬಿದರೆ, ಹಲ್ಲು

ಕೊಳ್ಳಬಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ಬಿಳಿದು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರಿ. ಆದರೆ ಗಹಗಹಿಸಿದ ನಗುವಿಗೊಂದು ಒಣ್ಣಾವೆಂಟೇ? ಉಂಟು, ಅದೂ ಬಿಳಿದು. ಅದು ಬರೇ ಅಮೂರ್ಖ ಶಬ್ದವೆಂದು ನೀವೆಂಷಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪೆ. ನೀವು ನಿಜಕ್ಕೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಗಬಲ್ಲವರಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ನಗರಾಶಿ ಬೀಳಬಲ್ಲದು. ಕವಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ನಗೆಪಂಡಿತ ಶಿವ. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಅದು ಯುಗಯುಗಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ನಗೆ ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಒಟ್ಟಿತು. ಆದೇ ಹಿಮಾಲಯದ ಹಿಮರಾಶಿ. ಈ ತೈಂಬಕಸ್ಯಾಟ್ಕಹಾಸದ ಕಲ್ಪನೆ ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚೆಳಿ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಪ್ರಳಯದ ನಿರ್ದಯ ನಗೆ-ಆದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ಶೀತಲ.

ಇನ್ನೊಂದು ಬಿಳಿ ಪದಾರ್ಥ ಕವಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಇದೆ. ಅದೆಂದರೆ ಕೀತಿ. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಭೋಜರಾಜನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಹೀಗೆಂದು ಪದ್ಯ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾನೆ :

ಭೋಜರಾಜನ ಕೀತಿ
ಹರಡುತ್ತ ಹರಡುತ್ತ
ಮೂಜಗವನೇ ಮಾಡಿ
ಬಿಡುವುದೋ ಬಿಳಿದು
ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ
ನನ್ನದೆ ಬೆದರುತ್ತಿದೆ
ನನ್ನ ನಲ್ಲಿಯ ಕುರುಳ
ಗತಿಯ ನೆನೆದು!

(ಟಿಪ್ಪಣಿ : ಇದರಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕृತ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಕನ್ನಡ ರೂಪಗಳನ್ನು, ಪಾವೆಂ. ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ವಾರ್ವವೆಂಬ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.- ಸಂ)

3. ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಪದ್ಯ

ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳಿಗೂ ವೈದಿಕ ಪುರಾಣಗಳಿಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಹೇಳಿ ಕಥಾ ಸಾಮ್ಯ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎರಡರಲ್ಲಿನ ದರ್ಶನ ಭೇದ ಗಮನಿಸುವಂತಾದ್ದು. ಜೈನರ ಕಥೆಗಳು ವೈದಿಕ ಕಥೆಗಳ ಕರ್ತೀರ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರಚ್�ಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಒಂದು ಆದರ್ಶವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಆದರ್ಶಗಳು ಲೌಕಿಕದ ಕಿಟ್ಟಿದಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗದ ಶುದ್ಧ ಅಮಿಶ್ರಿತ ಆದರ್ಶಗಳು.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಯಷಿ ಮುನಿಗಳು ಎರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನರು. ಇಬ್ಬರೂ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಯಷಿ ಮುನಿಗಳು ಲೌಕಿಕವನ್ನು ಮೀರಿದ, ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತ ವಿರಕ್ತರಲ್ಲ; ಅವರು ಇಲ್ಲಿಯವರೇ. ಶಮೆ ದಮೆ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದವರಾದರೂ ಈ ಆನಾದರ್ಶ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅತಿತರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವವರಲ್ಲ.

ಜೈನ ‘ರಿಸಿ’ಯರು, ‘ಮುನಿ’ಯರು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವರು ಧೈಯಗಳನ್ನು ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆಚರಿಸುವವರು – ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಹಿಂಸೆ ‘ಪರಮೋ ಧರ್ಮ’ವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಜೈನರ, ವಿಶೇಷತಃ ಜೈನ ಮುನಿಗಳ ಅಹಿಂಸೆಯ ಆಚರಣೆ ತನ್ನದೇ ಒಂದು ವೀರ್ಯವನ್ನು, ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡದ ‘ಸೀಮಾ ಪುರುಷ ಕವಿ’ ಎನಿಸಿದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ (ಅರ್ಧ) ನೇಮಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಬ್ಬ ಮುನಿಗಳ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವರ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಶಿಶಿರಪ್ರಾಯವಾದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸುಗಂಧಿಳ ಎಂಬೊಂದು ವಿಷಯ (ನಾಡು). ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಪುರ ಎಂಬ ರಾಜಧಾನಿ. ಆಲ್ಲಿ ಅಹಂದ್ವಾಸನೆಂಬ ಅರಸು. ಅವನ ರಾಣಿ ಜಿನದತ್ತಿ. ಅವಳು ಜೈನರ ಲೌಕಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕೆನುಗಣವಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳಿ ಚರಿಗೆ (ಭಿಕ್ಷೆ)ಗಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ಮುನಿಗಳು ಬರುವರೇ ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತ ‘ಬಾಗಿಲ್ಲಾಡ’ದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ – ಇಷ್ಟ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭ.

ಅಂದು ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಚರಿಗೆಗೆ ಹೊರಟವರು ಮಲಧಾರಿದೇವರೆಂಬ ತಪಸ್ಸಿಗಳು. ಅವರು ಅಂದು ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಬಹುದಿನಗಳ ತಪಶ್ಚಯೀಯ ನಂತರ ಚರಿಗೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಇರವಿನ ಬರವಿನ ವಣಿನೆ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಅನೇಕ ವಣಿನೇಗಳಂತೆ ಚಿತ್ರವತ್ತಾದದ್ದು.

ಮಲಧಾರಿಗಳ ಶಮಗುಣದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಹಿಂದೆ ‘ಹರಿಯುಂ ಕರಿಯುಂ ಪುಲಿಯುಂ ಹರಿಣೆಯುಮೊಂದಾಗಿ’ ಮಚ್ಚದೆ ಬೆಚ್ಚದೆ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಯಾವೋಂದು ಪ್ರಾಣಿಗೂ ಭಯವಾಗಲಿ ದಂದುಗೂಗಲಿ ಆಗದ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ‘ಮಂದಾನಿಲ’ನಂತೆ ಪಾದಗಳು

ನೆಲವನ್ನ ಮುಟ್ಟುವವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬಷ್ಟು ಮೆತ್ತಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. “ಕಾಣಲ್ ಬಾರದ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಗಳಂ ನೋಡಿ” ನಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಜೀವದಯ ಮೂರಿತ್ಯಾಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲೇ ಕಣ್ಣ ಮೂಡಿದಂತೆ ಅವರ ಉಗುರುಗಳಿದ್ದವ.

ಫೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ‘ಒರಿಯೆಲುವಿನ ಪ್ರಮಾದಿ’ನಂತಾದ ಮೈಯಿಂದ ‘ಬೂದಿವಾರುತ್ತ’ ಇರುವ ಅವರ ಶರೀರವೆಂದರೆ ‘ಕಾಮನ ಸುಟ್ಟ ಕಾಡಿದೆ’ನ್ನವಂತಿತ್ತು. ಮರೆತೂ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಲೋಕದ ವಾರ್ತೆಯನಾಡದ, ಒಮ್ಮೆಯೂ ಮೈತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಅಪ್ರತಿಮ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನ ಸಾಧಿಸಿದ ಈ ಮುನಿಪತಿಯ ವರ್ಣನೆಯ ತುದಿಗೆ ಒರುವುದು ಈ ಪದ್ಯ :

ಮುನಿಪಂ ಚಯೀಗೆ ಪೋಗುತ್ತಿರ್ಫ ಪದಮೋಮೈಯಲ್ಲಿ ಪತ್ತಿರ್ಫ ಪತ್ತಿನ ಪೋರಿಂ ಪೋರಮಟ್ಟ ಪೋದ ಮಧುಪಂ ತನ್ನಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಬ-
ರ್ಫಿನಮೇಳಿಂಟು ದಿನಂಬರಂ ಕರುಣಾದಿಂ ಕೈಯಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರ್ಫ ಯೋ-
ಗನಿಯೋಗಂ ಮಲಧಾರಿದೇವ ಮುನಿಪಂಗಕ್ಕುಂ ಪೇರಗ್ರಹ್ಯಮೇ?||

ಈ ಮುನಿ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ಚರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ಏಳಿಂಟು ದಿನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಯತ್ತ (ಬಹುಶಃ ಕಟಜೀರಿಗೆ ಹುಳ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಗೂಡು)ಪೋಂದಿತ್ತು. ಅದರೊಳಗಿಂದ ತುಂಬಿ ಅಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಚರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ತುಂಬಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಗೂಡು ಕಾಣಿದೆ ಎಷ್ಟು ಆತಂಕ ಪಡುವುದೋ ಏನೋ ಎಂದು, ದೀರ್ಘ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಹಸಿದಿದ್ದರೂ, ಏಳಿಂಟು ದಿನದವರೆಗೂ ‘ಕೈಯಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು’ ಆದರ ಬರವಿಗಾಗಿ ಕಾದವರು ಈ ಮುನಿ.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಮಲಧಾರಿ ಮುನಿಗಳ ಅಹಿಂಸೆಯ ಸರ್ವತೋಮುಖಿ ಭಾವ. ಅದು ಬರೇ ಕೊಲ್ಲಿದಿರುವ, ನೋವು ಕೊಡಿದಿರುವ ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲ, ಒಂದು ಹ್ವಿದ್ರು ಜಂತುವಿಗೆ ಕೂಡ ಹಿಂಸೆ, ಹೋಗಲಿ, ಗಾಬರಿಯಂಟಾಗುವುದನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸೂಕ್ತ ಮಟ್ಟದವರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಜೀವ ಕಾರುಣ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಟೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಶಾಸನವೋಂದು ವ್ರತತ್ವದ ಸೀಮೋಲ್ಲಂಫನ ಮಾಡಿ ನಾಡಿಯ ಮಿಡಿತವೇ ಆಗಿಬಿಡುವ ಈ ವಿಕಾಸವು ಕ್ರಮಿತ್ವದಿಂದ ಪತಂಗತ್ವಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುವ ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆಯಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ.

4. ಒಂದು ಅಪ್ರಾವ್ಯ ಷಟ್ಪದಿ

ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು ‘ಕನ್ನಡ ನುಡಿ’ಯ ಫೆಬ್ರುವರಿ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಮೃತಭಾಪಿ ಗ್ರಾಮದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಬಸ್ತಿಯ ಧಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೨೧ರ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಕರಿತು ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ‘ಷಟ್ಪದ’ವು ಅಧಿಮಧ್ಯ ಸವೆದು ಮೋಗಿದ್ದು ಅದರ ಅವಶಿಷ್ಟ ಭಾಗ ಇಂತಿದೆ :

ಹರಪಾದಾಂಖಿಜಭ್ರಂಗಂ
ಪರನಾರೀಜನ ದೂರಂ
...
... ಜಾತ ರೂಪಂ
ಸರಸತಿಗಣಭಕ್ತಂ [ತಾಂ]
ನರಸಮೃಂ ನೆಗರ್ಜನೀ ಧರೆಗೆಲ್ಲಂ॥

ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಈ ಷಟ್ಪದದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿರುವ ಶರಕುಸುಮಾದಿ ಷಟ್ಪದಿಗಳಿಗಿಂತ ಇದು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ ಪಾದದಲ್ಲಿ [೩, ೪, ೫, ೬ ಮಾತ್ರಗಳ] ಸಮಗಣಗಳೂ ದೀರ್ಘ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ ಪಾದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದೂವರೆ ಪಟ್ಟಿಗಳೂ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುರುವೂ ಇರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವಪಾದದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಗಣಗಳೂ ದೀರ್ಘಪಾದದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳೂ ಇವೆಯೆಂದೂ ಈ ರೀತಿ ಹ್ರಸ್ವಪಾದದಲ್ಲಿ ವಿಷಮಗಣವಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದಿಯ ರಾಘವಾಂಕನ ವೀರೇಶಚರಿತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಪ್ರಾವ್ಯವೆಂದೂ ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ವೀರೇಶಚರಿತೆಯ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ (೧, ೨, ೩ನೇ) ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಜಿ ಗಣಗಳೂ (ವಾರ್ಥಿಕ ಷಟ್ಪದಿಯಂತೆ ಜಿ ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣಗಳಲ್ಲ) ದೀರ್ಘಪಾದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆಯ ಉಗಣಗಳೂ (ವಾರ್ಥಿಕದಂತೆ ಜಿ ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗುರುವಲ್ಲ) ಇವೆಯೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದ ಈ ಅಪ್ರಾವ್ಯ ಶಾಸನ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶೇಷಿಸಿದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಂದವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಆರ್ಯಪ್ರಭೇದಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಹೋಲಿಕೆ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಷಟ್ಪದದ ಹ್ರಸ್ವಪಾದವು ಕಂದದ ಹ್ರಸ್ವಪಾದವೇ ಹೊರತು ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರ ಇನೇ ಪಾದದ ಅವಶಿಷ್ಟಾಂಶವು ಇದನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ. “... ಜಾತರೂಪಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ರೂಪಂ”ದ ಹಿಂದಿರುವ ದ್ವಿತೀಯ ಗಣವು ಜಗಣವೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಜಗಣವ ಕಂದದಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ಆರ್ಯ

ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ) ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಹೊರತು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವ ಪ್ರಚಲಿತ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗುಣಗಳು ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ (ವೀರೇಶಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಿತ) ಜಗಣ ಸರ್ವಥಾ ವರ್ಜ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೀಘಾ ಪಾದವಾದರೂ ಈ ಷಟ್ಪದಿಯ ಆರ್ಥಿಕನ್ಯತ್ವವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. “ನರಸಮೃಂ ನೆಗರ್ ನೀ ಧರೆಗೆಲ್ಲಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳು ಅಂದರೆ ಗಳ ಮಾತ್ರಗಳಿರದೆ ಗಳ ಮಾತ್ರಗಳಿವೆ. ಹೊನೆಯದು ಇ ಮಾತ್ರಗಳ ಗಣ.

� ಪಾದವನ್ನು ಕಂದದಂತೆ ಆಮೂಲಾಗ್ರಾವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸದೆ ಆರ್ಥಿಕ ಗಳ ಮಾತ್ರೆಯ ದೀಘಾ ಪಾದದಂತೆ ವಿಭಜಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಗಳ ಮಾತ್ರೆಯ ಆರ್ಥಿಕಾದವು ೪+೪+೨+೪ ಮಾತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರನೇ ಗಣವು ಪೂರ್ತಿ ಹ್ರಸ್ವಯುತ್ (ಪಪ) ಅಥವಾ ದ್ವಿತೀಯ ದೀಘಾಯುತ್ (ಪ)ವಾಗಿರಬೇಕು. “ನರಸಮೃಂ...” ಪಾದವನ್ನಾದರೂ ೪+೪+೨+೪+೨ ಹೀಗೆ ವಿಭಜಿಸುವುದಾದರೆ ಇದು ಗಳ ಮಾತ್ರೆಯ ಆಯಾ ಪಾದದ ತುದಿಗೆ ಒಂದು ಗುರುವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭಂದೋಭೇದವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಗಳೀಗಳೀಗಳೀಗಳ ಮಾತ್ರಗಳು ಗೀತಿಯ ದೀಘಾ ಪಾದದ ತುದಿಗೆ ಒಂದು ಗುರುವನ್ನಿಟ್ಟು ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗುಗಳ ಕಂದ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದು.

“ನರಸಮೃಂ ನೆಗರ್ ನೀ ಧರೆಗೆಲ್ಲಂ” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ‘ನೆಗರ್’ ದಲ್ಲಿನ ‘ರ್’ವನ್ನು ಶಿಥಿಲವೆಂದೆಣಿಸಿದಿದ್ದರೆ ‘ಗ’ ಗುರುವಾಗಿ ಈ ಪಾದ ಗಳ ಮಾತ್ರೆಯದಾಗಿ ಗೀತಿಯ ದೀಘಾ ಪಾದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ “ಮಂ ನೆ ಗ [ರ್]” ಎಂಬುದು ಇ ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಹೊಡುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹೊರಗಾಗುವುದು.

ಹೀಗೆ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಷಟ್ಪದಿಯು ಆರ್ಥಿಕತ್ವಪ್ರಭೇದವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಷಟ್ಪದಿಯ ಜನಕನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲಕ್ಷೀಂತಲೂ ಒಂದೂಕಾಲು ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದೆಂದು ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದಿ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕನು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊನೆಗೊಂದು ಮೂರ್ಕಸ್ವರೂಪ ಹೊಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕಾದ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಯತ್ನ ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಅಂಶವೇ ಸರಿ.

5. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ - ಕೆಲ ಬಿಡಿ ಆಲೋಚನೆಗಳು

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಗೂ ಈ ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಎದ್ದುಕಾಣುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದೆ. ದೇಶದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವೇ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಕಾವ್ಯ: ತಮಿಳನಲ್ಲಿ ಕಂಬರಾಮಾಯಣ, ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ತುಲಸೀರಾಮಾಯಣ, ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿವಾಸ ರಾಮಾಯಣ, ಕೆಲವೇ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯತ್ತಿರುವ ಮಲೆಯಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವೆಲ್ಲತ್ತೊಳರ ರಾಮಾಯಣವೇ ಹೆಸರಾಂತಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೊಡನೆ ತುಂಬಾ ಸಾಮ್ಯವಳ್ಳು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ) ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಜ್ಯೇಂದ್ರ, ವೈದಿಕ ಎಂಬೆರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೂರತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪರಾಕಾಷ್ಟ್ಯೇಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕವಿಗಳನ್ನು ಅದು-ಆಧುನಿಕರಾದ ಕುವೆಂಪುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ-ಆರ್ಜಿಫ್ ಸಲಿಲ್. ಬದಲಿಗೆ-ಆಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮಧ್ಯದ ಮೂರುಮಹಾಕವಿಗಳು ಭಾರತನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪರಮ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪ, ಅವನ ಬೆನ್ನಿಗೇ ಬಂದ ರನ್ನ ಆಮೇಲೆ ಕೆಲ ಶತಮಾನಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ. ಪ್ರತಿಭಾ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಕವಿಗಳು ಒಂದೇ ಬಗೆಯವರಲ್ಲ. ಪಂಪನ ಪ್ರತಿಭೆ ತುಂಬಾ ಸಂಯತವಾದದ್ವ್ಯಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಪೋಲುಮಾಡಲೊಷ್ಟೆದ ಮಾತುಗಳ್ಳು ಅವನು. ಅಜ್ಞನನನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲುಪ್ರದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ನಯನಾಚಾರು, ವಿದಗ್ಧತೆಗಳ ಪೂರ್ವಾಭಾಸ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ರನ್ನನೂ ಅದೇ ಅಭಿಜಾತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವನಾದರೂ ಅವನ ಗದಾಯದ್ದದಲ್ಲಿ ನಾವು ಉದ್ದತ್ತ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕುಣಿತವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ: ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಭೀಮನನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಂದು ಇವೆರಡಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಾ ಸ್ವಭಾವ ಕೂಡ. ಪಂಪ ರನ್ನರ ಚಂಪೂಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳ ಮಿಶ್ರಣ ಮೇಲೆ ಬಹುವಿಧ ವ್ಯತ್ತಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಇವು ತಂತಾನೆ ಲಯ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಹಾಳತವಾದ ವ್ಯತ್ತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಡುತ್ತೇವೆ. ಹಾಡುಗಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿವ್ಯಾಪಿಧ್ಯವಾದ ದಂಡಾಕಾರದ ಭಾಷಿನಿ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಿಂಬಿತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ದರ್ಶಕಿಂದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ನಾಯಕ ಕೃಷ್ಣ, ಒಂದು ಯುಗಾಂತರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕಾರ್ಥಿಕ ಸನ್ನಿಹಿತಕ್ಕೆ ಹೋಸ ರಾಜಕೀಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದನು: ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಬಲಭಂಗನ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿಸಿದುತ್ತೇ: “ಜಗವರಿಯ ಶಾಂತಿಕ”, “ಮಾಯಾಸಿದ್ಧ” ಆದರೂ ಭೀಮನ ಕಡೆಗೆ ಕವಿಯ ಒಲವು ನಿಸ್ಪಂದಿಗ್ಘಾವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದೂ ಆಕಸ್ಮಾತ್ಕವಲ್ಲ. ಅವನ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುರಜಿಸುವಂಥಾದ್ದು.

ಇಷ್ಟ ಭಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಮೂರಾದ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದು ಸೋಜಿಗವಲ್ಲವೇ? ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣವಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನೋಮೈ ಹೆಸರಾಂತ ಒಬ್ಬ

ವಿಮರ್ಶೆ ಕರನ್ನ ಕೇಳಿದ. ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ ಮಹಿಳೆಯರು. ಆದರೆ ಅವರೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲ್ಲ. ನಿಜ ನೋಡಿದರೆ, ಪಂಪನಂಧ ಕವಿ ಎಂಜಲಿಸಿ ಹೋದ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಬೇರೊಂದು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ರನ್ನ ಇಳಿದದ್ದು ದುಡುಕಿನದೇ. ಯಾವ ಸಮರ್ಪಕ ಕವಿಯೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬಿ ಪ್ರಚಿಂಡ ಕವಿಯೊಡನೆ ಹೋಲಿಕೆಯ ದಿವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರನ್ನು ಒಳಗೊಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಿಸಲಾರ—ಆವೊಡನೆ ಸಮಾನಪೀಠಕ್ಕೆ ಸ್ವಧಿಸುವಾಗ ಕೂಡ. ರನ್ನ ಆ ರಿಸ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ — ಮತ್ತು ಸುಮಾರಾಗಿ ಗೆದ್ದು ಬಂದ. ಇವರಿಬ್ಬರು ನಡೆದುಹೋದ ಮೇಲೆ ಆದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹೇಳಲು ಯಾಕೆ ಹೊರಟ? “ರಘುವರನ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಡಲು ತೆರಪಿಲ್ಲ” ಎನ್ನುವ ಅವನ ಮಾತು ಬರೇ ನೇವ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಮಾಯಣಶ್ಯಾಯಿಯಾದ ಅಂಧ ಪ್ರತಿಭಾ ಶಿವಿರದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಅವಸೇಚರಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೂವರಲ್ಲದೆ, ಹರಿಹರ, ಅವನಳಿಯ ರಾಘವಾಂಕ ಕೂಡ ಮಹಾಭಾರತದ ಅಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀಷ್ವ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ದಕ್ಷಿಣಾಂಡವರು. ಯಾವ ‘ಕವಿಗಳ ನಾಮಧಾರಕ’ ಕವಿಯೂ ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿಹೋ, ಪಂಪ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ, ಇತರು “ಪೇಳ್ಳೂಡೆ ಪಂಪನೆ ಪೇಳ್ಳುಮೇಂದು” ನಿಬಿಂಧಿಸಿದರೆಂದೋ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಆ ವಸ್ತು ತಕ್ಷ ಅವಕಾಶವನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನವನ್ನೂ ಒಡ್ಡುತ್ತರೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಒಳ್ಳಿಕೊಂಡರೆ, ಕನ್ನಡದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಕ ಮಹಾಭಾರತ ಪ್ರಿಯವಾದುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದಿಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಈ ಉಳಾಹೆಯನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತರಿಸಿದರೆ, ಕನ್ನಡದ ಪ್ರತಿಭೆಯೇ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂಪೇದಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಎಂದೂ ಒಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆದುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇಂಥಾಗಿ ಪಾತ್ರವೈವಿಧ್ಯ, ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾನವ ಸಹಜ ಗುಣ ದೋಷ ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯತೆಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಓಸುಕೋಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಾಯಣ ಪಾತ್ರಗಳು ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷದಲ್ಲಿಯೂ ‘ಅದರ್ಶ’ ವಾದವಾಗಳು. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೆ ಜೀವಾಳವಾಗಿರುವುದು ಮಾನವನ ಅಂತಸ್ತುಮುಲ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ದುರ್ಭರದುನಿರ್ಗ್ರಹವಾದ ಆಟ. ಆದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳ ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಜನರ ಪ್ರತಿಭೆ ಬದುಕಿನ ಈ ಮೂಲ ಟ್ರಾಜಡಿಗೆ, ಆದು ಒದಗಿಸುವ ದೈನಂದಿನ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತದೆಯೇ? “ಧರ್ಮವೇನೆಂದು ಬಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅತ್ಯ ಬಲವಿಲ್ಲ, ಅಧರ್ಮವೇನೆಂದು ಬಲ್ಲ, ಆದರಿಂದ ಹೆರಹಿಂಗಲಾರಿಯೇ” ಎನ್ನುವ ದುರ್ಯೋಧನ, “ಕರ್ನ ಕುರುಡಾದೊಡಂ ಮನವುಂ ಕುರುಡಾ”ಗಿರುವ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಧರ್ಮಸಂಪೇದಿಯಾದ ಜೀತನವಿದ್ದು ಅಧರ್ಮಿಗಳ ಸಂಗಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾದ ಕರ್ನ, ಮುಷ್ಟಿನ ತಂದೆಯ ಕಾಮಾತುರಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸುವಿಧನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಇಚ್ಛಾಮರಣದ ವರಪಡೆದ ಧರ್ಮವೀರ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಧ ಭೀಷ್ಣ - ಇಂಥ ಪಾತ್ರಗಳ ತುಮುಲ ರಾಮಾಯಣದ ಯಾವ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಿತ್ತು? ರಾಮಾಯಣ ಹೇಳುವುದು ಮಾನವ ಹೇಗೆ ಬಾಳಬೇಕು ಎಂದಾದರೆ, ಭಾರತ ಮನುಷ್ಯ ನಿಜಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಒಣ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಜೀನಿಯಸ್ತ ಈ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಉಳಾಹ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಭಾರತದತ್ತ ಕ್ಯಾದುಡುಕುತ್ತಾರೆ; ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪುನಃ

ಪುನಃ ದ್ವಾರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನೋಣಾವೆ? ತಮ್ಮ ಶಾಹಿತಿಗಳು ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಸರ್ಕಾಳ್ಳ ನಾಟಕವನ್ನು ಹಿಟ್ಟುಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ತಿರುಳೇ ನಾಟಕಾಳ್ಳಕ್ಕ ಉಂಟಾಗಿದೆ?

ಪಂಪನಿಂದ ಕನ್ನಡದ ದೇಸಿಯ ಕರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಸಿಯೆಂದರೆ ಮಾತಿನ ನಾಟಕೀಯತೆ ಆಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ರನ್ನಫ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕೀಯತೆ ಆರಳಿದೆಯೆಂದು ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲ ಬದಾಲವಣಿಗೆಂದರೇ ನಾಟಕವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿ ದೇಸಿ ಪೂರ್ಣ ಫಲಿತಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕವಿತೆ ಪೂರ್ತಿ ನಾಟ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. “ಕುಣಿಸಿ ನಗನೇ ಕವಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ”. ಕೆಲ ವೇಳೆ ಅವನು ಆಧುನಿಕ ಸಿನೆಪ್ರೆಸ್ಕ್ ಸ್ನಿಪ್ ಬರೆಯತ್ತಿದ್ದಾನೇನೋ ಅನಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅವನ ದ್ರೌಪದೀ ಪಾತ್ರಾಪರಣ, ಉತ್ತರ ಗೋಗ್ರಹಣದಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರೇ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೇ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕ್ಷಾಮರಾದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲ್ಲದುತ್ತವೆ, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೇ ಎದ್ದು ಮಾತಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದರೂ ಸರಿಯೇ. ಇವು ಎಲ್ಲರೂ ಗಮನಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲದ ಪಾಂಡು - ಮಾದ್ರಿ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೋಡಿ. ವ್ಯಾಸರು ಕೆಲವೇ ಹಿಡಿತವಲ್ಲ ಅನುಷ್ಠಾಪ್ತ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಮುಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಅನೇಕ ಭಾವಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಅವನು ಮಾದ್ರಿ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಸೀರೆಯಂತೆ ಪಾಂಡುವಿನ ಉದ್ದೇಶ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಳೆಂಬ, ವ್ಯಾಸರು ಹೇಳಿದ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಂಶವನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಲು ತಪ್ಪಿತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದು ನಿಸರ್ಗದ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನ ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಮಹಾ ಪಿತಾರಿಯಾಗುವದರಿಂದ ಚೆಲ್ಲಿರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳ ಲೆಕ್ಕವೇ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಕಂಡ ಕಂಡ ವನಕುಸುಮಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ವಸಂತ ಕಾಲದ ಇಂದ್ರಿಯೋದ್ದೇಕ್ಕೆ ಅವಳು ತಿಳಿಯದೆಯೇ ಕೊಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿತ್ತಾಳೆ. ಯಾರಿಗಾಗಿ ಈ ಸಿಂಗಾರ ಎಂದು ಆ ಕ್ಷಣಾ ಅವಳೂ ಅರಿಯಳು. ಯಾರಿಗಾಗಿ ಅದು ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಚ್ಚಿದ್ದ ಹಿಡಿದು ಹೊಗಿ ಭೋಗಿಸುವಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಬರುವ “ಕೊಂದೆಲಾ ಕಡು ಪಾಪಿ!” ಎಂಬ ಘಾತು ಅವನನ್ನೂ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ ಎದುರಿಸಿದ ಫೋರ ವಿಪತ್ತಿನ ಅರಿವಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಹೆಚಿತ್ತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದು. ಸಂದರ್ಭದ ನಾಟಕೀಯತೆಗೆ ಸಲ್ಲವ ನಾಟಕೀಯ ಮಾತು ಅದು. ಮುಂದಿನ ಎಂಟು ಪದ್ಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಾಂಡುವಿನ ಮರಣದಿಂದ ಮಾದ್ರಿಯ ಸಹಗಮನದವರೆಗಿನ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಂತೆ ಒಂದು ಸಿನೆಮ ಸ್ನಿಪ್ಪೆನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆ ಸಹಿತ ಕೊಡುವಂತಿದೆ.

ಆ ಸುಖಿದ ರ್ಯಾಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆ
ದೊಸರಿಸಿದುದು ವದನ, ಕಂಗಳು
ಪೈಸರಿಸಿದವು, ತಕ್ಕ ಸಡಿಲಿತು, ದೇಹ ಭಾರಿಸಿತು।
ಸೂಸಿದುದು ನಿಟ್ಟಿಸಿರು, ರಾಣೇ
ವಾಸದುದರದಿ ಕದವನಿಟ್ಟು
ಮಹಿಳ ಒರಗಿದನು॥

ಸಾರೇ ಇದು ದೃಶ್ಯದ ಭಾಯಾಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ? ಅನಂತರ ಐವರೂ ಮಕ್ಕಳು ಈ ದೃಶ್ಯದ

ಹತ್ತಿರ “ಚಂಡಿಕೆಗುಳ್ಳಾಡೆ ಹರಿದರು!” ಅವರ ಎಳಿ ಹರೆಯ, ಗಬರಿ, ಅವಸರದ ನಡೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಒಂದು ಚಂಡಿಕೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಹು. ಅನಂತರ ಕುಂತಿ ಮಾದ್ರಿಯರ ನಡುವೆ ಸಹಗಮನದ ಸೆಣಸಾಟ.

ಅರಸ, ತನಗರುಹದೆ ಸುರಸ್ತಿ
ಯರಿಗೆ ಹರಿದ್ದೆ? ನಿನ್ನ ವಧುಗಳ
ತರುಬ ಕೊಯ್ಯಾವೆನು, ಅವರ ತೋತ್ತಿರ ಮಾಡುವೆನು ತನಗೆ!

ಇದು ಕುಂತಿ ತಾನು ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವ ರೀತಿ. ಗಂಡನ ಹೇಳಿದ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಇಂಥಾ ಮಾತು ಆಡಬಹುದೆ? ಅದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗದೆ? ದುಃಖಿಜಜ್ಞರರಾದ ವಿಧವೆಯರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಇದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಅದು ಮತಿಭ್ರಮಣೆಯ ಗಳಿಗೆಯ ಉತ್ಸಂ ಬಡಬಡಿಕೆ. ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಅಳುವುದೆಂದರೆ ಇದು.

ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಉತ್ಸಂ ತೆಯ ಆಂಟಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಕ್‌ನಂತೆ ಮಾದ್ರಿಯ ಪ್ರಶಾಂತ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತದೆ : ತನ್ನ ತೋಳಲ್ಲಿ ಅರಸ ನಿಡುನಿದ್ದೆ ಗ್ರೈಡಿದ್ದಾನೆ. ಸುರಸ್ತಿಯರೊಡನೆ ಸಿನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನೇ ಇರಲಿ, ಇವನನ್ನು ನಿನಗೆ ನಾ ಕೊಡಲಾರೆ! ಎಂದು ಅಕ್ಕನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪರಮ ದುಃಖಿದ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಸವತಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸೋಲಿಸಿ ಗೆದ್ದನೆಂಬ ಸಾಫ್ರೆಕ್ತತೆ ಅವಳನ್ನು ಅಪ್ಪು ಶಾಂತಳಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಮದ್ರದೇಶದ ಬಿಸಿನೆತ್ತರ ಈ ರಾಜಕುಮಾರಿಗೆ ಬಲವಂತದ ದೀಘಾಂತ ವಧಿಯ ಇಂದ್ರಿಯದಮನದ ತುದಿಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣಾವಾದರೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸುಖಿ ಲಭಿಸಿದೆ. ಗಂಡನು ಅವಳ ತೋಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರೇನು? “ಸುಖಿದ ರ್ಯೂಂಪಿನಲ್ಲಿ” ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಪದ್ಯದ ತುದಿಗೆ (ಆದಿಪರ್ವ, V, ೨೨) ಒಮ್ಮುಗ ಕೆಲ ಕ್ಷಣಾ ನಿಂತು ಧೇನಿಸಬೇಕು. ಮಹಾಕವಿಯೊಬ್ಬ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಹೇಳಿದಿದ್ದ ಎಪ್ಪು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸಬಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದು ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಇಂಥಲ್ಲಿ.

ಇನ್ನೊಂದು ಅಮುಖ್ಯ ಫಾಟನೆ, ಪಾಂಡವರು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಡವಿದಾಟುವಾಗ್ಗೆ ಎದುರಾದ ಗಂಧರ್ವ ವಿರೋಧದ್ದು. ವ್ಯಾಸರು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಡವಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತ್ರಸಮೇತರಾದ ಪಾಂಡವರನ್ನು, ಹೆಂಡಿರೊಡನೆ ಗಂಗೀಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಜಲಕೇಳಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವ, ತಮ್ಮ ಏಕಾಂತ ಕೇಳಿಗೆ ವಿಡ್ಲಿರ ತಂದರೆಂದು ಜಗಳಕ್ಕೆ ಎಳಿದು ಅಜುಂನಾಸ್ತಾದಿಂದ ಪರಾಭವ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಇದನ್ನೂ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಚಲಂಚಿತ್ವವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲು ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ಭೂಮಿ ನಭದಲಿ ತಮದ ಚಾವಡಿಯಿಕ್ಕೆ”ದ್ವಾರ್ಗತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರ ಪ್ರಕಾರ, ಎದುರಲ್ಲಿ ಅಜುಂನ ಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಳ್ಳಿ ಹಿಡಿದು ಸಾಗಿದರೆ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೋ ಎದುರಲ್ಲಿ ಅಜುಂನ, ಹಿಂದಿಂದ ಭೀಮ ಕೊಳ್ಳಿ ಹಿಡಿದು ನಡುವೆ ಕುಂತಿ, ಧರ್ಮ, ನಕ್ಕಲ, ಸಹದೇವರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವಲಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ‘ಬೀಸುಗೋಳ್ಳ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಅವನ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಧಿಕ ಚಲತ್ವ ಬದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಗೀಯ ಮಡುವಿಲಲ್ಲಿ

ಬರಿಮೈಲಿ ನೀರಾಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವ ರಮಣೆಯರು ಇವರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಆಗಮನದಿಂದ ಬೆಚ್ಚಿ “ಸುಲಜ್ಞಾಭಾರದಲಿ ತಡಿಗಡೆಗೆ ಹಾಯಿದು, ಸೀರೆಗಳ ತೆರೆ ವಿಡಿದರಂಗೋಪಾಂಗಲತೆಗಳಿಗೆ” ಗಂಧರ್ವರಾಜ ಅಂಗಾರವರ್ಮನು ಈ ವಿಫ್ಫಾದಿಂದ ಕೆರಳಿ ಮೇಲೆದ್ದು, “ಆರಿವರು ನಡುವಿರುಳು ದಪ್ರವಿಕಾರದಲಿ” ಬಂದವರೆಂದು ಗಜರಿ ಧನುವನ್ನು ಕೊಂಡು ಏರಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಾಸರ ಗಂಧರ್ವ ಹಲವು ಶೈಲ್ಕಗಳಲ್ಲಿ, “ಪೂರ್ವರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯರ ಕಾಲ, ಅಪರ ರಾತ್ರಿ ಗಂಧರ್ವ ರಾತ್ರಿಸರ ಕಾಲ, ನೀವು ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಾಹೂತರಾಗಿ ಬಂದವರಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು” ಮೊದಲು ತನ್ನ ಕಾನೂನು ಪಾಯಿಂಟು ವಿವರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ರೀತಿ ಬೇರೆ :

ಈಸು ಭರದಲಿ ಗಮನವೆಲ್ಲಿಗೆ?
ದೇಶ ಕಾಲವ ನೋಡದೀ ಗ-
ರಾಸುರದ ಸೌರಂಭವೇನು?

ಎಂದು ಗಂಧರ್ವ ಪಾಠ್ಯನನ್ನು ‘ನುಡಿಸು’ತ್ತಾನೆ. ಅಜುರನ ಅದಕ್ಕೆ

ದೇಶವಿದು ವನ, ಕಾಲ ನಡುವಿರುಳು
ಖಸಲೇ, ನಿಜಕಾರ್ಯ ಸಂಗತಿ-
ಗೋಸುಗವೆ ಗತಿ!

ಎಂದು ‘ನಷ್ಟನಗುತ್ತ’ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕುಪಿತ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಇವನ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ನಿರ್ಬಳ್ಳ ಉಪಹಾಸ, ಪುರಾಣಕರ್ತರಿಗೂ ಶಕ್ತಿವಂತ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಒತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸರು, ಇಬ್ಬರೂ ಧನುಷ್ಣಗಳಿಂದಲೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಕವಿ ಗಂಧರ್ವನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಾಠ್ಯ “ಕನಲಿ ಅಗ್ನಿಯ ನೆನೆದು, ಇದೆ ಕೊಳ್ಳಿನುತ್ತ ಕೊಳ್ಳಿಯೋಳಿಟ್ಟು”ನೆಂದು ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳೆತರುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಘರ್ಷದ ಸಂಕ್ಷೇಪ, ಕೃತಿಯ ತಾತ್ಕಾಂತರ್ಥಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಥವಾದದ್ದು.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರೀ ಲೇಖನದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುತ್ತು, ಬರೆಯತೊಡಗಿದೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಉದ್ದಿಷ್ಟ ಕಥೆಯ ದೃಶ್ಯವಳಿಗಳು ಬಂದೊಂದಾಗಿ ಬಂದು ಕುಣೆದು ಮೋದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಖಿಂಡಿತವಾಗಿ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಶವೂ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ‘ದರ್ಶನ’ಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಆತನ ಪ್ರಚ್ಚೆ ವಿಹರಿಸುವಾಗ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ವಿವರ ಆತನ ಗಮನವನ್ನು ಕ್ಷಣಿಕಾಲ ಸೇಳಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಮೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಗಂಧರ್ವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಆಜುರನನ ಅಗ್ನಿ ಮಂತ್ರಾಸ್ತದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಗಂಡನ ಮೋಕೇಳಿ ಗಂಧರ್ವ ಪತ್ರಿ ಧರ್ಮಜನಿಗೆ ಶರಣಾಗತಳಾಗಲು ಬರುತ್ತಾಳಲ್ಲ, ಆಗ ಅವಳ ಬರವನ್ನು ಅವನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದು ನೋಡಿ :

..... ಗಂಧರ್ವನಂಗನೆ
ಹರಿದಳು, ಎಡಗೈಯಿಂದ ಸಂವರಿಸುತ್ತ ಬಿಡುಮುಡಿಯ!

ಸರಿ, ಅಷ್ಟೇ. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವಿವರ ಮಾತ್ರ; ಆದರೆ ಆದರ ಪ್ರಭಾವ! ಬಿಟ್ಟ ಮುದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಪುರಸೋತ್ತಿಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ.

* * * *

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮಡುಕಬೇಕಾದರೆ ಪಂಚೂ ಬೇಡ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕವೂ ಬೇಡ. ಪ್ರತಿ ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ನೀವು ದೋಷಗಳನ್ನು ಎಡವುತ್ತೀರಿ. ಅವನ ಅತಿಯಾದ ವಾಚಾಳಿತನವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕನೂ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದುರ್ಣಿಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅವನು “ಹಲಗೆ ಬಳಪವ ಹಿಡಿಯದೊಂದಗ್ಗಳಿಕೆ”ಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮೂಲ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನನಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಕುಟುಕುವಂಥಾದ್ದು ಅವನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಳಸುವ ಕವಿಸಮಯದ ಸರಕಲು ನಾಣ್ಯಗಳು. ಬರೇ ಸ್ತೀ, ಹೆಂಗಸು ಎಂದರೆ ಸಾಲುವಲ್ಲಿ ಸರಸಿಚಾನನೆ, ವನಜಮುಖಿ, ತರುಣೆ, ಕನ್ನೆ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಣ್ಣವೇಶದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣಾಸ್ತ ಪೀಡಿತನಾದ ಗಂಧವ್ “ತರುಣೆ ಹಾ ಕಟ್ಟಿ” ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೂಗಿದನಂತೆ! ಜೈಬಿತ್ತಪನ್ನು ಗಳಿಸದ ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಬೇಸರಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು “ಸತಿಯರೆದುರಿಸಲಿ” ಪೌರಷ ಹೊಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಆ ಅಂತಃಪುರದ ಈ ಹೆಂಗಳೆಯರನ್ನು ನಾರಿಯರೆನ್ನಲಿ, ಯುವತಿಯರೆನ್ನಲಿ, ಲಲನೆಯರೆನ್ನಲಿ – ಆದರೆ ಸತಿಯರು ಎನ್ನುವುದು ಸತೀಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಮ ಅಪಚೂರವೇ ಸ್ವೇ. ಆವರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕತರರು ವಿಲಾಸಿನಿಯರು. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಬಹುಶಃ ಸಮಾನವದ ಹೋಗಳ ಹಾವಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಕವಿಸಮಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯಕರಣದಿಂದಾಗಿ, ಪ್ರಾಸ ನಿಯಮಗಳಿಂದಾಗಿ – ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲ ಅರ್ಥಚ್ಛಾಯೆಗಳು ಮಸುಳಿಸಿ ಹೊಡುದನ್ನು ವಿಷಾದದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಧಾರಾಳತನದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಧಾರಾಳತ್ವವೂ ಇದೆ. ಅವನ ಅನೇಕ ಸ್ತೀ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಸಮಯ ಪುಂಜೀಭೂತವಾಗಿ ಯಾವ ಹೊಸ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಓದುಗನಿಗೆ ದಾಟಿಸದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಅರ್ಥ ಸಂಪರ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ತನ್ನ ಸದ್ಯ ಹಾಜರಿರುವ ಉತ್ತೇಕ್ಷ್ಮಭಂಡಾರವನ್ನು ವ್ಯಧಿವಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ :

ಲಲಿತ ತನು ಕಾಂತಿಗಳ ನೋಗೆದರು
ತಿಳಿಗೊಳಿನ ಜಲಪೆಂಡು. ಕಂಗಳು
ಹೊಳೆಯೆ ಮರಿಮೀನೇಂದು ಹೆಡ್ಡಳಿಸಿದರು –

ಇತ್ಯಾದಿ. ಕುರುಳು ತುಂಬಿ, ವದನ ಅಂಬುಡ, ಕಣ್ಣು ಮರಿಮೀನು – ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತುಸು ನಿಲ್ಲಿ : ರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿನ ಸುಂದರಿಯರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತ –

ಅರಳುಗಂಗಳ ಬೆಳಗಿನಲಿ ತಮ್ಮ
ದಿರುಳು ಬೀತುದು, ಬೆಸುವುದಾಗಲೆ
ಕುರುಳ ಕಾಳಿಕೆಯಿಂದ –

ಎಂದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹೇಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಆಕಳಿಸುವ ಬಾಯನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಮುಚ್ಚಿ ನೆಟ್ಟಿಗೆ

ಕೂಡುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಾಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸರಿಯುವುದು, ಅನಂತರ ಕೂಡಲ ಕಪ್ಪಿನಿಂದ ತರ್ಕೊಕ್ಷಣ ಚಿರುಕು ತುಂಬಿ ತಿರುಗಿ ಕತ್ತಲು ಅಪಾರ-ಶರ್ಕರ ಪಡದೆಯಾಗುವುದು – ತನ್ನ ಸೈಂದರ್ಶಕಿಂದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಚಿತ್ರಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಒಟ್ಟುತ್ತೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮೋಡ-ಮಿಂಚೆ-ಮೋಡ, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಕ್ಷಣೆಕವಾಗಿ ಹೊರಹಣಕಿ ತಿರುಗಿ ಮುಚ್ಚುವುದು ಇಂಥ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸಿ ಉತ್ತೇಕ್ಕೆಗೆ, ಕವಿಸಮಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಅರ್ಥ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಡುತ್ತದೆ.

* * * *

ಹುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೊರತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಅಭಾವ ಒಂದು, ಎಂಬ ಮಾತೊಂದಿದೆ. ಹುವೆಂಪು ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಪಂಪ, ರನ್ನ, ಹುಮಾರವ್ಯಾಸರು ಗದಾಪವದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸರೋವರದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಪನಿಗಿಂತ ರನ್ನ, ರನ್ನನಿಗಿಂತ ಹುಮಾರವ್ಯಾಸ ಉತ್ತರೋತ್ತರವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಾಗಳಿಯವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲ ವಿಚಾರಣೀಯ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರವೆಂಬುದು ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಚಕ್ಷುವೈ ಸತ್ಯ. ಕಥೆಗೆ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಅವರು ಅದನ್ನು ಕನ್ನುಟ್ಟಿನೋಡಿದವರು. ನಮ್ಮೇ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಮ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಬಹುಶಃ ನೋಡಿರಲಾರು. ಏನೆಂದರೂ ಇವರೆಲ್ಲ ತಾವು ನೋಡಿದ ಒಂದು ಸರೋವರದ ಹೋಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುಪಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡನೇಯದಾಗಿ, ಪಂಪನನ್ನು ರನ್ನ ಖಿಂಡಿತ ಒದಿದ್ದ; ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ತೊಂಭತ್ತು ಪಾಲು ಹುಮಾರವ್ಯಾಸ ಒದಿದ್ದ. ತಾವು ಹೇಳುವ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸರೋವರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬರುವದರಿಂದ ಮೂವರೂ ಅದರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆನರೆ ಪಂಪ ಒಮ್ಮೆ ನವಿರಾಗಿ ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದನ್ನು ಒದಿದ ಮೇಲೆ ರನ್ನನ ಕ್ರೇಕಟ್ಟಿದಂತೆಯೇ ಆಗಿಹೋಗಿದೆ. ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಒದಿದ ಹುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಅದರ ವರ್ಣನೆ ಪೂರ್ತಿ “ಪರರೋಡವದ” ರೀತಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೊಸದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿರು? ಇಲ್ಲಿ ಬರೇ ಪ್ರತಿಭಾಸ್ಯರೂಪದ ಭೇದಗಳಲ್ಲದೆ, ಅವಕಾಶದ ಲಭ್ಯತೆಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಾ ಪರಿಮಾಣದ ಅಳತೆಗೋಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಂತೂ ವ್ಯಧಿ.

ಆಶ್ಚರ್ಯ ಅದಲ್ಲ; ಒಂದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯ ಮೂವರೂ ಕವಿಗಳು ಅದನ್ನು ಇಂಥಾ ಸಾಫಲ್ಯದೊಡನೆ ಪ್ರನಿಃಸ್ಯಾಮಾಡಲು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಾದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರನ್ನ ಹೇಳುವಂತೆ ಎಂಟೆಂಬೆಯವರಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರತಿಭೇಯ ಎತ್ತರವೊಂದೇ ಆದರೂ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ. ಒಬ್ಬನು ನುಗ್ಗಿದಿದ್ದ ಸಂದಿಗೊಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಪಂಪ ಅಜ್ಯನನನನ್ನು ನಾಯಕನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ರನ್ನನಿಗೆ ಭೀಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಾಯಕತ್ವದ ಆದರ್ಶ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಪನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ, ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಆದರೆ ಅವನ ಹಾಗೆ ಕಾವು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಂಬ ರನ್ನನ ಈಷ್ಟ್ಯು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಈಷ್ಟ್ಯುಯಿಂದ ಕಿರಾತಾಜ್ಯಸೀಯಕ್ಕೆ, ಶಿಶುಪಾಲವಧಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮುಟ್ಟಿದವೆಂದು

ದಂತಕಥೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಪಕ್ಷಪಾತಭಾವನೆಯ ಬಿಸಿ ಆರಿದ ಮೇಲೆ ಎದುರಾಳಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮರೆಗೆ ಸರಿದು, ಮೂಲ ಕಾವ್ಯಗಳು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡವು. ಪಂಪ ರನ್ನರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯಾತನಿಗೆ ಈ ಗತಿ ಒದಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆವನ ಆಪರಂಜಿತನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಹೆಸರುಗಳೇ ಆವರ ಪ್ರತಿಭಾ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ ‘ವಿಕ್ರಮಾಜುಂ’, ‘ಸಾಹಸಭೀಮ’. ವಿಕ್ರಮ ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚೆ. ಆಜುಂನ ಎಣೆಸಿ ಎಣೆಸಿ ಹೆಚ್ಚೆ ಇಡುವಾತ. “ಚಕ್ರಃಪೂತಂ ನೃಸೇತ್ವಾಪಾದಂ”. ಕ್ಷಣಾಕ್ಷಣಾಕ್ಷಣ್ಯ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚೆಗಳನ್ನು ಇತರರು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞ ಆವನಿಗೆ ಇದೆ. ಪಂಪನದೂ ಇದೇ ಸಂಯಮದ ಪ್ರಕೃತಿ. ರನ್ನನಿಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಭೀಮಕರ್ಮನಾದ ವೃಕೋದರನ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿರಿಮೆ ಗೋಚರಿಸುವುದು ಆವನ ಸ್ವಭಾವದ್ದೇ ಫಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತನ್ನನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಆತ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮನಃಪ್ರಮಾಣಾದ ನೇರಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವವನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭೀಮ ಒಬ್ಬನೇ. ಆವನನ್ನು ತತ್ತಮ ಪ್ರತಿಭೀಯ ರನ್ನ ಒಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಸಾಹಸಕ್ಕೆ.

ಹುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಭೀಯಲ್ಲಿಯೂ ರನ್ನನಿಗೆ ಹತ್ತಿರದವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತನಾದರೂ ಆವನು ಕೃಷ್ಣನ ಮಿತ್ರನಾದ ಆಜುಂನನಿಗಿಂತ ಭೀಮನನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಯಾವ ಮಹತ್ವದ ಸನ್ನಿಹೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಭೀಮ ಆವನ ಕಣ್ಣ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೂ ಭೀಮನಿಗೂ ಶೈದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಧರ್ಮ. ಆದು ಕ್ರಿಯಾಗಿ – action – ಸದಾ ತುಡಿಯುವ ಚೇತನ. ಭೀಮನದು ಹೌರಷಕ್ತಿಯ; ಹುಮಾರವ್ಯಾಸನದು ಕಾವ್ಯದ ಕ್ರಿಯೆ. ಭೀಮನ ಅಂತರಂಗದ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಜಾಳಾಶಿವಿಯೊಂದು ಸದಾ ಉದ್ಘಾಟನೆಯಾಗಿ ಉರಿಯತ್ತಿದೆ; ಆದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲದು; ಬರೇ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಷಿನ ಪ್ರಸ್ತರದ ಬದನೇಕಾಯಿಗೆ ತಲೆವಾಗದು. ಹುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಚೇತನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಳ್ಳದ್ದು; ಕಾವ್ಯದ ತಿರುಳು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅದರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತರದ ಬದನೇಕಾಯಿಯನ್ನು ಲೇಳಿಸುವವನು ತಾನಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಪಾರಾದ ವೃತ್ತತ್ವತ್ವಯಳ್ಳವನಾದರೂ ಹುಮಾರವ್ಯಾಸ ದಿವ್ಯ ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಬರೆಯತ್ತಾನೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಆರಗಿನ ಮನೆಯ ದಹನದ ನಂತರ ಹಿಡಿಂಬ ವನದಲ್ಲಿ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ಸೋದರರನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಆವರ ಮೇಲೆ ಕಾವಲು ಹೂತ ಭೀಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರದ ವರ್ಣನೆಯೊಡನೆ ಭೀಮನ ಒರಟು ಹೊರಚಿಪ್ಪಿನೊಳಗಿರುವ ಮೃದು ತಿರುಳು ಪ್ರಥಮತಃ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಕೇಳಿಕ ವಧದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಆದು ವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೀಮನು ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಚಿಪ್ಪನ್ನು ತೆರೆದು ಒಳಗಿನ ಮುತ್ತು ಹಡೆಯುವ ಮೃದ್ವಂಗಿಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗಕ್ಕಿಡಲು ನಾಚುತ್ತಾನೋ ಎಂಬ ಹಾಗೆ, ತನ್ನವರು ನಿದ್ರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ವಿವಿಕ್ತವಾಗಿಯೇ ತನ್ನೊಡಲನ್ನು ತೆರೆಯತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಾಸರೂ ಈ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಶೈಲ್ಯಕಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹುಮಾರವ್ಯಾಸ ಆದಿಪರ್ವದ ಒಂಭತ್ತನೇ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದಾನೆ.

ತಾಯೆ ನೀ ದಿಟ ನಾಗನಗರಿಯ
ರಾಯನರಸಿಯೆ? ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು
ರಾಯರೆದೆಲ್ಲಣಾರೆ? ಭಾರಿಯ ಬಾಹುವಿಕ್ರಮರೆ?

ಈಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸೋಮ ವಂಶದ
ರಾಯತನವೆಂತಹುದು ಹೇಳು

ಅನಂತರ ಈ ಭೀಮಕರ್ಮನು ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮಂದಿರ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಿದ್ದೇಗೆಡದಂತೆ
ಒತ್ತುತ್ತಾ ‘ಬಿರಿದಳುತ್ತ’, ‘ಹಿರಿದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ’ ಕಾವಲು ಕೂಡುತ್ತಾನೆ. ತನಗೇ ಬಂದಢಸುತ್ತಿರುವ
ನಿದ್ದೆಯೊಡನೆ ಅವನ ಕಾದಾಟ ಹೀಗಿದೆ :

ಜೈಕುವುದು ಬಲುನಿದ್ದೆ, ನಿದ್ದೆಯ
ನೂಕುವನು; ಕಣ್ಣವೆಗಳಲ್ಲಿ ನಸು
ತೂಕಡಿಕೆ ತೋರಿದೊಡೆ ಮೈಗೆದರುವನು....

ಹೀಗೆ “ನಿದ್ರಾವ್ಯಾಳವಿಷವನು ಮೋದು ಸೂಸಿ” ಎಚ್ಚರ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭೀಮನ ಚರಿತ್ರೆ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೇರಿಹಿಡಿದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ‘ವಿಶಾಲಮತಿ’ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಅವಿಚಾರಿತ
ಕೃತ್ಯನೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಟ್ಟ ಭೀಮನಿಗೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಕೊಡುವುದು ಸೋಚಿಗವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
ಆದರೆ ಸೋಚಿಗವೇಕೆ? ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಚಿಸದೆ
ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಅವನೊಬ್ಬನದೇ ಅಲ್ಲವೇ?

ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಾತ ಅಜುಫನನಾದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ
ಭೀಮನನ್ನೇ ಅವಳ ನಿಜವಾದ ಮನೋವಲ್ಲಭನಾಗಿಸುವುದು ಅವನ ಈ ಸರಳ ಸಾಹಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ.
ಅವಳಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಇರುವ ಗುಣಸಾದೃಶ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ಬೇಕಾಗಿದ್ದದ್ದು
ಅವರಿಭೂರಿಗೇ – ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿಯ ಬಾಂಧವ್ಯಾದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ; ಇದನ್ನು ರನ್ನ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಮೂಲ
ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಎಡತರದ ಸಾಫಿದಿಂದ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿದ್ದ. ಅವನು ಭೀಮನಿಂದ

ನೀನಗ್ನಿಪ್ತ್ತಿಯೋ, ಪವ
ಮಾನತೆನಾಭವನೆನಾಂ, ಅಣಂ ಕೂಡೆ ಸುಸಂ।
ಧಾನಮನ್ ಅರಿನ್ವಪರೋಳ್, ಎಂತು ಅನ-
ಾನಿಲ ಸಂಯೋಗಮುರಿಪದಿಕ್ರಮೆ ಪಗಿಯಂ?

ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಭೀಮ-ದ್ರೌಪದಿಯರನ್ನು ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತರುವ ಕೆಲಸ ಭಾರವಿ,
ಭಟ್ಟನಾರಾಯಣರಿಂದ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ರನ್ನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಅದನ್ನು
ಪರಿಪೂರ್ಣ ತೆಗೊಯಿದ್ದಾನೆ.* ರನ್ನ ಹೇಳುವ ಬೆಂಕಿಯ ಮಗಳು – ಗಾಳಿಯ ಮಗನ ಸಂಯೋಗ
ಹಗೆಗಳನ್ನು ಉರಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ.
ಇಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಣ್ಣನ ನಿವಿಯ್ಯ
ಧರ್ಮಶಾಸನದಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾದ ಭೀಮ ನಡನಡುವೆ ಶಾಂತವಾದ ಗಾಳಿಯಂತಾದರೂ ದ್ರೌಪದಿಯ
ವಾಗ್ಂಜಾಲೀಯೋ ದುಃಖಿ ಜ್ವಾಲೀಯೋ ಉರಿದೆದ್ದಾಗ, ಬೆಂಕಿ ಉರಿದಾಗ ಶಾಂತವಾದ ಗಾಳಿಯೇ

* ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಎಸ್. ಎಲ್. ಭೀರಪ್ಪನವರ ಮಹಾಭಾರತಾಶ್ರಿತ ‘ಪವ’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಮ
ದ್ರೌಪದಿಯರ ಮನದ ನಂಬಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ರೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಭಸದಿಂದ ಅತ್ಯ ಬೀಳಮೊಡಗುವ ಹಾಗೆ, ಕನಲುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಭೀಮನ ಪರವಾಗಿ ಅವಕೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ – ಭೀಮನು ದುಯೋಧನನ ತೊಡೆಮುರಿಯುವುದಾಗಿ; ಅಮೇಲೆ ತಾನೇ ಭೀಮ ಆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಸೈ ಗುಡುತ್ತಾನೆ. (ವ್ಯಾಸರು ಭೀಮನಿಂದಷ್ಟೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ). ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ಅವಕೇ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ದ್ರೌಪದಿ-ಭೀಮರ ಜೋಡಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ಪ್ರಥಾನ ಚೇತಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾಜುನರನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

* * * * *

ಅಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾಲದ ಪರಿಸರದಿಂದ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾಪತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದೂ ತತ್ವಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕಾರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹೇಗಿರ ಬಹುದೆಂದು ತರ್ಕಿಸುವುದೂ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೂಡ ಇಂಥ ಚರ್ಚೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ವಿಚ್ಛೇದನೆ ಸಾರಷ್ಟು ಆಗಿದೆ. ಕುಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೀಗಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮಹಾಭಾರತ ಕಾಲಕ್ಷಿಂತ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೆ ಜಾತಿ ನಿಂದೆ ಇನ್ನೂ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತೇಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಕರ್ಣ ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗುರಿಯಾದವನು. ಅವನ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಜೀದಾರ್ಯ, ದಾನಬುದ್ಧಿ ಬಹುಶಃ ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ತುಂಬ್ಬೀಕಾರಕ್ಕೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿರಲುಬಹುದು, ಅಧುನಿಕ ಮನಶ್ಯಾಸ್ತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ಕುಲಜ್ಞರಿಗಿಂತ ತಾನು ಕಡೆಯೆಯವನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಸದಾ ಹೇಣಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಇಂಥ ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿ ದ್ರೌಪದೀ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಹೊಂಡ ರೀತಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದಷ್ಟು ಕುತ್ತಿತವಾಗಿದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ತನ್ನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯ ಎಲ್ಲ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಯೂ ಕರ್ಣನನ್ನು ಈ ತೊಡಕಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಲಾರದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಜೀತ್ರೇಯ ಪಾಠದ ಪರಿಚಯ ಅವನಿಗಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಅವನು ಕರ್ಣನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡಿ ಆತನ ದುರಂತವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ತೂಕ ಹೆಚ್ಚಿಸುಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಜೀತ್ರೇಯ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಎತ್ತ ಹೋಗಿ ಮುಗ್ಗರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನೆತ್ತಿ ಆತ ಹೆದೆಯೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾನು ಈ ಸೂತಪುತ್ರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ದ್ರೌಪದಿ ಸಾರುತ್ತಾಳೆ. ಕರ್ಣ ತೇಜೋಽವಧಿ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತಾನೆ. ದಕ್ಷಿಣಾದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣಾದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು, ಕುಲಸ್ತೀಯನ್ನು, (ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ) “ಎಲಗೆ!” ಎಂದು ಸಂಚೋಧಿಸಿ, ಶಕುನಿ ದುಯೋಧನರಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಬಣ್ಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಕೇಳುಗಳೆಯುವುದನ್ನು ಯುಕ್ತವೆಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹಜವೆಂದು ಅವನು ಧ್ವನಿಸುಬಹುದಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಚಿತ್ರಣಾದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಾತಿ ಗುಣ ನಿಂದೆ ವಿಮರ್ಶಾಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖಿದಿಂದಲೇ ಬಂದವರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅರ್ಥೋಗತಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೇಳಾದ ಚಿತ್ರಣ ದ್ರೌಪದೀ ಸ್ವಯಂವರ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ.

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಎನೂ ಅಸಂಗತಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಪಕಚಕ್ರದಿಂದ ದ್ಯುಪದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗಡಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷಧಾರಿ ಪಾಂಡವರು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಜ್ಯಾನನ ಮೈಕಟ್ಟನ್ನೂ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಆವನು ಶೋರ್ಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಧನವನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ “ನೀವೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಸುಂದರರಿದ್ದೀರಿ. ದ್ಯುಪದಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಒಲಿದು ವರಿಸಲುಬಹುದು”, ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ಈ ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪರಿಹಾಸದಲ್ಲೇ “ಎರಡರೊಳು ನಿಮಗೇನು ಕನ್ನಾವರಣವೋ ಮೇಣ್ಣ ದಕ್ಷಿಣಾಧ್ರಾವೋ?” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮರಾಯ “ಈಸುಪರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನೀವಪಹಾಸ ಮಾಡುವಿರಿ” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ಕನ್ನಾಲಾಭ ಶಹನಗಳಾದಾಗಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು

ಹಾರುವರ ಹುಲುಮೊತ್ತ, ಕನ್ನಾಲಾಭ ಘಲವಿದಕೆ
ಭೂರಿಭಾಗ್ಯನು ನಮ್ಮ ವಿಪ್ರರೋ-
ಖಾರೆನುತ್ತ

ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೇ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಂತೂ ಧನುವಿಗೆ ತಿರುವೇರಿಸಲು ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಲ್ಲ ಅಸಮರ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಡಂಗುರ ಸಾರಿಸಿ, “ಪಣಿ ಭೂಜಬಲಪುಳ್ಳವರು ವಿಪ್ರಾಳಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂದೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಲಹರಿ ನಾಟಕೀಯವೂ ಆಗಿದೆ, ಹಾಸ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ; ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಅಶ್ವತ್ತಹು ಚಿತ್ರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಆಗಿದೆ; ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅದು ಬಲವತ್ತಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾವಾರು ಧನುವಾರು?
ಬಂದ ದಕ್ಷಿಣೆ ಮೃಷ್ಣಿಂಜನ
ದಿಂದ ತುಷ್ಣರು ನಾವು, ನಮಗಿದ
ರಿಂದ ಒಹ ದುಷ್ಣಿತ್ವ ಬರಲಿ!.....

ಎಂದು ಭೋಗರೆಯತ್ತಾರೆ. ಒಳಿಕ “ವಚನ ಶೂರು ನಾವು, ಪಾಧಿವ ನಿಚಯವೇ ಭೂಜಶೂರರು” ಎಂದು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ಎಂದು ಪೌರುಷ ಕೊಚ್ಚತ್ತಾರೆ. ಅದೂ ಸಾಲದೆ,

ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೋಧಿಸಿದ ತನಿ
ಚೆಲ್ಲವಿಕ್ಷಿದ ಹೂರಿಗೆಯ ಮೆದೆ
ಯಲ್ಲಿ, ಪರಡಿಯ ಶಾವಿಗಿಯ ಪರಿಪರಿಯ ಪಾಯಸದ
ಪುಲ್ಲಿಗೆಯ ತತ್ವವಿಯ ಮಂಡಿಗೆ
ಯಲ್ಲಿ, ನವಫೃತ ಸೂಪ ದಂಶಕ-
ದಲ್ಲಿ ನೋಡಲೀ ನಮ್ಮನು!

ಎಂದು ತಮ್ಮ ಭೋಜನ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಹೀಗೆ ಹಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು “ಗಹಗಹಿಸಿದ್ದು” ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ? —

ಧನು ತನಗೆ ನೆಗಹಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ
ಜಿನಪೋ ಶಾಲಗ್ರಾಮದೇವರೋ...

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅವರು ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿದರೆ, ದೈಪದಿಯ ಸಮಿಯರಂತೂ ಈ “ಗಡ್ಡುಪಾಧ್ಯ”ರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಟ್ಟಿಯ ಮದನ, ದಖೀಯ ತಿಲದ ಮನ್ನಥ, ... ತಳಿರುಗಾಸೆಯ ಕಾಮ, ಕೃಷ್ಣಾಚಿನದ ಕಂದರ್ವ” ಎಂದು ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಡೆಗೆ, ಎಲ್ಲರ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮೀರಿ, ಅಜ್ಞನ ಯಂತ್ರಭೇದನ ಮಾಡಿದನೋ ಇದೇ ಹಾರುವರು, “ಆ ಎನುತ ಬೊಬ್ಬಿರಿದು” ಕುಣುದಾಡಿದರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದೆ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವೇನೋ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. (ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ವಿದೂಷಕರು ತಿಂಡಿಪೋತ ಹಾರುವರೇ. ಪಂಪ ರನ್ನರೂ ಆ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ “ಕಡ್ಡವಂದದೊಡ್ಡರೆಲ್ಲಂ ಮುಸುರಿ, ... ಈ ಪಾರ್ವಂಗೆ ಆಕಟ ಮೆಯ್ಯಾಳೊಂದು ಮರುಳುಂಟಕ್ಕುಂ” (ಈ ಹಾರುವನಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲೇನೋ ದೆವ್ವ ಹೊಕ್ಕಿದೆಯಾದೀತು) ಎಂದು ನಕ್ಕರೆಂದು ಮಾತ್ರ ಪಂಪ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಿಂಡಿಯ ಸುದ್ದಿ ಇಲ್ಲ. ರನ್ನನೂ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,

ಈಯಲಿರಿಯಲ್ಲಾ ಶರಣ್ಣಗೆ-
ಕಾಯಲ್ಲಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆ ಬಲ್ಲರಲ್ಲದ ಬೊಮ್ಮುರ್ಣ
ಭೋ ಎನಲುಂ ಬಲ್ಲರ್ಣ ಹೊಲೆ
ಧೋಯೆನಲುಂ ಬಲ್ಲರ್ಣ...

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಅವರ ಭೋಜನ ಶೂರತ್ವವನ್ನು ನಗೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಹುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾಲಕ್ಷಾಗಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರಸ್ತರ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಭೋಜನವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಶಲ್ಲಿಸ್ತೂ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರ ನಗೆಗೀಡಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನೇ ಒಂದು ಪೌರುಷದ ಮಾತಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೇ? ಏನಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಪ್ರಿಯತೆ ಮುಂದೆ ಮಾಮೂಲ ಜೋಕ್ ಆಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇಡೀ ಸಮಾಜವೇ ವಿದೂಷಿಕೃತವಾಯಿತು.

* * * * *

ಆಡುಮಾತಿನ ಸೋಗಡು, ಮಣ್ಣನ ವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳು ಈ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾಧಿಕ ಲೇಖಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಕರಿಗೆ ಮಂತ್ರಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಮಂತ್ರ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು, ಇಂಗಿಣ್ಣೋ ಓದಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಹೊರಟ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಬರಹಗಾರರು ತಮ್ಮ ನಗರೀಕರಣದ ಭರದಲ್ಲಿನೆಲ ಬಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಈ ತತ್ವಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಗತ್ಯವಾದ ತಿದ್ದುಪಾಟಿನ (corrective) ಕರೆಯಾಗಿವೆ.

ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಸದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದೆಯೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಕರೆಗಳು ಬಂದೇಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ದಿನವೂ ಕೇಳುವ ‘ಜನಸಾಮಾನ್ಯ’ರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. ‘ಪಳಗನ್ನಡ’ವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ‘ಪೋಸಗನ್ನಡ’ವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ, ‘ದೇಸಿ’ಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಒಮ್ಮಮಾತಿನ ಸೋಗಡನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಬ್ಬ ಕನ್ನಡವಾದರೆ ನುಡಿ ಕನ್ನಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಅದನ್ನಾಡುವವರು ಬೀದಿ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊಲಗದ್ದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅಳುವಲ್ಲಿ, ನಗುವಲ್ಲಿ, ಹೊಗಳುವಲ್ಲಿ ತೆಗಳುವಲ್ಲಿ ಟಂಕ ಹೊಡೆದುಬರುತ್ತವೆ. ಹೊಸವು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ, ಹಳೆಯವು ಚಲಾವಣೆಯಿಂದ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿರುವವು ಮಾತ್ರ ವಾಗ್ವಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಗೊಂಡು ನಡೆಯುವವು. ಚಾಲ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿದವು ಮ್ಯಾಚಿಯಂಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಬಾಳುವವಾಗಿರಬಲ್ಲವೇ ಹೊರತು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಲ್ಲ. ಬರವಣಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಜನಾತ್ಮಕ ಬರವಣಿಗೆ, ಪರಿಣಾಮಕರವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಡುಮಾತಿನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪಂಪ ಬಲ್ಲ, ರನ್ನ ಬಲ್ಲ, ನಯಸೇನ ಬಲ್ಲ, ಹರಿಹರ ಬಲ್ಲ, ರಾಘವಾರಕ ಬಲ್ಲ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಬಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದು ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ ಅವನ ಕಾಲದ ಪದಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಾತಿನ ರೀತಿಗೆ, ರೂಪಿಗೆ ಕೂಡ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಪ್ರಟಿ ತೆರೆದು ಯಾವ ಪದ್ಯ ಓದಿರೂ ಅದು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾವಾರೇಶ ತೀವ್ರವಾದಷ್ಟು ಅದರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ನಾನು ಅಂದಾಚಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ತೆರೆದಿದ್ದೇನೇ. ವಿರಾಟಪರ್ವದ ಮೂರನೇ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಟಿ ೨೫೮-೨೫೯ ನನ್ನ ಮುಂದಿವೆ. ಪದ್ಯ ೨೨ ಹೊದಲನೆಯದು. “ಅರರೆ ಹೆಂಗಸು ದಿಟ್ಟೆ!” ಎಂದೇ ಅದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆನಂತರ “ಬಾಯ್ದುಡಿಕತನ”, “ಬಳಿಕಾದುದಾಗಲಿ”; ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ, “ಈಸು ಮರವೆಯಿದು ಅರಸುತ್ತನದ ಮಹಾಸಂಗ್ರಹಿ” ಎಂದು ದೈತ್ಯದಿ ಸುದೇಷ್ಟೆಗೆ ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಕಾಲಂ ಮುಗಿಯುವದರೊಳಗೆ ದೈತ್ಯದಿ “ಹೆಂಗಸು ಜನ್ಮಿಸಿ ಸುಡಲಿ!” (ಇದು ಇಂದಿಗೂ ಚಾಲ್ತಿ ನಾಣ್ಯ) ಎಂದು “ಬಸುರನು ಹೊಯ್ದು” ಹೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ “ಧರ್ಮದ ಗರ ಹೊಡೆ”ದಿದೆ; ನಕುಲ ಸಹದೇವರು “ಈ ನಾಯ (ಕೀರ್ತಕ) ಹೊಲಲಕ್ಷ್ಮಮರು” ಎಂದುಹೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; ಮುಂದಿನ ಕಾಲಮಿನ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ “ಎಲ್ಲರೊಳು ಕಲಿಭೀಮನೇ ಮಿಡುಕೆಳ್ಳ ಗಂಡು” ಎಂದುಹೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; ಪ್ರಟಿ ಮುಗಿಯುವದರೊಳಗೆ ಭೀಮನ ಆಡುಗೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ “ಶಿವಶಿವಾ” ಎಂದುಹೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; “ನಾ ಬಂದ ಬರವಿದು ತುಬ್ಬಿವದೋ?” ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿಹೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದಿನ ಕಾಲಂನಲ್ಲಿ ಭೀಮ “ಇವರರಮನೆಯ ನಾಯಿಳು” ಎಂದು ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಯ ತೊತ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗಳಿ, ತನ್ನ “ಹುದುವಿನ ಗಂಡತನವಿದನು ಸುಡು” ಎಂದು ತನ್ನ ಆಸಹಾಯತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, “ಕೆಲಬರು ಗಳಿಸಿದರೆ ಕೆಲರುಂಡು ಜಾರುವರು” ಎಂದು ಗಾದೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ. “ಗಂಡರೋ ನೀವು ಭಂಡರೋ” ಎಂದು ದೈತ್ಯದಿಯಿಂದ ಬೈಸಿಹೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟು ಧಾರಾಳವಾಗಿ, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗಿ ಆಡುಮಾತಿನ ಸೋಗಡು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇತರರಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಳ. ಅವನ

ಭಾಷಣು ಕೆಸುವು ಅಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿರುವುದರ ಗುಟ್ಟು ಹಾಡ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಆತ ಅವರಾಡುವಾತೆ ಆಡುತ್ತಾನೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪಾತ್ರಗಳು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ಅತುಲವಾದದ್ದು. ವ್ಯಂಗ್ಯ, ನಿಂದೆ, ದರ್ಶ, ಹಾಸ್ಯ, ಉಪಹಾಸ್ಯ, ಕರುಣ, ಕುರುಕ್ಕಿ, ಪೌರಿಷ, ನಂಜು, ಹೋರಣ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಅವನ ಸಂಖಾರಣೆ ತಕ್ಕ ವಾಗ್ಸ್ಥಾರಣೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಾಗ್ಸ್ಥಾರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಯಲಾಟದಲ್ಲಿ, ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡದೆ, ಸಮಯಸ್ಥಾತ್ಮಿಕೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಇದು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಓಫ್, ಅದೇ ಧಾರಾಳ, ಎದುರಿಗೆ ಇರುವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದಕ್ಕೇ ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ವಾಕ್ಯರಣೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಕುಳಿತು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಓದಿ, ಶಬ್ದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ಅರ್ಥವನ್ನು ಧೇನಿಸುವವರಿಗಾಗಿಯೇ ಬರೆದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನುದು ಓದುಗಬ್ಬವಲ್ಲ, ಕೇಳು ಗಬ್ಬಿ; ಹಾಡುಗಬ್ಬಿ. ಕೇಳುಗಬ್ಬಿ ಬಲು ನವಿರಾಗಿ, “ಕಿರಿದರೋಳಿ ಪಿರಿದುಂ ಅರ್ಥವ”ನ್ನಿಟ್ಟು ಸಾಗುವುದರಿಂದ ಸಫಲವಾಗದು. ಕೇಳುವಾತ ಹಿಂದಿನ ಮಾತಿನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರೆ ಪ್ರಘಾಹದಿಂದ ದಂಡೆಗೆ ಒಗೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಧಾರಾಳ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನ ಶ್ರಾವಣ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆವಿ ಕೇಳುಗರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಲೂ ಬಾರದು; ಅವರನ್ನು ತೂಕಡಿಸಲೂ ಬಿಡಬಾರದು.

ತೂಕಡಿಸುವುದು ಎಂದಾಗ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಬಳಸಿದ ಭಂದಸ್ಸನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ ಕನ್ನಡದ ಅತಿ ಸುಲಭ ವೃತ್ತವೂ ಹೌದು, ಅತಿ ಕರಿನ ವೃತ್ತವೂ ಹೌದು. ಆದನ್ನು ಓದುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಆದರ ಲಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮರುಳಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಆದರ ತಾಳಗತಿ ತ್ರಿಪುಟ್ಟದ ಲಯದಿಂದ ಥಾಪುತಾಳದ ಲಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ – ಕನ್ನಡದ – ಅದೂ ನಡುಗನ್ನಡದ ಶಬ್ದಗಳ ಮಾತ್ರಾಪ್ರಮಾಣದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಾಗಿ (ಕನ್ನಡ ಪದಗಳ ಸಹಜ ಪ್ರಮಾಣ ಇ ಮಾತ್ರ; ಪ್ರತ್ಯೇಯ ಸೇರಿ ಇ ಮಾತ್ರ) ಥಾಪುತಾಳದ ಒಂದೊಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪದ ಸರಿಹೋಂದುತ್ತದೆ. ಗಣಲಯ ಮತ್ತು ಪದಲಯಗಳ ಈ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಅನುರಣನ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ resonance ನ ಹಾಗೆ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥದ ಕಡೆಯಿಂದ ತಾಳದ ಪೆಟ್ಟುಗಳ ಕಡೆ ಜಾರಿಸಿ ಒಂದು ಮಾಂಡ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು, ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕೆವಿಗಳು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪದಲಯ ತಾಳಲಯ ಅರ್ಥಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ರೂಪೆ ತಾಳದ ಪಂಚ ಮಾತ್ರಾಗಣವನ್ನು ಅಧಿಕತರವಾಗಿ ಬಳಸಿದರು; ಇಂದಿಗೂ ಅದೇ ಕನ್ನಡ ಕೆವಿಗಳಿಗೆ ಪಿಯವಾಗಿದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಃಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಕೆವಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ತ್ರಾಣ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಅವನಿಗೆ ಲಯ ವೈವಿಧ್ಯ ರಕ್ತಗತವಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮಾರವ್ಯಾಸ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಸಾಫಲ್ಯ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ್ದು. ತಾಳ ಪದ ಅರ್ಥ ಲಯಗಳ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಅವನು ಬಳಸುವ ತಂತ್ರಗಳು ಅಪಾರ. ಮೊದಲ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನೂ ಪದ್ಯದಲ್ಲೇ ಅವನು (ಶ್ರೀವ | ನಿತೆಯರ | ಸನೆ ವಿ | ಮಲರಾ | ಜೀವ...) ಗಣ ಮಿಶ್ರಣ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. “ಜೋಗುಳ ಪ್ರಭಾವ” ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ಹೊಡುಪುದಿಲ್ಲ. ಲಯದಲ್ಲಿನ ವೈವಿಧ್ಯ ಸಾಲದಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದಗಳ ಅರ್ಥಗಳ ಚಮತ್ವಾರದುವ ತಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾದವರನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯ ಚರ್ಕರವತ್ತಿನ.

6. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಸ್ಥಳ ಸಮಸ್ಯೆ

ಜ್ಯೇಷ್ಠಿನಿ ಭಾರತದ ಕರ್ತೃ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ವಾಸಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಬುಗಿ ಸಮೈಇನದಂದಿನಿಂದಲೂ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಅವನು ಹಳೇ ಮೈಸೂರಿನ ದೇವನೂರಿನವನೆಂಬ ಬಹುದಿನದ ನಂಬಿಕೆ ಸರಿಯೇ? ಅಥವಾ ಅವನು ನಿಜಾಂ ಕನಾಟಕದ ಸುರಪುರದವನೇ. ಇಲ್ಲ ಅದರ ಸಮೀಪದ ದೇವಪುರದವನೇ? ಎಂಬುದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದೆ. ಈ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಶೋಧನೆಯೊಡನೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕ ಅಭಿಮಾನದ ಅಂಶ ಕೂಡ ಒಂದಿಷ್ಟು ಬೇರೆತಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕುತೂಹಲಕರನಾಗಿ ನಾನು ಜ್ಯೇಷ್ಠಿನಿ ಭಾರತವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಮೂಲಾಗ್ರಾಮಾಗಿ ಓದಿದೆ. ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಕರ್ತೃವಿನ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ತೀರ್ಥಾನಿಸಲು ಬಲು ಕಷ್ಟವೇನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ತೀರ್ಥಾನಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು:

೧. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು ‘ದೇವಪುರದವನು’, ಸುರಪುರದವನಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ದೇವಪುರವೆಂದು ಕವಿ ಸುಮಾರು ಇಲ್ಲ ಸಲ ಹೇಸರಿಸಿದ್ದು, ದೇವನಗರಿ, ದೇವಗ್ರಾಮ, ದೇವನೂರು, ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು ಇಲ್ಲ ಸಲ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಬ್ಬಿದೆ. ತದ್ದಿಪರೀತವಾಗಿ ಸುರಪುರ, ಸುರನಗರಿ, ಅಮರನಗರಿ, ಅದ್ವಾಪುರ, ಗೀರಾಣಾಪುರ, ದಿವಿಜಪುರ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ‘ದೇವ’ದ ಪರ್ಯಾಯನಾಮಗಳು ಓಟ್ಟಿರು ಇಲ್ಲ ಸಲ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. (ನಂಜುಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸಂಪಾದಿತ ಆವೃತ್ತಿ ಗಣಾಗ) ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಇಲ್ಲನೇ ಸಂಧಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ‘ದೇವನೂರು’ ಎಂಬುದು ಸರ್ವತ್ರ ಶ್ವೇತಪಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲನೇ ಸಂಧಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ‘ದೇವಗ್ರಾಮ’ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಅಂದಿನ ಚಾಲ್ತಿ ಹೇಸರು ‘ದೇವನೂರು’ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಲು ಎಡಗೊಡುತ್ತದೆ. ‘ಪುರ’ ಎಂಬುದು ಕವಿಗಳು ಉರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಬಳಸುವ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಮ. ಅದು, ಹೇಗಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಸ್ಥಳ ನಾಮದಲ್ಲಿ ‘ದೇವ’ ಎಂಬಿದೇ ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ‘ಸುರ’ ಅಲ್ಲವೇ ದೇವ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗದ ಬಾಹ್ಯಭ್ಯಾಸದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಹುದು. ಈ ದೇವಪುರ ಕಡೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವನೂರೋ ಮತ್ತಾವುದೋ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬೆದಕಬೇಕಷ್ಟೇ.
೨. ಕವಿಯ ದೇಶವಣಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಾಣಿ-ಸಸ್ಯಗಳ ನಾಮೋಲ್ಲೇಖಿಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಣಾನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಗಣಿಸದೆ ಕೋಶಗತ ಹೇಸರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಗಟುಗಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಪ್ರೇರುಗಳನ್ನು ಹೇಸರಿಸುವಾಗ ಭತ್ತಪಷ್ಟ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಹೋಧಿ, ಜೂಳಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದ ನಾವು ಅವನ ದೇಶವನ್ನು ನಿಣಾಯಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆವನಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಿಗಳನ್ನು

ಸೋಮಗ್ರಾಮ ಸುಂದರಿಯರ ವರ್ಣನೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನಲ್ಲದೆ ಇತರರೂ ಅನುಸರಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಭತ್ತದ ನಾಡಿನವನೆಂದು ತಟ್ಟನೆ ನಿಣಾಯಿಸಲಾಗದು. ಅರಣ್ಯ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಚಮರೀ ಮೃಗವನ್ನು ಹೇಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಚಮರೀ ಮೃಗದ ನಾಡಿನವನೆಂದು ಹೇಳಲಾದೀತೇ? ಆದರೆ ಅವನು ರಸದಾಳಿ ಕಬ್ಬಿನ ಸುದ್ದಿ ತೆಗೆಯುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅದು ಕರಾವಳಿ ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ಹೆಸರು.

೨. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಿದ್ದರೂ ಅವನು ‘ಹೆಬ್ಬಾರ’ ಕುಲದವನೆಂದು ಇತರ ಪುರಾತನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಕರಾವಳಿ ಆಥವಾ ಮಲೆನಾಡಿಗೇ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕುದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಬ್ಬಾರ ಎಂಬ ಕುಲನಾಮದ ಬಾಹುಳ್ಳವಿರುವುದು. ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಬ್ಬಾರ ಪಂಗಡವೊಂದಿದೆ.
೩. ಕೃಷ್ಣನ ನದಿಯ ಪರಿಸರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನಿಗೆ ಸುಪರಿಚಿತವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮಾತು ಜ್ಯೇಷ್ಠಿನಿ ಭಾರತವನ್ನೋದುವಾಗ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
೪. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೇಕು ಚೆಲ್ಲಲು ವಿಧ್ಯಾಂಸರು ಕ್ರೇಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಕೆಲವಿವೆ.
 - (ಅ) ಸಂಸ್ಕೃತ ಜ್ಯೇಷ್ಠಿನಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜ್ಯೇಷ್ಠಿನಿಯೊಡನೆ ಸೂಕ್ತ್ಶಿವಾಗಿ ತಾಳಿ ಸೋಡಿ ಅದರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಸಿಗುತ್ತದೋ ನೋಡುವುದು;
 - (ಆ) ದೇವನೂರು, ದೇವಪುರಗಳು ಬೇರೆಯೂ ಇವೆಯೋ ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದೇವಳಗಳು ಶ್ರೀ. ಶ. ಗಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದವೇ ಎಂದು ಶೋಧಿಸುವುದು;
 - (ಇ) ಈ ವರೆಗೆ ದೋರೆತ ಜ್ಯೇಷ್ಠಿನಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವು ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸುವುದು.

7. ಸಂಸ್ಕृತ ಮುಕ್ತಕ

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞ ಕಡಿಮೆ; ಇದ್ದರ್ನೂ ತಿಳಿಹಾಸ್ಯದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದ ಅಪಹಾಸ್ಯದ ಮಟ್ಟದ್ದು ಎಂಬ ಅಪವಾದವೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯ ನಾವು ಹಾಸ್ಯವೆಂಬುದು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ situational humour – ಸನ್ನಿಹೇಳಾತ್ಮಕ ಹಾಸ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಹಾಸ್ಯದ ಪ್ರಜ್ಞಯೇ ಶ್ರೀಷ್ಟ ಎಂಬೋಂದು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಮದಾಗಿದೆ. ಸನ್ನಿಹೇಳಾತ್ಮಕ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞ ಒಳ್ಳಿಯದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಒಳ್ಳಿಯದು ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪಗಳನ್ನು, ಚಾಪಲ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೇ ನಗಲು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸಿಲ್ಲಿತನಕ್ಕೆ ನಾವೇ ನಗುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಕ್ಷಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಕ್ಷಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಗುರುತನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರರ ಕುಂಟು ಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥದರ ನಿತಾಂತ ಅಭಾವ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೊರೆ ಇದೆಯೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದು.

ಈ ಕೊರತೆ ಇರುವುದು ಭಾರತೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾತುವಲ್ಲ; ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಂಥ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞ ಸೂವೆ ತ್ರಿಕರಾಗಿಲ್ಲ. ಜರ್ಮನ್ಯನ್ನರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞಯು ಅಭಾವದಿಂದ ಬಂಧುತ್ವದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ Punch ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹಾಸ್ಯದ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ ರಶಿಯದ Crocodile – ಕ್ರೆಯದಕ್ಕೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. Punchನ – ಕಣಿಷ್ಟ ಪಕ್ಕ ಹಳೀ Punchನ – ಹಾಸ್ಯ ಎಷ್ಟು ನಸೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ Crocodile ಒದುವವರಿಗೆ ನಗು ಬರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅದು ಪೂರ್ತಿ ವಿಫಲವಾಗಿಹುದು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಡಲ್ಯಾಲುವೆಯ ಅಚೀಚಿಗಿನ ದೇಶಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಇಂಗ್ಲಿಂಡು humour ಎಂಬ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿದೆನಿಸಿದರೆ ಫ್ರಾನ್ಸ್, wit ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕ್ಕೆ ಎನಿಸಿದೆ. ಬರೇ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿನ humour ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಯಲ್ಫಂಡ್ �witಗೆ ಹೇಸರಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ಜನಾಂಗದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; ಆ ಸ್ವಭಾವ ಆ ಜನಾಂಗದ ಸಮಟ್ಟಿ ಅನುಭವದಿಂದ ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮನುಷ್ಯ ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ದೈಖಿಸದೆಯೆ ಹೊಲ್ಲಬಲ್ಲ. ಪ್ರೇಂಚನಿಗೇ ಭಾರತೀಯನಿಗೇ ದೈಖಿವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು : ಅವನಿಗೆ ದೈಖಿಸಲು ಕಾರಣಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೇ ಅಂಥ ಕಾರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು! ನಾವು ಗಂಭೀರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಜನ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ – ಇಂಗ್ಲಿಷರೂಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ. “ಸೇನಯೋರಭಯೋಮಧ್ಯೇ” ರಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ನನಗೆ ಬೇಡ ಎಂದು ಮೊಂದು ಹಿಡಿದ ಅಜುವನನನನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಾರಥಿ ಕೃಷ್ಣ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ ಒಮ್ಮೆ ರಥದ ನೆತ್ತಿ ಹಾರಿಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದನೋ ಏನೋ; ಭಾರತೀಯ ಕೃಷ್ಣ ಆ ಸನ್ನಿಹೇಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಹನವಾದ ಜೀವನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಮಂಡಿಸಿದ!

ಆದರೆ, ಸನ್ನಿಹೇತಿಕ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೀಯ ಕೊರತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಏಕಾಕಿಗಳಲ್ಲ; ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದು ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಜಪಾನು ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದೆಯಂತೆ. ಜಪಾನಿ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮಂಗನನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಏನೂ ಸಹಿಸಲಾರ. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಆಮೇರಿಕನ್ನರು ಯುದ್ಧ ಕಾಲದ ಗೂಢಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಯಧವಾಗಿ ಬಳಸಿದರು. ಅವರು ಮನುಷ್ಯ ಮಲವನ್ನು ಹೋಲುವ ಒಂದು ದ್ರವವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಹಾಂಗ್‌ಕಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೇರರ ಮೂಲಕ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಜಪಾನಿ ಸೈನಾಧಿಕಾರಿಯ ಪ್ಯಾಂಟಿನ ಪಿರ್ಯೆ ಮೇಲೆ ಉಗ್ಗಿಸಿದರು. ಯುರೋಪಿಯನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಅಧಿಕಾರಿ ನಕ್ಕು, ಅಥವಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ಯಾಂಟು ಬದಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ; ಆದರೆ ಜಪಾನಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಇದರಿಂದ ತನಗಾದ ಮುಖಭಂಗವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಗುಂಡು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸತ್ತನಂತೆ! ಜನಾಂಗಗಳ ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೀಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪು ಅಜಗರಿಸಾಂತರ ಇದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದು ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಷಯಾಂತರ. ಸ್ಥಾಲವಾಗಿ ಜನಾಂಗಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಸಪ್ರಜ್ಞೀಯ ಸ್ವಭಾವದ ದೂರ ನೋಟ ಇದು, ಅಪ್ಪೇ. ಯಾವ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ರಸಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯದು ಯಾವಾಗಲೂ ಉಂಟೇ ಉಂಟೆಂದಾಗಲಿ ಹೇಳ ಸಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇದೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಕೇವಲ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ, ತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದು. ನಮ್ಮ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೀಯ ಮೇಲಿನ ಆಪವಾದ ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕृತ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಿಂಡಿಬಾಕ ವಿದೂಷಕರಿಂದ ಒಂದಧ್ವಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂಗಡ ನಗುವುದು (laughing with) ಮತ್ತು ಕುರಿತು ನಗುವುದು (laughing at) ಎಂಬೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ನಗುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ಅನುದಾರ ಹಾಸ್ಯ ನಮ್ಮ ಕೆಲ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕೆಳಗಿನ – ಆದೂ ಚರ್ಚಿತ ಚರ್ಚಣಾದ – ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯ ಈ ತರಹದಲ್ಲ; ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಸ್ಯಕೂ ಹೀಗಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉತ್ತರಕುಮಾರನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಮೂಲ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಲವಾದ ನಾಟಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೀಯರ್ಥ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕ್ಯಾಲಿ ಅದು ಕಚಕ್ಕಳಿಯಕ್ಕುವ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ : ಆಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹೇತಿಕ ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಟ್‌ಲವಾದ ಹಾಸ್ಯ ಇವೆರಡೂ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆತು ಒಂದು ಹಗರಣವೇ ಆಗಿದೆ.

ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ – ಭಾರತೀಯ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೀಯಂತೂ – ಆಭಿಜಾತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಾನಪದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯಯುತವಾಗಿಲ್ಲವೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಆಭಿಜಾತ ಕಾವ್ಯಗಳು ಬಲು ಗಂಭೀರ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ರಸಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸಾನವಿದ್ದರೂ ಅದು ಮೂಲೀಯ ಸ್ಥಾನ. ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೇರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ವೀರಗಳಿಗೆ ಇದ್ದ ಮನ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಂಸ್ಕृತ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಂಸ್ಕृತ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೀಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮುಕ್ತಕಗಳ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ಆಭಿಜಾತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಾನಪದ ಸ್ಥಾತ್ಮಿಕ್ಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ನನ್ನ ಉಹಳಿಕೆ. ಸಂಸ್ಕृತ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೀಯ ಕೆಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕ ಅನುವಾದಗಳು

ಮೂಲದ ಭಾಯೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಂಬುದನ್ನು ಓದುಗರು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಪೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಮುಕ್ತಕ ಕವಿಗಳ ವಿನೋದ, ಹಾಸ್ಯಪಟ್ಟೆ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹರಿ-ಹರರ ಭೇಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಕ ಕವಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ :

ಹರಿ ಬಂದನೆಂದು ಗಡಬಡಿಂ ಹರನು
ಉಡಿದಾರ ಮಾಡಿ ಹಾವ
ಕರಿಚಮ್ಮದಿಂದ ಲಂಗೋಟಿ ಹಾಕಿ
ಎದುರೆದ್ದು ಬಂದನಾಗ

ಹರ ದಿಗಂಬರ; ಆದರೆ ಹೀತಾಂಬರನಾದ ಹರಿ ಬಂದಾಗಲಾದರೂ ಮಾನ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲ...
ತನ್ನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿ ಬಂದ. ಆಗ ಅನಾಹತ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ!

ಹರಿವಾಹನವನು ಕಂಡಂಜಿ ಹಾವು
ತತ್ತುರಿಸಿ ಬಿತ್ತು ನೆಲಕೆ
ಕಳಬಿತ್ತು ಚಮ್ಮ, ಹರನಾದ ನಗ್ಗಾ!

ಹಂಡ್ಡೇರಿ ಬಂದವನ್ನು ಕಣಳು ಹಾವಿನ ಉಡಿದಾರಕ್ಕೆ ಲಂಗೋಟಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಬಂದರೆ ಮತ್ತೇನಾಗಬೇಕು?

ಇಷ್ಟ್ವ ಹೇಳಿ ಕವಿ ಈ ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ತನ್ನ ದೇವರೆಲ್ಲಾದರೂ ಮುನಿದುಕೊಂಡಾನೆಂದು
ಅಂಚಿದವನಂತೆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕುಂಟುಪಂಕ್ತಿಯೋಡನೆ ಮುಗಿಸುತ್ತಾನೆ :

— ಕೃಪೆ ಮಾಡಲವನು ನಮಗೆ!

ತಪ್ಪೇನು? ಶಿವ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಮರುಳುದೇವ — ತನ್ನನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಅವನು
ಕೃಪೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ:

ಶಿವನ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಗೆಪಾಟಲು ಮಾಡುವ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಪ್ಪು ಪದ್ಯಗಳು ಸಿಹ್ಕತ್ತವೇ:
ಈ ಸ್ತುಶಾನವಾಸಿ ದೇವ ಅಥವ ಮೈಯನ್ನು ಹೆಂಡತಿಗೇಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಗೊತ್ತೆ?

ಹೊಟ್ಟೆಯೆರಡಕ್ಕೆ ಹಿಟ್ಟು ಕಣದಲೆ
ಅರೆಮೈಯನು ಹೆಂಡತಿ ಗ್ರಂದ

ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಪು ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನೂ ಕವಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ :

ಅಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ — ಮದುವೆ ಕಣದಲೆ
ಇರುವನೇತಕೀತನ ಹೈದ ?

ಇವನ ಮನೆಗೆ ಯಾರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವನ ಮಗ (ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ)
ಚಿರ ಕುಮಾರರಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಆಸಾಮಿ ಬಡವನಾದರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತ. ಗಟ್ಟಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೇ ನೋಡಿ ಮಾಡಿ
ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ತನಗೆ ಇದು ಮೋಗ, ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬಿರಿಗೆ
ಆರ್ಮ್ಯಾಗ, ಅನೆ ಮೋಗ;
ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆ ಮನೆಯೊಡತಿಯಾದುದಕೆ
ಬದುಕಿಕೊಂಡನೀ ದಿಗಂಬರ.

ಶಿವನೆಂದೇ ಅಲ್ಲ ಯಾವ ಹೇಸರಾಂತ ದೇವರೂ ಈ ಕವಿಗಳ ಕೈಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವ ದೇಶದ ದೇವರೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕೈಲಿ ಇಂಥಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಭಕ್ತರ ಕೈಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು; ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಾಗುವವರೆಗೆ ಕಾಯುವವರು. ಭಕ್ತರೊಡನೆ ಅಟ್ಟಿಟ್ಟು, ನಗೆಯಾಟಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವವರಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗೆ ನೋಡಿ :

ಮೋದಲಿಲ್ಲ ನಡುವಿಲ್ಲ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ ದಶೆಯಿಲ್ಲ¹
ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ ಇದಕಿಲ್ಲ ಜೋಡಿ –
ನನ್ನ ಪಂಚೆಯ ಹೋಲುವಂಥ ಹರಿಯೊಂಬ
ವಸ್ತುವಿಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ ಮೈಯನೀಡಾಡಿ.

ತನ್ನ ಪಂಚೆಯಲ್ಲೇ ಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ ಈ ಕವಿ. ಹರಿಗೆ ಆದಿ, ಮಧ್ಯ, ಅಂತ್ಯ, ದಶ – ಇದಾವುದೂ ಇಲ್ಲಂತೆ; ಅವನು ಪುರಾತನತಮ ವಸ್ತುವಂತೆ – ವೇದಾಂತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ. ಏನು ಮಹಾ? ಕವಿಯ ಪಂಚೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮೋದಲು, ನಡು, ಕೊನೆ ಇಲ್ಲ – ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹರಿದಿದೆ; ಆದೂ ಬಲು ಪುರಾತನ. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಜೋಡಿ, ಅಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಾನ ವಸ್ತು ಇಲ್ಲಂತೆ. ಆಗಲಿ, ತನ್ನ ಪಂಚೆಗೂ ಜೋಡಿ ಇಲ್ಲ – ತನಗಿರುವುದು ಈ ಹರಕು ಪಂಚಿ ಒಂದೇ. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕವಿ ನಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರಿ ಚಮತ್ವಾರ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ, ಒಂದು ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ವಿಷಾದ, ಬದುಕಿನೊಡನೆ ರಾಜೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಪರ್ವತೆ ಇದೆಯಲ್ಲವೇ?

ಲೋಕದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಕ ಕವಿಗಳು ಬಹಳ ತಮಾಷೆಯಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಗಿಸಬಲ್ಲರು. ಒಳಗೆ ಗೋಳಿಸೊಪ್ಪಾದರೂ ತೋಟದ ಹೋರಗೆ ಶೃಂಗಾರವಿರಬೇಕು. ಮುಖಿ ನೋಡಿ ಅಲ್ಲ, ಬಟ್ಟೆ ನೋಡಿ ಮಣಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ :

ಬಟ್ಟೆಯಿಂದೇನಹುದು? ಎನಬೇಡ ತಮ್ಮ,
ಬಟ್ಟೆಯಿಂದಳಿಯುವರು ಯೋಗ್ಯತೆಯ ನಮ್ಮ;
ಪೀಠಾಂಬರನ ನೋಡಿ ಮಗಳನ್ನೆ ಕೊಟ್ಟ
ಕಡಲರಸು; ಬರಿಮೈಯ ಶಿವಗೆ ವಿಷವಿತ್ತ!

ಸಮುದ್ರ ಮಂಧನದಲ್ಲಿ ವಿಷವೂ ಬಂತು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಬಂದಳು. ವಿಷವನ್ನು ಶಿವ ಕುಡಿದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವಿಷವನ್ನು ಸೇರಿದಳು – ಎಂಬ ಕಥೆ ತಿಳಿದರೆ ಪದ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಪದ್ಯ. ಅದರಷ್ಟೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಲೋಕದ ಡಂಭಾಚಾರವನ್ನು ಗಳಿಗೊಡ್ಡುತ್ತದೆ :

ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕೆ? ಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡಬೇಕೆ?
ಮಾತಿನುಪಚಾರಕ್ಕೆ ಜೀನತನವೇಕೆ?

ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಗಾದೆಗಳು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಿರಬೇಕು.
ಅದಕ್ಕೇ ನಾನನ್ನವುದು, ಭಾರತದ ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ ಜಾನಪದ
ಮೂಲದ್ದಿಂದು.

ಒಹಳ ಗಂಭೀರವಾದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮುಕ್ತಕ ಕವಿ ಒಂದು ಹಸುರಾದ
ಉಪಮೆಯಿಂದಲೋ ಶ್ಲೋಷಯಿಂದಲೋ ಉತ್ತೇಷ್ಠಯಿಂದಲೋ ಸದಾ ಕಾಲ ನೆನಪಿರುವಂತೆ
ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಈಗ ಟ್ಯೂರ್ಚಿಟರಿನ ಕಾಲ ಒಂದು ಕೈ ಬರಹದ ಮಹತ್ವ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ
ಚೆನ್ನಾದ ಕೈ ಬರಹವನ್ನು ಮೇಚ್ಚುವವರು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಕೈ ಬರಹ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಸಮನಾಗಿ ದುಂಡಾಗಿ
ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಗುಂಡಾಗಿ
ಇರಬೇಕು –

ಆಹಾ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲೇನು ಕವಿತಾ ಚಮತ್ವಾರ? ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಮೇಷ್ಟರು
ಇದನ್ನೇ ದಿನಾ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ತಲೆನೋವು ಬರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವಿರಾ? ಕವಿ ಒಂದು ಉಪಮಾನ
ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ದುಂಡೆಂದರೆ ಹೀಗೆ –

ಇರಬೇಕು – ಜವ್ವನೆಯ
ಮೊಲೆಗಳೊಲು ಕೈಬರಹ.

ಇಶ್ರಾ! ಅಶ್ಲೀಲ ಅನ್ನಬೇಡಿ. ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಚ ಕುಚ ಫಾನ ಜಫಾನ ನಿತಂಬ ಈ ಶಬ್ದಗಳು
ನಿತ್ಯದ ಒಗ್ಗರಣೆ ಮಸಾಲೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಾಡರಿಯ ಒಂದು ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇವಲ್ಲ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯ
ಲೇಬಲ್ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡು ಪದಚ್ಯುತವಾಗಿದ್ದವು. ಈಗ ಮತ್ತೆ ನಾವು ಕುಚ ನಿತಂಬಗಳಿಗೆ
ಮರಳುತ್ತಿದ್ದೀವೆ. ಒಳ್ಳೆ ಕಾಲ ಮತ್ತೆ ಬರುಕ್ಕಿದೆ! ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಇದನ್ನೋದಿದ ಮೇಲೆ ನೀವು
ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ದುಂಡಕ್ಕರಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರಿರಿ!

ಇದು ಹಾಸ್ಯ ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಸಾಗೂ ಸಂಶಯವಿದೆ; ಆದರೆ ಖಂಡಿತ ವಿನೋದ
ಅದರಲ್ಲಿದೆ. ಆದೇ ತರದ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ –

ರಸಿಕ ಮೇಚ್ಚುವ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಳಿವನು ಮೂರ್ವಿ
ತನ್ನ ಜಡಮತಿಯನ್ನು ಹಳಿಡುಕೊಳಿದೆ
ಚಪ್ಪಟೆ ಎದೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಕುಪ್ಪಸ ಹೊಲಿದು
ಕೊಟ್ಟ ಚಿಟ್ಟಿಗನ ಬೈದಳಂತೆ.

ಇದೂ ಯಾವುದೋ ಜನಪದ ಮೂಲದ ಸಾಮಾತಿ ಎಂದು ನಂಗೆ ಸಂಶಯವಿದೆ. ಏನಿದ್ದರೂ
ಅದನ್ನು ಮರೆಯವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಶೃಂಗಾರವು ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಹಾಸ್ಯ. ಶೃಂಗಾರವೂ ಬೀಭತ್ಸವೂ ಹೊಂದದ ರಸಗಳು. ಹಾಸ್ಯವೂ ಶೃಂಗಾರವೂ ಅಪ್ಯಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಶೃಂಗಾರ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಬೇಕಾದ ಭಾವನಾಬೀದಿ; ಹಾಸ್ಯ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣ ತೆರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಾಸ್ಯದ ತಮ್ಮನಾದ ವಿನೋದವನ್ನು ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಪರಿಣಾಮಕರವಾಗಿ ಬೇರಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಬ್ಬಳ್ಳಿ ನಾಟಕಗುಳಿ ಬಿನ್ನಾಳೆಗೆ ಅವಳ ಪ್ರಿಯಕರ ಹೇಳುವುದು ಕೇಳಿ :

ತುಟಿಯ ಸವಿದಾಯ್ಯ, ಮೊಲೆಯ ಮಿಡಿದಾಯ್ಯ
ತೊಡೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಸರಿದುಹೋಯಿತ್ತು;
ಉಡಿಯ ಗಂಟಿನೆಡೆ ತಡೆವೆಯಲ್ಲ ಕೈ
ಆನೆ ಮಾರಿ ಅಂಕುಶಕೆ ಜಗಳವೇ?

ಅಥವಾ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ –

ಕಣ್ಣ ಮುಖ್ಯ ಕುಡಿನೋಟದಿ
ಹೆಣ್ಣಸಗಿತು ತಪ್ಪ
ನಿರಪರಾಧಿ ಜಫನ ಅದಕೆ
ತಿನ್ನಚೇಕು ಪೆಟ್ಟು.

ಇದಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯುವುದು ಅಶ್ಲೀಲವೂ ಆದೀತು, ಅರಸಿಕತೆಯೂ ಆದೀತು. (ಒಂದು ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರಸಿಕತೆಯೇ ಅಶ್ಲೀಲ) ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಅರಸಿಕತೆಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದಷ್ಟು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸರು. “ಅರಸಿಕೇಮು ಕವಿತ್ವ ನಿವೇದನಂ ಶಿರಸಿ ಮಾ ಲಿಖಿ ಮಾ ಲಿಖಿ ಮಾ ಲಿಖಿ” ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅವರು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಅರಸಿಕರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಚಯ್ಯೆಯನ್ನು “ರತ್ನಿಕಾಲೇ ವೇದಪಾಠ ಇವ” ಎಂದು ಕವಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವೈದಿಕರು. ಇಲ್ಲಿಬ್ಬಳ್ಳಿ ವೈದಿಕ ಸಾಮವೇದಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ರಸಿಕಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ರಸಿಕತೆ ಕಲಿಸಲು ಅವಳ ಯತ್ನ. ತುಟಿ ಕಚ್ಚಲು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಮಡಿ ವೈದಿಕ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಸಾಮವೇದವ ಹಾಡಿ ಶುಚಿಯಾದ ನನ್ನ
ತುಟಿಗಳನು, ಮಾಡಬೇಡೆಲೆ ಎಂಜಲನ್ನ;
ಅಪ್ಯಾ ಕಾವೇರಿದ್ದರೆಲೆ ನನ್ನ ಮಡದಿ!
ಕಚ್ಚಿ ತೀರಿಸಿಕೊ ನನ್ನೆಡದ ಕಿವಿಯನ್ನು.

ಗೌತಮ ಇಂಥ ವೈದಿಕನೇ ಇರಬೇಕು. ಆದ್ವರಿಂದಲೇ ಅಹಲ್ಯೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬರಲು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಆದರೆ ಯೌವನ ತಂತು ಕೊಡಪಾನದ ನೀರು. ಅದು ಹೊನೆಯಲ್ಲಿ ಖಾಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಡವಾದರೂ ಬಾಯಿಯ ಚಪಲ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವನೊಬ್ಬನ ಮೊರೆ ಹೀಗಿದೆ :

ತಲೆ ನರೆಯಿತು, ಹಲ್ಲುದುರಿತು, ಕೆನ್ನೆ
ಸಿರಿಬಿದ್ದಿತು — ಇದಕ್ಕಿಲ್ಲ ವಿಷಾದ;
ಮತ್ತೇನು ಅವನ ಸಂಕಟ? —
ಬಿನ್ನಾರ್ಥಿಯರೆನ್ನನು ಕಂಡಲ್ಲಿ
ಅಜ್ಞಾ ಎಂಬುದೆ ವಚ್ಚಾಫಾತ!

ಅಂಥದೇ ಭಾವನೆ ಹೇಣ್ಣನ್ನು ನೋಯಿಸುತ್ತದೆ :

“ಕೆಳಗೆ ನೋಡುವೆ ಹೇಣ್ಣ,
ನಿನ್ನದೇನು ಬಿತ್ತು?”
“ಎಲೆ ಮೂಢ, ಕಳೆಯಿತ್ತು
ಯೌವನದ ಮುತ್ತು.”

ಹೇಣ್ಣ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತು ಎಂಬ ಕ್ಲಾನೆ ಅನಾದಿಯಾದದ್ದು. ಅಂಥವನೊಬ್ಬನ ತೀಪ್ಯ ಇದು :

ಎಣ್ಣ, ಕಬ್ಬಿ, ಹೊನ್ನು, ಹೇಣ್ಣ,
ಮಣ್ಣ, ಮೋಸರು, ಚಂದನ,
ಶುಲ್ಲ ಜನರು, ಏಳ್ಳ — ಇವಕೆ
ಮದನ ಗುಣವರ್ಣ.

ಇಂಥದೇ ಒಂದು ಇಂಗಿಷ್ಟ್ ಲಿಮ್ಪ್ ರಿಕ್ ಓದಿದ ನೆನಪು ನನಗಿದೆ. ವನ್‌ವೇ ರಸಿಕತೆಯುಳ್ಳ ಇಂಥವರು ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಒಡತನ ಮತ್ತು ದುದ್ದೇವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದ ದಾಯ. ಮನುಷ್ಯ ಕೆಲವೇಳೆ ಇದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಉಪಾಯ ಕಾಣ. ಬೋಳುತಲೆ ಸುದ್ದೇವದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಕೆಲವರೇನೋ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಅಲ್ಲ —

ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತಲೆಕಾಯ್ದು ಒಬ್ಬ ಶಿಲ್ಪಾಟ
ತಾಳೆ ಮರದಡಿ ಗೇಣು ನೇರಳಲ್ಲಿ ಕೂತ;
ಕಳೆಚಿ ಕಾಯೋಂದವನ ನೆತ್ತಿಗೇ ಬಿತ್ತು
ದುದ್ದೇವಿ ಹೋದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ವಿಪತ್ತು.

ಕಾಯಿ ಬೀಳಿಸಿಕೊಂಡ ಬೋಳಪ್ಪಗಳು ನಾವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶಾತ್ಮಕ ಹಾಸ್ಯ ಎನ್ನಬಹುದೇನೋ. ಏನಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟ ಬರುವದೆಲ್ಲ ದುರ್ಬಲರಿಗೇ; ದೃವ ಕೂಡ ಬಲವಂತರನ್ನು ತಡಕಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ —

ಬೇಡದು ಕುದುರೆಯ, ಬೇಡದು ಆನೆಯ,
ಬೇಡಲೆ ಬೇಡದಲಾ ಹುಲಿಯ;
ದೃವ ಕೊಲುವುದೂ ದುರ್ಬಲನ್ನೇ —
“ಆಡಿನ ಮಗನನು ಕೊಡು ಬಲಿಯ!”

ಪ್ರಾಚೀನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸುದ್ದಿ ತಂದು ಮುಟ್ಟಿಸಿದವರನ್ನು ದೈವದ ಪ್ರೀತ್ಯಧ್ರ ಬಲಿ ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತಂತೆ. ಅಥ್ವರಾಗಿದ್ದವರು ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ರಾಜರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಉಳಿಗಿದವರ ಮೂಲಕ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯ ದೈವಗಳೂ ದುರ್ಬಲ ಘಾತಕಗಳೇ.

ಈಗಲೋ ಇನ್ನಾವಾಗಲೋ, “ಮಮತಾಜಳನು ಹುಗಿದು ತಾಜಮಹಲನು ಕಟ್ಟಿ”* ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ದುರ್ದ್ರೇಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಗಲು ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಬ್ಬ ಬಡವನ – ಸೊಂದ ನಗೆಯೆನ್ನಿ, ರಾಜಿಯ ನಗೆಯೆನ್ನಿ – ನಗೆ ಹೀಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮೆತ್ತದೆ :

ಧಾರಿದ್ರ್ಯವೆ ನಿನಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ
ಸಿದ್ಧಾನಾದೆ ನಿನ್ನಯ ದಯದಿಂದೆ –
ಜಗವನೆಲ್ಲ ನಾ ಕಾಣುತಲಿರುವೆ
ಯಾರ ಕಣ್ಣಗೂ ಕಾಣೀಸದಿರುವೆ.

ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದ ಅಣೆಮಾ ಸಿದ್ಧಿ! ತನ್ನನ್ನೇ ನಗುವ ಇಂಥ ವಿನೋದಭಾವಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಧಾರಾಳವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೆರರನ್ನು ನಗುವ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಿಲ್ಲ.

ಉರಿಯುವ ಚಿತೆಯನು ವೈದ್ಯನು ಕಂಡ,
ಮನದಲಿ ತಾನತಿ ವಿಸ್ಕ್ಯಾಯಗೊಂಡ :
ನಾನು ಹೋಗಿಲ್ಲ, ನನ್ನಣ್ಣ ಕೂಡ,
ಈತನಿಲ್ಲಿ ಹೇಗಪ್ಪಾ ಬಂದ?

ಇದು ಇನ್ನಿಬ್ಬ ವಿನೋದಿಯ ಪ್ರಕಾರ “ಯಮರಾಜ ಸಹೋದರ”ನ ಬಿರುದಾದರೆ ಜೋಯಿಸ ಹೇಳುವವನಿಗೆ ಬೇರೆಂದು ಉಡುಗರೆ –

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮನು ವಿಶಾಖೀಯ
ಕೂಡಿದ ಫಲ ನುಡಿವ
ಜೋಯಿಸನು ತನ್ನ ಮನಯಾಕ ಯಾರ
ಕೂಡಿದಳೆಂಬುದನರಿಯ.

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತುಡಿತಗಳು ಹಲವಾರು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮೋಹ ಅವುಗಳಲ್ಲಾಂದು.

ಹೆಸರಿನ ಹುಚ್ಚರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಕಿವಿಮಾತು :

ಮಡಕೆ ಒಡೆ, ತಡಿಕೆ ಹೀರಿ, ಕತ್ತೇಯನ್ನೇರು
ಹೇಗಾದರೂ ಹೆಸರುವಾಸಿ ನೀನಾಗು.

ದುಡಿಯದೆ ಸುಖಿಪಡಬೇಕೆಂಬವರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಚಾಣತನ ಇದ್ದೇ ಇದೆ –

ಬಿಡದೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡು
ಮಾಜಾಂಲವನು ನೋಡು :

* ಬೇಂದ್ರೇಯವರ ಹುದುಗಳಾರದ ದುಃಖದ ಒಂದು ಸಾಲು - ಸಂ.

ಹಸುವ ಸಾಕದೆಯೀ ಅದು
ನಿತ್ಯ ಪ್ರಡಿಯದೆ ಹಾಲು?

ಸಾಧಿಸಿದರೇ (ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆಯೀ) ಸಂಬಳ ನುಂಗಬಹುದೆಂದು ನಮ್ಮ ಸರಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ
ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ?

ಒಳ್ಳೇ ತಮಾಷೆಯಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ವರು ಪ್ರವೀಣರು. ಯಥಾ
ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಕವಿ. ಉಂಟಕ್ಕೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಬೇಡಲೋಲ್ಲ; ಕದಿಯುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು
ರಾತ್ರಿ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ಸಿಕ್ಕಬಿದ್ದ ರಾಜನ ಮುಂದೆ ಹಾಜರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುತ್ತಾನೆ. ರಾಜ ಮರಣದಂಡನೆ
ಓದುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನೂ ಕವಿಯೆಂದರಿತ ಕವಿ ಭುಕ್ಕುಂಡ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಶ್ರೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಭಟ್ಟಿ ಹೋದ, ಭಾರವಿಯೂ ಕಳೆದ,
ಭಿಕ್ಷು ಅಳಿದ, ಭೀಮಸೇನ ಕೂಡ ಸತ್ತ,
ಭುಕ್ಕುಂಡ ನಾನು, ಭೂಪತಿ ನೀನರಸ!
ಭಭಾ ಬಳ್ಳಿ ಎಣಿಸುತ್ತ ಬರುವ ಮೃತ್ಯು.

ಭಟ್ಟಿ, ಭಾರವಿ, ಭಿಕ್ಷು, ಭೀಮಸೇನ ಇವರೆಲ್ಲ ಕವಿಗಳು; ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ತರು. ನಾನು ಭುಕ್ಕುಂಡ,
ಮೃತ್ಯು ಭ-ಭಾ-ಭಿ-ಭೀ ಎಂದು ಬಳ್ಳಿ ಎಣಿಸುತ್ತ ಬರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾನು ಭು-ನಾನಳಿದರೆ
ಮುಂದೆ ನೀನು ಭೂಪತಿ – ರಾಜನಿಗೆ ನಗು ಬಂತು. ಒಡನೆಯೇ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯ
ಪ್ರಜ್ಞ ಬಂದು ಭುಕ್ಕುಂಡನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಕಳಿಸಿದನಂತೆ. ಈ ಕಥೆ ಕಟ್ಟಿದವನು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ
ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯನೇ ಸ್ನೇ.

ಬದುಕಿನ ಚಿಲ್ಲರೆ ಉಪಟಳಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಂಥವಾಗಳಲ್ಲಿ
ತಗಣ ಕಾಟವೂ ಒಂದು. ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟ ಕವಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ಪದ್ಯ ಹೇಳುವ ಹುಮ್ಮೆಸ್ನು ಬಂತು :

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಲಗುವಳು ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ,
ಹರ ಮಲಗುವನಾ ಹಿಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ
ಹಾಲುಗಡಲಲ್ಲಿ ಮಲಗುವನು ಹರಿ
ಯಾಕಂದರೆ, ತಗಣಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ.

ಆದರೆ ಇಂಥ ದುರ್ಗಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೇ?

ಸುಖಿ ಎಂದರೇನು, ದುಃಖಿ ಎಂದರೇನು ಕಡೆಗೆ? ವೇದಾಂತಿಗಳು ಇದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ,
ಗ್ರಂಥ ಗಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ, ಚರ್ಚಿಸಿ ಸುಖಿಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಿಂ ಎಂದು ಕೈ ಚೆಲ್ಲಿ, ಮಾನವರಿಗೆ ಸುಖಿ
ದುಃಖಿಗಳಿರದನ್ನೂ ಏರಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ ಮೊಣ ಕೈಗೆ ಜೀನು ಒರಸಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿಗಳಿಗೆ ಈ ಅತಿ ಕ್ರಾಂತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ತನ್ನ ರಾಜನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಚನ
ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸುಖಿದುಃಖಿಗಳ ಗಂಡ ಭೇರುಂಡತನವನ್ನು ತಲೆಕುಕ್ಕಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಕಟ್ಟಿತುರಿಸಿ ಹೊಳ್ಳುವ ಸುಖಿ
ಭೂಪತಿ ನಿನಗಾಗಲಿ!

ತುರಿಸಿದ ನಂತರದ ದುಃಖ
ನಿನ್ನ ಹೆಯವಣಗಲೀ!

ವೇದಾಂತಿಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಆಸಕ್ತಿ ಆಸೆ ಅಥವಾ ತೃಷ್ಣೆಯದು. ಆಶಾಶಾ ಪರಮಂ ದುಃಖಂ.
ಮುಖ್ಯದರೂ ಹೋಗದ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಭಜಗೋವಿಂದದಲ್ಲಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯ ಬರೆದ ಕವಿಯೂ ಆದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ತಲೆ ನರೆಯಿತು, ಮೈ ನಲುಗಿತು, ಹಲ್ಲು
ಉದುರಿ ಹೋಯ್ತು, ಮಂಜಾಯಿತು ಕಣ್ಣಿ
ಆದರೂ ಕೈ ಬಿಡಳಾಸೆಯ ಹೆಣ್ಣು

ಆಹಾ! ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದೇ ತಾನೇ. ಆದರೆ ಕಡೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಆದಕ್ಕೆ ಹೊಡುವ
ತಿರುವೇ ಬೇರೆ :

ಆಸೆಗಂತ ಹದಿಬದೆ ಯಾರಿನ್ನು?

ಅನೇಕ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಗಂಭೀರವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಾಗಿ
ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಅಥಾಂತರನ್ಯಾಸ, ಉತ್ತೇಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ
ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಾಗ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದು
ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನೋಡಿ –

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ
ಯಾರಯ್ಯ ಕೈಗೆ ಸಿಗದವರು?
ಮದ್ದಳೆಯ ಮುಖಕೆ ಮೆತ್ತಿದರೆ ಬೋನ
ತರಿಕ್ಕು ತೋಂ ತೋಂ ನುಡಿಯುವುದು.

ಇದು ಗಂಭೀರವೇ? ವಿನೋದವೇ? ಕಾಳಿದಾಸ “ಅಥವಾ ಮೃದು ವಸ್ತು ಹಿಂಸಿತುಂ ಮೃದುನ್ಯವಾ
ರಭತೇ ಜನಾಂತರಕೇ” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಬದುಕಿನ ಅಸಂಬದ್ಧತೆಯನ್ನೇ ವಿಷಣ್ಣಭಾವದಿಂದ
ಅಜನ ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ವಿನೋದ, ಎಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯದ ಬೇರು ಹೂಡ ಈ
ಅಸಂಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದು. ಟ್ರಾಜಿಕ್ ಲಿಫಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ ಕಾಮಿಕ್ ಎಲ್ಲ
ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ? ಸಾವಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಾಟ ದುಃಖವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ಹೆಂಗಸರು
ಕಾಮಿಕ್ಕಿನ ಗಡಿ ಮುಟ್ಟುವಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. – ಆದರೆ ಇದು
ವಿಷಯಾಂತರವಾಯಿತು.

ಚಟಗಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕಾರರ ನಗೆಯಾಟ ಕಾಲಾಡಿಸಿದೆ. ಇದೊಂದು
ಮಾದರಿ :

“ನೀವಾರಯ್ಯ ಭೋ ಪರಾಕು?”
“ಲೋಕ ನಮ್ಮ ಕರೆವುದು ತಂಬಾಕು.”
“ಆಯಿತು ತಮ್ಮ ಬರವೆಲ್ಲಿಂದ?”

“ಮೂಡಣ ಕಡಲಿನ ಆ ಕಡೆಯಿಂದ.”
 “ಯಾರಿತ್ತರು ಅಧಿಕಾರದ ದಂಡ?”
 “ಕಲಿ ಮಹರಾಯರ ನೇಮಕ ಸ್ವಂತ.”
 “ಪನು ನಿಯೋಗ ತಂದಿರಿ ಈಗ?”
 “ಬ್ರಹ್ಮನು ಎಂದೋ ಧರ್ಮವು ಎಂದು
 ನಾಲಕು ವಣ ಮಾಡಿದುದನ್ನು
 ಅಳಿಸಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ಜಗದೋಳಗೆಲ್ಲ
 ಒಂದೇ ಜಾತಿ ಒಂದೇ ನೀತಿ
 ಸಾಫಿಸಲೆಮ್ಮೆ ಕಳಿಸಿದನಲ್ಲ!”

ಜಾತ್ಯತೀತ ಸಮತಾವಾದಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಫಿಸಲು ಹೊಗಿಸೊಷ್ಟ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲ
 ಶತಮಾನಗಳ ಮೊದಲೇ ಯಾವನೋ ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಕವಿ ಕಣೆ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ!

ಶ್ಲೋಷೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಂತೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಬಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಶ್ಲೋಷ ಮೂಲವಾದ
 ಅಸಂಖ್ಯಾ ಹಾಸ್ಯ ಮುಕ್ತಕಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ದುರ್ಯೋವದಿಂದ ಅವಾಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ.
 ವಿವರಿಸಿದರೆ ರಸಭಂಗ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮುಕ್ತಕಗಳು ಹಾಸ್ಯದಿಂದ
 ನಾದಿದಂತಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ –

ಎಲೆ ಒನಕೆ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಕೊರಡೇ ಸ್ವೀ,
 ಕಾಡಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದದ್ದೆ ಸ್ವೀ –
 ಈ ಸುಂದರಾಂಗಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು
 ಚಿಗುರೊಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಮೈ
 ಇದು ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತ ವ್ಯಂಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲೇ ಬೇಕಿಲ್ಲ.
 ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿನೋದಕ್ಕೆ, ಎಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಹುಂಬತನಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೆ ನಮನವನ್ನು
 ಅರ್ಪಿಸುವಾ :

ಹುಂಬತನ ನನಗೆ ಬಲು ಇಷ್ಟ
 ಅದರಲ್ಲಂಟು ಗುಣಗಳೆಂಟು :
 ನಿಶ್ಚಿಂತೆ, ತಿಂದಷ್ಟು ತಿಂಬಾಸೆ,
 ಹಗಲಿರುಳು ನಿದ್ದೆ-ನಂಟು,
 ವಿಧಿನಿಷೇಧಕೆ ಕುರುಡು-ಕಿವಡು;
 ಮಾನಾಪಮಾನ ಎಲ್ಲಪೋಂಡೇ –
 ಎಲ್ಲವರ ಬಲ್ಲವರ ತಲೆ ಮೆಟ್ಟಿ
 ಬದುಕುವನು ಹುಂಬ ಸುಖದಿಂದ!

8. ಅಮರುಕನ ಶೃಂಗಾರ ಸೌರಭ

ಶೂನ್ಯಂ ವಾಸಗೃಹಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಶಯನಾದುತ್ಥಾಯ ಕೆಂಚಿಷ್ಟನೇಃ
ನಿದ್ರಾಖ್ಯಾಪಮುಪಾಗತಸ್ಯ ಸುಚಿರಂ ನಿವರ್ಣಾ ಪತ್ಯಮುಖಿಮಾ|
ವಿಶ್ರಬ್ಧಂ ಪರಿಚುಂಬ್ಯ ಜಾತಪ್ರಲಕಾ-ಮಾಲೋಕ್ಯ ಗಂಡಸ್ಥಲೀಂ
ಲಜ್ಞಾನಮ್ರಮುಮುಖೀ ಪ್ರಿಯೇಣ ಹಸತಾ ಬಾಲಾ ಚಿರಂ ಚುಂಬಿತಾ॥

ಹೊಸತಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳಿಗೆ ಲಜ್ಞೆ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ದೆ. ಬೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿದೆಯೆಂದುಕೊಂಡ ಅವಳು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಟುಳುತ್ತಾಳೆ. ಹಗಲಲ್ಲಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲು ನಾಚಿದ ಮುಖವನ್ನು ಶಯನ ಗೃಹದ ಮಂದಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮನದಣಿಯೆ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿ ಸಂಕೋಚ ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ಕಪೋಲಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿದುತ್ತಾಳೆ. ಹಾ! ಏನಿದು ಶಪೋಲದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನವೆದ್ದಿದೆ? ತಕ್ಕ! ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳ ಮುಖ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಬಾಗಿತು. ಆತ ನಗುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ಮನದಣಿಯೆ ಮುದ್ದಿಟ್ಟು.

ಈ ಹೃದ್ಯವಾದ ಶೃಂಗಾರ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಅಮರು ಅಥವಾ ಅಮರುಕ. ಅವನ ‘ಅಮರು ಶತಕ’ ಇಂಥವೇ ಸರಸ ಲಲ್ತತ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಸ್ತರಕಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶತಕದಲ್ಲಿ ೧೦೨ ರಿಂದ ೧೯೨ ವರೆಗೂ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆನಿಷ್ಟು ೧೦೦ ಅಂಶೂ ಅಮರುಕನವೇ. ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನವು ಎಷ್ಟು, ಪ್ರಕ್ಕೇಪಗಳಿಷ್ಟು ಎಂದು ಖಿಂಡಿತ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ತಮ್ಮ ಸೌಮ್ಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಳಿಮುತ್ತಾಗಳ ಹಾಗೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಅಮರುಕ ಕವಿ ಯಾವ ಕಾಲದವ, ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದವ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದಂತ ಕಥೆಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ಆಧಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನಾವ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳು ಅವನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿವೆಯೇ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಬರಿ ಒಂದು ನೂರು ಚೆಲ್ಲರೆ ಬಿಡಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೇ ಬರೆದು ರಸಿಕರ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಪಂಡಿತ ವಿಮರ್ಶಕರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದ ಕವಿಯೊಬ್ಬನಿದ್ದರೆ ಆತ ಅಮರುಕ. ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದಷ್ಟು ತೈಪ್ಪಿಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪದ್ಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೀಮಾಪುರುಷನಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಮಮ್ಮಟನು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ‘ಧ್ವನ್ಯಾಲೋಕ’ದ ಕರ್ತನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದವನೂ ಆದ ಆಚಾರ್ಯ ಆನಂದವರ್ಥನನಿಗೂ ಅಮರುಕನ ಪದ್ಯಗಳು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ. ಒಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕನಂತೂ “ಅಮರುಕವೇರೇಕಃ ಪದ್ಯಃ ಪ್ರಬಂಧ ಶತಾಯತೇ” –

ಅಮರಕ್ಷ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ನೂರು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಪ್ಪು ಬೆಲೆಯಿಳಿದ್ದು ಎಂದು ಹೋಗಳಿದ್ದನೇ. ಅಮರಶತಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಮೀರಿದ, ರಸಿಕರಿಗೆ ‘ಪ್ರತೀಯಮಾನ’ವಾದ ‘ಧ್ವನಿ’ ಅಥವಾ ಸೌಖಗು ಎನ್ನೋಣ - ಇದೆ. ಅವನ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪಂಡಿತರು ಪ್ರಟಪ್ರಟಗಳಪ್ಪು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಜಗಳಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಮರ ಕವಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದೆ, ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ದಂಪತ್ತಿಗಳೊಳಗಿನದೇ, ಪ್ರಣಯದ ಪರಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದು. ಅದು ಮೇಲೆ ಉದ್ದರಿಸಿದ ಪದ್ಯದ ಹಾಗೆ ದಾಂಪತ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ದಿನಗಳ ಅರೆ-ಎಚ್ಚರ ಅರೆ-ಕನಸಿನ ಚಿತ್ರವಾಗಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಈ ಮುಗ್ಧಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪ್ರೈಡವಾದ ಪ್ರೇಮಚೀವನವನ್ನೇ ತೋರಿಸುವಂಥದಿರುಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗಳಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ರಾಜೀಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಇಲ್ಲಿದೆ:

ಏನು ಕಾರಣವೋ ಅವರಿಭ್ರಂತಿ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಗಂಡನೊಡನೆ ಹೊಗಾಡಿ ಕಚ್ಚಡುವ ಒರಟು ಹೆಂಗಸಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅವಳು ಹೋಪಿಸಿಹೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಆ ಹೋಪವೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ವಾವಾದದ್ದು.

ಏಕತ್ರಾಸನಸಂಸ್ಥಿತಿಃ ಪರಿಹೃತಾ ಪ್ರತ್ಯುದ್ದಮಾದ್ವಾರತಃ
ತಾಂಬೂಲಾಹರಣಚ್ಚಲೇನ ರಭಸಾಟ ಶ್ಲೇಷೋಪಿ ಸಂವಿಫ್ಫಿತಃ।
ಆಲಾಪೋಪಿ ನ ಮಿಶ್ರಿತಃ ಪರಿಜನಂ ವ್ಯಾಪಾರಯನ್ನಂತಿಕೇ
ಹಾಂತಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಚಾರತಶ್ಚತುರಯಾ ಹೋಪಃ ಕೃತಾರ್ಥೀಕೃತಃ॥

ಪತಿ ಹೋರಗಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದನೇ. ಅವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಆತ ಅವಳ ಹೋಣಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಾಕೆ ಸಾಗತಿಸಲೆಂಬಂತೆ ಎದ್ದು ಒಂದು ಅವನ ಬಳಿ ಒಂದೇ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಹೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ತಪ್ಪಿಸಿಹೊಂಡಳು. ಆತ ಅಪ್ಪಿಹೊಳ್ಳಲು ಒಂದರೆ ತಾಂಬೂಲ ತರುವ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತು ಬಿಡಿಸಿಹೊಂಡು ಜಾರಿದಳು. ಇನ್ನು ಆತ ಹರಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದಕ್ಕೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೇ? ಏನಾದರೂ ನೇವದಿಂದ ಒಬ್ಬಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಸೇವಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಹೊಂಡು ಹರಟಿಗೆ ತಡೆ ಹಾಕಿದಳು. ಅಬ್ಬಾ, ಎಂಥ ಫಾಟಿ ಹೇಣ್ಣಾ! “ಏನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಎಡಹೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವ ನೇವದಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿನ ಈ ಚಂಡಿಯೇ ಇರಬೇಕು, ಅಂದು ಮದುವೆಯಾದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಗ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಹೊಂಡವಳು. “ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗಿ, ಗಂಡನೆಂದರೆ ಜೀವ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಗಂಡಸರ ಸ್ವರೂಪ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಇವಳಿಗೆ. ಕೇಳಿದಾಗ ಸಿಕ್ಕುವಂಥ ಹೆಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಾಗ ತುಸು ನಿಲುಕದಂತಿದ್ದರೇನೇ ಗಂಡಸರು ಹೆಂಡಂದಿರಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನ ವಿಶ್ವಾಸ ತೋರುತ್ತಾರೆ” ಹೀಗೆಂದುಹೊಂಡ ಹಿರಿ ಮುತ್ತೆದೆಯೊಬ್ಬಳು ಹೊಸ ಮದುವಣಿತ್ತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಮುಗ್ಗೇ ಮುಗ್ಗತಯ್ಯೆವ ನೇತುಮವಿಲಃ ಕಾಲಃ ಕಿರುಭೃತೇ
ಮಾನಂ ಧತ್ಸ್ವ, ಧೃತಿಂ ಬದಾನ, ಮಿಷುತಾಂ ದೂರೇ ಕುರು ಪ್ರೇಯಸಿ।
ಸಜ್ಜೇವಂ ಪ್ರತಿಭೋಧಿತಾ ಪ್ರತಿವಚಃ ತಾಮಾಹ ಭೀತಾನನಾ
ನೀಂಬ್ರಿಃ ಶಂಸ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತೋ ಹಿ ನನು ಮೇ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಃ ಶ್ರೋಷ್ಯತಿ॥

“ಹುಟ್ಟೇ, ಹೀಗೆ ಮುಗ್ಗಳಾಗಿಯೇ ಕಡೆತನಕ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿವಿಯಾ? ನೀನರಿಯೆ, ನಡುನಡುವೆ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹೋಪ-ತಾಪ ಮಾಡಬೇಕು, ಬಿಗುಮಾನ ತೋರಿಸಬೇಕು, ಸರಳತನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು” ಎಂದು ಹಿರಿಮುತ್ತೆದೆ ಅವಳಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬುದ್ದಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಉತ್ತರ ಹೇಗಿತ್ತು ಬಲ್ಲಿರಾ? “ಅಕ್ಕಾ, ತುಸು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾತಾಡು, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಅಡಗಿದ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತೆಂದರೇ—” ಹೊಸತಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಗಂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಮನದ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯತ್ತವೆ.

ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ಅವಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಸೆಡವುಗಳ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಯತ್ತದೆ. ಅವು ಕೂಡ ಪ್ರೀತಿಯ ಬಿಗುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಾಧನವೆಂದಾಕೆ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ವಿರಹದ ನಂತರ ಒಂದ ಮಿಲನದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಮಿಗಿಲೆಂದಾಕೆ ಮನಗಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಯೋಗವಿದ್ಬಾಗಲೂ ಒಂದು ವಿಯೋಗವನ್ನು ಕೇವಲ ಭಾವಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಹೊಸ ಮುಖವೊಂದನ್ನವಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಏಕಸ್ಯಿನ್ ಶಯನೇ ಪರಾಬ್ಯಾಮಿತಯಾ ವೀತೋತ್ತರಂ ತಾಮ್ಯತೋಃ
ಅನೋಽನ್ಯಂ ಹೃದಯಸ್ಥಿತೇಪ್ಯಾನಯೇ ಸಂರಕ್ಷತೋಗೌರವಮ್।
ದಂಪತ್ಯೋಃ ಕ್ಷಣಕ್ಷೇರಪಾಂಗವಲನಾತ್ ಮಿಶ್ರಿಭವಬ್ಜಪ್ರಾಂತೋಃ
ಭಗ್ನೋ ಮಾನಕಲಿಃ ಸಹಾಸರಭಸವ್ಯಾವೃತ್ತ ಕಂತಗ್ರಹಮ್॥

ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ಜಗಳವಾಗಿದೆ. ಒಂದೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬೆನ್ನು ತಿದುಗಿಸಿ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆಗಲೇ ಹೋಪದ ಕಾವೈ ಆರಿದೆ. ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತಾಡಿ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ ಇದೆ. ಆದರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಡರು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣಗಳು ಸುಮೃದ್ಧಿಸಿರಲ್ಪಾಲ್ಪವು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಳ್ಳಿಸೋಟಿಗಳಿಂದ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆಯುವ ಕಳ್ಳಿ ನೋಟಗಳು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತಾನೇ ತಾಕಲಾಡದೆ ಈಳಿದಾವು? ಹೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಟಗಳು ಚಾಡುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಗೇ ಸಿಟ್ಟಿನ ಬಿಗಿ ಹರಿಯತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಡೆಯಲಾರದ ನಗು ಉಕ್ಕಿತ್ತದೆ.

ಈ ಅಂಶವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕಥೆಗಳು, ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕೂಡ ಹುಟ್ಟಿವೆ! ಅಭಿಮಾನದ ದೇಸೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ದಂಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಬ್ಯಾಮಿ ಭಾವ ಉಂಟಾದ ಮತ್ತು ಅವು ಅಮರುಕ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸುಖಾಂತವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಓದಿಲ್ಲ? ಆದರೆ ಅಮರುಕ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನಮ್ಮೆ ಮನವನ್ನು ಸೇರೆಹಿಡಿದು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಮರುಕನ ಈ ಸಜೀವ ಶೃಂಗಾರ ಚಿತ್ರಗಳ ದೇಸೆಯಿಂದ ಅವನ, ಮತ್ತು ಅವನ ಪದ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಥೆಗಳ ಒಂದು ಜಾಲವೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಅಮರುಕ ಒಬ್ಬ

ರಾಜನಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಆತ ರಸಿಕನೇನೋ ಇದ್ದಿರಬೇಕು, ಆದರೆ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಆತ ಸತ್ತ. ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಫೋಸಿಸಿತು. ಅದ್ದೇತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ದಿಗ್ರಿಜಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಂಡಿತ ಮಂಡನಮಿಶ್ರನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದರು. ಮಂಡನಮಿಶ್ರನೋ ಸೋತ. ಆದರೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಭಾರತಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿದ ಕೆಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮುಂದೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಪೆಚ್ಚಾದರು. ಉತ್ತರ ಹೊಡಲು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಸಮಯ ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಅಮರುಕ ರಾಜ ಅದೇ ಆಗ ಸತ್ತಿದ್ದ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅವನ ಮೃತ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ರಾಜನ ದೇಹ ಎದ್ದಿತು. ಅವನ ಪತ್ನಿಯ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ರಾಜನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೊಂಡು ಅಮರುಕನ ಪತ್ನಿಯ ಮೂಲಕ ಕಾಮಕಲೆಯನ್ನಲ್ಲ ತಿಳಿದುಹೊಂಡರು. ಒಂದು ತಿಂಗಳಾಗುತ್ತಲೇ ಅಮರುಕನ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಒಂದು ಅವರು ಭಾರತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಗೆದ್ದರು. ಅವರು ಅಮರುಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ರಚಿಸಿದ ಪದ್ಗಳೇ ಅಮರುಶತಕ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕಥೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಕಟ್ಟು ಕಥೆಯೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಮರುಕವಿಯ ಎಲ್ಲ ಶ್ರಂಗಾರ ಚಿತ್ರಗಳು ಇಷ್ಟೇ ಮುಗ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ “ಕತವ”- ತಕ್ಕ-ಪ್ರಣಾಯಿಗಳು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ದೃಷ್ಟಿಕಾಸನಸಂಸ್ಥಿತೇ ಪ್ರಿಯತಮೇ ಪಶ್ಚಾದುಪೇತ್ಯಾದರಾತ್
ವಿಕಸ್ಯಾ ನಯನೇ ಪಿಧಾಯ ವಿಹಿತ ಕ್ರೀಡಾನುಭಂಧಜ್ಞಲಃ।
ಈಷದ್ವಕ್ತಿತಕಂಧರಃ ಸಪುಲಕಃ ಪ್ರೇಮೋಲ್ಲಸಣಾನಾಂ
ಅಂತಹಾಸಲಸತ್ಯಪೋಲಫಲಕಾಂ ಧಾತೋಽಪರಾಂ ಚುಂಬಾತಿ॥

ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಂದಿರು – ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲದಾದರೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಒಹುಶಃ ಗಾಂಧಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಸಲ್ಲತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು. ಒಮ್ಮೆ ಆತ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಮೋಜು ಮಾಡೋಣ ಎನಿಸಿತವನಿಗೆ. ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಿಂತು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಒಬ್ಬಳ ಕಣ್ಣಿಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ. ಆಕೆ, ಆಹಾ, ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿ ಎಂದು ಉಬ್ಬಿತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಮೇಲೆ ಆವನ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಇವಳ ಕಣ್ಣಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೇ ಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಹೊಂಡು ನಡುವೆ ಹೊರಳು ಬಾಗಿಸಿ ಒಳಗೊಳಗೇ ನಗುತ್ತಿದ್ದ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಕಪೋಲಕ್ಕೆ ಮೆದುವಾಗಿ ತುಟಿ ಚೂಡುತ್ತಾನೆ, ಧೂತ್ರ !

ಅಮರುಕನ ಮಿಲನ ಚಿತ್ರಗಳಿಷ್ಟೇ ಅಷ್ಟೇ ರಮ್ಯವಾಗಿವೆ ಅವನ ವಿರಹ ಚಿತ್ರಗಳು. ದೂರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಟ ಗಂಡ ಮನೆಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ದಾರಿಯ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣರೆಯಾಗು ವವರೆಗೂ ಕಣ್ಣಿಂದಲೇ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಮರಳಿದ್ದಾಳೆ ಅವಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಯಾವ ರೋಗವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಿರಹವ್ಯಧಿಯಿಂದಲೇ ಸೋರಗಿ ಬಿಳುಪಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನೇರೆಮನೆಯಾಕೆ ಅವಳ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಧೈಯ ಹೇಳಲು ಬಂದಾಗ ವಿರಹಿಣಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :

ಯಾಸ್ಯಾಮೀತಿ ಸಮುದ್ರತಸ್ಯ ಗದಿತಂ ವಿಸ್ರಬ್ಧ ಮಾಕಣೀತಂ
ಗಚ್ಛನ್ ದೂರಮುಪಸ್ಥಿತೋಮುಹುರನೌ ಘ್ಯವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಪಣ್ಣಿ।

ತಚ್ಯಾನೇ ಪುನರಾಷ್ಟಿತಾಸ್ಯ ಭವನೇ ಪ್ರಾಣಾಸ್ತ ಪತೇ ದೃಢಾಃ
ಸಮೃದ್ಧಿಷ್ಠ ತ ಜೀವಿತವ್ಯಸನೀ ದಂಭಾಗಹಂ ರೋದಿಮಿ॥

ನನಗಾಗಿ ನೀವಿಷ್ಟು ಮರುಗುವಿರೇಕೆ? ನಾನು ಬಲು ಕರಿನ ಹೃದಯಳು. ಹೊರಟು, ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸುಮ್ಮಾನೆ ಕೇಳುತ್ತ ಕಂಬದಂತೆ ನಿಂತವಳು ನಾನು; ಹೋಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಕಣ್ಣಿರೆಯಾಗುವ ವರೆಗೂ ಅವರು ನಿಂತು ನಿಂತು ತಿರುತಿರುಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹಾಗೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದವಳು ನಾನು; ಅವರಿಲ್ಲದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇದ್ದೇನೆ ನಾನು. ನೀವೇನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ, ಸನ್ನ ಜೀವ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಬದುಕುವ ಹಂಬಲ ಹಿಡಿದ ನಾನು ಬರಿ ಡಂಬಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೇನಷ್ಟೇ.

ಹೆಣ್ಣೆನ ಮಾತುಗಳ ತಿರುವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರಿತವರಾರೂ ಈ ಮಾತಿನ ಅಪ್ಪಟಿ ಸಹಜತೆಯನ್ನು ಮೇಚ್ಚಲೇಬೇಕು. ಅತ್ತ ದೂರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದ ಪ್ರೇಮಿಯ ತಳಮ್ಮಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ :

ದೇಶೀರಂತರಿತಾಸನ್ಯೇಶ್ವ ಸರಿತಾ-ಮುರ್ವಿಭೃತಾಂ ಶಾನನ್ಯಃ
ಯಾತ್ಮೇನಾಪಿ ನ ಯಾತಿ ಲೋಚನವಧಃ ಕಾಂತೇಃಃ ಚಾನನ್ನಪಿ।
ಉದ್ಗೃಹಿತ್ವರಣಾವರುದ್ವಷಸುಧಃ ಪ್ರೋನ್ಯಂಬ್ರ ಸಾಸ್ರೇದೃತ್ರಾ
ಕಾಮಾನಾಂ ಪಥಿಕಸ್ತಫಾಪಿ ಕಿಮಪಿಧ್ಯಾಯನ್ ಪುನರ್ವಿಕ್ಷತೇ॥

ಅವಳಿರುವ ಉರಿಗೂ ಅವನಿರುವ ದೇಶಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟೋ ದೂರ, ನಡುವೆ ಎಷ್ಟೋ ನಾಡುಗಳು, ನದಿಗಳು, ಕಾಡುಗಳು, ಗುಡ್ಡಗಳು. ಎಷ್ಟು ಹೆಣಗಿದರೂ ಅವಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಾರಳೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮನಸು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ತುದಿಗಾಲ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರಿಸಿ ನಿಂತು ಹೊರಳು ಉದ್ದ ಮಾಡಿ ಏನೇನೋ ನೆನೆಯುತ್ತ ಅದೇ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಹರಿಸುತ್ತಾನೆ ವಿರಹಿ.

ಪ್ರೇಮಬದ್ಧವಾದ ಎರಡು ಜೀವಗಳ ಮೈಮನಗಳ ಬೇರೆತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅಮರು ಕವಿ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮೈ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ, ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮಮಯ ದಾಂಪತ್ಯ ಎಂದರೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಒರೆಗಲ್ಲ ಇದು :

ಆಶ್ಲಷ್ಯ ರಭಸಾತ್ ವಿಲೀಯತ ಇವಾ ಕ್ರಾಂತಾನ್ಯನಂಗೇನ ಯಾ
ಯಸ್ಯಃ ಕೃತಿಮಚಂಡವಸ್ತ ಕರಣಾ ಕೂತೇಮು ಖಿನ್ಯಂ ಮನಃ।
ಕೋಯಂ ಕಾಹಮಿತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಸುರತಾ ಜಾನಾತಿ ಯಾನಂತರಂ
ರಂತುಃ ಸಾ ರಮಣೇ ಸ ಏವ ರಮಣಃ ಶೇಷಾ ತು ಜಾಯಾದತೀ॥

ಪ್ರಣಾಯ ಕೋಪದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಖಿನ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಬರಸೆಳೆದಪ್ಪಿದೊಡನೆ ಯಾರು ಕರಗಿ ತಾನಾರು ಅವನಾರು ಎಂಬ ಅಂತರವನ್ನೇ ಅರಿಯದಪ್ಪು ಗಂಡನೋಡನೆ ಸಮರಸಳಾಗುವಳೋ ಅವಳೇ ನಿಜವಾಗಿ ರಮಣೆ, ಅಂಥವಳನ್ನು ನೆರೆದವನೇ ನಿಜವಾಗಿ ರಮಣ. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಬರಿ ದಂಪತ್ತಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ.

ಅಮರುಕನ ಈ ಮಾತುನ್ನು ಒಪ್ಪುದವರಾರು?

9. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಾಯ ವ್ಯಾಪಾರ

ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣನ ಆರ್ಥಿಕಾಂಶದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಢೆಗಳ ಹೊಲ, ಕವಿತೆಗಳ ಒರತೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾಗಬಹುದು, ಮೋಡಿಗಳು ಹೊಸವಾಗಬಹುದು – ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ಚಿರಂತನ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮೈ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಇರಬಹುದು; ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮನಸುಗಳ ತುಡಿತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಣ್ಣ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೂಲ ವಿಷಯ ಆದೇ. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಯೆಯ ಅಪ್ರತಿಭಟನೀಯವಾದ ಆತುರ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಗಂಡನ್ನು ಹೂಡಿಸಿ ಎರಡನ್ನು ಮೂರಾಗಿಸುವುದು. ತುಟಿ ಹೋರಿ ತೊಡೆ ಬಿತ್ತಿಸುವ ಮಾಯಕ.

ಈ ಸೇಳಿನ ಮರ್ಮವನ್ನು ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ, ಈಗಲೂ ಕೇಲವರಿಗೆ ಅಶ್ಲೀಲವೆನಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದು ಕಢೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಗ್ರಾಮ್ಯಕಢೆಯ ಅಗ್ರಾಮ್ಯ ಸಾರಾಂಶ ಹೀಗೆ : ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕುಲಾಲ ಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಮುದ್ದೆ ಹಸಿಮಣ್ಣ ಉಳಿಯಿತು. ಇದನ್ನೇನು ಮಾಡೋಣವೆಂದು ಧೇನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಒಂದು ಮಾನಸಿಕ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಏಕರೂಪವಾದ ಎರಡು ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮೆತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ತೂಗಿದಾಗ ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರವಾಗಿತ್ತು. ಎರಡೂ ಕ್ಯಾಗಳಿಂದ ಬೊಂಬಿ ಎದೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಎರಡು ಮುದ್ದೆ ಮಣ್ಣ ತೆಗೆದು ಉಂಡೆ ಮಾಡಿ ಹಗುರ ಗೊಂಬೆಯ ಎದೆಗೆ ತಗಲಿಸಿದೆ. ಮತ್ತು ತೂಗಿದರೆ ಈ ಗೊಂಬೆಯೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಿಂಚಿತ್ ಭಾರವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಅಂಶವನ್ನು ಹೊರೆದು ತೆಗೆದು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಹಾಗೇ ತಗಲಿಸಿದೆ. ಈಗ ಎರಡೂ ಸಮತೂರ್ವವಾದ್ವರಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಜೀವದುಸಿರು ಉದಿದ. ಅವು ಜೀವಂತವಾದ ತತ್ತ್ವಾಂಶ ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಎರಗಿ ಇವ ನನಗೆ ಸೇರಿದವು, ಇದು ನನಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂದು ಎಳೆದಾಡತೊಡಗಿದವು. ಆ ಬೊಂಬೆಗಳೇ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿಂದ ಪ್ರೇಮ ಅಧವಾ ಕಾಮ.

ಶ್ಲೀಲವೋ ಅಶ್ಲೀಲವೋ ಹೆಣ್ಣಿನ ಗಂಡಿನ ಆರ್ಥಿಕಾಂಶ ಈ ವಿವೃತಿ ಮತ್ತಾವುದೇ ವಿವರಣೆಯಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ. ಇದು ಜೀವ ಸಾತತ್ಯದ ಗ್ಯಾರಂಟಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರೇರಣೆ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಯ, ಮಾಯಕ, ಕಣ್ಣಸಕು ಏಕೆ? ಈ ರಹಸ್ಯ ರಹಸ್ಯವೇ. ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಹೋದವರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದವ ಅರ್ಥಮಧ್ಯ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಂತತಿವಿಜ್ಞಾನಿಯಾದ; ಏಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದವ ಕವಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರವೇ ಅಲ್ಲದ ಉತ್ತರ ಕಂಡದ್ದು ಪ್ರೇಮ ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು.

ಹೆಣ್ಣಿನ ಗಂಡಿನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕವಿ ಬಿಲ್ಲಗಾರ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅವನ ಸುಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಬೆಲ್ಲಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಸೋಡಿಗ ಹೀಗೆ ನೇಯ್ಯಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ :

ಒಂದಾಗಿದ್ದುದನೆರಡಾಗಿಸುವ
ಬಿಲ್ಲಾಳುಗಳೇ ಲೋಕದೊಳಿಲ್ಲ;
ಎರಡಾಗಿದ್ದುದನೊಂದಾಗಿಸುವ
ಮನ್ಮಥ, ನಿನ್ಮಾಲು ಧ್ವನಿಗಳಿಲ್ಲ!

ಸರಿ. ಇದರ ಆರಂಭವೆಲ್ಲ? ಕೀಟಗಳಿಗೆ ವಾಸನೆಯಿಂದಂತೆ; ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಹಾಡಿನಿಂದ,
ಕೆಲವಕ್ಕೆ ನೋಟದಿಂದ ಎನ್ನತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕೆಲ ಗಂಡುಗಳ ಮೃವಾಸನೆ ಕೆಲ
ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅದಮ್ಯ ಆಕರ್ಷಣೆಯಂತೆ. ಆದರೂ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ಕಣ್ಣನಲ್ಲಿ. “ಚಕ್ಕವೈ
ಸತ್ಯಂ” ಚಕ್ಕವಿಗೆ ‘ನಯನ’ವೆಂದೂ ಹೇಶರು. ನಯನ ಎಂದರೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂಥದ್ದು.
ಅದು ಗಂಡಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೋಟದಿಂದ ಮುಗ್ಧನಾದ ಕವಿಯೊಬ್ಬ
ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಈ ಬಟ್ಟ ಮೊಲೆಯವಳು, ನೆತ್ತಿಯಲಿ ಕೊಡದವಳು
ಹುಸುಬಿ ಹೂಗೆಂಪುಡುಗೆಯವಳು
ಇಡಿಯ ಲೋಕದ ಮನವ ಹಿಡಿದು ಕೊಡದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡೊಯ್ಯಿವಂತಿರುವಳು.

ಕೊಡಕ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣುಗೂ ಎಂದೋ ಅಂಟಿರ ನಂಟು. “ತಾರಕ್ಕ ಬಿಂದಿಗೆ ನೀರಿಗೆ ಹೋಗುವ”,
“ಬರಿಗೊಡದ ಚಾಲಿ ನೀ ಕೊಡುತ್ತಾಕೆ ತುಂಬಿಲ್ಲ?” ಈ ಪ್ರತ್ಯುಹ್ಯೇ ‘ಹುಂಫೆಸಿ’. ಅಂತೂ ದಾರಿಹೋಕ
ಹುಡುಗಿಯ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಇವನ ಮನ ಸಿಲುಕಿ ತೇಕುತ್ತ ಮುಳುಗುತ್ತ ಬರಲುತ್ತದೆ.

ಇವಳೇನು ಸೇರೆಯೋ ಇವಳೇನು ಸೋದೆಯೋ
ಇವಳೇನು ವಿಷವೋ ನಾನರಿಯೇ;
ಅಮಲೇರಿ, ಮೀರಿ ಸೋಗ, ತಪ್ಪುವದ ಸ್ವಯ
ಕಣ್ಣಿಂದ ಕುಡಿಯಲೂಡನೆ.

ಎಲ್ಲ ಉನ್ನಾದಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಉನ್ನಾದ ಇದು, ಈ ಕೊಡದವಳ ನೋಟ. ಅದು
ಅಮೃತಚೋ ವಿಷವೋ ಏನೇ ಆಗಿರಲಿ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಚಪಲ ಹೆಚ್ಚತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ
ಅದರ ಹುಟ್ಟ ತಗಲಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಜಾತಿ ಮತ ಯಾವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜಗನ್ನಾಥ
ಪಂಡಿತರಾಜನ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಲಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ :

ಈ ಯವನರವಳು ಈ ಬೆಣ್ಣ ಮೈಯವಳು
ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಂತಾಗೆ
ಈ ಅವನಿತಲವ ಸುಖಿವಣ್ಣ ನನಗೆ
ಸುರವನದ ಗೌಡವೆ ಯಾಕೆ?

ಇದು ಇವನ ನೋಟದಿಂದ ಬರುವ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಂದ ಪ್ರತಿನೋಟ
ಬಂದರೆ ತೀರಿಯೇ ಹೋಯಿತು. ಆಗ —

ಇವಳಾಗುವಳು ಬೇಡ, ಹುಬ್ಬಾಗುವುದು ಬಿಲ್ಲು,
ಕುಡಿಸೋಟಪಾಗುವುದು ಬಾಣ
ನಾನಾಗುವೆನು ಬಡ ಹರಿಣ.

ಬಲು ನೋವು ಈ ನೋಟದಿಂದ. ಆದರೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆ ನೋವನ್ನೇ ಮನಸು
ಹಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ನೋಟದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಈ ಹುಬ್ಬ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕುಡಿಸುವ ಬಲುಹೂ ತಣೆಸುವ ಬಲುಹೂ
ಇವೆ ಹೆಣ್ಣನ ಕುಡಿಸೋಟದಲೇರಡೂ :
ದೂರದಲೀರಲೊಂದರದು ಪ್ರತಾಪ
ಸನಿಹವಾದರಿನೊಂದರ ವ್ಯಾಪ.

ಇದೊಂದು ವಿಪರೀತ ವೃತ್ತಿಯ ಬೆಂಕಿ. ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತದೆ, ದೂರದಲ್ಲಿ
ತಣ್ಣಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬೆಂಕಿಯದು ತದ್ವಿರುದ್ಧ : ಹತ್ತಿರವಾದರೆ ತಂಪು, ದೂರವಾದರೆ ಉರಿ.

ಆದರೆ ಬಯಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಬಯಸಿದೊಡನೆ ಕೈಗೆ ಬಂದಿತೆ? ಹದಿನೆಂಟು ವಿಷ್ಣು. ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೆ
ಇವನು ಉದ್ದಿಗ್ನಿ. ಈ ಕೊಡದಾಕೆ ಕೊಡುವಾಕೆಯೋ ಕೊಡದಾಕೆಯೋ? ಕೇಳಿದರೆ ತಾನು ‘ಮೀಸಲು
ನೈವೇದ್ಯ’ ಎಂದಾಳು. ‘ನನ್ನ ಸುದ್ದಿ ಬೇಡ. ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಯ’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿಯಾಳು.
ಆದರೆ ಅಮಲೇರಿದವನಿಗೆ ಅದೇನು ನಾಟಿತೆ?

ಕಾಡಿಗೆಗಳ್ಳನ ಕಾಮಿನಿ! ನನ್ನ
ತಲೆ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ ನಿನಗಾಗಿ.
ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳನೇ ದಶಮುಖಿನಂದು
ತಲೆಗಳು ಹತ್ತನು ಜಾನಕಿಗಾಗಿ.

ರಾವಣ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ನಾನು ಒಂದನ್ನು ಕೊಡುವುದೇನು
ಮಹಾ?

ಹೆಣ್ಣಿಂಬುದು ಬಲು ಮೋಸವಯ್ಯಾ. ಸುಮ್ಮನೆ ಬೇಯಲೇಕೆ? ಈ ಕ್ಷಣಿಕವನ್ನು ಮರೀತು
ಶಾಶ್ವತದ ಕಡೆ ತಿರುಗು. “ಭಜರೇ ಗೋವಿಂದ” ಎಂಬ ವಿವೇಕ ಹೇಳುವವರಿಗೇನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ.
ಆದರೆ ತಲೆಗೇರಿದ್ದ ಇಳಿಯದು. “ಅಯ್ಯಾ! ನಾನೇನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿಲ್ಲವೇ?” ಎನ್ನತ್ತಾನವನು,
ಉಪದೇಶಕನಿಗೆ.

ಉಪನಿಷದಗಳನರೆಡು ಕುಡಿದೆ.
ಗೀತೆಯನು ಮತಿಯೊಳಗೆ ಜಡಿದೆ,
ಆದರೂ ವಿಧುವದನೆ ಬಿಡಳು
ನನ್ನ ಮನದಲಿ ಹಿಡಿದ ಬಿಡದಿ.

ಕಾಯಂ ಒಕ್ಕಲಾದ ಇವಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲ; ಬೇಡ.

ಹೆಣ್ಣು ಸುಲಭಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು “ದೇವೋ ನ ಜಾನಾತಿ”. ಅವಳು ಬಾಯಲ್ಲಿ

ದೂರ ಹೋಗಿನ್ನತ್ತ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕರೆಯಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಒಲೀಯಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆ ಒಲಿದರೆ ಹೆಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಎತ್ತೆತ್ತಲೋ ಓಲುವುದು ಅಪರೂಪ. ಅಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಉತ್ತಂತೆ ಅವನದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಮಾಗಮ ಹೇಗಾದರೊಮ್ಮೆ ಘಟಿಸಿದಾಗ ಅವಳ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಕೆಳಿಸುವುದು ಹೀಗೆ :

ಸವಿನುಡಿಗಳ ನುಡಿಯತ್ತಲೆ
ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಆತ ಬಂದ
ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣದನೋ
ಕಿವಿಯಾದನೋ ಅರಿಯೆನೊಂದ.

ಮನಸು ಶಾಡಿದರೇನು, ಸಂದಾಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅವಳಿನ್ನೂ ಅವನ ಸೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಏನಾದರೊಂದುಪಾಯದಿಂದ ಸಮಾಗಮ. ಉಳಿದ ವೇಳೆ ವಿರಹ. ಇಂಥ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಯಸಿಯೋಬ್ಬಳು ಅಗಲಿದ ಪ್ರಿಯನಿಗೆ ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸುತ್ತಾಳೆ – ಗೆಳತಿಯ ಮೂಲಕ:

ಕಣ್ಣದುರಿಲ್ಲವೋ – ಕಾಣುವ ತವಕ,
ಕಂಡೆಯೋ – ಅಗಲುವೆಯೆನ್ನುವ ನಡುಕ;
ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಕಂಡರು, ನಲ್ಲ!
ನಿನ್ನಿಂದಿಲ್ಲವೋ ನನಗಿನಿಸು ಸುಖ.

ಸಿಕ್ಕಿದರೂ ಕಷ್ಟ, ಸಿಗದಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯನೊಬ್ಬು; ಮೈಯ ಒಡೆಯ ಬೇರೊಬ್ಬು. ಮೈಯೋಡೆಯನೊಡನೆ ಅವಳು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾದಾಗ ಅವಳು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನ್ನು ನೇನೆನೆನೆದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ನನಗು ನಿನಗು ನಡುವೆ ಬರುವು-
ದೆಂದು ಹಾರ ಹಾಕಲೀಲ್ಲ
ಅಂದು; ಇಂದು ನಮ್ಮ ನಡುವೆ
ಗಿರಿ ನದಿ ಸಾಗರಗಳೀಲ್ಲ!

ಪ್ರೇಮ ಭಂಗದಲ್ಲಿ ಗಂಡಿನ ನೋವಿಗೂ ಹೆಣ್ಣನದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರದ ಸ್ವರೂಪ ಈ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಮುಕ್ತಕದ ಸರಳತೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಾರ್ಚಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ! ಗಂಡಿನ ನೋವಿಗೆ ಅಭಿಜ್ಯಾಯಿತನ ಉಂಟು. ಹೆಣ್ಣ ಯಾವಾಗಲೂ ಸದ್ವಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಗಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಸಮಾಗಮವೇ ಅಸಾಧ್ಯವೇನಿಸಿದಾಗ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಉತ್ಸಾಹದ ಸುದ್ದಿ ಯಾರಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಮಾತಿನ ಸುಂದರ ಪದ್ಧತೋಂದಿದೆ. ತನ್ನ ಕೊರಗನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಹುದುಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಹತಾಶಪ್ರೇಮದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಹೇಳುವುದು ಹೀಗೆ:

ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ನಾ ನಿನ್ನವಳು
ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ನೀ ನನ್ನವನು;
ಮೈಮೈ ಸೇರುವುದಲ್ಲ ಸಂಗಮ,
ಮನಮನ ಕೂಡಲದೇ ಸಮಾಗಮ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ನಾರಿಯರೂ ಹೀಗೆ ಮೂಕರೋದನದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆಂದಲ್ಲ. ದಿಟ್ಟೆಯರಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮೋನ್ನಾದದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಕರನ ಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಫ್ಫಾವನ್ನೂ ಎದುರಿಸಬಲ್ಲರು. ಅಂಥವರನ್ನು ‘ಅಭಿಸಾರಿಕಾ’ ಎಂಬ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ.

ಹಾಕೊ ಗುಡುಗು; ಮಿಂಚೊ; ನೂರು
ಸಿಡಿಲು ಬಡಿಯೊ; ಹೊಯ್ಯೊ ಧಾರೆ;
ಎಲಪೊ ಮೋಡ! ಪ್ರಿಯನ ಬಳಿಗೆ
ಹೊರಟಿ ಹೆಣ್ಣು ತಡೆಯಲಾರೆ.

ಅವಳಿಗೆ ಅತ್ಯೈಯ ಭಯವಿಲ್ಲ, ಜನಾಪವಾದದ ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲ, ಗಂಡನ ಪೆಟ್ಟಿನ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಟ್ಟಿರುಳಲ್ಲಿ ಮಳಿಗೆ ಸೊಷ್ಟು ಹಾಕದೆ ಪ್ರಿಯಕರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಆಮೇಲೆ ಅಂಜಿ ಹಿಂದೆಗೆಯುವ ಹೊಸ ಕಳ್ಳಬೇಟಗಾತಿಗೆ ಪ್ರಿಯಕರ ಕೊಡುವ ಅನುಪಾನ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ:

“ಬಂದೆಯಲ್ಲ, ಇನ್ನೇಕೆ ನಡುಕ? ಕಂಡಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಯಾರೂ;
ಬಿಬ್ಬು ಕಪ್ಪು ಕುಪ್ಪಸವ, ಬೆವರನಾರಿಸಲಿ ಇರುಳಿನೆಲರು”
ಎನುತ, ಬೆದರಿ ದನಿಯಡುಗಿ, “ಬೇಡ ಹೋಗುವೆನು” ಎನ್ನುತ್ತಿಹಳ
ಎಳಿದು ಮಂಚಕಪ್ಪವನೆ ಸುಕೃತಿ, ಹಸಿ ತುಡುಗು ಬೇಟದವಳ.

ಆದರೆ ತಾನಾಗಿ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳಬವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. “ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಒಂದು ಗೊತ್ತಿನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಿಯಕರನೊಬ್ಬ ಅಭಿಸಾರಿಕೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವಳಿಗೇ ಅದನ್ನು ನಂಬಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.

ಗೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು, ಆತನಿಲ್ಲದ ಕಂಡಳು,
ನಿಟ್ಟುಸಿರನೊಂದೊತ್ತಿ ನುಗಿದಳಧರದಲ್ಲಿ ತಡೆದಧರ್ಖಕೆ;
ನುಡಿವ ನುಡಿ ನುಡಿದಧರ್ಖಕೆ, ತೆರೆವ ಕಣ್ಣ ತೆರೆದಧರ್ಖಕೆ,
ಜಗಿವ ತಂಬುಲ ನುಂಗಿದಧರ್ಖಕೆ ನಿಂದು, ಸಂದಳು ಸ್ಥಗಿತಕೆ.

ಈ ದೃಶ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಸಂಕೇತ ಸಾಫನಕ್ಕೆ ಅವಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ; ಅಥವಾ ಇಂಥ ಪ್ರಣಾಯಗಳಿಗೆ ಕುಮ್ಮಕ್ಕು ಕೊಡುವ ಸವಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆತಂದಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅವಳು ಸವಿಯೊಡನೆ ಹರಟುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದಾದರೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರಿಯಕರನನ್ನು ಸಂಭೋಧಿಸಲು ಬಾಯಿ ತೆರೆದಿದ್ದಾಳೆಂದಾದರೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಹೇಗೆಧ್ವರೂ ದೃಶ್ಯ ಚಿತ್ರವತ್ತಾಗಿ ಅವಳ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಭ್ರಮವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಕವಿಗಳು ಪ್ರೇಮಾರಾಧನೆಯಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಸುವಿಷಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿಲ್ಲ. ‘ಅಮರು ಶತಕ’ದಲ್ಲಿನ ಸುಂದರವಾದ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳು ಇಂಥವು. ಆದರೆ ವಿವಾಹಿತ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸಮಾಗಮ ಕಾವ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಸಮಾಗಮವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕವಿಗಳ ಸುಪ್ರೇಚಿದಿಂದ ಪ್ರೇಮ ತನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆ ಉಳ್ಳದ್ದು ಪ್ರೇಮವೇ ಅಲ್ಲ. “ಪೊಲ್ಲಮೇಯೆ

ಲೇಸು ನಲ್ಲಿರ ಮೆಯೋಳಾ” ಎಂದೂ “ಚಿತ್ರಮಘಾತ್ರೇ ರಮತೇ ನಾರೀ” ಎಂದೂ ಜನ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನ ಮೋಹಿಸುವಂಥಾದ್ದು ಈ ‘ತುಡುಗು ಬೇಟ’ ದ ಸದಗರವೇ. ತುಡುಗು ಬೇಟದ ಮರೆಯ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಲ ಒಂದು ಉತ್ಸಂತೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಂಡಲ್ಲ, ಒಬ್ಬ ಹೇಳ್ಣಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ. ಇದು ಶೀಲಾ ಭಟ್ಟಾರ್ಥಿಕೆಯ ಪದ್ಯ :

ಕನ್ನೆತನ ಕಳಿದಾತನೇ ವರ, ಸುಗ್ರೀ ತಿಂಗಳಿನಿರುಳದೇ,
ಬಿರಿದ ಜಾಜಿಯ ಹೊರೆದ ಕಂಪಿನ ಬಗುನೆ ತೋಪುಗಳೆಲರದೇ;
ಅವಳಿ ನಾನೂ, ಆದರೂ ಈ ತುಡುಗು ಬೇಟದ ಹೊಂಚಲಿ
ಯಾತಕೋ ಮನ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿದೆ ಈ ಜೀವ ನರ್ಮದೆಯಂಚಲಿ.

ಕನ್ನೆತನದಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ಕೆಳಿಯನೊಬ್ಬ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ – ಬಹುಶಃ ಮದುವೆ ಆದ ಅನಂತರ – ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ತುಡುವ ಹಂಬಲ ಒಂದು, ಅನೇಕ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಶೀರದ ಬೈನೆಮರಗಳ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಸಂಕೇತ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ವೇತಸೀತರುವಿನ ತಲದಲ್ಲಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಚೌರ್ಝಸುರತ ಪ್ರವೀಣಗೆ ಇದು ಹೊಸ ಸಂಗಮವೇ ಎನಿಸುವಷ್ಟು ಉತ್ಸಂತೆ ತುಡಿಯುತ್ತಿದೆ.

ಮದುವೆಯಾದರೆ ಶೀರಿತು, ಎಷ್ಟೇ ಕಾಂತಿಯಕ್ಕನಾದರೂ ಆವನು ಕಾಂತನಾಗಿ ಉಳಿಯವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನತ್ತಾಳೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಳ್ಳಬೇಟದ ಬೇಡಿತಿ :

ರೂಪಿನಲಿ ಚಂದ್ರ, ಮಾತಿನಲಿ ಪಂಡಿತವಕ್ಕಿ,
ಮುತ್ತಿದುವ ರೀತಿಯಲಿ ಪಾರಿವಾಳ,
ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಸ, ರತಿಯಲಿ ಸಲಗನಾದರೂ
ಪತಿಯಾದುದಕ್ಕಿತ ಮನಕೆ ಬಾರ.

ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳ್ಣಿ ಬರೇ ಪುಷ್ಟ, ಗಂಡು ತುಂಬಿ; ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಮುಂದುವರಿದು ಅವಳನ್ನು ಒಷ್ಟಿಸಬೇಕು. ಆವಳು ರತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪಿತ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ – ಇತ್ತಾದಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ರೂಢಿ. ಆದು ಸೌಜನ್ಯ ಎಂದು ಕೂಡ ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸತ್ಯ ಗೊತ್ತು; ಅದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಲು ಆವರು ಹಿಂಜರಿದಿಲ್ಲ. ಮನಪೂಪ್ತಿದವನು ದೊರಕಿದಾಗ, ಸನ್ವಿಫೇಶ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಾಗ ಹೇಳ್ಣಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರೇಮಿಸಬಲ್ಲಳು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಪದ್ಯ –

ಪಿಯನ ಕೂದಲನೆಳಿದಳು,
ಆವನ ಕೊರಳಲಿ ತೋನೆದಳು,
ಸುತ್ತಿದಳು ಭುಜ-ರಸದ ಸೊಕ್ಕಲಿ
ಬಾಲೆ ಏನೇನೆಸಗಳು?

ಹೇಳ್ಣಿ ಯಾರಿಗೆ ಮನಸೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಅಪ್ರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೋ ಅಂಥವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಅವಳ ಉತ್ತಾನ ಶೃಂಗಾರದ ದಿವ್ಯ ಅನುಭವ ಇರಬಲ್ಲದು. ಅಂಥ ಒಂದು ರತಿ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾಗಿರುವಂಥದ್ದು.

ಪ್ರಣಯವೆಂಬುದು ನಿಜವಾದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಅನುಭವವಾಗಬೇಕಾದರೆ – ಅದು ಒಂದು ಯೋಗ ಎನಿಸಬೇಕಾದರೆ – ಇರಬೇಕಾದ ಸ್ನಿವೇಶ ಯಾವುದು? ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಜತೆಗೂಡುವ ಇಬ್ಬರಿಗೂ

ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಅದು ಏನೋ
ಕಳಿ ಮೂಡಬೇಕು;
ಇರವನ್ನೆ ಮೈಗಿ ಮೈ
ಅರ್ಥಸಿರಬೇಕು –

ಇಂಥ ಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಪಣಾ ಭಾವದ ಕೂಟವೇ ನಿಜವಾದ ಕೂಟ; ಯೋಗ.

ಹೀಗಿರದ ಬಲವಂತ
ಕೂಟ ಪಶುವೃತ್ತಿ :
ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಅದು ನೀಡ -
ಬಹುದೇನೋ ತೃಪ್ತಿ.

ಇಂಥ ಸಮರ್ಪಿತ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ದೊರಕಿದಾಗಲೇ ವನಿತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ತನ್ನ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ :

ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಕಳಿತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಂದ್ರ -
ಚಿಂಬವನು ಕಾಣಲುಂಟೇ ನಿನಗೆ ಕುತುಕ? (ವಿಸ್ತೃಯ)
ಹಾಗಿರಲು ರತಿಸಮರ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಳು
ಮರಳಿ ಕುಪ್ಪಸವ ತೊಡುವಾಗ ನೋಡು ಮುಖಿ.

ಈ ರಾಕಾಚಂದ್ರನ ಪೂರ್ಣಾಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಎಷ್ಟು ಗಂಡರಿಗುಂಟು?
ಉಳಿದವರದು ಹೆಚ್ಚು ವೇಳಿ ಪಶುವೃತ್ತಿ ಮಾತ್ರ.

ಬರೇ ದೇಹವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ ಲೋಕೋತ್ತರತೆಯನ್ನು ತಲುಪುವ ಸಮಾಗಮವನ್ನು
ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿ (ಉಪನಿಷತ್ತಿನಂತೆ) ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೇ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ :

ಸುರತದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ
ಎರಡು ಎಂಬುದು ಅಳಿಯದನ್ನು
ಬರಿದೆ ಧ್ಯಾನವ ಮಾಡಲೇನು?
ಹೆನ್ನು ಗಂಡೊಡನಾಡಲೇನು?

ಇಂಥ ಸಮಾಧಿಯ ಕಳಿ ಕೆಲ ಮಿಥುನ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಹರಿಯುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.
ಇಂಥ ಸುಖಿದಲ್ಲಿ ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಯಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ,
ಕವಯತ್ರಿಯರೂ ಒಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ : ಕವಯಿತ್ರಿ ವಿಜ್ಞಕೆ ಹೇಳುವುದಿದು ತನ್ನ ಸಖಿಗೆ :

ಗೆಳತಿ! ನಲ್ಲನ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನೀವು ಹಲುಬಿದ್ದ
ಲಲ್ಲಿ ನುಡಿಗಳ ನೂರ ಸೆನೆವೆ, ನೀ ಧನ್ಯೇ!

ನನಗೋ ಉಡಿಯೆಡೆಗವನ ಕೈತುಡುಕಿದಿಂ ಬಳಿಕ
ಒಂದಾರೆ ನೆನಪಿದ್ದರಿನ್ನು ನಿನ್ನಾಣೇ!

ಕಳ್ಳಬೀಟಪೋ ಮದುವೆಯಾದ ಬಳಿಕಿನ ಕಾಮಪೋ ಉಭಯವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದ್ದವರೊಳಗೆ
ಕೂಟ ಕೈಗೆಟಕುವಂತಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಂದು ಸಾಧ್ಯಕತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಪ್ರಾಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ವಿರಹ-ವಿಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ದುರಂತಪೋಂದಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಶೈಲೀಕಗಳಲ್ಲಿಂದಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕವಿ (ಭತ್ಯಹರಿಯೆಂದು ಕೆಲವರು) ಆ
ದುರಂತವನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾರ ನಾ ನೆನೆನೆನೆವೆನೋ ಅವ-
ಳನ್ನನೊಳಗಾಸಕ್ತಳು;
ಅವನೋ ಮತ್ತಾವಳಿಗೋ ಮನ ತೆ-
ತ್ತಿವಳಿಡೆಗಿ ಕಣ್ಣತನು;
ನನ್ನ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ನವೆವಳೋ-
ಳಿನ್ನ ಮನವೆ ಕೂರದು-
ಅವಳಿಗವಗೂ ಇವಳಿಗೆನಗೂ
ಮದನನಿಗೂ ಧಿಕ್ಕಾರವು!

ಧಿಕ್ಕಾರವೇ ಸ್ಯೇ! ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಕಣ್ಣೀರು,
ಎಷ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ಎಷ್ಟು ಮನೆಮುರಿವು - ಮನ ಮುರಿವು!

10. ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ಕಂಡ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ

“ಉಗರಿಗೂರಿಗು ತೋಟ, ತೋಟ ತೋಟಕೆ ಕಂಗು,
ಕಂಗುಕಂಗಿಗು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಂಗಾರ ಹೂ,
ಹೂವು ಹೂವಿಗು ತೋಟ್ಟಿಕ್ಕುವ ಮಕರಂದ,
ಮಕರಂದ ಬಿಂದುಬಿಂದುಗೆ ಭ್ರಮರ,
ಭ್ರಮರದ ಭ್ರಮರದ ಗುಂಜರ ಗಾಯನ,
ಗಾನಗಾನಕೆ ನಲ್ಲಿಯರ ವಿಭ್ರಮ,
ವಿಭ್ರಮವಿಭ್ರಮದಿಂದಲುಕ್ಕುವ ಕಾಮ, -
ಕಣ್ಣಗೆ ಹಬ್ಬವು ಕನಾಟಕ.”

ಕನ್ನಡ ನಾಡಸಿರಿಯ ಈ “ಸರಪಳಿ ವರ್ಣನೆ”ಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯೂ ಆಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಅಂಡಯ್ಯ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿರಬಹುದೆ? ಪರನಾಡಿನ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ “ಕವಿ ಗಮಕ ವಾದಿ ವಾಗ್ಣಿ” ಎಂದು ಪೂಜಿತನಾದರೂ ತನ್ನ ಮಲೆನಾಡನ್ನು ಮರೆಯದೆ “ನೆನೆವುದೆನ್ನ ಮನಂ ಒನವಾಸಿ ದೇಶಮಂ” ಎಂದು ಅಚ್ಚಿನಮುಖೀನ ಹಂಬಲಿಸಿದ ಆದಿ ಕವಿ ಪಂಪ ಈ ತಾತ್ಪರ್ಯದ ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಹಾಡಿರಬಹುದೆ?

ಅಲ್ಲ—ಆದನ್ನು ಹಾಡಿದಾತನು ದೂರದ ಕಾಂಚೀಪುರದ ಅಗ್ರಹಾರವೊಂದರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ. ಅವನು ತಮಿಳ; ಬರೆದದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ. (ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯ ಅದರ ಕನ್ನಡ ರೂಪಾಂತರ). ವರ್ಣನೆ ಬರುವುದು, ಅವನ ‘ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ ಚಂಪ್ರಾ’ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ. ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯೂ ಹೇಮ್ಮೆಯಿಂದ ವರ್ಣಸಚಿವದಾದಂತೆ ಬರೆದ ಈ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳು ಆ ಕವಿಯ ದೇಶವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮಧುರವಾಗಿವೆ. “[ಈ ವರೆಗೆ] ಕಿರಿಗಿಂಪಾಗಿದ್ದ ಈ ನಾಡು [ಈಗ] ಕಣ್ಣಗೆಷ್ಟು ಸೋಂಪಾಗಿದೆ” ಎಂದು ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ನಿಮಾಂತ್ಸರ್ಯಾದಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

‘ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ ಚಂಪ್ರಾ’ ಕಾವ್ಯವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾವ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರೂಪ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಗ್ರಂಥವೆಂದು, ತೀರ್ಥಾಟನದ ವರದಿಯೆಂದು ತಲೆಪಟ್ಟಿಹಂಚಿಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅದರೆ ಅದು ಈ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಹತ್ತಾಗುಲ ಹೊರಬಂಚಿದ ಕಾವ್ಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ದೇಶವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ನಾನಾ ದೇವತೆಗಳ, ಮತಾಚಾರ್ಯರ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಜಾತಿಗಳ, ವೃತ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಅದರೆ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ್ದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ‘ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ’ವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗದಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅದು ಪಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ವಿಶ್ವ (ಎಲ್ಲ) ಗುಣಾದರ್ಶ – (ಗುಣಗಳಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡ)ವೇ

ಆಗದೆ. ಆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ಮುಖಿದ ನಯನಾಜೂಕುಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ಕಲೆ ರಸರುಗಳೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲ ವೇಳೆ ವೆಂಕಟಾಧ್ಯರಿಯ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾಗ್ವಣಿಗಳು ಅವನು ಒಣ್ಣಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಹೊಗಳಿಕೆ ತೆಗಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೇರಸುವ ಈ ಇಮ್ಮೆಡಿ - ಮತ್ತು ವಿರೋಧಾಭಾಸಿಕ - ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅವನು ಒಂದು ಸುಲಭ ಹಂಚಿಕೆ ತೆಗೆದಿದ್ದಾನೆ. ವಿಶ್ವಾವಸು ಮತ್ತು ಕೃಶಾನು ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಗಂಧರ್ವರು ಒಮ್ಮೆ ವಿಷಯನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇಶ ನೋಡಲು ಹೊರಡುತ್ತಾರೆಂದು ಅವನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಕಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾವಸು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಮಿತ್ರ ಕೃಶಾನು ಈ ಭೋಳೇ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವವನಲ್ಲ. ಅವನು ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕೆದರಿ ಕೂರವಾಗಿ ದೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಶ್ವಾವಸು ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯವೇ ಇಂಥ ಸಂವಾದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ.

ವೆಂಕಟಾಧ್ಯರಿಯ ಕಾವ್ಯ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ಇಂಳಂರಲ್ಲಿ, ವಿಜಯನಗರದ ಪತನವಾದ ನಂತರ ದಕ್ಷಿಣಾದಲ್ಲಿ ಮೇರೆದ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಹಾಗೂ ಮರಾಠರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು. ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳು ಜೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಸಮಯವದು. ಕಡು ಕರ್ಮರೂದ ವೆಂಕಟಾಧ್ಯರಿ ಇದರಿಂದ ತುಂಬ ಕೆರಳಿದ್ದನು. ಅವನು ಕೃಶಾನುವಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಮಾತುಗಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕರ್ಮತ ಪಂಥವಾದ ‘ವಡಗಲೆ’ (ಉತ್ತರಾದಿ)ಯ ಅನುಯಾಯಿಯಾದ ವೆಂಕಟಾಧ್ಯರಿಗೆ (ಅರ್ಥಾತ್ ಅವನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಗಂಧರ್ವ ಕೃಶಾನುವಿಗೆ) ವೈಷ್ಣವವಲ್ಲದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮರೂದಲ್ಲದ್ದು ಎಳ್ಳಾಷ್ಟ್ವಿ ಸೇರುತ್ತದೆಲ್ಲ. ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಅನೋದಾರ್ಯವೂ ಭಿದ್ರಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಗೃಧ್ರದೃಷ್ಟಿಯೂ ಖಂಡನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ನಿರ್ದಾರ್ಷಿಕ್ಯಾವೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ವತ್ ಕವಿ ಡಾ. ಜಾನ್ ಸನ್‌ನಿಗಿಂತ ಗುಂಜಿ ತೂಕ ಕಡಿಮೆಯವಲ್ಲ. ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಗಾಮಿಯೇ ಸ್ವೇ; ಆದರೆ ಮೋಜಿನ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ.

ಒಟ್ಟು ಇಂ ವಿಷಯಗಳು ‘ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ’ದ ಸ್ತುತಿ ನಿಂದೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ. ಅವನ ಮೊದಲನೇ ಆರೋಪಿ ಸೂರ್ಯದೇವನೇ. ‘ಧಾಂದಸಚೋತಿ’ – ಅಂದರೆ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿ ತೇಜಸ್ಸಿಂದು ವಿಶ್ವಾವಸುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದೇ ತಡ, “ಯಾಕೋ? ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಷಿಸುವ ಈ ಕೂರನನ್ನು ಏನು ದೊಡ್ಡ ದೇವರೆಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಿ?” ಎಂದು ಕೃಶಾನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. (ಈ ಸೂರ್ಯ ನಿಂದೆಯ ಪಾಪದಿಂದ ಕವಿಗೆ ಕುಷ್ಣರೋಗವುಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಅವನು ಸೂರ್ಯರಾಧನೆಯಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತೆಂದೂ ದಂತಕಥೆಯಿದೆ.)

ಗಂಧರ್ವದ್ವಯವ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕವೂ ಒಂದು. ಈ ಲೇಖಿದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟು ವರ್ಣನೆ ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆ ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ಮುಖಿದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದ ಯಾತ್ರಿಕನಿಗೆ ಮೊದಲು ಕಣ್ಣ ಸೇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಮಲೆನಾಡು – ಪಂಪನ ಬನವಾಸಿ ದೇಶ ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಸಬೇಕು.

ಆದರೆ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹುಳುಕು ತೆಗೆಯಲು ಕೃಶಾನುವಿಗೇನೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏರ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಿಯಾದ ಅವನ ಕೊಡಲಿಗೆ ಕನಾಟಕದ ಏರಶೈವರು ಸಹಜವಾಗಿ ಮೊದಲನೇ ಆಹುತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ಶೈಲ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು “ವೇದವೈದಿಕವಿದ್ವೇಷದೂಷಿತರು”, “ಭಸ್ಯಾಭೂಷಿತರು”, “ಪಾಶಿಂಡರು”, “ಚಂದ್ರ ಕಿರಣಾಮೃತದಿಂದ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲು ತೊಳೆದ ನೀರನ್ನ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವವರು” ಮೊದಲಾದ ಚುನಾಯಿಸಿದ ಬೃಗಳನ್ನು ಲೀಂಗವಂತರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ಇಂಥವರಿರುವ ಈ ನಾಡು ನಿಂದ್ಯಾವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೀಗಳಿಯತ್ತನೆ.

ಇವಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ಉತ್ತರ : “ಇಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರೂ ಇದ್ದಾರೆ, ಏಷ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಇವೆ” – ಎಂದು. ಅವನು ಯದುಗಿರಿ ಮತ್ತು ರಜತಪೀಠಪುರ (ಉಡುಪಿ)ಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. “ಸದ್ವಾಹಣ ಪೂಜಿತರಾದಂಥ ಆನಂದತೀರ್ಥ ಮುನಿಗಳು (ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು) ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲೇ ಅವಶರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಅನ್ವಧರ್ಷಗೊಳಿಸಿದರು,” ಎಂದೂ ಅವನು ಸ್ವಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. (ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ – ಆದರೆ ವೈಷ್ಣವರು ತಾನೇ! ವೈಷ್ಣವರೇ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಾಧ್ವ ವೈಷ್ಣವರಾದರೂ ಲೇಸಲ್ಲವೇ!) ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತುಳು ನಾಡು ಕನಾಟಕದ ಭಾಗವೇ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಮಲೆಯಾಳಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಕೇರಳದ್ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಮಧಿನೆ ಕನಾಟಕವನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡಲು ಸಮಧಿವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೃಶಾನುವಿನ ಫಿರಂಗಿ ಬಡ ಮಾಧ್ವರ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು. ಅವನು ಆ ಕಾಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಚಾರಭ್ರಷ್ಟತೆಯ ಹೊಟ್ಟನ್ನೇಲ್ಲ ಹಾರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ:

“ಇವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತೇರಿದ ಮೇಲೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ... ಅನ್ಯ ಮತದವರು ಗುಣವಂತರಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಎಂದೂ ಮನ್ವಿಸದ ಶುಂಠರು... ಇವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಶಿಶ್ವ, ಯಜ್ಮಾನ್ಯಪರೀತ, ಗಾಯತ್ರಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ವಿರಕ್ತವೇಷ ಹಾಕಿದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು (ಸಂನ್ಯಾಸಿ ವಾಹನವನ್ನೇರಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡವರು ಸಚೇಲಸಾಧನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ) ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಹಣ ಕೂಡಿಸುವ ದಂಭಿಕರು... ಸೃಂಸಾರಿಗಳು ಬರಿಗಾಲಲ್ಲಿ ಚರಿಸಿ ಮುರುಕು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಿಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ... ವೇದಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮೌದ್ದುಮತ್ತಾರೆ...” ಕೃಶಾನುವಿನ ಆರೋಪಗಳ ಯಾದಿ ಇನ್ನೂ ಉದ್ದ್ವಿದೆ. ಮೇಲಿನವು ಮಾದರಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಸ್ವಾತ್ಮರು ತಾವು ಬದುಕಿದೆವೆಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇತರ ಮತೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಹೀಗೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಅವನು “ಮರೆತ ಮಾತು” ಸೇರಿಸಲು ಮರೆತಿಲ್ಲ.

ವಿಶ್ವಾವಸುವು ಕನ್ನಡ ಕುಲವನ್ನು ಸಮಧಿಸದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ವಕಾಲತ್ತು ತುಸು ದುರ್ಬಲವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ : “ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿಯ್ದು ತಪ್ಪಿದರೇನು? ಇವರು ಹರಿಭಕ್ತರು, ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಸಹಿತ ಆಚರಿಸುವರು; ಭಾಗವತ ಜನರಲ್ಲಿ ಆದರ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಧೃಥ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇವರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡುವವರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ!”

ಹೊನೆಗೆ ಕೃಶಾನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ಹೊಡುವ ತೀಪ್ತ ಇದು : ಇವರು ಸಂಸ್ಕಾರಹೀನರಾದ

ದಡ್ಡ ಜನ; ಇವರಿಗೆ ಹಿಟ್ಟು-ಬೂದಿ ಒಂದೇ-ಎಂದು. “ಬೆಳದಿಂಗಳು-ಕತ್ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೇಸರದ ಗಿಡ-ವಿಷವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಗರ-ಇತ್ತಲೆ ಹಾವುಗಳಲ್ಲಿ, ತಾವರೆ-ಉಮ್ಮತ್ತ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗೆ-ಕೋಗಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹಾಲುಗಡಲು-ಹಾಳು ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪಂಡಿತ-ಮೂರಿರಲ್ಲಿ ಭೇದವರಿಯದ ಮೂಡರ ನಾಡು ಇದು.”

ಅನ್ನಾಯ - ಆದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು - ಲಿಂಗಾಯತರು ಕೂಡ - ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶಕಾರನ ಮೇಲೆ ಅತಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪಂಥವಾದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಸಮಾಧಾನಕರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮಾನುಜ ಪಂಥದ ‘ತಂಗಲೆ’ (ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಮ) ಪಂಗಡದವರನ್ನು ಅವನು ದೂಡಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ : “ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ವಾದಿ ಪಾತಕ ಮಾಡುವ ಕಳ್ಳರಿಗೆ, ಜಾರ ಚೋರ ಕಿರಾತರಿಗೆ, ಪ್ರಜಾಪೀಡಕ ರಾಜರಿಗೆ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಕೊಟ್ಟಿ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಅವರೊಡನೆ ಉಂಟಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಾರೆ... ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಗುಂಧವಿಲ್ಲದ ಮೂಡರನ್ನು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಗುರುಗಳ ಮಂತ್ರೋದ್ಧರಂಬೋಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಗುರುವೆಂದು ಪೂರಿಸುತ್ತಾರೆ... ಇವರ ಆಚಾರ್ಯರು ಆಚಾರಣೀನರೂ ಧನಪಿಶಾಚಿಗಳೂ ಕಾಮುಕರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ...” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಾರಾಂಶವಿಷ್ಯೇ : ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಪದ್ಧತಿಯ ಕಡುಭಕ್ತ. ಅವನಿಗೆ ಆಚಾರವೇ ಮುಖ್ಯ, ಭಕ್ತಿ ಗೌಣ.

ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ಕಂಡ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಪೇಶವಾಯಿ ದೌಲತ್ತಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ, ಉದಯೋನ್ನು ಖಾಗಿ ಮುಸ್ಲಿಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಗಳಿಸಿದ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ರಾಜ್ಯಾದಿ ಲೋಕಕದಲ್ಲಿ ಮುಖುಗೇಳುತ್ತ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಸ್ಥೆ ತಳೆದಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೇಲೆ ಅವನ ದೂರುಗಳ ಯಾಡಿ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿವೇ ಕೆಲ ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳು :

ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಇವರಿಗೆ ಆಚಾರದ ಧ್ಯಾಸಾಧಿಲ್ಲ; ಉಂಟದ ಹೊತ್ತಾಗುವ ವರೆಗೂ ಸಾನ್ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ನಾಸ್ತಿ... ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟು ಕುಲಕರ್ಣಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಹೊಟ್ಟಿಪಾಡಿಗಾಗಿ ತುರುಕ ರಾಜರ ಸೇವೆಗೆ ತನುವನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ. (ಬಹುಶಃ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದು.) ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದ ಇವರು ತಗಲು ಮಾಡಿ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕವಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ‘ಅನುಪಮ’ವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. “ಹಗಲೆಲ್ಲ ಲೋಕಕದ ಮಾತಾಪುರ ಇವರಿಗೆ ಮಂತ್ರೋಚ್ಛರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೌನಪ್ರತೆ... ಮುಂಜವೆ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಆಡಂಬರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ... ವೇದ ಕಲೀಯಬೇಕಾದ ಮಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮ್ಲೋಛ್ಯ ಭಾಪೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.”

ಮರಾಟಿಗರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಮೇಲಂತೂ ಅವನಿಗೆ ತೀರ ನಿರ್ಕಷ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ :

“ವೇದವ್ಯಾಸಂ ಸ ಇಹ ದಶ ಯೋ
ವೇದ ವೇದಾಕ್ಷರಾಣ
ಶ್ಲೋಕಂ ತೈಕಂ ಪರಿಪತಿ ಯಃ

ಸ ಸ್ವಯಂ ಜೀವ ಏವ
ಆಪಸ್ತಂಬಃ ಸ ಕಿಲ ಕಲಯೇತ್
ಸಮೃಗೋಪಾಸನಂ ಯಃ....”

(ವೇದದ ಹತ್ತು ಅಕ್ಷರ ಬಲ್ಲವನೇ ಇಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸ; ಒಂದು ಶೈಲೀಕ ಬಲ್ಲವನಂತೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ; ಸರಿಯಾಗಿ ಜೈಪಾಸನ ಮಾಡಲು ಒಂದರೆ ಅವನು ಆಪಸ್ತಂಬ ಮುನಿಯೆನಿಸುತ್ತಾನೆ...) ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಅವಸ್ಥೆ ಮ್ಲೋಭರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದಿತ್ತೆಂಬುದರ ದ್ಯೌತಕವಿದು.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ‘ಖಾಬಾಚಿ’ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಚುರವಾಗಿರಬೇಕು. ಅವನೆನ್ನತ್ತಾನೆ – “ಯಾವ ಯಾವ ಜಾತಿಯವರೋ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಿಳಾಂಜಲಿಯಿತ್ತು ವಿರಕ್ತಿಯ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಜನರನ್ನ ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅಲೆದು ಬಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.”

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸೈನ್ಯಗಳ ಹೇಸರನ್ನ ಕೆಡಿಸಿದ ಸುಲಿಗೆ ನೀತಿ ಈ ಕವಿಯ ಗಮನಕ್ಕೂ ಒಂದಿದೆ. ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಸರಲ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಹೀಡಿಸಿ ಸರ್ವಸ್ವಮನ್ನೂ ಇವರು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಅದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರ ಸರಲಾಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕೆವಿ ಆಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಂಗ-ವಂಗ-ಕಲಿಂಗ-ಕನಾಂಟಾದಿ ಸರಲ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವೀರರ ಪರ್ಯಾಟನದ ಶೈರ್ಯಸಾಹಸ ಅವನ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಡೆಬೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಕರ್ಮಚ್ಯಾತರಾದರೂ ಇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿತ್ವದವರೆಗೆ ನಾನಾ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರದಿದ್ದರೇ “ಭವೇದ್ಯವನ ವೇಷ್ಟಿತಂ ಭುವನಮೇತದಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ” ತುರುಕರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ದೇಶವೆಲ್ಲ ಎಂದೋ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.” ಇದೊಂದೇ ಪುಣ್ಯಕೃತಿಯಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸರಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಹೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ವೆಂಕಟಾಧ್ಯರಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾನೆ.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಂದ ಒಂದ ವಿಪತ್ತಿನ ತೀವ್ರ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಅವನಿಗಿತ್ತೆಂದು ಅವನ ಕಾಶೀದೇಶ ವಣಾನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತುರುಕ ರಾಜರ ಸೇವೆ ಒಲ್ಲೆವೆಂದು ಸೈನ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರದೆ ಈ ಕಾಶೀದೇಶದ ಕಾಯಸ್ಥರೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮನೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರೇ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಎಂದೋ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಅವನು ವಿಶ್ವಾಸಮಾನಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವೆಂಕಟಾಧ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವೈದಿಕಾಚಾರ ನಿಷ್ಠೆ ಅವನಿಗೆ ಅಂಧ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಗಿಲಿಲ್ಲ; ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಾಂತ ಪ್ರಭುಗಳ ಸಂಬಳದ ಕಾರಕನರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತೋರೆಯಂತೆ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇದ್ದರೂ ಅವರು ಮಂದಿಯ ಮನೆಯ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕಿ ಜೀವನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅವನು ಗೋಳಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಪತನದ ನಂತರ ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಬಾರಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ

ಹೆಚ್ಚಿದ್ದನ್ನ ಅವನು ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ : “ಗಳಿಗಂತ ಚುರುಕಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಗುಡಿ ಸುಂಡಾರಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುತ್ತ ವೇದೋಕ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಪಣತೊಟ್ಟ ಭುವನಭಯಂಕರ ಯವನರು ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಮೇರೆಯತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.”

ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾದ ಸಂಗತಿಗಳೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮದೆಯರ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವ ಭೋಗಿಗಳ ವೈಭವ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಕೊಡುಗೈ ದೋರೆಗಳ ಶೈದಾರ್ಯ.

ಸುಜರಾತದ ಸಂಪತ್ತು ಆಗಲೇ ಎಲ್ಲರ ಗಮನವನ್ನು ಸೇಳಿದಿತ್ತು. ಕವಿ ಆದರೋಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯ ರಮಣೆಯರ “ಬಂಗಾರದ ಮೈ ಬಣ್ಣ, ತಾಮ್ರ ಸದೃಶವಾದ ಮೆದು ತುಟಿ, ಹವಳ ಬಣ್ಣದ ಅಂಗೈ, ಅಮೃತದಂಥ ಮಾತು, ತಾವರೆಮುಖ”ಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು “ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮರುಳುಗೊಳಿಸದಿರುವಂಥ ಅವಯವವಾವಾದರೂ ಗುರ್ಜರ ನಾರಿಯಲ್ಲಿದೆಯೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆದರೆ ಏನು ಫಲ? ಸುಜರಾತಿ ಪ್ರರುಷರು ಆಂಧ್ರರಂತೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಲ್ಲ. ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳಕಿನಂಥ ಆ ನಾರಿಯರನ್ನು ಏರುಜವ್ವನದಲ್ಲಿ ಓಲ್ಯೆಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಣದ ಹಪಾಪಿಯಿಂದ ಮೂಡ ಸುಜರಾತಿ ತರುಣರು ಮಣಿರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದೇಶಾಂತರ ಅಲೆಯತ್ತೆ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನಿರಘರ್ಷಕಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಕೃಶಾನು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾನೆ. ಕೃಶಾನುವಿನ ಟೀಕೆ ನಿಜ – ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ.

ಕನ್ನಡದ ಬನವಾಸಿಯಂತೆ ಚೋಳ (ಮಲೆಯಾಳ) ದೇಶದ ತೆಂಗು ಕೌಂಗಿನ ನಾಗವಲ್ಲಿಯ ನಿಸಗ್ರಹ ಶೋಭೆ ಕವಿಯನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶುದ್ಧಾಚಾರಕ್ಕೂ ಅವನು ಸಟ್ಟಿಫಿಕೇಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. (ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಲೇಪ ಉಳಿದಿತ್ತನ್ನಿರಿ!) ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಡಿವಂತರಾದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಂಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಏನನ್ನಾಯ! ಎಂದು ಅವನ ತಳಮಳ.

ಮಲೆಯಾಳದ ಮಹಿಳೆಯರ ಒಳಿ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿತ್ತವಿಲ್ಲ. ಈ ಹೆಂಗಸರು ಕುಪ್ಪಸ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ‘ಬಟ್ಟ ಕುಚ’ವನ್ನು ಬಯಲಿಗಿಟ್ಟು ಯಾಕೆ ತಿರುಗಬೇಕು? ಇಷ್ಟೇನೆ? ಹುಡುಗಿಯ ರಾರಾದರೂ ಮೈನರೆದರೆ ಈ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿ ಹೆಂಗಸರು ಅವರ ಮನೆ ಮುಂದೆ ನೂರುಗಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕೇಳಲಸದಳವಾದ ಅಶ್ಲೀಲ ಕಾಮುಕ ವಚನಗಳನ್ನು ನಿಭರ್ಯವಾಗಿ ಗಳಹುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಕಲಿಕಾಲ!

ಕೃಶಾನುವಿನ ಈ ಆಕ್ರೋಪಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ಉತ್ತರ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ : “ಕಾಮೋಪಭೋಗ ಸಾಧನವಾದ್ವರಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೂಗೆಬ್ಬಿಸುವ ನೀನು ಆದರ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಧನವಾದ ತುಟಿಗಳನ್ನೂ ಮರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯಾಕೆ ಚಳವಳಿ ಹೂಡುವುದಿಲ್ಲ?”

ವಿಶ್ವಾವಸುವು ಕೃಶಾನುವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ್ದು ಇದೊಂದೇ ಸಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು!

11. ಈ ನ್ಯಾಯಗಳೇ ಬೇರೆ!

ನ್ಯಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅರ್ಥಗಳು ಇವೆ. ವ್ಯಾಜ್ಯ ಎಂಬೊಂದು ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಅರ್ಥ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ಹೋಗುವುದು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕ್ರಮ, ವಿಧಾನ, ರೀತಿ, ನೀತಿ, ವ್ಯವಹಾರ, ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ತೀವ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಉಂಟು. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಅರ್ಥ ಸಾಮ್ಯ, ಸಾಮತಿ ಎಂಬುದು. ಅದೇ ನಾವಿಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

“ಕಾಕತಾಲೀಯ ನ್ಯಾಯ”ವನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳಿಲ್ಲ! ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಎರಡು ಫಾಟನೆಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಕಾಗೆ ಬಂದು ತಾಳಿ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೂತಿತು; ಆಗಲೇ ಆ ಮರ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಕಾಗೆ ಕುಳಿತದ್ದರ್ವಿಂದ ಮರ ಬಿತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಶುದ್ಧ ಹೆಡ್ಡತನವಾದಿತು.

ಇಂಥ ನ್ಯಾಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿರುವ ಗುದೆ ಮಾತುಗಳೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು “ಲೋಕೋಕ್ತಿ ನ್ಯಾಯ”ಗಳೇಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

“ಅರ್ಣ್ಯರೋದನ” ನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮರೇ ಕೇಳುವವರು ಯಾರು? ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸುವವರು ಯಾರು? ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಅರಣ್ಯರೋದನವಾಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಚೋರ್ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳಿಗರೆದರಾ ಕಲ್ಲು ನೀಕು ಡಿಯಲನುದೇ? - ಎಂದೂ ಇಂಥದೇ - ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ. ಅರಣ್ಯರೋದನ ವ್ಯಾಧ ಗೋಳಾದರೆ, ಚೋರ್ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳಿ ಹೊಯ್ಯಬುದೆಂದರೆ ಉಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಹಾಳುಮಾಡುವುದು. ಇದೇ ಸಂಸ್ಕೃತದ “ಉಷಾರ ವರ್ಷ ನ್ಯಾಯ” - ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಳಿ ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ.

ಕನ್ನಡ ಗಾದೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರವಾದದ್ದೀಂದರೆ “ದೇಹಲೀ ದೀಪ ನ್ಯಾಯ”. ಅದ್ದ ಗೋಡೆ ಮೇಲೆ ದೀಪಾ ಇಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ ಅನ್ನುತ್ತೇವಲ್ಲ ಅದೇ ದೇಹಲೀ ದೀಪ ನ್ಯಾಯ. ದೇಹಲಿ ಎಂದರೆ ಹೊಸಲು. ಹೊಸಲ ಮೇಲೆ ದೀಪ ಇಟ್ಟರೇ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಬೆಳಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಮ್ಮಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಂದೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಈ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂಗಡಲೇ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಇವನು ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಾನೆ ಅನಿಸುವ ಹಾಗೆ ಸಂದಿಗ್ಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.

“ಅಂಥ ಪರಂಪರಾ ನ್ಯಾಯ” ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕುರುಡರು ಬರುಡರಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಅನ್ನವುದು ಇದನ್ನೇ. ಅರಿಯದವರು ಅರಿಯದವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಗುಂಡಿಯೇ ಗತಿ ತಾನೇ?

ಹಾಗುದರೆ ಕುರುಡರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು “ಅಂಥಪಂಗು ನ್ಯಾಯ” ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಹಕಾರದ ಮಹಿಮೆಯ ನ್ಯಾಯ. ಕುರುಡನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೇಳವ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಹೇಳವ ದಾರಿ ಹೇಳಬಹುದು; ಕುರುಡ ನಡೆಯಬಹುದು; ಇಬ್ಬರೂ ಗುರಿ ಸೇರಬಹುದು.

ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು “ಅಂಥ ಗೋಲಾಂಗೂಲ ನ್ಯಾಯ” ಕುರುಡ ದಾರಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಆಕಳ ಬಾಲವನ್ನು ಅವನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಇದರ ಸಂಗಡ ಹೋಗು ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದನಂತೆ. ಕುರುಡನ ಗತಿ ಏನಾಯಿತೆಂದು ಉಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೆಟ್ಟವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವವ ಅಂಥ ಗೋಲಾಂಗೂಲ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ತವಡು ಕುಟ್ಟಿವುದು ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ “ಷಿಷ್ಟ ಪೇಷಣ ನ್ಯಾಯ” (ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಕುಟ್ಟಿವುದು) ವಾಗಿದೆ. ಹೇಳಿದ್ದೇ ಹೇಳುವ, ಮಾಡಿದ್ದೇ ಮಾಡುವ ಸಿರಭ್ರಹಕ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಈ ನ್ಯಾಯ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಬಿಲ್ಲುಶಿಲ್ಲಾಟ ನ್ಯಾಯ”ದ ಕಥೆ ಬೇರೆಯೇ. ಖಿಲ್ಲಾಟ (ಚೋಳ ತಲೆಯವ) ಬಿಸಿಲಿಗಂಜಿ ಬಿಲ್ಲುವ್ಯಕ್ತದ ನೆರಳಿಗ ಬಂದರೆ ಬೇಲದ ಕಾಯಿ ಅವನ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತಂತೆ. ಕಾಯಬೇಕಾದ್ದೇ ಕೊಲ್ಲುವಂತಾದರೆ ಏನು ಗತಿ?

ಒಂದವರ್ಕಾಶ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು “ವೃದ್ಧ ಕುಮಾರೀವರ ನ್ಯಾಯ”ವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಕಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಪ್ಪಾದವಕೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಇಂದ್ರ ಬೇಕಾದ ಒಂದು ವರ ಬೇಡಲು ಹೇಳಿದ. ಅವಕೊೇ ಪಾತಾಳ ಗರುಡಿ. “ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಲು ತುಪ್ಪದೂಟವನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಉಣಿಉಂತಾಗಲ್ಲಿ!” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳಂತೆ. ಒಂದೇ ವರದಲ್ಲಿ ಯಾವನ, ವಿವಾಹ, ಪ್ರತ್ಯಾಸಂತಾನ, ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಳು ಜಾಣೆ. “ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಹಚ್ಚಡ ನುಂಗು”ವವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇಂಥವರೇ.

ಬಿಲ್ಲು ಖಿಲ್ಲಾಟ ನ್ಯಾಯದ ಹಾಗೇ ಇನ್ನೊಂದು ನ್ಯಾಯ “ಫಟ್ಟಕುಟ್ಟೀ ಪ್ರಭಾತ ನ್ಯಾಯ”. ಸುಂಕ ತಪ್ಪಿಸುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಸರಹಗಳನ್ನು ಯಾವದೋ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಬೋದ ಗಾಡಿಕಾರ ಬೆಳಗಾಗುವಾಗ ಅದೇ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದನಂತೆ. ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಶ್ವಿಸಿದ್ದೇ ಒದಗಿಬರುವ ವಿಧಿವಿಲಾಸವನ್ನು ಇದು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ.

“ಕದಲೀಫಲ ನ್ಯಾಯ” ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧಿ ವಿಭ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಬಾಳೇಗೊನೆ ಕಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥ. “ಬಿಸಿಯಾಗದೆ ಬೆಣ್ಣೀ ಕರಗದು” ಎಂಬುದು ದುಷ್ಪರಿಗೆ ದಂಡನೆಯಾಗದೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಾರದು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಸೂಚಿಸುವ ಹಾಗೆ, ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬಲು ಸಜ್ಜನರಾಗಿಬಿಡುವವರು ಕದಲೀಫಲ ನ್ಯಾಯವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಅರುಂಧತೀ ದರ್ಶನ ನ್ಯಾಯ”ದ ರೀತಿ ಬೇರೆಯೇ. ಸಪ್ತಷ್ಟಿ ಮಂಡಲದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಅರುಂಧತೀ ನಕ್ಷತ್ರ ಬಲು ಚಿಕ್ಕದು ಅದು ಸಹಸ್ರಾ ಗುರುತಿಸಲು ಬಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವವರು ಹತ್ತಿರದ ಯಾವುದಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರುತಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದರ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಅಥವಾ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ನೆನಪಿಡಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ಹಾಕತಾಲೀಯ ಒಂದು ತರಹದ ಆಕ್ಷಿಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ “ಅಶೋಕ ವನಿತಾ ನ್ಯಾಯ” ಇನ್ನೊಂದು ತರಹದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಘಣಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ವನಗಳಿದ್ದವು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಶೋಕವನದಲ್ಲೇ ಏಕೆ ಇಡಬೇಕಿತ್ತು? ಏನೂ ಉದ್ದೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಟ್ಟು. ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ವಿಧಾನಗಳು ಸಮಾನ ಗುಣದವುಗಳಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವುದೊಂದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಇಂಥ ಆಯ್ದುಗೆ ಉದ್ದೇಶ ಹೇಳಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ.

“ನ್ಯಾಯ” ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಲು ಹೈತಿಯೆಂದು ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ. “ಹಾಕಾಕ್ಕಿಗೋಲಕ ನ್ಯಾಯ” ಪೊಂದಿದೆ. ಕಾಗೆಗಿರುವುದು ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಂತೆ. ಅದನ್ನು ಅದು ಎಡಕ್ಕೆ ನೋಡಬೇಕಾದಾಗ ಎಡದ ಕಳ್ಳನ್ನು ಗುಳಿಗೆ ಬಲಕ್ಕೆ ನೋಡಬೇಕಾದಾಗ ಆ ಗುಳಿಗೆ ಸರಿಸುತ್ತದೆಂತೆ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಎರಡು ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ವರಸೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಚಮತ್ವಾರ “ಹಾಕಾಕ್ಕಿ ಗೋಲಕ ನ್ಯಾಯ”.

“ಹಾಕದಂತಗೇಷಣ ನ್ಯಾಯ” ದೊಡನೆ ಇದನ್ನು ಮುಗಿಸುವಾ. ಕಾಗೇ ಹಲ್ಲು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಏನು ಫಲ? ಅದು ಗಾಳೀ ಗುದ್ದಿ ಮೈ ನೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹುಟ್ಟು ಅಲ್ಲವೇ? ಈ ನಾವು ಬಹಳ ಜನ ಇದರಲ್ಲೇ ನಿರತರಾಗಿರುವುದೂ ಸತ್ಯವೇ ತಾನೇ!

12. ಭಾಷೆಗಳ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗತಿ

ಇಂದಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಭಾಷೆ ಉಪಭಾಷೆಗಳಿವೆ. ಭಾರತವೊಂದರಲ್ಲೇ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಿಂಂರಪ್ಪು ಉಪಭಾಷೆಗಳಂತು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಮಾತಾಡಲು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಯಾರೂ ಅರಿಯರು. ಮಾತಾಡದೆ ಇದ್ದ ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅತಿ ಪುರಾತನ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪುರಾವೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳ ಭಾಷೆ ಉಂಟೆಂದು ಕಢಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಪರಸ್ಪರ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಅವು ಭಾವನೆಗಳೇ ಹೊರತು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಇದೇ ಅರ್ಥ ಎಂದು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆಯೆನ್ನಲು ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಕ್ಷರ ಅರ್ಥವಾ ಅಕ್ಷರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರ್ಥ ವಿರುವುದೇ ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣ.

ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅತಿ ಕಾಡು ಭಾಷೆಯೆನಿಸುವ ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಲಕ್ಷ್ಯ ವರ್ಣಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರಬೇಕು. ಈಗಿರುವ ಯಾವ ಭಾಷೆಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಎಲ್ಲ ಭಾರತೀಯ - ಐರೋಪ್ಯ ಭಾಷೆಗಳ ತಾಯಿಯೆಂದು ಭಾವನೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೂಡ ಯಾವುದೋ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಕವಲೊಡೆದದ್ದಂದೇ ಈಗ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆ ಇತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಷೆಯ ಕವಲಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಬೆಳೆದು ಕೊನೆಗೆ ತಾನೇ ಒಂದು ಭಾಷೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾಷೆಗಳು ಏಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ? ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನಾಟಕದಿಂದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಅವೇ ಶಬ್ದಗಳಿದ್ದರೂ ಮಾತುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಭಾತ್ಯ ಇದ್ದರು ಈಗಿನ ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಯಿ ಆಯಿತೆಂದು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ಆದೇ ಭಾತ್ಯ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರುದರ್, ಜರ್ಮನ್‌ನಲ್ಲಿ ಬ್ರೂದರ್ (Bruder), ರಶಿಯನ್‌ನಲ್ಲಿ ಬ್ರೂತ್ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಏಕೆ?

ಹವಾಮಾನ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜಾಂಶವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೂಲ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಪ' ಇದ್ದದೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಹ' ಏಕಾಯಿತು? ತಮಿಳು, ತುಳು, ಮಲೆಯಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ 'ಪೋ' ಇದ್ದರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಅದೂ ಗಂನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರವೇ 'ಹೋಗು' ಏಕಾಗಬೇಕು? ನಾನು ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ

ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲೇಖಗಳನ್ನೊಡಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವರು ಅದು ಉತ್ತರದ ಆರ್ಥಿಕ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ-ದಿಂದಾಯಿತ್ತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪಕಾರವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹಕಾರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಉತ್ತರದ ಭಾಷೆಯೋಂದೂ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಹಕಾರದ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಹವೆ ಮತ್ತು ಪರಕೀಯರ ಪ್ರಭಾವಗಳೊಡನೆ ಬೇರೆ ಅಜ್ಞಾತ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಭಾಷೆಯ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವರಭಾರದ ರೀತಿಯೂ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮರಾಠಿಗರು ಗಣತವನ್ನು ಗಣೀತ ಎಂದು ಉಚ್ಛರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲ ವೇಳೆ ಭಾಷೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವರಭಾರದಿಂದಲೇ ಭಾಷೆ ಇಂಡಿಯಂದು ಉಂಟಿಸಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯಿಂದ ಭಾಷೆಗೆ ಶಬ್ದಗಳು ಹೋಗುವಾಗ ಆ ಭಾಷೆಗೆ ತಕ್ಷಂತೆ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಹಿಂದಿಯ ‘ಸಲಾಹ’ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ‘ಸಲಹೆ’ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕಾರ ‘ಸಹಸ್ರ’ ತಮಿಳನಲ್ಲಿ ‘ಅಯರ್’ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲ ಭಾಷೆಗಳು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದಂತಿರುತ್ತವೆ. ಅರಬ್ಬಿ, ಇದಕ್ಕೊಂಡು ಉದಾಹರಣೆ; ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮಿಳು-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಿಖಿತ ತಮಿಳು - ಇಂಥ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿವಾದಿ ಭಾಷೆ. ಅದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇಂದೂ ಇದೆ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನ್ಯಾಗಿನಿಯ ಭಾಷೆಗಳು ವರ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂಬ್ಬನು ಸತ್ತರೆ ಅವನ ‘ಒಡೆತನ’ದ ಶಬ್ದಗಳು ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುವದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಬದಲು ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ!

ಅನಾಗರಿಕ ಜನರ ಭಾಷೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಬಗೆದರೆ ಅದು ತಪ್ಪೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಚೀನಿ ಭಾಷೆಗಳ ವ್ಯಾಕರಣಗಳು ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಅನಾಗರಿಕವಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲಿಯಷ್ಟು ಸುಲಭ ವ್ಯಾಕರಣದ ಭಾಷೆ ಬೇರೊಂದಿರಲಾರದು; ಅದು ಭಾರತದ ಅತಿ ಸಮೃದ್ಧ ಭಾಷೆಯೂ ಹೌದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅತಿ ಅನಾಗರಿಕ ಜನರ ಕೆಲ ಭಾಷೆಗಳ ವ್ಯಾಕರಣ ಬಲು ಜಟಿಲವಾಗಿರುವುದುಂಟು.

ಮನುಷ್ಯನ ಅತಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಶಬ್ದಗಳು ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯದ ಒಳನಾಡಿನ ಅರಂಟಾ ಜನಾಂಗದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ದು ನೂರು ಶಬ್ದಗಳಿವೆ. ಅರಂಟಾ ಜನಾಂಗ ಕಳೆದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಜನಾಂಗಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಆದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧ ಭಾಷೆಯ ಆಗತ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಶಬ್ದ ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ್ದರೂ ಅರಂಟಾ ಜನ ದಡ್ಡರೆನ್ನಲು ಬಾರದು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಗೀತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕನ್ ಮತ್ತು ಜಪಾನಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಿಮಿಗಿಲೇನಿಸಿದರು.

ಅರಂಟಾ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ಸರಳ ಭಾಷೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತರ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯನ್ ಅನಾಗರಿಕ ಭಾಷೆಗಳು ಬಹಳ ಜಟಿಲವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಒಂದು ಸೋಜಿಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

ಬರಿಯೆ “ಹಾವು ನೋಡಿದ್ದೀರೂ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಾವುಗಳಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳುಂಟು. ನುರಾಯಿ ಎಂದರೆ ಕರಿಹಾವು, ಕಲೆಚೋಯಿ ಎಂದರೆ ಕಂದು ಹಾವು – ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಹಾವು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಂದಮಾನ ದ್ವೀಪಸ್ಮೋಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ನಿಗ್ರಿಮೋ ಕುಲದ ಜನರು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ಏಳು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ನಾಮಪದಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ‘ಒತ್ತೊ-ಕೋ’ ಎಂದರೆ ತಲೆ; ‘ರೋವಾ’ ಎಂದರೆ ದೋಣಿ – ಆದ್ದರಿಂದ ದೋಣೆಯ ಮುಂಭಾಗವನ್ನು ಅವರು ರೋವಾ-ತ್ತೊ-ಒತ್ತೊ-ಕೋ (ದೋಣಿ-ತಲೆ) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೇನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಸ್ತವನ್ನು ತೋಳಿನ ತಲೆಯೆಂದು, ಹೆಚ್ಚೆರಳನ್ನು ಹಸ್ತದ ತಲೆಯೆಂದು ಕರೆದರೆ ಆಗ ನೀವು ಪೆಚ್ಚಾಗುತ್ತೀರಿ. ಅಂದಮಾನದವರು ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೆಯೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದವೂ ಹೀಗೆ ದೇಹದ ಸವ್ಯ ಭಾಗಗಳ ವರ್ಗದಂತೆ ನಿಣಾಯವಾಗುವಾಗ ಹೊರಗಿನವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಂಗಾಲಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಆಸ್ಪೇಲಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅಂದಮಾನಿ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವ ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ತಿರಳುಗನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಮುಡುಕಿರಿ. ‘ಬಾಗಿಲು’ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದ ಹೇಗೆ ಮುಟ್ಟಿತ್ತೆನ್ನುತ್ತೀರಿ? ಇಲ್ಲೋ + ಚಾಯ್ (=ವಾಯಿಲ್ =ಬಾಗಿಲು) ಅಂದರೆ ಮನೆಯ (ಇಲ್ಲೋ) ವಾಯ್ =ಬಾಯಿ. ಬಾಗಿಲು ಎಂದರೆ ಮನೆಯ ಬಾಯಿಯಂತೆ! ದ್ವಾರಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಂದಾದ ತುಷ್ಣೀನಲ್ಲಿ ಹಲಸಿನ ಕಾಯಿಗೆ ಮಿಡಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹಣ್ಣೆನವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಂಟು. ಕಳ್ಳಿಗೆ, ಕಜ್ಜೆ, ಪೆಲಕಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಇಡೀ ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ವರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಶಬ್ದ ಇಲ್ಲ.

ಆಸ್ಪೇಲಿಯ, ಅಂದಮಾನಗಳ ಭಾಷೆಯೇ ಕಷ್ಟವಾದರೆ ಫಿಜಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಏನನ್ನುತ್ತೀರೋ. ಅವರು ಹತ್ತು ದೋಣೆಗಳಿಗೆ ‘ಉದುಂದು’ ಅನ್ನತ್ವಾರೆ, ನೂರು ದೋಣೆಗಳಾದರೆ ಅವು ‘ಚೋಲಾ’ ಆಗುತ್ತವೆ; ‘ಬೂರು’ ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ‘ಸೆಲವ್ಫೋ’ ಎಂದರೆ ಸಾವಿರ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ!

ಆದರೆ ಮಲಯಿ ಭಾಷೆ ಸರಳತನದ ಮೂರಿಯೇ! ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲ, ಧಾತುರೂಪಗಳಿಲ್ಲ. ಕತ್ತು, ಕ್ರಿಯೆ, ಕರ್ಮ – ಹೀಗೆ ವಾಕ್ಯರು. ಕೆಲ ತೊಡಕುಗಳು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಹೊರು ಎಂಬಧರದ ಗಲ ಶಬ್ದಗಳಿವೆ – ನೀವು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಹೊರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯೇ ಶಬ್ದ, ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಬೇರೆಯೇ ಶಬ್ದ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊಡೆದರೂಂದು, ಗಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದರೂಂದು, ಕೋಲಿಂದ ಹೊಡೆದರೂಂದು, ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದರೂಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳುಂಟು.

ಮಲಯಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಅದರ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ – ಅದರ ಅಲಂಕಾರಿಕತೆಯಲ್ಲಿದೆ. ‘ಸಹಾಯ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೂಲತಃ ಅದರಲ್ಲಿ ಗುಲಾಮ ಎಂದಧರ. ‘ತುವಾನ್’ ಎಂದರೆ ಪ್ರಭು. ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ

ತಮ್ಮ ಹಳೇ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿನಯದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ‘ನಾನು’ ಮತ್ತು ‘ನೀನು’ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆ. “ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳು ಗುಲಾಮನ ಮನೆಗೆ ಚಿತ್ತೆಸಚೇಕು” ಅಂದರೆ “ನೀವು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಉಂಟಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ” ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಇಂಥ ವಾಕ್ಯ ಸರಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅಲ್ಲಿ ದಿನದ ಕೂಳು. ವಿನಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕೋಪದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥದೇ ಚಮತ್ವಾರದ ಮಾತು ನಿತ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. “ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ನಿನ್ನ ಚರ್ಮ ಸುಲಿದೇನು!” ಎಂದು ಮಲಯಿ ಯಜಮಾನ ಎಂದೂ ತನ್ನ ಆಳಿಗೆ ಹೇಳಲಾರ. “ಇಂಥಾ ಮನುಷ್ಯ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆಯುವುದು ಒಳ್ಳೇದು” ಎನ್ನುವನಾತ! ದ್ವಾರಿತ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಲಯಿ ಭಾಷೆಯ ಜೀವಾಳ.

ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಲಯಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಹಾರಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದ; ಆದರ ಅರ್ಥ ಹಗಲಿನ ಕಣ್ಣ ಎಂದು. ಸುಂದರವಲ್ಲವೇ? ಸಂಚೇ ಏದು ಗಂಟೆ ಅವರಿಗೆ ‘ಕೋಣಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತು’ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಅಲಂಕಾರದ ಭಾಷೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದಿಂತು?

ಅಷ್ಟಿಕದ ಘಾಲ ಭಾಷೆ ಜಟಿಲತೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದದ್ದು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏಕವಚನ, ದ್ವಿವಚನ, ಬಹುವಚನ ಎಂದು ಮೂರು ಇರುವುದಕ್ಕೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಳತ್ತಾರಲ್ಲ, ಘಾಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರಲ್ಲ—ನಾಲ್ಕು ವಚನಗಳುಂಟು. ನಾಮಪದ, ಸರ್ವನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇವ ವರ್ಗಗಳು ಅದರಲ್ಲಿವೆ. ಇವ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಇದೂ ಸಾಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವರವ್ಯಾತ್ಯಾಸದಿಂದ ಅರ್ಥವೇ ವಿವರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. “ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡುಹಾಕುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಏರುದಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ “ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಚೊ-ಚೊ-ಚೊ-ಚೊ” ಎಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲ, ಅಷ್ಟಿಕದ ಬುಶ್ಯಮನ್ ಜನರ ಇಡೀ ಭಾಷೆಯೇ ಇಂಥ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಇಂಥ ವಿವಿಧ ಸದ್ಗುರುಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನ ಆರು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷೆಗಳಿಂದರೆ ಚೀನಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಸ್ವಾನಿಶ್, ರಶಿಯನ್, ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಮತ್ತು ಅರಬ್ಬಿ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ತಕ್ಷಶಿಲ್ಪಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದುದಲ್ಲ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಶಸ್ತ್ರಬುಲದಿಂದ ಹಬ್ಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಗಳೇ.

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜಾಗತಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೇಂಚೊ ಭಾಷೆ ಈಗ ಪ್ರೇಂಚರ ರಾಜಕೀಯ ಇಳಿಗಾಲದೊಡನೆ ತಾನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಹೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಏದು ಕೋಟಿ ಜನರ ಮಾತ್ರಭಾಷೆಯಾದ ಆದು ಇಂದು ೩೦ ಕೋಟಿ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹತ್ತು ಕೋಟಿ ಜನರ ಮಾತ್ರಭಾಷೆಯಾದ ರಶಿಯನ್ ಮತ್ತೆ ೧೦ ಕೋಟಿ ಜನರಿಗೆ ಕಲಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಚೀನೀ ಭಾಷೆ ಉಪ ಭಾಷೆಗಳು ಸೇರಿ ೫೦ ಕೋಟಿ ಜನರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನಿಸಿದೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜನರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಶಿಸ್ತಿಗಾಗಿ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯವು ಶಿಸ್ತುಗೇಡಿಯಾದ ಭಾಷೆ ವಿರಳ. ಅಧ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ್ನು ಗೆದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಈ ಶಿಸ್ತ ಇಲ್ಲದ ಭಾಷೆ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ನಿಮಗೆ ಏಳು ಭಾಷೆಗಳು – ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏದು ಇಂಡೋ - ಯುರೋಪಿಯನ್ ಭಾಷೆಗಳು – ಬಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಾದರೂ ಸಿಗುವರು. ಹತ್ತು ಭಾಷೆಗಳು ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬರಬಲ್ಲಿರು.

13. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ‘ಅವಯವ’ಗಳು

ಭಾಷೆಯ ಬೇಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃಂಜನ ಶಕ್ತಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವ ಸಲಹಣಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸೋಚಿಗೆವಿನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳು, ನಮ್ಮ ಉಪಕರಣಗಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಸು-ಹೊಕ್ಕು ಎನ್ನುವುದೇ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯವ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಬಟ್ಟೆ ನೇಯೀಯನ್ನು ಕಾಣಿದವನಿಗೆ ಈ ಜೋಡಿ ಪದದ ಪೂರ್ಣ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಪ್ರತೀತಿಗೆ ಬರಲಾರದು. ಅವುಗಳನ್ನಾತ ಮಂದಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಹಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನಷ್ಟೇ.

ಆದರೆ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃಂಜನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಕಾವನ್ನು ಹರಿತವನ್ನು ಕೊಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ಉಗಮ ಸರ್ವವಿದಿತವಾದದ್ದು. ಆದೇ ನಮ್ಮ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಆದರ ಅವಯವಗಳು. ನವಶಿಖಾಂತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಭಾಷೆಗೆ ಕೆಸುವು ಕೊಡಲು ಉಪಯೋಗ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅವಯವವೂ ಅಪ್ರಯೋಜ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲವೇನೋ.

ನವಶಿಖಾಂತ ಎಂದೆ. ಶಿಖೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸೋಣ. ಶಿಖೆ ಎಂದರೆ ತಲೆಗೂಡಲ ಗಂಟು. ಕೂಡಲಿನೋಡನೆ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅರ್ಥದ ಶಬ್ದವೇವಿರಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ! ಬಹಳ ನಾಜೂಕಾಗಿ ತರ್ಕ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕೂಡಲು ಸೀಳುವುದು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನೋಡಿ ‘ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತರ್ಕ’ ಎಂಬ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರತೀಯಮಾನವಾದ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಕೂಡಲು ‘ಸೀಳುವುದು’ ಎಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ! ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೂಡಲನ್ನಾದರೂ ಎಣಿಸಬಹುದು, ಈ ಕೆಲಸ ಆಗದು ಎನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪದಪಂಜ. ಕೂಡಲೆಳಿಯವ್ಯವಿಂದ ಜೀವ ಉಳಿಯಿತೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಉತ್ತೇಷ್ಣಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಿನ್ನ ಕೂಡಲು ಕೊಂಕಂ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅಭಯ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಕೂಡಲಿನಿಂದ ಕೊರಳು ಕೊಯ್ದುವರ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದಷ್ಟು ಚಿನ್ನಾದದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಗಂಡಸರು ಜುಟ್ಟಬಿಡುವ ಘ್ಯಾಶನ್ ಈಗ ಲುಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜುಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದಸರಣೆಗಳು ಈಗ ಅನುಭವಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಆದರೂ ಅವನ ಜುಟ್ಟು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಚಾಲ್ತಿ ನಾಣ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದರೂ ಜುಟ್ಟಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ ಮುಡಿಯುವ ಪ್ರರುಪರು ಈಗ ಅಪರೂಪ. ವಸಿಷ್ಟನು ಜುಟ್ಟು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಭೀರವನನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. ಅದರಿಂದ ‘ಜುಟ್ಟು ಅಪ್ಪಳಿಸುವ’ ಶಬ್ದವೇ ಭಾಷೆಯ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಕೂಡಲು ತಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದರೆ ಚಂದ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅದು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಸೈತಾನನಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ತುತ್ತಿಗೇ ಕೂಡಲು ಬರುವುದು ಮೊದಲ ತುತ್ತಿಗೆ ಹರಳು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ

ಅತ್ತತ್ತ. ಆದರೆ ಬಿಚ್ಚಿದ ಕೂಡಲು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಯಂಕರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹೊಣಕ್ಕನ ಬಿಚ್ಚಿದ ಜಡೆ, ದೈವದಿಯ ಬಿಚ್ಚಿದ ತುರುಬು ಎರಡು ರಾಜವಂಶಗಳನ್ನೇ ನಿರ್ವಂಶಗೋಳಿಸಿ ಭಾವೇಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಚ್ಚು ಒತ್ತಿಹೋಗಿದೆ.

ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಕೂಡಲು ಕಿವಿ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತದಂತೆ. ನೀವು ಹಿರಿಯರ ಸದುಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕಿವಿ ಕೊಡದೆ ಇರಬಹುದು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಈ ಕಿವಿಯಿಂದ ಹೊಕ್ಕು ಆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು “ಪಿರಿದೆನಿಸುವ ಕರ್ಣಾಶೂಲೆಯಂ ಪ್ರಟ್ಯೇಸುಗುಂ” ಎಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ. ಆದರೆ ಹೆಂಡತೆಯಿಂದ ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿಮಗೆ ತಪ್ಪಲಾರದು. ಕಿವಿ ಹಿಂಡದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಹೊತ್ತು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿ ಉದದೇ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಿವಿ ಕಚ್ಚುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯವ ಹೆಂಗಸರು ವಿರಳ. ಶೇಕ್ಕಾರ್ಪಿಯರ್ ತನ್ನ ಒಂದು ಪಾತ್ರದ ಬಾಯಲ್ಲಿ “Lend me your ears” ಎನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ತೊಂದರೆಯೆಂದರೆ, ಒಮ್ಮೆ Lend ಮಾಡಿದ ಕಿವಿ ತಿರುಗಬರುವುದು ಬಲು ಅಪರೂಪ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿತ್ತಾಳಿ ಕಿವಿಯಂತೆ. ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಅಚಲವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಲಾಭದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿಚಾರ ಬಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನ ಹತ್ತಿರ ಕಿವಿ ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುದಿದ್ದವರು ಯಾರು?

ಮುಖಿ ಅನ್ನವ ಶಬ್ದದ ಉತ್ಸತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೇ ವಿವಾದ ಇದೆ. ದ್ವಾರಿತ ಭಾವಾ ತಜ್ಫರು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಮುಖಿ ಶಬ್ದ ಮುನ್-ಮುಂದೆ, ಎದುರಿಗೆ ಅನ್ನವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಮುಖಿ ಶಬ್ದ ಎಲ್ಲಿಂದಲೇ ಬಂದಿರಲಿ, ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಖಿಹೇಡಿಗಳಾಗು ವುದರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ಗಹನ ಆಲೋಚನಾಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತಾಡಲಾರದೆ ಹೋಗುವವರಿದ್ದಾರೆ. ‘ಮುಖಿಹೇಡಿ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಕೊಡುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾರಾಗಳನ್ನು ಬರೆದರೂ ಅದು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಲಾರದು. ‘ಮುಖಿದ (ಅಥವಾ ಮೋರೆಯ) ನೀರು ಇಳಿಸಿಬಿಡುವುದು’ ಕೂಡ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ನುಡಿಕಟ್ಟು. ಮುಖಿ ನೋಡಿ ಮಣಿ ಹಾಕುವುದು, ಮುಖಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಂತೆ ಮಾತಾಡಿ ಕಳಿಸುವುದು, ಮುಖಿಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ಮಾತಾಡುವುದು, ಮುಖಿಕ್ಕೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ‘ಇಮ್ಮೋಗ್’ ಧೋರಣೆ ನಮ್ಮ ದಂಭಾಚಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಿರಿತನ ಮಾಡುವವನು ‘ಮುಖಿ’ಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಮುಖಿಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಿಕಾಸ ಆದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖಿ ಅಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. Facing a situation ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ‘ಮುಖಿಹೀನ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ‘ಮುಖಿಹೇಡಿ’ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ faceless ಎಂದು ಈಚೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಶಬ್ದ ಸಂಕೋಚನೀಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸದೆ, ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರಯಗದ ನಿರ್ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಹೀನತೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃಂಜಿಸುವ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಪದವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮುಖಿ ಕೆಂಪಾದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ green with rage ಆಗುವುದು ನೋಚಿಗೆ.

ಹಣೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಸ್ಥಾನ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಹಣೇಬರಹಡಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಸಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಅವರು ಎಂದೂ ಹಣೆ ಹಣೆ ಫಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೇನೋ? ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವತೆಗೂ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣದ್ದು ಹಾಗಿಲ್ಲ. ‘ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಳಿ’ ಯುವದಕ್ಕೂ ಹಣೆಯ ಬೆವರನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಾಸಿವಿದೆ! ಒಂದು ಗಾಬರಿಯನ್ನು ದೋತೀಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹುಬ್ಬಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವು ಹಣೆಯ ಬೆವರು ಎನ್ನವುದು ಅದರಲ್ಲಿ sweat of the brow ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವರೂ ನಮ್ಮುಂತೆ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಹುಬ್ಬಿಗಂಟಿಕ್ಕಿ – frown – ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಹುಬ್ಬಿನಿಂದಲೇ ಮಾತಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಚಿನ್ನಾಣಿತ್ತಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಹುಬ್ಬೀರಿಸುವುದು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕವಾದರೆ ಹುಬ್ಬು ಹಾರಿಸುವುದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಆಮಂತ್ರಣವಾಗಬಲ್ಲದು. ಹುಬ್ಬಿನ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನೋಟದ ಬಾಣ ಹೂಡಿ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಹೊಡೆದು ಹೊಲ್ಲಿದೆ ಕಾಡುವುದು ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳ ಸ್ವಾಷಿಯೇ ಸ್ವೇ.

తియ్యకొ ప్రాణిగళిగి కివి, మూగుగళే ప్రధాన జ్వానద్వారగళిందు ప్రాణితాస్గళు హేళుతూరే. మనుష్ణనిగి కెల్లు ప్రధాన. చెక్కువ్యే సత్యం. మనుష్ణన ఏదుళల్లి కెస్టీనింద బంద జ్వానక్కే మీసలాద ప్రదేశ బహళ దొడ్డదంతె. హెచ్చిన మృగగళు బణ్ణగళే ఇల్లద బిఱి కష్టగళ దృశ్య సామాజ్యదల్లి వికరిసుత్తవే. పట్టిగళు బణ్ణగళన్న కాణబల్లవాదరూ ఆప్య గురుతిసువ బణ్ణగళు మనుష్ణ గురుతిసబల్లష్ట ఇల్ల. మనుష్ణరల్లి మూరు సావిరచష్ట వణాభేదగళన్న గురుతిసబల్లవరిద్దారుంతె. ఆద్దరింద కెల్లుగళు నమ్మ నుడికట్టిగి బణ్ణగళన్న కొట్టిరువుదరల్లి ఎనూ ఆళ్ళర్చివిల్ల. కెల్లు హాకువుదు, కెల్లు హోడెయువుదు, కెస్టీగి కెల్లు తాకిసువుదు, కెల్లల్లి కెస్టీట్టు నోడువుదు, కెల్లు తట్టిసువుదు, కెల్లు మిటుకిసువుదు, కెల్లు హాయిసువుదు, కెల్లు కెల్లు బిడువుదు, కంగెడువుదు, కమోళిసువుదు – ఎష్టు బేకు నిమగే! కెస్టీగి సంబంధిసిద కేల నుడికట్టిగళు సాంస్కృతిక మూలదష్టా ఆగివే. కెల్లు బీళువుదు అధికా కెల్లు తాగువుదు ఈ వగ్గ క్షేరిద పడగళు. స్ట్రెష్టుస్టుస్టిందలూ కెస్టీగి సంబంధిసిద పదపుంజగళు తుంబా అధివ్యత్యాసవన్న కొడెబముదు. ‘కెస్టీగి బీళు’పడశ్శు ‘కెల్లు బీళు’వదమ్ము ఎష్టు అంతర! కెల్లు ముచ్చిహోళ్లువదమ్ము కెల్లుచ్చువదమ్ము ఎష్టు దూర!

ಕರ್ನಾಟಕ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು. ಹಣ್ಣಗಳ್ಲಿ ತೆರೆದು ಶಿವ
ಮನ್ಮಧನನ್ನು ಸುಟ್ಟೇ ಹಾಕಿದ. ಇದೇನು ಶಿವನೊಬ್ಬನದೇ ಪವಾಡವಲ್ಲ, ಸಾಮಾನ್ಯ ತಪಸ್ಸಿಯೊಬ್ಬ
ಕರ್ನಾಟಕಿಟ್ಟು ಒಂದು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಕಥೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
ಕರ್ನಾಲ್ಲಿ ಕೆಂಡ ಹಾರುವುದು ನಮಗೆ ಸಹಜ ನುಡಿಕಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಮಂತ್ರದಿಂದಲೋ ಮಾಯಕದಿಂದಲೋ
ಕರ್ನಾ ಕಟ್ಟಬಹುದೆಂದು ನಾವು ನಂಬುತ್ತೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾ ಕಟ್ಟಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಿಕ್ಕೂ
ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಿಯವಾದವು. ಕರ್ನಾಟಕ ಕಮಲಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಮೇನುಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ತಾರೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬಾಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇಮದ ಸಂಖಾದ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿಯ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ -

ಅಂಗಜಮಂತ್ ಸಿದ್ಧಿಪದೆದಂತಿರೆ ಮೀಂಚೊಣಾರಾಗಿ ಜಾಳ್ ಜಾ-।
ಭಂಗಳ ಸಿಲ್ಲುಗಂಡುವು ಕುಮಾರಿಯ ಕನ್ನಾ, ಮರಿದುಂಬಿಯಾಗಿ ಸೋ-॥
ಕ್ರಿಂಗೆ ಸರೋಜದೊಂದು ಸವಿಗಂಡುವು ಭಾಳಬಕೋರಮಾಗಿ ಬೇ-।
ಇಂಗಳ ಸುಗ್ರಿಗಂಡುವು ಕುಮಾರನ ಕಾಂತಿ ಮುಖೇಕ್ಷಣಾಂಗಳೊಳ್ಳಾ-॥

ಹೊಸದಾಗಿ ಲಗ್ನವಾದ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡನ ಚೆಲುವನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಗಣಾದ ಪರಿಯನ್ನು ಆತ ಬಣ್ಣಸ್ತುತಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳ ಕಣ್ಣಗಳು ಮೀನು ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಅವನ ಕಣ್ಣ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡವಂತೆ, ಮರಿದುಂಬಿಗಳಾಗಿ ಅವನ ಮುಖಕೆಮಲದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾದವಂತೆ, ಚಕೋರ ಪಕ್ಕಿಗಳಾಗಿ ಅವನ ಮೈಯ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದವಂತೆ! ನವ ವಧುಗಳು ತಮ್ಮ ಕೌಮಾರಹರಣ ಮಾಡಿದ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ನೋಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಂಡವರಾರೂ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಇದೆ ಎನ್ನಲಾರರು. ಇಂಥ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ಕವಿಗಳು ಮದಿರಾಳ್ಳಿಯರು ಎನ್ನವದು. ಅವರಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಗುರಿಯಾದವರಿಗೂ ಅವು ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಸುವವೇ.

ಮೂಗು ಮನುಷ್ಯನ ಸಂವೇದನಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೂ ಅದು ಕೆಲ ಸಾಭಿಪ್ರಾಯವಾದ ವಾಕ್ ವಿಭ್ರಮಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿರುವ leading by the nose ಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕನ್ನಡ ಪದ ಇಲ್ಲ. Poking one's nose ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದು. (ಇದರ ಅರ್ಥ ನಾವು ಇತರರ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಗನ್ನು poke ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ!) ನಾವು smelling a rat ಮಾಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನವರು 'ಮೂಗು ಕೊಯ್ಯಿ'ವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಜನ್ಮಾತರ 'ವಾಸನೆ'ಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಮೂಗುದಾಣ ಹಾಕುವುದೆಂದು ನಾವು ಅವರಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆವು. ಮೂಗು ತುರಿಸಿ ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಕುವುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ತಿಳಿಯದು.

ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಮೀಸೆ ತಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ಬೇಕು - ಅಂತ ಒಂದು ಗಾದೆ ಇದೆ. ಮೀಸೆಗಳು ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಕಾಮೋತ್ತೇಜನವುಂಟು ಮಾಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆಂದು ಪ್ರೇಂಚ್ ಕತೆಗಾರ ಮೋಪಾಸಾ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೀಸೆ ಕಾಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶೌರ್ಯದ, ಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಮೀಸೆಹೊತ್ತ ಗಂಡಸರು ನಾವು; ಮೀಸೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಪರಾಕ್ರಮ ತೋರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮೀಸೆ ಮಾಡುವಾಗ ದೇಶ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮೀಸೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಪಂಥ ಕಟ್ಟುತ್ತೇವೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಘ್ಯಾಶನ್ನಗಳು ಮೀಸೆ ಇಡುವುದು ಮತ್ತು ಮೀಸೆ ತೆಗೆಯುವುದನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬದಲಿಸುತ್ತಾ ಇವೆ. ಈಗ ಶ್ಲೀನ್ ಶೇವಿನ ಯುಗ. ಮೀಸೆಗಳು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮೋರೆಗೂ ಬಾಯಿಗೂ ಸೇರಿಯೇ ಮುಖಿ, ವದನ ಶಬ್ದಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಬಾಯಿ ಇದ್ದಿದ್ದೇ ಮುಖಿ ಅಂತ ಭಾರತೀಯರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೋ ಎನೋ? ಮುಖಿ,

ಮುಶಿಯ ಎನ್ನುವ ಭಾರತೀಯಾಯ ಪದಗಳು ಎಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವು – ಅಥಾಗ್ತಾ ಜನತೆಯ ಬಾಯಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲೇ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ‘ದ್ವಾಪಿಡ ಬಾಯಿ’ ಬಹುಮುಶಿವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ‘ಬಾಗಿಲು’ ಎಂಬುದೇ ಬಾಯ್-ಇಲ್ಲಾ – ಮನೆ(ಇಲ್ಲಾ)ಯ ಬಾಯಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ‘ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವಯಾ’ ಎಂದು ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ತಪ್ಪಿ ಮಾಡಿದರೂ ‘ಬಾಯಾಳ’ರು ದಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅನ್ನಿ. ಸತ್ಯ ಹೇಳುವವರನ್ನೂ ಬಾಯ್ ಬಡಿದು ಸುಮೃನೆ ಕೂಡಿಸಬಹುದು. ಇವರೇ ಬಾಯ್ದಕರು. ಸಣ್ಣ ಬಾಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಾತು ಬರುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಬಾಯ್ ಬಡಿವಾರಕ್ಕೆ ಏನೂ ಖಚ್ಚು ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ಹಾಕುವುದು ಈ ತುಟ್ಟಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವೆಚ್ಚದ ಕೆಲಸ. ಬಾಯಿ ಸತ್ತವರು ಇಂದು ಏನೂ ಸಾಧಿಸಲಾರರು. ಬಾಯಿ ಬಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಎದುರಾಳಿಯ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ನೀವು ವಾದಿಸುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಬೇರೆ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಬಹುದು. ಬಾಯಿ ಹೊಲಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ ಅಥವಾ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ? ಅಂದರೆ ನಿಮಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಏನು ಧಾಡಿ? ಅಂತ. ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಣ್ಣ ಗೇಡು ಅಂತನೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದಕ್ಕೇ ನೀವು ಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರು ಮೂಗು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಾಯಿ ಹಾಕುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಬಾಯಿ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋ ವ್ಯಾಪಾರ – ಅಷ್ಟೇ. ಕಣ್ಣ ಮತ್ತು ಕಿವಿ ತೆರೆದಿರಬೇಕು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿರಬೇಕು; ಎಂಬ ಹಿರಿಯರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾಣ್ಣ ಇದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಾರದೆ ಬಿಡು. ಬಾಯಿಗೂ ಬಾಯಿಗೂ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕ್ಯಾಗೂ ಬಾಯಿಗೂ ಹತ್ತುವುದು ವಾಸಿಯಲ್ಲವೇ?

ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ಬೇಳಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀವು ಈಗಾಗಲೇ ಆಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯ ಇದನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಕೊರಳಿನಿಂದ ಕಾಲುಗುರುವರೆಗಿನ ಇತರ ಅಂಗಗಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಾಳಿದ ಅವಶಾರಗಳನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

14. ‘ಕ್ಷ’ ಮತ್ತು ‘ಜ್ಞ’

ನಾವು ಸಣ್ಣವರಿದ್ದಾಗ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆ ಕಲಿಸಿದವರು ‘ಅ’ ಇಂದ ‘ಇ’ ವರೆಗಲ್ಲದೆ ತುದಿಗೆ ‘ಕ್ಷ’ ಮತ್ತು ‘ಜ್ಞ’ ಎಂಬ ಸಂಯುಕ್ತರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಮ್ಮ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ಇ’ವರೆಗೆ ಉದ್ದಹಣ್ಣ ಶುದ್ಧಕ್ಕರಗಳೇ ಇರುವಾಗ ಕ್ಷ-ಜ್ಞ ಎಂಬ ಸಂಯುಕ್ತರಗಳನ್ನು ಹೊನೆಯಲ್ಲಿ ಏಕ ಸೇರಿಸಿದರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ತಲೆ ತಿನ್ನತೋಡಗಿತು. ಅದು ಈಗಲೂ ಹಾಗೇ ಉಳಿದಿದೆ.

ಗ್ರೀಕ್ ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವರ್ಣ ಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತರಗಳು ಬೆರೆತಿರುವುದುಂಟು. ಗ್ರೀಕ್ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲೇ ‘ಕ್ಸ್’ ಮತ್ತು ‘ಪ್ಸ್’ ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಂಯುಕ್ತಗಳು, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ‘ಕ್ಸ್’ (X) ಇದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ‘ಕ್ಷ’ ಮತ್ತು ‘ಹ್ವ್’ ದ್ವಿನಿಗಳ ಸಂಖಾರಿಯಾದ ಅಂಗ್ಲೋ-ಸಾಹಸ್ರನಾಮದಲ್ಲಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ‘ಹ್ವ್’ (Q) ಎಂಬಕ್ಕರವಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳು ಬೇರೆಯೆ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದವುಗಳು. ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣಮಾಲೆ ಬೇರೆಯೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಕ್ತರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಕನ್ನಡದ್ದು ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊನೆಗೆ ಇವೆರಡು ಸಂಯುಕ್ತರಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದು ಏಕೆ?

ವಿವುಲವಾಗಿ ಬರುವ ಸಂಯುಕ್ತರಗಳಿಂದು ಹೇಳಿ ಇವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೇ ಎಂದರೆ ಹಾಗೂ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರ, ಕ್ರ, ಕ್ತ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬರುವವಾಗಿದ್ದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸುವಂಥವಾದರೂ ಅವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ.

ನನಗೆ ತೋರುವ ಒಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ‘ಕ್ಷ ಮತ್ತು ಜ್ಞ’ ಎಂಬವುಗಳ ಉಚ್ಛ್ರಾರಗಳು ಆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಚಾಕ್ಕುಷ (ಲಿಖಿತ) ರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆಯಿಂದ ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂದೇ ಅವಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆಯೇ? ಈಗೇನೋ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ‘ಕ್ಷ’ವನ್ನು ‘ಕ್+ಷ’ ಎಂಬಂತೆಯೂ ‘ಜ್ಞ’ವನ್ನು ‘ಜ್+ಞ’ ಎಂಬಂತೆಯೂ ಉಚ್ಛರಿಸಲು ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ‘ಷ’ ಕಾರ ಉಚ್ಛರ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರದವರು ‘ಕ್ಷ’ವನ್ನು ‘ಕ್ತ’ ಎಂದು ಉಚ್ಛರಿಸುವುದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಪಂಡಿತರು ಇವೆರಡನ್ನು ಬೇರೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಉಚ್ಛರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ನನ್ನ ನೀನಪೇ.

ಆವರು ‘ಕ್ಷ’ದಲ್ಲಿರುವ ಕ-ಕಾರವನ್ನು ‘ಟ’ ಕಾರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ತಂದು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಅಸ್ಥಂ ‘ಟ್ಟ’ (=ಟ್+ಷ)ದಂತೆ ಉಚ್ಛರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಹಾಗೆ ಉಚ್ಛರಿಸುವವರು ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (ದ್ವಾರಿದ ಭ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಇಂಥವರು ಜಾಸ್ತಿ).

ಹಾಗೆಯೇ ‘ಜ್ಞ’ವನ್ನು ‘ಜ’ ಮತ್ತು ‘ಇ’ದ ಸಂಯೋಗದಂತೆ ಉಚ್ಛರಿಸದೆ ಗ+ಜ+ಯಗಳ ಸಂಯೋಗದಂತೆ ಉಚ್ಛರಿಸುವ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರು. ‘ಅಜ್ಞಾನ’ವನ್ನು ‘ಅಗ್ನಾನ’ ಎಂದು ಅವರು ಉಚ್ಛರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉಚ್ಛರ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಚೆಗೆ ತೇರಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಿಂದಿ ಸಾಹಿತಿ ‘ಅಜ್ಞೀಯ’ (ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಹೀರಾನಂದ ವಾತ್ಮಾಯನ) ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು Agyeya ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ. (ಇದರ ಸುಟ್ಟಿರಿಯದೆ ಆಕಾಶವಾಣೀಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ‘ಅಗ್ನೀಯ’, ‘ಅಗ್ನೀಯ’ ಎಂದು ಕರೆದರು). ‘ಜ್ಞ’ವನ್ನು ಅಂಗ್ಲ ಲಿಪಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮರಾಠಿಗರು ‘ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ’ನನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ Dyaneshwar ಎಂದು ಲಿಪಿಸುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ.

ನಾಗರೀ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ‘ಕ್ಷೆ’ ಮತ್ತು ‘ಜ್ಞ’ವನ್ನು ‘ಕ+ಷೆ’ ಮತ್ತು ‘ಜ+ಇ’ಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾದ್ದಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಇ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆಯುವುದೂ ಉಚ್ಛರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲೆಂದೆ? ಈ ತುಸು ವಿಶಿಷ್ಟ ಉಚ್ಛರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿದೆಯೆ? ರೂಢಿ ಮಾತ್ರವೇ? ‘ಕ್ಷೆ’ದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೆ ‘ಷ’ಕಾರದ ಉಚ್ಛರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ‘ಕ’ ಧ್ವನಿಗಿಂತ ‘ಟ’ ಧ್ವನಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವುದರಿಂದ ಧ್ವನಿ ಸಾಮ್ಯದಿಂದಾಗಿ ‘ಕ’ ಕಾರವು ‘ಟ’ ಕಾರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಹೋಯಿತ್ತೇನೋಣ. ‘ಜ್ಞ’ಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಕಾರಣ ಹೋಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

15. ‘ಭಗ’—ಪತ್ರ

(ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ತಮ್ಮ ಈಚೆಗಿನ ಸಂಶೋಧನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ ಶಬ್ದವನ್ನು ಭಗ-ವತ್ ಎಂದು ಪದಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿ ಸ್ತೀಯೋನಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ‘ಭಗ’ವನ್ನು ಅಧ್ಯೇಸುತ್ತಿರುವ ವಿಧಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗೌರೀಶ ಕೃಕೀಂಯವರ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ – ಉತ್ತರವಲ್ಲ.)

‘ಭಗ-ವತ್’ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅದರ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ವರೆಗೆ ಬೆಂಬತ್ತಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ತೀಯೋನಿಯ ಸಂಬಂಧ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಗ್ಗೆ ಅಧರ್ವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯನ ಗೃಹ್ಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಯೋಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧ ಮಹಾವೀರರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ ಸಂಪತ್ತು, ಸುಖ, ವೈಭವ, ಬಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದವ; ದೈವಿಕ, ಪವಿತ್ರ, ಪೂಜ್ಯ, ಯಶೋಗುಣಳುಳ್ಳವ ಎಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಧರ್ವ. ದೇವ ಮತ್ತು ಮಷಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ಸಂಚೋಧನೆ ಇದೆ. ಪ್ರಶ್ನೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗುರು ಭಗವನ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಭಗ-ಉಳ್ಳವನು ಭಗ-ವಂತ. ‘ಭಜ್’ ಧಾತುವಿನ ಕೆಳಗೆ ಮೋನಿಯರ್—ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ಭಗ-ಭಗವತ್ ಆದಿ ಪದಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ‘ಭಜ್’ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಂಚು, ಹಂಚಿಕೋ, ಪಾಲು ಮಾಡು, ಪಾಲು ಕೊಡು, ನೀಡು ಪಡೆ (ಪಡೆದು ಬಾ ಎಂಬಂತೆ), ಹೊಂದು, ಆನಂದಿಸು, ಅನುಭವಿಸು, ಪ್ರದಾನ ಮಾಡು, ವರ ನೀಡು ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳು ವೇದಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯಗಳ ವರೆಗೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಗ ಎಂಬ ನಾಮಪದವನ್ನು ದಾಯಕ, ಒಡೆಯ, ಆಶ್ರಯದಾತ ಮೋದಲಾದ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದ ಮುಗ್ಗೆ ಅಧರ್ವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ‘ಭಗ’ ಎಂಬ ದೇವತೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಯಾಸ್ತಿ (ವೈದಿಕ ನಿಘಂಟು ನಿರುಕ್ತಿಗಳ ಕರ್ತೃ—ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಸು. ಣನೇ ಶತಮಾನ) ‘ಭಗ’ನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವತ್ರ ದೇವತೆಗೂ ಭಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಇರಾಣಿ, ಗ್ರೀಕ್, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಲಿಘುವೇನಿಯನ್ ತತ್ತ್ವಮಾನ ದೇವತೆಗಳುಂಟು. (ಜೆಂದ್ರ-ಬಫ್, ಹಳೇ ಪರೀಕ್ಯನ್ ಗಬ ಗ್ರೀಕ್-ಜೂವಸ್ ಬಗ್ಗೀಯೋಸ್, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಬೋಗು ಲಿಘವೇನಿಯನ್-ಬಹಸ್). ಇವರೆಲ್ಲ ಆಶಾಶ ದೇವತೆಗಳು. ವೈಭವ, ಪ್ರಭಾವ, ಸಂಪತ್ತು, ಯಶಸ್ವಿ, ಸುದ್ಯೇವ, ಶಕ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಭಗನಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿದೆ. ಹಳೇ ಪರೀಕ್ಯನ್ ಭಾಷೇಯಲ್ಲಿ ಬಗ ಎಂದರೆ ದೇವ. ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುತ್ವ ಎಂದರೆ ಸುದ್ಯೇವ, ಭಾಗ್ಯ, ಅದೃಷ್ಟ. ಆಧುನಿಕ ಪರೀಕ್ಯನ್ ಭಾಷೇಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಬಹ್ತು (=ಸುದ್ಯೇವ, ಕಿಸ್ಕಿತ್) ಆಗಿದೆ. ಬಹುವರ್ಗ ಎಂದರೆ ದೈವಭಾಷೇಯ, ಪಡೆದು ಬಂದವ,

ಆಧುನಿಕ ಪರ್ಶಿಯನ್ನಿನ ಬಹದೂದ್ (ಅಶ್ವ) ಬಹರಾ (ಪಾಲು, ಭಾಗ್ಯ)ಗಳೂ ಭಗತ್ತದ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಭಜ್ ಧಾತುವಿಗಿರುವ ಪಾಲು ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತೆ ಎಂಬ ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಲ್ಲಿತ್ತವೆ.

ಭಗವತ್ ಶಬ್ದ ದೈವಿಕತೆಗೆ, ವಿಭವಯುಕ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಪತ್ತೆ ಸಮೃದ್ಧತ್ವಕ್ಕೆ ಬಹು ಹಿಂದೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ‘ಭಗವತಿ’ ಶಬ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ದುರ್ಗೆಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿ ಅನಂತರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ (ಖಿಲ) ‘ಭಗವತಿ ಹರಿವಲ್ಭಭೀ’ ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಪಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ದುರ್ಗೆಯರಿಗೆ ‘ಭಗವತಿ’ ಅಭಿಧಾನವಿದೆ. ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿನಿಯರಿಗೂ ಈ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು ‘ಭಗನಿ’ಯ ವಿಚಾರ : ಅರ್ಥವ ಮತ್ತು ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ, ಸಂಪತ್ತು, ಸುಖ, ಸೌಭಾಗ್ಯವಲ್ಭವನೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ‘ಭಗನಾ’ (ಭಗ ಉಳ್ಳವ) ಇದೆಯೆಂದು ಯೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಮ್ಮೆ ಕೋಶ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದರದೇ ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗ ರೂಪ ಭಗನಿ. ಮನು, ಮಹಾಭಾರತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಭಗನಿ ಸೋದರಿಯೆಂಬ ಅರ್ಥ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ.

‘ಭ್ರಾತ್ರೆ’ವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಸುದೈವಿ, ಸುಖಿ ಆದ್ದರಿಂದ ‘ಭಗ’ವಲ್ಭೆಂದು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರುಕ್ತ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ‘ಭಗ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥ ಕಾಣಿಸುವೆದಿಲ್ಲ. ‘ಯೋನಿ’ ಎಂಬ ಪದವೇ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ, ಗಭರ್ಕೋಶ, ಜನ್ಮಸ್ಥಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದದ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಶ್ರೀತ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ‘ಭಗ’ ಶಬ್ದ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥದ ಕಡೆ ಜಾರುಪ್ತಿಪ್ರವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾತ್ಯಾಯನ ಶ್ರೀತ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ‘ಭಗ-ಕಾಮ’ ಎಂದರೆ ಸಂಭೋಗ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯೆಂಬರ್ಥ ಇದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಯಾ, ಮನು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಮಹಾಭಾರತ, ಸುಶ್ರುತ ಸಂಹಿತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗಕ್ಕೆ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥ ಗಣಪಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ‘ಭಗವೇವ’ (=ಕಾಮುಕ) ಎಂಬ ಪದ ಬಹುಶಃ ವೇದದ ‘ಶ್ರೀಶ್ರದೇವ’ದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಭಗವೃತ್ತಿ, ಭಗಭಾಸ್ಯರ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಯೋನಿಯನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವವಳಿಗೆ ಆದಕ್ಕೆ ಗಿರಾಕಿ ಮುಡುಕಿ ಕೊಡುವವನಿಗೆ ತಿರಸ್ಯಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯುತ್ತವಾಗಿವೆ.

ಹೀಗೆ ‘ಭಗ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ ಎಂಬರ್ಥ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡದ್ದು ಎಂದು ದಾಖಿಲೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅರ್ಥದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ದಾರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಭಜ್ ಧಾತುವಿಗೆ ಭಾಗ ಮಾಡು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಇದೆಯಲ್ಲವೇ? ಯೋನಿ ಭಾಗವಾದದ್ದು, ಸೀಳಿದ್ದು ಅರ್ಥವಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಗಿದಿದ್ದ ತಾನೆ? ‘ಭಗ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥದೊಡನೆ ಪ್ರಯುಷರ ಅಂಡದ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಗುದದ್ವಾರದ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹೊಲಿದಂತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮೇಲಿನ ಉಹಳಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆಯತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ‘ಭಗ’-ವಂತನನ್ನು ನಿರಾಧಾರ ಅಬ್ರಹಾಮ್ ಉಹಳಿಯನ್ನಬೇಕೆ?

ಹಾಗೆನ್ನವುದು ಕಷ್ಟ. ಅದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಡ ವೈದಿಕ ‘ಭಗ’ನು ಶ್ರೀ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ದಾತನಿದ್ದಂತೆ, ವಿವಾಹ, ಕಾಮಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ‘ಭಗ’ವು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಭವ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಬೀಲುವು ಕಾಮ ವಿಲಾಸ ವಿಭ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಿರ್ತಿಯೋಡನೆ ಈ ವೈದಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಸೇರಿ ‘ಭಗ’ಕ್ಕೆ ಈಗಿನ ಅರ್ಥ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

ಸಂಗಡಲೇ ಒಂದೆರಡು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ‘ಭಗದ್ವೈತ’ ಎಂದರೆ ಸುಖಿದಾಂಪತ್ಯದ ಅದೃಷ್ಟ. ಉತ್ತರಾ ಘಲ್ಲನೀ (ಉತ್ತರಾ) ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೂ ಆ ಹೆಸರು ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವಾಫಾಲ್ಯನಿಗೆ (ಮುಖ್ಯ) ‘ಯೋನಿ’ಯೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟು. ಇದರ ಅಂತರ್ಭೇನೆನಿಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಘಾಟಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಗಿನೀ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಇದು ವಿಚಿತ್ರ.

ಆದರೆ ‘ಭಗಿನಿ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಬಂದವಲ್ಲ (ಸೋದರಿ ಎಂಬಂತೆ) ಎಂಬುದು ನಿಜವಾದ ನಿರ್ತಕವೇ ಎಂದೋಂದು ಸಂಶಯ ನನಗಿದೆ.

16. ಸ್ವಿತ್ ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ ಚ

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಗತಿ ಬಂದಾಗ ಅನೇಕ ಸಲ ವಾಲ್ಯೋಚಿ ಅವನಿಗೆ ‘ಸ್ವಿತ್ ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ’ ಎಂಬ ಉಪಾಧಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಅವನು ಕೆಲವು ಸಲ ಇದೇ ಗುಣವಾಚಕದೊಡನೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದುಂಟು. ‘ಸ್ವಿತ್ ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ’ ಅಂದರೇನೆಂದು ನಾನೊಬ್ಬ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ನಿಸು ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡಿಸುವವನು, ನಿಸು ನಗುವಿನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವವನು ಎಂದು ಅವರು ವಿವರಿಸಿದರು. ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ನಿಫಂಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮಾರಾಗಿ ಇದೇ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದೆ.

ನನಗೆ ಈ ಅರ್ಥ ಸಮಾಧಾನ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇನು ಮಹಾಗುಣ? ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಯಾರನಾದರೂ ಮಾತಾಡಿಸುವಾಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ನಿಸುನಕ್ಕೇ ಮಾತಾಡುತ್ತೇವೆ. ಕಂಡೊಡನೆ ನಿಸುನಗುವುದು ಪೂರ್ವ ಪರಿಚಯದ ಆದರದ ವ್ಯಂಜನೆ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಗುಣ ನಿರ್ದೇಶ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿದೇನುಂಟು?

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ‘ಸ್ವಿತಾಭಿಭಾಷೀ’, ‘ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ’ ಎಂಬಿವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಂತೆ ನಿಸು ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡುವವನೆಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಹಳವಾದರೆ ರಾಜಕುಮಾರನಾದರೂ ಗುರುಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಮುಸುಕಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ, ನಿಸುನಗುವಿನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬರ್ಥ ಆದಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ‘ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ’ ಎನ್ನವಾಗ ಎದುರಲ್ಲಿರುವವನು ಅಥವಾ ಬರುವವನು ಇರುತ್ತಿಸಿ ಮಾತಾಡಿಸುವ ಮೊದಲೇ ತಾನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಗುಣ ಅವನಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಈ ಗುಣದ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಎದುರಲ್ಲಿ ಬರುವವನು ಬೇಕಾದರೆ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಮಾತಾಡಿಸಲಿ ಎಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ತಾನೇ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಶ್ರೀರಾಮ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದು.

ರಾಮ ದಶರಥನಿಗೆ ಒಹಳ ನೋಂತು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗ; ಹಿರಿಯ ಮಗ ಬೇರೆ. ನಾಳಿ ರಾಜನಾಗತಕ್ಕವ. ಹಾಗೇ ಅವನನ್ನು ಬೇಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೊಂದಿಷ್ಟು ಗರ್ವ ಇದಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡುವಂಥಾದ್ದಿರಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಶರಥನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನೇ ಸರ್ವರಿಗಿಂತ ಮೇಲಿನವನಾಗಿದ್ದ. ತನ್ನನ್ನು ಇತರರು ವಿನಯದಿಂದ, ಗೌರವದಿಂದ ತಾವೇ ಮಾತಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆ, ಅಪೇಕ್ಷೆ ಅವನಿಗಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೋಂತು ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಅಚ್ಚಿಯ, ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಿಯಾದ ನವ ತರುಣನಿಗೆ ಅಂಥ ಯಾವೋಂದು ಹೆಮ್ಮೆ (ಪೆಮ್ಮೆ=ದೊಡ್ಡಸ್ತನ) ಲೇಶವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎದುರು ಬರುವವನ ಅಂತಸ್ತೇನು, ಅವನು ಆಢ್ಣನೋ, ಸಮಾನನೋ, ಕೆಳದರ್ಜೆಯವನೋ ಏನೇ ಇರಲಿ, ರಾಮ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಹಿರಿಮೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಬೆಳಕನ್ನು ನಮ್ಮೆ ಅಂತರಂಗದೊಳಕ್ಕೆ ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎದುರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನನ್ನು ಮೊದಲು ನಾವೇ ಗುರುತಿಸುವುದು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾವೇ ಅವನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಮಗನಿಸುವುದು ಆತ ನಮಗೆ ನಿಕಟ ಸಖಿನಾಗಿರುವಾಗ, ಅಥವಾ ನಮಗಿಂತ ಮೇಲಿನ ಅಂತಸ್ತಿನವನಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅಥವಾ ಅವನಿಂದ ನಮಗೇನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ. ಮೇಲಂತಸ್ತಿನವರಿಗೆ ಕೆಳಗಿನವರ ಮೇಲೆ ಗೌರವ ತೋರಿಸಬೇಕಿನಿಸುವುದು ಅವರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅನನ್ಯ ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಗತ್ಯವಿದ್ದಾಗ. ಇದನ್ನೇ ಕಾಳಿದಾಸ, “ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷಿತಯಾ ಪ್ರಭೂಣಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಲಂ ಗೌರವಮಾತ್ರಿತೇಷು” ಎಂದು ಇಂದ್ರನ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಪಾಯಕರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ಯಥಾ ಅವರು ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಅವರೇ ನಕ್ಷರೂ ಗುರುತಿಲ್ಲದವರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಂಡ ಕಂಡವರೋಡನೆ ಮಾತಾಡಹೋದರೆ ತಮ್ಮ ಘನಸ್ಯಿಕೆ ಇಳಿಯುವುದೆಂದೇ ನಾವು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಇದು ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧಿ ಪರಿಣಾಮವೂ ಹೌದು.

ಇಂಥ ‘ಘನಸ್ಯಿಕೆ’ ತೋರಿಸದಿರಬೇಕಾದರೆ ನಮಗೆ ನಮ್ಮೆ ಹಿರಿಯತ್ತನದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಲೇಬಾರದು. ಅಹಂಕಾರದ ತೆಳ್ಳನ್ನು ಲೇಪವೂ ಸಲ್ಲದು. ಶ್ರೀಷ್ವನಾಗಿದ್ದೂ ಶ್ರೀಷ್ವತೇಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದಿರಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ಆತ್ಮಗೌರವ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಸುವೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರಬಾರದು. ಸಂಗಡಲೇ ಇತರರಲ್ಲಿ, ಅವರ ಹಿತದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಇರಬೇಕು. ನುಡಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬೇಡುತ್ತಾನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಇರಬಾರದು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಂಜಲತೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಗಣಿಸದ ಈ ಬಗೆಯ ವಿನಯ ಸಾಧ್ಯ.

ಆ ಗುಣ, ಆ ಸ್ವೇರ್ಯ, ಆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಇದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಮ ಸ್ವಿತಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷಿಯಾಗಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಮಯಾದಾಪುರುಷನೂ ಹೌದು, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಹೌದು. ಸ್ವಿತಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷಣವೆಂಬುದು ಲೌಕಿಕ ಗುಣವಲ್ಲ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಗುಣ. ಅದನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

17. “ರಾಮ” ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಲಹರಿ

ರಾಮ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ‘ರಾಮಾಯಣ’ದಿಂದ ಪರಿಚಿತವಾದ ಹೆಸರು. ಅಯೋಧ್ಯೇಯ ಅರಸನಾದ ದಶರಥನ ಮಗ, ಸೀತೆಯ ಪತಿ, ಸೂರ್ಯವಂಶದ ಪ್ರಾದೀಪ, ಮಯಾದಾ ಪ್ರರೂಪೋತ್ತಮ, ರಾವಣಾಧ್ಯಂಸಿ – ಹೀಗೆಂದು ಭಾರತದ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂದ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆವಶ್ಯಕವಿಸಿದ ಈ ರಾಮನ ಕಫೆ ದಷ್ಟಣ ಮತ್ತು ಆಗ್ನೇಯ ವಿಷಿಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವೃತ್ತಾಸಗಳೊಡನೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ.

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಶಿಷ್ಠ ಮೋದಲಾದ ವೈದಿಕ ಮುಷಿಗಳು ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಲೆಕ್ಕೆದಿಂದ ರಾಮಾಯಣ ಕಾಲ ಶಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಗಳನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೂದರೂ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಒರುವ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭೂ ಉತ್ತ್ವನನಗಳನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಾಮಾಯಣ ಕಾಲ ಶ್ರೀ. ಹ್ರಿ. ಉ-ಗಂ ಶತಮಾನಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪುರಾತತ್ವ ಅನ್ನೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮ, ದಶರಥ, ರಘು ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಮಾಯಣ ಪಾತ್ರಗಳ ಕಥೆಗಳ ಹೋಳಿಕುಡಿತ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನು ಅನಂತರದ ಯುಗದವನೆಂದು ಭಾರತೀಯರ ನಂಬಿಕೆಯಾದರೂ ವೇದದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಸರು ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಅಂದಾಕ್ಷಣ ವೇದದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಎಂಬ ಶಬ್ದವಾಗಲಿ ಹೆಸರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರಾಮರು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮಾತ್ರ ದಾಶರಥಿ ರಾಮರಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ರಾಮ ಏತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಒರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಹೆಸರು ಮಾರ್ಗವೇಯ ರಾಮ. ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಚೈಪತಪಸ್ಸಿನಿ ರಾಮನೊಬ್ಬ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಮರಲ್ಲದೆ ಜಾಮದಗ್ನಿ ರಾಮ ಕೂಡ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ, ಮಗ್ರಾ ವೇದದ ಗಂನೇ ಮಂಡಲದ ಗಂಂನೇ ಸೂಕ್ತದ ಮುಷಿಯಾಗಿ ಜಮದಗ್ನಿ ಪ್ರತ್ಯನಾದ ಈ ರಾಮನೇ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಿರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾ ಅಸ್ತ ವಿದ್ಯಾಗುರುವಾಗಿ ಸಾಧಾಪನ್ನನಾದ ಪರಶುರಾಮ. ಪುರಾಣಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಉನೇ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೂರವರಲ್ಲದೆ ದ್ವಾಪರಯಗದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ.

ರಮ್ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ರಾಮ ಶಬ್ದ ಹುಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದು ಒಟ್ಟಿತವಾದ ಮಾತು. ರಮಕ್ರಿಡಾಯಾಂ ಎಂದು ಧಾತುಪಾಠ. ಇದು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಇಂಡೋ-ಯುರೋಪಿಯನ್ ಧಾತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಇರಾಣಾದ ಜೆಂದ್ರ, ಯುರೋಪಿನ ಗ್ರೀಕ್, ಲಿಥುವೇನಿಯನ್,

ಗುಧಿಕೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಮ್ ಧಾತುವನ್ನು ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಲುವ ಧಾತುಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆರಾಮ (ವಿಶ್ವಾಂತಿ, ವಿಶ್ವಾಂತಿಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪವನ), ವಿರಾಮ, ಅಭಿರಾಮ (ಕಂಡವರಿಗೆ ಸಂತೋಷದಾಯಕ), ಉಪರಮ (ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಅಂತ್ಯ, ಮರಣ); ರಮಣೀಯ, ರಮ್ಯರಮಣ, ರಮಣ; ರತ ರತಿ (ಪ್ರೇಮ, ಕಾಮ); ರಂತಿ (ದೇವ) ಎಂಬ ಹೆಸರು—ಹೀಗೆಲ್ಲ ಅನೇಕಾನೇಕ ಶಬ್ದಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿವೆ.

ರಮ್ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಾರ್ಥ ಸುಖಿಪಡು ಸಂತೋಷಿಸು, ಸಮಾಧಾನಪಡು, ಉಲ್ಲಾಸಿತನಾಗು, ಆನಂದಿಸು, ಶಾಂತವಾಗಿರು, ಆಶ್ರಯಕೊಡು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ. ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪಡು ಮತ್ತು ಕೊಡು, ಆದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ಣಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿರು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳೇ ರಾಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಭಿಪ್ರೇತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ಈ ಅರ್ಥಗಳಿಗೂಂದು ಆದರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಆತ ನಿರುದ್ದೇಗವಾದ ಚಿತ್ತ ಸಮತೆಯ ಸಾಕಾರ ರೂಪ.

ರಮಣೀಯ, ರಮ್ಯ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತರದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. (ರಮ್ಯಾಣ ಏಕ್ಕು ಚ ವನಾನಿ) ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದು ಬಿಡುವ ಎನಿಸುವ ಚಲುವು. ಆರಾಮ ಶಬ್ದ ಪರೀಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ (ನೇಮ್ಮದಿಯಾಗಿರುವುದು), ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ (ಆಟ, ವಿಶ್ವಾಂತಿ, ಹೂದೋಟ). ವಿರಾಮ, ವಿರತಿ, ಎಂದರೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದುಬಿಡುವುದು. ರಮಣ, ರಮಣ, ಎಂದರೆ ಇವರೊಡನೆ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನೇಮ್ಮದಿ ಎನಿಸಿಬಿಡುವ ಪ್ರೇಮ ಪಾತ್ರರು. ರಮಾ ಎಂದರೆ ಹೆಂಗಸು—ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳವು, ರಮಾ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಅವಳು ಸುಂದರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾಳೆ. ರತ, ರತಿ, ರಮಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಕಾಮಯಕ್ತವಾದ ಭೋಗ, ಸಂಭೋಗ ಸೂಚಕ ಪದಗಳೇ ಆದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಕದ ಬದಲು ಆಹ್ಲಾದವೇ ಇದೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಕಾಮಿನಿ ಚೇರೆ, ರಮಣ ಚೇರೆ.

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಇತರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಕೂಡ ನೀಲ ಅರ್ಥವಾ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಾದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ಮಸುಕು ಬಣ್ಣಾದವ ಎಂಬರ್ಥವೂ ಇದೆ. ರಾತ್ರಿ ಎನ್ನುವುದೂ ರಮ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. “ರಾಮಃ ಶಕುಂತಿಃ” ಎಂದರೆ ಕಪ್ಪು ಹಕ್ಕಿ. ರಾತ್ರಿಗೆ ಕಪ್ಪು ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಇದೆ (ಕಪ್ಪಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಕತ್ತಲಾಯಿತು). ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಇದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಕಣ್ಣಗೆ ವಿಶ್ವಾಂತಿ ಹೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಇರಬಹುದು.

ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪಲ್ಲದೆ ಬಿಳಿಯ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನೂ ಕೋಶಗಳು ಹೊಡುತ್ತವೆ. ಬಲರಾಮನ ಮೈಬಣ್ಣ ಬಿಳಿ.

ಕಪ್ಪ ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥವ್ಯಾಮಿಶ್ರಣ ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಶ್ಯಾಮ ಶಬ್ದವೂ ಕಪ್ಪ ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ಎಂಬ ಉಭಯ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊಡುತ್ತದೆ. ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ಎಂದರೆ ಕಪ್ಪಾ — ಅವನು “ಕಪ್ಪಾನೆ ಹುಡುಗ”. ಶ್ಯಾಮಾ, ಶ್ಯಾಮಲಾ ಎಂದು ಕಾಳೀದೇವಿಯನ್ನು

ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳೂ ಕಪ್ಪು. ಪಾರಸೀಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಯಾಹ್, ಸ್ಯಾಹೀ ಎಂದರೆ ಕಪ್ಪು, ಮಸಿ (ಶಾಯಿ) ಎಂದೇ ಅಥವ್. ಆದರೆ ಕಾಲಿದಾಸನು ಯಕ್ಷಿಯನ್ನು “ತನ್ನೀ ಶ್ಯಾಮಾ ಶಿಶಿರಿದಶನಾ” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅವಳು ಬಿಳಿಯಳೋ ಕರಿಯ ಸುಂದರಿಯೋ ಎಂಬುದು ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪನು ತನ್ನನ್ನು “ಕದಳೀಗಭ್ರಶ್ಯಾಮಂ” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವನು ಬಿಳಿಯನ್ನೇ ಕುರಿಯುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ರಾಮತ್ತೆ ಮತ್ತು ಶ್ಯಾಮತ್ತಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಬೆಳ್ಳು ಯುರೋಪಿಯನ್ನರ ಬೆಳ್ಳಲ್ಲವೆಂದು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಹ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಸುಕಪ್ಪತನ ಕದಳೀಗಭ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲವೇ?

18. ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಂಸ್ಕೃತ

ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಸಂಸ್ಕಾರ – ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ಗೌರವಾರ್ಥ ಮಿತ್ರ ಶ್ರೀ ಗೌರೀಶ ಕಾಯ್ಯಣಿಯವರು ‘ಸುಗುಣ’ ಪ್ರಭಾತ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ – ಸಂಸ್ಕಾರ

ಕಾಯ್ಯಣಿಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ ‘ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ ಪದದ ಈಗಿನ ಅರ್ಥಾಚ್ಛಾಯೆ ಪುರಾತನವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಕಳೆದ ಶತಮಾನಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಆಪ್ತಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೋಶ, ಬಂಗಾಲಿ ಹೋಶ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪದವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅದೇ ಸುಮಾರಿನ ಮೋನಿಯರ್‌-ವಿಲೀಯಮ್‌ ಹೋಶದ ಪ್ರಕಾರ ವಾಜಸನೇಯ ಸಂಹಿತಾ, ಬಿತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿದ್ದರೂ ‘ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ಗೆ ಅಲ್ಲಿ, ಅಣ್ಗೋಳಿಸುವುದು, ರೂಪಗೋಳಿಸುವುದು, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಗೋಳಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಈಗಿನಂತೆ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಧಾರ್ಮಿಕ-ಲೌಕಿಕ ನಂಬಿಕೆ, ವಿಧಿ ವಿಧಾನ, ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಕ್ಲಾಸ್‌ನೇ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ- ಎನ್ಮೋಡಾದಿಗಳನೊಳ್ಳಿ-ಗೊಂಡ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥ ಅದಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಇಂಗಿನೀಯರ್‌ಗಳಿಗೆ ಅದರ cultureಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ‘ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ ಪದ ಪ್ರಚುರವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

‘ಸಂಸ್ಕಾರ’ ಪದದಲ್ಲಿ ಅಂಶತಃ culture ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಅರ್ಥಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅದು ಬಹುತರವಾಗಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ - ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಸಾಮೂಹಿಕ - ಲೌಕಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಕೃತ

‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಯ್ಯಣಿಯವರು ಎರಡು ನಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೀಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು, ಭಾಷೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಅದರ ಹೇಸರು ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆ; ಎರಡು, ಅದರ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ.

‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ ಎಂಬ ಹೇಸರು ಈ ಭಾಷೆಗೆ ಪಾಣಿನಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಾದು. ಪಾಣಿನಿ ಅದಕ್ಕೆ ‘ಭಾಷಾ’ ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. ‘ಭಾಷಾ’ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ವ್ಯವಹಾರ ಭಾಷೆಯೆಂದು ನಿರ್ದಾರಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಆದುನುಡಿ, ವೇದಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪ್ರಯೋಗ.

‘ಪಾಣೀಯ ಶಿಕ್ಷ್ಯ’, ಭರತನಾಟ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಹೇಸರು ಇದೆ. ‘ಶಿಕ್ಷ್ಯ’ ಎಂಬ ಅರವತ್ತು ಶೈಲ್ಕರಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಂಥ ಪಾಣೀಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ಅನಂತರ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಛಾರ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಮತವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮತ್ತಾರೋ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಆ ‘ಗ್ರಂಥ’ವೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಚೀನವಾದರೂ ಪಾಣೀಯಷ್ಟಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷ್ಯಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ “ಲೋಕವೇದಯೋಃ” ಎಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ವೇದಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಲೌಕಿಕ ಭಾಷೆಯಂದೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ “ಪ್ರಾಕೃತೇ ಸಂಸ್ಕೃತೇ ಚಾಪಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ದ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಕೃತವೆಂಬ ಜನ ಭಾಷೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವೆಂಬುದು ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನು ತಿದ್ದಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಆಫಿಂ ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿದ ಕೃತಕ ಭಾಷೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆ ಅವಾಚೀನರಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಅದನ್ನೇ ಗೌರೀಶರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳು ಖಚಿತ ಮತ್ತು ಬಿಗಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆದು ಕೃತಕವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಪ್ರಾಣಿ ಪಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ,

೧. ಪಾಣೀನಿ ಅದನ್ನು ‘ಭಾಷಾ’ ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು ಆದು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಡುಮಾತು ಎಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಉತ್ತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ‘ಭಾಷಾ’ ಎನ್ನವುದು ಆಡುನುಡಿಗಳನ್ನು.
೨. ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ವೈಯಾಕರಣಾರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ಹೇಮಚಂದ್ರನು ‘ಪ್ರಕೃತಿ’ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ (ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಆಫಿ ಸಹಜವಾದದ್ದು) ಮತ್ತು ಆದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ‘ಪ್ರಾಕೃತ’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಕೃತದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬೇರೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ.
೩. ಸಂಸ್ಕೃತ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಪಾಣೀಯ ‘ಭಾಷಾ’ ಎಂಬುದು ವೇದಕಾಲೀನ ಭಾಷೆಯ ನೇರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಮೇಲೊಳ್ಳಿಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮೀರ್ ವೇದದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಉಪನಿಷತ್ತಗಳ ವರೆಗಿನ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ವೇದ ಭಾಷೆಯೇ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಇತ್ತೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಗ್ನೀದದ ಹತ್ತನೇ ಮಂಡಳ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಗಳ ಭಾಷೆಗೂ ಅಭಿಜಾತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ (ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳ) ಭಾಷೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಷ್ಟು ಸಾಮ್ಯವಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಕವೆನ್ನುವುದಾದರೆ ವೇದ ಭಾಷೆ ಕೃತಕವೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೂ ಬರವಣಿಗೆ ಪ್ರಚುರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಆಫಿ ವಾಗಿದ ಕೃತಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾಕಾದರೂ ನಿರ್ವಿಷ್ಟತ್ವದಿದ್ದರು? ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಿರ್ವಿಷ್ಟತ್ವದಿದ್ದರು? ಅಲ್ಲದೆ ವೈದಿಕ ಭಾಷೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೂಲ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣ ಸ್ತರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯದ ಜೆಂದಾ-ಅವೇಸ್ತಾದ ಭಾಷೆಗೆ, ಗ್ರೀಕ್, ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾತನ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೃತಕವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ವೇದಭಾಷೆ ಏಕೂಪವಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಖೆಗಳಿದ್ದವು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕುಲಗಳ, ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳ ಭಾಷಾರೂಪಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಈ ಬೇದ ಜೀವಂತ

ಆಡುಭಾಷೆಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಹಳ ಭಾಷೆಯೊಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯೊಂದು ಬನಾದ್ರಿ ಶಾ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನ್ಯಾಪತುಂಗನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ “ದೇಸಿ ಪಲವಷ್ಟುದರಿಂ” ಕನಾಟಕದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಆಡುಮಾತಿನ ರೂಢಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗಲಾದರೂ ಕೋಟಿದ ಕನ್ನಡ, ಬೀದರ್ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಅಥವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

‘ಭಾಷಾ’ ಉದಯ

ವೇದಕಾಲದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರಭೇದಗಳೇ ‘ಭಾಷಾ’ ತರೀಯಿತ್ತಲು ಕಾರಣವಾಗಿರ ಬೇಕು. ವೈದಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಪದಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ, ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿ, ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರವೇಶವಾಗದ್ದು, ಆದರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಶ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ ವಿಧಾನ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಾಚೀನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಮತ್ತು ವೈದಿಕಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನೆಲೆಯಾದ ವಾಯವ್ಯ ಭಾರತದಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ‘ದೇಶಾಂತರ’ದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ‘ದೇಸಿ’ಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾದದ್ದು ಸಹ ಆರ್ಯರಿಗೂ ಅಥವಾಗುವ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಭಾಷಾ ಪ್ರಭೇದದ ಉತ್ತರ್ತಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಈಗ ಧಾರವಾಡ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮಂಗಳೂರು ಕಡೆಯ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಜನರು ಗ್ರಂಥಿಕ ಕನ್ನಡಪೋಂಡನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಬಹುಶಃ ಮಧ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ರೂಢವಾದ ಆರ್ಯ ಆಡುಮಾತನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾಷೆ ತಂತಾನೆ ಬಳಕೆಗೆ ಒಂತು. ಅದೇ ಪಾಣಿನಿ ಹೇಳುವ ‘ಭಾಷಾ’. ಅವನಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಈ ಭಾಷೆ ಚೂಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ಧಾರವಾಡ - ಬೆಂಗಳೂರು - ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಹಲಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣ ಭೇದಗಳಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವ್ಯಾಕರಣಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಪಾಣಿನಿ ವೈಯಾಕರಣರಲ್ಲಿ ಹೊನೆಯವನು. ಅವನು ಹಾಕಿದ ಕಟ್ಟಪಾಡುಗಳು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸ್ವೀಕೃತವಾದವು.

ಇಂತು ಅದು ಕೃತಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ! ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಭಾಷೆ ಅಷ್ಟೇ. ಅದನ್ನು ಕೃತಕವೆನ್ನುವುದೂ ನಮ್ಮ ಈಗಿನ ಲಿಖಿತ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕೃತಕವೆಂಬುದೂ ಒಂದೇ.

ಆದರೆ ಇದು ಆಳುವ ವರ್ಗದವರಾದ ಆರ್ಯರ, ಆವರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಬಳಕೆ ಮಾತೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಹಳ್ಳಿಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಆರ್ಯೀತರರ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಕಲಬೆರಕೆಯಾದ ಭಾಷೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿದ್ಯಾವಂತರು ಆಡುವ ಕನ್ನಡದಂತೆ. ಪಾಣಿನಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಈ ಭಾಷೆಗಳು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಾಣಿನಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧನ ಕಾಲಗಳ ನಡುವೆ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಬುದ್ಧ, ಮಹಾವೀರರು ಈ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭೇದಗಳಾದ ಪಾಲಿ, ಮಾಗಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಇವೇ ಪ್ರಾಕೃತಗಳು.

‘ಭಾಷಾ’ ಈಗ ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಭಾಷೆ ಆಯಿತು; ಪ್ರಾಕೃತ ಜನಭಾಷೆ ಆಯಿತು. ಪಾಣಿನಿಯ ‘ಭಾಷಾ’ದಿಂದ ಅಪಭ್ರಂಶವಾದ ಪದಗಳೂ ರೂಪಗಳೂ ಪ್ರಾಕೃತಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿವೆ. ಅವು ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆಗಳು. ಅಂದರೆ ಕಟ್ಟಪಾಡು ಬಿಗಿಯಾಗಿಲ್ಲದ್ದು. ಇವುಗಳಿಗೆ

ಮನ್ವಣಿ ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಶುದ್ಧ ಭಾಷೆಯಾದ್ದರಿಂದ ‘ಭಾಷಾ’ಕ್ಕೆ ‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣ ಬಂತು, ಅವೂ ಕಣ್ಣರೆಯಾದವು.

ಲ್ಯಾಟಿನ್‌ನಿಂದ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇಟಲಿಯನ್, ಸ್ಪಾನಿಷ್, ಫೋರ್ಚೆನ್‌ಗ್ರೀಕ್, ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಕೃತಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಮೂಲಿಗುಂಪು ಮಾಡಿದವು. ಅಂದಾಕ್ಷಣ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ‘ಕೃತಕ’ವಾಗದು, ಸಂಸ್ಕೃತವೂ ಹಾಗೆ ಆಗದು. ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಗಳನ್ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತವೂ ಹಾಗೆಯೇ.

ಸಂ-ಸ್ಕೃತ ಹೇಗೆ ?

ಗೌರೀಶರು ಎತ್ತುವ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಪ್ಪೇನೂ ತೊಡಕಿನದಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ‘ಸುಡಾಗಮ’ ಎಂದು ಪಾಣಿನಿ ನಿಯಮ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ‘ಸುಟ್ಟಾ ಕಾತ್ರಾ ಪೂರ್ವೇ’ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರಾದಿಯಾದ ಪದಗಳ ಹಿಂದೆ ಉಪ, ಪರಿ ಮತ್ತು ಸಂ ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಇದ್ದಾಗ, ಕೆಲ ವೇಳೆ, ನಡುವೆ ಸಕಾರ ಆಗಮವಾಗುತ್ತದೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆ ಸಂ-ಸ್ಕೃತ-ಕಾರ, -ಕೃತಿ-ಕರಣ; ಪರಿ-ಸ್ಕೃತ-ಕಾರ, -ಕರಣ; ಉಪ-ಸ್ಕೃತ-ಕರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಡಾಗಮವಿಲ್ಲದೆ ಸಂ-ಕರ, ಪರಿ-ಕರ, ಉಪ-ಕರಣ, ಉಪಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳೂ ಇವೆ.

ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸುಡಾಗಮ ಕಾರಾದ ಹಿಂದಷ್ಟೇ ಇರದೆ ಚಕಾರದ ಹಿಂದೆ ಹೂಡ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಪಾಣಿನಿಯೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ (ಹರಿ+ಚಂದ್ರ), ಪುರಶ್ಚಂದ್ರ, ವಿಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರ, ಸುಶ್ಚಂದ್ರ, ಶ್ವಾಶಂದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆದರೆ ಸುಡಾಗಮ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆ ಈ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇ? ಅಯಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಕೃತ-ಕಾರಾದಿಯಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಧಾತುಗಳು, ಪದಗಳು ಇವೆ. ಸ್ತುನ, ಸ್ವಂದ, ಸ್ವುಂದ, ಸ್ಥ್ವ, ಸ್ಮೃ, ಸ್ಮಿತ್, ಇತ್ಯಾದಿ. ಅತಿ ಚಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗಲ್ಲದ ಬೆಚ್ಚಿನ ನಾಡುಗಳವರಿಗೆ ಇದು ಉಚ್ಚಾರಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಈ ಆದಿ ಸ್ಕೃತಾರ ಬಿಂದು ಹೋಗುವ ಒಲವು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲವೇ ಇಕಾರವನ್ನು ಉಪಷ್ಟಂಭಕವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ‘ಸ್ತ್ರೀ’ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ‘ಇಸ್ತಿ’ ಆಗುತ್ತದೆ. ‘ಸ್ಥಿರಾ’ ‘ತಿರೆ’ ಆಗುತ್ತದೆ. ‘ಸ್ಮೃಂದ್ರ’ ‘ಕುಂದ್ರ’ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಾದಿ ಅಭಿಜಾತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಒಲವು ಇದೆ. ಸ್ವಂಧ (ಹೆಗಲಿನ ಅಂಗ) ಕಂಧ(ರ) (ಕೊರಳು) ಆಗಿದೆ; ವೈದಿಕ ‘ಸ್ವಶ್ರ’ ಸಂಸ್ಕೃತ ‘ಪಶ್ರ’ (ಪಶ್ಯತಿ) ಆಗಿದೆ. ‘ಶ್ವಾತ್’-ಗೆ ‘ಚ್ಯಾತ್’ ಎಂಬ ರೂಪವೂ ಇದೆ. ‘ಸ್ರಜ್ಞ’ (ಮೂಲೆ)ಯಿಂದ ರಜ್ಞ (ಹಗ್ಗಿ) ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕೈಮುದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹೇಗೆ ಸುಡಾಗಮ ಕ, ಚ ಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಪ, ಸ ಮತ್ತು ಜ, ಸಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದ ತ - ಕ್ಷ್ಯಾ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. ‘ಸ್ವಿತ್’ಗೆ ‘ಮಿತ್’ ಎಂಬ ರೂಪವಿರುವದು ಮಕಾರಕ್ಷ್ಯಾ ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಡಾಗಮವನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃ ಧಾತುವಿಗೆ ಸ್ಕೃ ಎಂಬ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶ್ವಂದ್ರ ಎಂಬ ಸಕಾರಾದಿ ರೂಪಗಳು ಇದ್ದು ಅವು ಮುಂದೆ ಸಕಾರವನ್ನು ಕಳಬಿಕೊಂಡವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಶ್ವಂದ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಉಂಟೆ ಆಗಲೇ ಇದೆ.

‘ಶುಭವಾಗಲಿ’

ಮೂಲತಃ ಪತ್ರಿಕೋಧ್ಯಮಿಯಾದ, ಮಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರು
ಎಲ್ಲವನ್ನು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಅನುಮಾನದಿಂದ
ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಬೇಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.
ಯಾವುದನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಕ್ಕ ಎಂದು ಒಷ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ
ಕುಳ್ಳಿತನಕ್ಕೆ ಕುಸಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಂಬಿದಂತಿರಬೇಕು,
ನಂಬಿದಲೇ ಇರಬೇಕು, ಎನ್ನುವ ಸಮತೋಲನವನ್ನು
ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರು, ಷ್ವಾಸಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೂ
ಅವರ ಷ್ವಾಸ್ತಿಕ್ಕಾವೇ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;
ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು
ಹೊರಟರೂ ಅದು ವಿಮರ್ಶಿಗೆ ಹೊಸದೊಂದು
ಆಯಾಮ ನೀಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದೇ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.
ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗೆ ಬರೆಯ ಹೊರಟರೂ
ಆ ಅಧ್ಯಯನದ ತಳಸ್ವರ್ತಿಕ್ಕೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿ, ಹೀಗೆ ತುಂಡುದನ ಮೇದ ಹಾಗೆ
ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗೂಳಿ
ಅಗುತ್ತಾರೂ ಹಾಗೆ ಜಾವೆಂ ಅವರು ಕೂಡ
‘ಸಾಹಿತ್ಯ ನಂದಿ’ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಧರ್ಮದಶಿಂ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಪುನರೂರು

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು